

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
БІЛОЦЕРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ АГРАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Тези міжнародної науково-практичної
конференції студентів

**ІННОВАЦІЙНІ ПРІОРИТЕТИ У РОЗВИТКУ
ЕКОНОМІКИ ТА МЕНЕДЖМЕНТУ**

15 квітня 2020 року

Біла Церква
2020

ОРГАНІЗАЦІЙНИЙ КОМІТЕТ:

Даниленко А.С., д-р екон. наук, академік НААН, ректор, голова оргкомітету;

Новак В.П., д-р біол. наук, перший проректор;

Варченко О.М., д-р екон. наук, проректор з наукової та інноваційної діяльності, заступник голови оргкомітету;

Димань Т.М., д-р с.-г. наук, проректор з освітньої, виховної та міжнародної діяльності;

Зубченко В.В., канд. екон. наук, начальник відділу навчально- методичної та виховної роботи;

Паска І.М., д-р екон. наук, декан економічного факультету;

Царенко Т.М., канд. вет. наук, начальник відділу науково-дослідної та інноваційної діяльності;

Хомяк Н.В., канд. екон. наук, координатор НТТМ факультету;

Олешко О.Г., канд. с.-г. наук, начальник редакційно-видавничого відділу, відповідальний секретар.

УДК: 338.22:332.12

БАЛІЩЬКА Н.І., студентка 2 курсу
Науковий керівник – **АРБУЗОВА Т.В.**, канд. екон. наук
Білоцерківський національний аграрний університет
maks.228.nata@gmail.com

РОЛЬ СОЦІАЛЬНОГО ПІДПРИЄМНИЦТВА У ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СТАЛОГО ТЕРИТОРІАЛЬНОГО РОЗВИТКУ

Досліджено сутність, принципи, критерії, складові, позитивні ефекти, критерії оцінки ефективності соціального підприємництва та його: роль у формуванні та забезпеченні сталого територіального розвитку. З'ясовано фактори, що ускладнюють розвиток соціального підприємництва в Україні. Доведено, що регіональний соціальний бізнес, який ґрунтується на загальних та специфічних принципах ведення справ, має стати фактором зростання господарського потенціалу локальної соціально-економічної системи. Зроблено висновок про те, що активний розвиток соціального підприємництва призведе до зменшення бюджетного навантаження на місцевому рівні.

Ключові слова: соціальне підприємництво, інклюзивність, територіальний розвиток, суспільні проблеми, соціально вразливі категорії громадян, державне регулювання.

Розвиток соціально-орієнтованої економіки потребує значного підвищення раціональності використання людських ресурсів. Сучасний стан ринку праці характеризується значним дисбалансом внаслідок падіння рівня реальної заробітної плати, збільшення безробіття, зниження попиту на певні види робочої сили, збільшення чисельності соціально вразливих груп населення, потреби у вирішенні проблем інклюзивності. В цьому аспекті актуальним є формування, функціонування і розвиток соціального підприємництва, як одного із інструментів вирішення нагальних соціально-економічних проблем.

Соціальне підприємництво є якісно новим видом діяльності, що поєднує підприємницьке новаторство та соціальну спрямованість, з метою вирішення певної соціальної проблеми. Основною метою соціального підприємництва слід вважати не отримання прибутку, а виробництво продукту або послуги, призначеної для вирішення суспільної проблеми. Принципами, що покладено у розвитку соціального підприємства, доцільно вважати: принцип соціального партнерства і прозорості взаємин держави і бізнесу; принцип добровільності та непримусовості, ініціативності з боку суб'єкта господарювання; принцип системності державної політики, розмежування політичних, економічних і господарських функцій; принцип раціональності та ефективності інституціонального забезпечення [1].

Соціальне підприємництво – діяльність підприємств, спрямована на суттєві позитивні суспільні зміни. В той час коли бізнесмени сконцентровані на формуванні тільки фінансового прибутку, соціальні ж підприємці займаються збільшенням та формуванням соціального капіталу. Фінансова незалежність, створення суспільного багатства, відповідальність за навколишнє природне

середовище, реінвестування доходів у бізнес з метою розв'язання соціальних завдань, інноваційність застосування нових підходів щодо вирішення соціальних проблем, масштабність та тиражність є критеріями оцінювання успіху соціальної підприємницької діяльності [2].

Основними ефектами, які характеризують розвиток соціального підприємництва, є: працевлаштування людей з інвалідністю та безробітних як спосіб подолання соціальної ізольованості; поява нових напрямів розвитку державних соціальних послуг та їх реформування; виникнення та розвиток соціальних послуг, не актуальних для традиційного бізнесу; зниження навантаження на бюджети регіонів.

Через взаємодію з громадянським суспільством соціальне підприємство сприяє зростанню суспільного багатства та більш справедливому розподілу ресурсів, стаючи здобутком «спільного виробництва», тобто результатом колективної дії громадян. Діяльність соціальних підприємств представлена у галузях, що пов'язані з реалізацією суспільних благ та мають значний вплив на суспільний розвиток (освіта, екологія, боротьба з бідністю та забезпечення прав людини) [3].

Розвиток соціального підприємництва в Україні став можливим за рахунок посилення ролі економічно активних учасників національного ринку в підтримці соціально вразливих категорій громадян і вирішенні соціально значущих питань. Проте формування соціальних підприємств в Україні ускладнюється відсутністю ефективного законодавства, покликаного регламентувати їх діяльність, невизначеністю основних понять та критеріїв ідентифікації цих підприємств.

В XXI ст. в Україні соціальне підприємництво набуває все більшої популярності серед громадських організацій, як один із ефективних механізмів вирішення локальних соціальних та економічних проблем територіальних громад [4]. В умовах децентралізації, коли вирішення переважної більшості локальних питань лягає на місцеві бюджети, ігнорування розвитку соціального підприємництва призведе до посилення додаткового бюджетного навантаження щодо підтримки соціально вразливих верств населення. У випадку ж його активізації це сприятиме самозайнятості, самофінансуванню й, відповідно, формуванню самодостатності інклюзивних груп працездатних – людей з вадами зору, слуху, опорно-рухового апарату, ментальними порушеннями тощо. Це стає актуальним також у випадку із забезпечення роботою тих, хто повернувся з війни на Сході України, належить до внутрішньо переміщених осіб. Регіональний соціальний бізнес, що ґрунтується на загальних та специфічних принципах ведення справ, має стати фактором зростання господарського потенціалу локальної соціально-економічної системи. Це механізм, що може сприяти вирішенню викликів впливу молодого працездатного населення зі сільських районів та за кордон, проблеми зменшення послуг соціального характеру в об'єднаних територіальних громадах (комп'ютерних, освітніх, оздоровчих, ремонтних, фінансових т. і.).

Підкреслюючи актуальність проблеми становлення та розвитку соціального підприємництва в Україні як напряму державного регулювання ринку праці,

можна зробити такі узагальнюючі висновки. Україна знаходиться тільки на початковому етапі: соціальне підприємництво тільки починає формуватися, вивчаються різноманітні методики та підходи, досліджуються форми та напрями. Соціальне підприємництво, хоч і повільно, але перетворюється на реальний механізм вирішення суспільних проблем в Україні, коли підприємництво охоплює різні соціально незахищені верстви населення. Для стрімкого розвитку соціально корисної підприємницької діяльності необхідно створення правового забезпечення та норм її регулювання. Головну роль у цьому процесі повинна відігравати держава, яка через механізми стимулювання повинна визначити стратегію розвитку соціального підприємництва та його взаємодію з соціумом.

Список літератури

1. Шаульська Л.В., Кабаченко Г.С. Розвиток соціального підприємництва як напрям державного регулювання ринку праці. Економіка і організація управління. 2016. № 2 (22). С. 300-309. URL: <http://jeou.donnu.edu.ua/article/view/4823/4854> (дата звернення: 10.03.2020)
2. Social enterprises : European Commission. Internal Market, Industry, Entrepreneurship and SMEs. Sectors. Social economy in the EU. URL: https://ec.europa.eu/growth/sectors/social-economy/enterprises_en (дата звернення: 11.03.2020)
3. Сотник І.М., Гаврилова В.В., Коваленко Є.В. Соціальне підприємництво як інструмент реалізації глобальних цілей сталого розвитку. Актуальні проблеми економіки. 2018. №2 (200). С. 62-73
4. Ковалевська А.В., Нечипоренко Я.Є. Підприємництво на базі громади як особливий вид соціального підприємництва. Молодий вчений. 2019. № 7 (71) С. 134-141.

УДК 314.116-047.44(477)

БАЛІЦЬКА Н.І., студентка 2 курсу

Науковий керівник – **ЗАДОРЖНА Р.П.** канд. екон. наук

Білоцерківський національний аграрний університет

maks.228.nata@gmail.com

ЕКСПЕРИМЕНТАЛЬНА ОЦІНКА ЧИСЕЛЬНОСТІ НАЯВНОГО НАСЕЛЕННЯ УКРАЇНИ

Досліджено сутність та особливості перепису населення та оцінки чисельності населення як методів отримання даних щодо чисельності наявного населення країни. Охарактеризовано їх переваги та недоліки. Проаналізовано результати експериментальної оцінки чисельності наявного населення України, проведеної в 2019 р.

Ключові слова: перепис населення, оцінка чисельності населення, реєстр, наявне населення, чисельність населення, структура населення.

Визначення чисельності населення країни прийнято здійснювати за допомогою спеціально організованого статистичного спостереження – перепису населення. Перепис населення є заходом, що дозволяє проводити через сталі інтервали часу офіційний облік чисельності наявного населення, що проживає на території країни в цілому та на всіх рівнях її адміністративно-територіального устрою. Дані такого перепису є актуальні та вкрай необхідні для прогнозування та ефективного управління соціально-економічним розвитком країни, реалізації її раціональної демографічної політики, бюджетного планування та інших важливих державних цілей [3].

Проте проведення традиційного перепису населення потребує значних матеріальних витрат, оскільки потрібно отримати інформацію від кожного мешканця в країні. Крім того, процес збору даних є досить трудомістким, особливо на етапі збору первинних відомостей [1].

Альтернативним перепису способом отримання інформації є оцінка чисельності населення. Основними перевагами оцінки чисельності наявного населення, зокрема, і в Україні, є те, що вона не потребує витрат великих коштів, як стандартний перепис; дозволяє отримувати дані з більшою періодичністю, ніж перепис; уможливорює більш рівномірне та планомірне охоплення всіх верств населення незалежно від їх соціального статусу і ступеня заможності [1].

З цих міркувань в 2019 р. в Україні вперше було здійснено оцінку чисельності наявного населення станом на 1 грудня. При цьому було використано три методи отримання даних [2]:

- комбінований (було взято дані мобільних операторів, дані статистичного обстеження домогосподарства дані реєстрів);

- комбінований (було використано дані статево-вікової структури населення та відповідні дані реєстрів);

- реєстровий (було взято дані Державного реєстру фізичних осіб, визначення активності, а також дані демографічних показників і міграції).

Безперечно, перераховані методи оцінки чисельності населення мають не лише переваги, але і недоліки. До їх недоліків слід віднести:

- можливість похибки у визначенні чисельності людей, що мінімально взаємодіють із суспільством та державою;

- неврахування зовнішніх та внутрішніх міграційних процесів;

- складність перевірки достовірності та повноти даних про населення;

- можливість похибки розділення номерів абонентів людей і машин або пристроїв;

- неможливість прив'язати до певної території людей окремих професій та мешканців сусідніх територій – користувачів спільної базової станції відповідного мобільного оператора;

- можливість визначення тільки чисельності населення і розподілу по території без визначення статі, віку, соціального статусу та інших статистичних даних;

- неможливість відстежити міграційні процеси людей (дітей), що не отримали РНОКПП(реєстраційний номер облікової картки платника податків) чи паспорт до цього періоду [1].

Згідно проведеної експериментальної оцінки (табл. 1), станом на 1 грудня 2019 року в чисельність наявного населення України складала 37 млн. 289 тис. осіб [1].

Таблиця 1 – Розподіл населення України за віком (за даними оцінки чисельності наявного населення станом на 1.12.2019 р.)

Вік, років	Група населення за класифікацією ООН	Чисельність, млн. осіб	Частка, %
0 – 14	діти	5 756	15,4
15 – 24	ранній працездатний вік	3 584	9,6
25 – 54	основний працездатний вік	16 458	44,1
56 – 64	зрілий працездатний вік	5 243	14,1
65 і старші	літні люди	6 248	16,8
Разом	х	37 289	100,0

Джерело: складено автором на основі даних [1].

Проте мусимо зазначити, що офіційні статистичні дані істотно відрізняються, адже на сайті Державної служби статистики України розміщено інформацію, що загальна чисельність наявного населення станом на 1 лютого 2020 року складає 41 млн. 879,9 тис. осіб [4].

Україна знаходиться тільки на початковому етапі використання оціночних методик для визначення чисельності населення, наразі даний метод лише починає формуватися та впроваджуватись. Для того, щоб стало можливим його широке застосування у вітчизняній статистичній практиці, необхідно покращити відповідне інформаційне та ресурсне забезпечення, а також удосконалити методологічне забезпечення проведення збору даних в такий спосіб. Головну роль у цьому процесі повинна відігравати саме держава та її відповідні статистичні органи, що могли б забезпечувати ефективність та дієвість даного механізму.

Список літератури:

1. Оцінка чисельності наявного населення України. URL: http://www.ukrstat.gov.ua/Noviny/new2020/zmist/novini/OnU_01_12_2019.pdf
2. Результати оцінки чисельності наявного населення України. Урядовий портал. URL: <https://www.kmu.gov.ua/news/oprilyudneno-rezultati-ocinki-chiselnosti-nayavnogo-naselennya-ukrayini>
3. Всеукраїнський перепис населення. Державна служба статистики України. URL: <http://www.ukrcensus.gov.ua/>
4. Чисельність населення (за оцінкою) на 1 лютого 2020 року та середня чисельність у січні 2020 року. Державна служба статистики України. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua>

УДК338.22

БАЛІЩЬКА Н.І., студентка 2курсу

Науковий керівник – **Понедільчук Т.В.** канд. екон. наук

Білоцерківський національний аграрний університет

maks.228.nata@gmail.com

ЕФЕКТИВНА СОЦІАЛЬНА ПОЛІТИКА ЯК ЗАПОРУКА РОЗВИТКУ РИНКОВОЇ ЕКОНОМІКИ

Формулювання соціальних напрямів реалізації державної політики та регулювання ринкових відносин, як складових економіки в цілому, в сучасних умовах є важливими елементами для відповідної розробки та впровадження ефективної соціальної політики в країні.

Ключові слова: держава, ринкові відносини, соціальна політика, ринкова економіка, інструмент регулювання.

Соціальна політика в процесі формування та розвитку сучасних ринкових відносин являє собою найважливіший соціальний механізм удосконалення та якісних змін у суспільстві. Основними суб'єктами соціальної політики є: держава, саме громадянське суспільство, а також приватні корпорації [6].

Говорячи про появу теорії соціальної ринкової економіки, необхідно зазначити, що вона пов'язана з формуванням та запровадженням нового етапу розвитку капіталізму, в який він вступив після подолання на початку 30-х років ХХ століття світової економічної кризи, що досить гостро торкнулась всіх напрямів суспільного життя, а також, безпосередньо, розвитку ринкових відносин в економіці [4].

Причина розвитку даного напрямку політики держави ознаменувала її головну особливість, що може змінюватися за формою ринкових відносин, але ніяк не за їх змістом. Згідно з цим можна сформулювати таке визначення соціальної політики – це певна діяльність держави, що спрямована на усунення соціальних протиріч ринку. Негативні ознаки ринку в даній сфері можна виключно пом'якшувати, але ніяк не усувати, тому що їхня можливість до самовідтворення є досить глибоко розташована та укорінена в самій ринковій системі відносин [1].

В умовах сучасного розвитку ринкових відносин в суспільстві та їх впливу на його відповідне функціонування та розвиток, соціальна політика є певним інструментом в руках держави для її ефективного та раціонального перерозподілу, створеного суспільством, продукту на користь нижчого класу суспільства, що дозволяє не лише уникати формування соціальних диспропорцій в суспільстві, але і стимулювати якісне та кількісне зростання виробництва всередині країни за допомогою того ж самого розширення внутрішнього ринку, адже саме у соціальній сфері формується основа подальшої життєдіяльності кожного із членів суспільства та безпосередніх учасників ринкових відносин [6].

З цієї сторони даний напрям політики можна визначати як певну систему об'єктивно зумовлених державних заходів, що є спрямованими: на регулювання

відносин в суспільстві між різноманітними групами населення; удосконалення суспільного добробуту; покращення якості та відповідного їй рівня життя населення; раціонального використання людського ресурсу, відповідно, на цій основі забезпечення високоефективного функціонування економіки країни на всіх рівнях [2].

В аспекті забезпечення ефективних ринкових відносин та їх відповідного регулювання, основними завданнями соціальної політики в даному тут виступають:

1. регулювання стабільних відносин у суспільстві;
2. забезпечення якісних умов взаємодії різноманітних суб'єктів економіки в соціальному напрямі;
3. вирішення нагальних проблем безробіття та відповідне забезпечення ефективного рівня зайнятості в країні;
4. ефективний розподіл, а також та перерозподіл всіх доходів населення;
5. забезпечення стабільними соціальними гарантіями вільного населення;
6. формулювання стимулів до здійснення високопродуктивної діяльності на ринку;
7. утворення відповідної системи ефективного соціально – економічного захисту населення;
8. формування якісного сталого розвитку всіх, без винятку, елементів соціальної інфраструктури держави, що мають колосальний вплив на формування ринкових відносин в економіці країни в цілому [3].

Найважливішою умовою ефективної соціальної політики визначається рівень наповненості бюджету, повноцінна його дохідна частина, збалансованість доходів і витрат [6].

Становлення якісної та відповідно забезпеченої економічної системи на засадах ринкових відносин безпосередньо є пов'язаним із вдосконаленням вже існуючої на певний момент часу соціальної політики. В той же час, проблема цієї побудови якісно нової соціальної політики полягає не тільки в посиленні соціального захисту певних категорій населення, тому що за умов розвитку ринкових відносин, власне кажучи, як цього вимагає ринок, кожна працездатна особа має забезпечити функціонування та стабільний рівень добробуту власної родини самотужки. Задля побудови ефективної та, водночас, якісної системи матеріального самозабезпечення край необхідними є раціональні та високоефективні передумови, що мають макроекономічний характер та напрям дії. Створення та формування таких передумов — одна з головних складових державного регулювання соціальної політики як елементу ринкових відносин в суспільстві [6].

Підбиваючи підсумки, слід зазначити, що соціальна політика, що проводиться державою, являє собою найважливіший соціальний механізм перетворення та удосконалення суспільства. Для того, щоб населення схвалювало відповідну політику в соціальному напрямку, край необхідним є визначення та затвердження соціальних орієнтирів суспільного добробуту, в взаємозв'язку з соціальними інтересами населення, враховувати можливості конкретних верств

населення та відповідне ресурснезабезпечення регіонів для надання доступних та високоякісних соціальних послуг.

Головним же завданням соціальної політики у системі функціонування та розвитку ефективних ринкових відносин має бути забезпечення стабільного, сталого розвитку суспільства, досягнення загальної суспільної єдності, достойного рівня життєдіяльності всіх громадян, а також забезпечення кожному індивіду відповідноїможливості реалізувативласнівміння та здібності, отримувати належний високий дохіді таким чином, покращувати власний добробут та загальний розвиток економіки країни [6].

Тож,сьогодні, соціальна політика в якісно нових умовах формування та розвитку інноваційної ринкової економіки та, відповідних їм, ринкових відносин є належним та необхідним інструментом та засобом держави для раціонального перерозподілу суспільного продукту, що дозволить певним чином стимулювати вітчизняне виробництво шляхом розширення внутрішнього вітчизняного ринку та, на цій основі, формуванняосновних базисів моделі інноваційного економічного розвитку країни шляхом впровадження механізму накопичення людського капіталу. Головним пріоритетом же соціальної політики має стати формування та забезпечення, розвиток необхідних умов для гідного, в різноманітних напрямках, життя суспільства та забезпечення розвитку людського потенціалу, тож в сучасних умовах її формування та проведення є надзвичайно актуальним та також нерозривно пов'язане з відповідно ефективно проведеною інноваційною політикою будь-якої країни [6].

Список літератури

1. Грішнова О.А. Людський розвиток[Текст] : навчальний посібник / О.А. Грішнова. - К. : КНЕУ, 2006. - 308 с.
2. Лібанова Е. Соціально-економічна політика держави та її вплив на зміну соціальної структури суспільства/Лібанова Е. // Україна: аспекти праці. – К., 1999. – №8. – С. 19
3. Гринів Л. С., Кічурчак М. В. Національна економіка[Текст] : навчальний посібник /Л.С. Гринів. – Львів: “Магнолія 2006”, 2008. – С. 343-363.
4. Економіка України / За ред. Б. Ф. Заблоцького. — Львів : ЛБК НБУ, 1997. — 365 с.
5. Долішній М. І. Регіональна політика і механізм її реалізації: монографія / С. М.Злупко, С. Й. Вовканич та ін. /НАН України. – К.: Наукова думка, 2004. – С. 154-173.
6. Економічна сутність соціальної політики в умовах формування інноваційної економіки в Україні. [Електронний ресурс]. – <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=1143>

УДК: 354:002.9

БАЛІЦЬКА Н.І., студентка 2 курсу, 1 групи
Науковий керівник – **НОВІКОВА В.В.** канд. екон. наук
Білоцерківський національний аграрний університет
maks.228.nata@gmail.com
vinovikova@btsau.kiev.ua

ФОРСАЙТ – ПРОГНОЗУВАННЯ РОЗВИТКУ СІЛЬСЬКИХ ТЕРИТОРІЙ В УМОВАХ ФОРМУВАННЯ ЦИФРОВОЇ ЕКОНОМІКИ

Стратегічне прогнозування розвитку сільських територій та цифрова трансформація є ефективними інструментами до забезпечення сталого розвитку сільських територій, тож розробка, аналіз та використання концепції форсайту є надзвичайно актуальними згідно до сучасних умов формування та розвитку цифрової економіки.

Ключові слова: форсайт, стратегічне прогнозування, цифрова економіка, сталий розвиток, сільська територія

Для сучасного стану економіки особливе значення мають саме ті концепції та методи, що є направлені на розробку та впровадження заходів щодо прискореного та ефективного впровадження механізму формування ринкових відносин в у системі розвитку сільських територій [1].

В сучасних умовах розвитку територій, чи регіону необхідна розробка конкретних стратегічних програм та антикризових заходів, які повинні орієнтуватися на використання цифрових технологій. Реформування економічних відносин на сільських територіях, розвиток нових форм господарювання спричинили необхідність впровадження нових методів прогнозування у процесі економічного розвитку[1].

Нині діяльність фермерських господарств на території сіл відзначається нестабільністю. Забезпечення їхньої ефективної діяльності вимагає вирішення цілого комплексу питань з підвищення їх конкурентоспроможності, обґрунтування перспектив розвитку, впровадження нових методів управління, розробки відповідних заходів, які б дозволили їм пристосуватися до жорстких умов конкурентної боротьби. Тому сьогодні активно постає питання впровадження в процес прогнозування їх розвитку такого методу, як «форсайт», що набуває все більшого значення в процесі розвитку економічних явищ та сталого розвитку сільських територій [1].

Форсайт являє собою процес визначення стратегічно спрямованих наукових та економічних напрямів та досягнень в сфері технологічного розвитку, що в довгостроковій перспективі матимуть досить серйозний вплив на соціально – економічний розвиток країни, а також на її окремі територіально-адміністративні одиниці, зокрема, і сільські території [2]. Тож в у сучасних умовах важливим є визначення саме пріоритетності стратегій розвитку сільських територій, які доцільно проводити за допомогою даного визначеного методу прогнозування [5].

Така кооперація передбачає співпрацю всередині системи з підтримкою з боку уряду, органів місцевого самоврядування і являє собою процес

загальнонаціонального відбору нових напрямів, в результаті якого відбувається погодження різносторонніх думок суб'єктів економічної системи. А це являє собою надзвичайно ефективний інструмент залучення та активної підтримки щодо розвитку сільських територій та їх активної соціально-економічної діяльності [2].

Форсайт, як один із методів прогнозування в умовах формування цифрової економіки, містить наступні ключові ознаки: являє собою систематичний процес; центральне місце в цьому процесі посідають науково-технічні напрями; пріоритети розглядаються з точки зору їх впливу на соціально - економічний розвиток територій [3].

Таким чином, форсайт використовується як системний інструмент формування майбутнього, що дозволяє враховувати зміни в усіх сферах суспільного життя: науці і технологіях, економіці, соціальних, суспільних відносинах та культурі, що є вкрай важливим для забезпечення ефективного сталого розвитку сільських територій [3].

Основними завданнями даного методу є: визначення перспективних технологій та ринків на довгострокову перспективу; визначення напрямів співпраці бізнес – держава у справі створення конкурентоспроможних інновацій; визначення заходів, які дозволять використовувати нові можливості в цілях підвищення якості життя, прискорення економічного зростання і збереження конкурентоспроможності [3]. Тож, необхідно зазначити, що саме даний метод універсально поєднує більшість інструментів науково-технологічної та соціально-економічної політики, що дозволяє визначити стратегічні напрями удосконалення за видами економічної діяльності, які забезпечують зростання конкурентоспроможності даної конкретної території та її сталого економічного розвитку, а також досягнення максимального синергетичного ефекту від використання накопиченого потенціалу [6].

Відмінністю даного методу є також те, що його учасниками можуть бути як і вчені, так і представники органів управління, бізнесу і громадськості (влада, виробники і споживачі товарів та послуг), що сприяє активному залученню населення сільських територій, зокрема, в аналіз, дослідження та формування прогнозу в умовах розвитку цифрової економіки [3].

Ефективність застосування даної нової методології прогнозування буде безпосередньо залежати від широкої участі різних зацікавлених та компетентних сторін, зокрема органів державної влади, урядових установ, органів місцевого самоврядування, промисловців, наукових та освітніх організацій, а також громадськості, як однієї з головних суб'єктів господарювання та економічної діяльності в сільських територіях [6].

Отже, форсайт пов'язаний не з прогнозуванням майбутнього, а, більшою мірою, з його формуванням і є специфічним інструментом управління науково-технологічним розвитком, що спирається на створювану в його рамках інфраструктуру.

В сучасних умовах відбувається активне впровадження одного з допоміжних інструментів форсайту як SWOT-аналізу, що який допомагає

визначити сильні, слабкі сторони, ризики та можливості функціонування сільської території в умовах її сталого розвитку [4].

Отже, програми форсайту мають певну особливість – досягнення різностороннього консенсусу між державою, бізнесовою сферою, а також суспільством, що стосуються стратегічно важливих напрямків територіального розвитку, що забезпечує, в свою чергу, підвищення конкурентоспроможності та вирішення нагальних соціально-економічних проблем та труднощів розвитку даної території. [4].

Підсумовуючи, ми також можемо зазначити, що однією із головних умов ефективності використання форсайту є можливість суспільства шляхом погодження власних інтересів досягти консенсусу задля сталого розвитку території; а також його готовність в цілому, і зокрема, громадськості спільно оцінити довгострокові перспективи розвитку території; а також здатність державного апарату удосконалити координацію різних заходів політики політичного характеру, спрямованих на досягнення довгострокових цілей, щодо одного із найважливіших чинників, необхідного для забезпечення конкурентоспроможності у довгостроковій перспективі та соціально-економічного зростання рівня розвитку суспільства. Погоджені на широкій основі національні та територіальні пріоритети, викладені у формі стратегічних, довгострокових заходів політики, полегшують завдання координації, забезпечуючи консенсус і взаєморозуміння усіх зацікавлених сторін суспільства. Тож в результаті використання цифрових технологій і формується синергетичний ефект, який проявиться в у розвитку соціально-економічної складової сільської території місцевості, підвищення рівня та покращення якості життя та загального добробуту жителів регіону.

Список літератури

1. Стратегічне управління конкурентоспроможністю фермерських господарств. url : <https://pdatu.edu.ua/images/naukova-miznarodna-diyalnist/svr/dissertaciya-gorihovsky.pdf>
2. Что такое Форсайт? Международный научно-образовательный Форсайт-центр, Институт статистических исследований и экономики знаний НИУ ВШЭ. URL : <http://foresight.hse.ru>
3. Перспективи форсайт-прогнозування пріоритетних напрямів розвитку нанотехнологій і наноматеріалів у країнах світу і Україні. Кизим М. О., Матюшенко І. Ю., Шостак І. В., Данова М. О. URL : <http://international-relations-tourism.karazin.ua/themes/irtb/resources/162191ea83b24d204245ad23ec109c70.pdf>
4. Федулова Л.І. Форсайт: Сучасна методологія технологічного прогнозування / Л. Федулова // Економіка і прогнозування : Науково-аналітичний журнал . – 11/2008 . – N4 . – С. 124-138.
5. Бовсунівська І.В. Децентралізація влади в Україні як головний фактор сталого розвитку об'єднаних територіальних громад. Вчені записки Таврійського національного університету імені В.І. Вернадського. Серія : Економіка і управління, 2018. Т. 29(68). № 6. С. 11–15.
6. Климова Н. В. Интеграция технологии форсайта и цикличности развития экономики / Н. В. Климова // Бюлетень Міжнародного Нобелівського економічного форуму, 2012. – №1(5). – Том 1. – С. 209–213.

УДК 339.56.05

БЕДРІЙ Є.О., студентка 3 курсу

Науковий керівник – **ПАНАСЮК В.І.**, канд. екон. наук

Білоцерківський національний аграрний університет

yelyzavetabedriy@gmail.com

ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Досліджено перспективи розвитку зовнішньоекономічної діяльності. Виявлено, що розвиток економіки України пов'язаним з економічною стратегією, яка спрямована на експортоорієнтовані галузі та підвищення конкурентоспроможності продукції вітчизняних виробників.

Ключові слова: зовнішньоекономічна діяльність, євроінтеграція, експорт, імпорт.

Зовнішньоекономічна діяльність становить окрему галузь діяльності економіки України, яка об'єднує велику кількість підприємств, фірм, організацій, органів влади. Їхня діяльність пов'язана зі сферами зовнішньої торгівлі, залученням іноземних інвестицій в різні галузі економіки, обігом валютних ресурсів, отриманням кредитів міжнародних організацій та іншими видами діяльності. Роль зовнішньоекономічної діяльності у сучасній Україні була та залишається важливою складовою державної політики, яка продукує фундамент для розвитку торгових відносин та інвестиційних зв'язків.

Питання підвищення результативності зовнішньоекономічної діяльності набуває в сучасних умовах особливої важливості. Воно пов'язане з великою кількістю чинників внутрішнього характеру, таких як: перехід до євроінтеграційних принципів господарювання, незбалансованість побудови економіки та потреба її реконструкції; енергоресурсоємність національних підприємств; недостатність науково-технічного та технологічного потенціалу [1].

Серед зовнішніх чинників впливу на зовнішньоекономічну діяльність можна виділити: залежністю української економіки від монополії сировинних ринків, які є життєво важливі для більшості галузей економіки; залежність українських виробництв, від підприємств, завершальна продукція яких виробляється за межами України; значний вплив на українську економіку різних форм зовнішнього фінансування; дефіцит розвинутої зовнішньоторговельної інфраструктури [2].

Основними перешкодами розвитку зовнішньоекономічної діяльності є недосконалість загальнодержавної політики. Можна виділити наступне:

- неефективність заходів урядового впливу на зовнішньоекономічну діяльності в порівнянні з іншими країнами, які несуть за собою питання узгодженості у міністерствах, відомствах, місцевих адміністраціях і вимагають суттєві затрати часу для їх вирішення;

- нестабільність законодавства загалом та законодавчої бази в сфері зовнішньоекономічної діяльності;

- політична і економічна нестійкість в державі, які є головними чинниками розвитку міжнародних зв'язків та є структурною частиною загальнодержавних процесів [3].

Окрім вказаних загальнодержавних факторів розвитку зовнішньоекономічної діяльності, її результативності в Україні перешкоджають: низький імідж українських виробництв; невисока конкурентноспроможність вітчизняних товарів, порівнюючи з ідентичними іноземними; недостатній рівень кваліфікації персоналу, який зайнятий в управлінні ЗЕД; складна військова ситуації в країні, яка суттєво гальмує розвиток економіки.

Варто сказати, що основною перспективою розвитку зовнішньоекономічної діяльності України залишається співробітництво в межах зони вільної торгівлі України з ЄС. Створення зони вільної торгівлі України та ЄС сформує обопільні переваги:

- збільшення обсягів торгових операцій та зростання позитивного сальдо торгового балансу, зокрема, для країн ЄС;

- розширення наукового потенціалу вітчизняних виробництв і підвищення кваліфікації працівників за рахунок іноземних партнерів;

- розвиток туристичних послуг, в тому числі за рахунок вітчизняних центрів культури, які розширюють туристичні можливості для європейців;

- суттєві позитивні зміни в структурі споживчого ринку як ЄС та України, завдяки розширенню асортименту як товарів, так і послуг [1].

Таким чином, перспективи розвитку зовнішньоекономічної діяльності вимагають подолання певних перешкод. Сучасний розвиток економіки України має бути пов'язаним з економічною стратегією, яка спрямована на експортоорієнтовані галузі і підприємств та підвищення конкурентноспроможності продукції вітчизняних виробників. Україна має зайняти своє відповідне місце в інтеграційних об'єднаннях, особливо в співпраці з ЄС.

Список літератури

1. Михайлишин Л. І. Вектори інтеграції України в ЄС чи СНД. *Науково-інформаційний вісник: «Економіка»*, 2013. № 3. С. 172-181. URL: <http://www.nbu.gov.ua/>

2. Проект Національної стратегії розвитку експорту. URL: http://www.ukrexport.gov.ua/ukr/zakon_kr_perebuy//4592.html

3. Шкурупій О.В. та ін. Зовнішньоекономічна діяльність підприємства. К.: Центр учбової літератури, 2012. 248 с. URL: http://libfree.com/128619811-ekonomikazovnishnoekonomichna_diyalnist_pidprijemstva__shkurupiy_ov.html

БЕДРІЙ Є.О., студентка 3 курсу.
Науковий керівник – **ІВАНОВА Л.С.**, канд. екон. наук
Білоцерківський національний аграрний університет

РЕФОРМА ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ: РЕЗУЛЬТАТИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ

Реформа децентралізації є важливою для людства, тому що вона сприяє покращенню життя в цілому кожного з нас. Зміни відбуваються за рахунок об'єднаних територіальних громад, які утворилися на території сіл, селищ. Приєднання сіл і селищ до міст вносить суттєві зміни у їхній розвиток а також покращує рівень їхнього життя.

Ключові слова: децентралізація, територіальна громада, вибори, реформа.

Реформа децентралізації хоч і триває але відстає від урядового графіка, у зв'язку з цим на початку 2019 року було створено лише дві третини об'єднаних територіальних громад.

Власні доходи містять відрахування від загальнодержавних податків та зборів, акцизів, надходжень від місцевих податків та зборів, також надходжень. Кошти що безпосередньо передають ОТГ йдуть на самий розвиток цих об'єднаних територіальних громад, соціальний захист а також фінансування освіти і медицини. Загальна сума державної фінансової підтримки для розвитку об'єднаних територіальних громад перевищила 17 млрд. грн. у 2018 році.

Реформа децентралізації визначає передачу повноважень із національного на муніципальний рівень, коли кооперуються громади і розподіл політичних, адміністративних і фінансових прав на вигоду об'єднаних громад. Децентралізації сприяють західні донори надаючи фінансові ресурси і інтернаціональну технічну підтримку. В Україні створено Раду донорів із проблем реформи, котра узгоджує міжнародне співробітництво і розцінює запровадження реформи. Об'єднані територіальні громади, котрі створені отримують ґрунтовні самоврядні права та допомогу держави, що потрібна для створення інфраструктури і реалізації проектів, щоб вони розвивалися. Запроваджується децентралізація у сферах освіти і охорони здоров'я. об'єднані територіальні громади набули права та обов'язки для фінансування видатків організації. Таким чином кошти розтрачають на ремонт та будівництво доріг, центрів, котрі надають адміністративні послуги, забезпечення світлом вулиць, водопостачання і каналізації, амбулаторій і фельдшерсько-акушерських пунктів, шкіл, дитячих садочків, стадіонів і басейнів.

На початку 2019 року почався другий етап реформи, мата якого полягала в проведенні адміністративно-територіальної реформи на районному рівні, розширення прав і відповідальності органів самоврядування на обласному та районному рівнях. Розподіл повноважень влади вимагає змін в Конституції але ці права ще й досі не затверджені. Вдалі процеси децентралізації в майбутньому дадуть змогу нашій державі продемонструвати новий та цікавий приклад дієвості і функціонування державного управління. Реформа децентралізації може бути

моделлю розвитку пострадянських країн, які роблять передачу повноважень громадам.

Другим рівнем реформи є субрегіональний – це створення районів, проте при їхньому створенні потрібно прийняти низку законів щоб створити райони і відділити їхні владні повноваження для того щоб відбувся перехід на регіональний обласний рівень, де мають утворитися префектури. Для завершення реформи децентралізації потрібно пришвидшити секторальну децентралізацію в таких сферах, як освіта, культура, охорона здоров'я, соціальні послуги, енергоефективність та інші.

Отримані в результаті проведення реформи децентралізації права і ресурси прийняті органами місцевого самоврядування надали найбільше перспективи щоб розвивались їхні території, створення новітньої освітньої, медичної, транспортної а також житлово-комунальної інфраструктури.

До переваг реформи децентралізації можна віднести зміни, які відбулися в багатьох громадах: приведення до ладу доріг не тільки в містах але і у селах, відновлення, що відбулися у медичних і освітніх закладах.

Реформа децентралізації дала привід для цілісного розвитку громад, спроможність покращити життя кожного населеного пункту і країни загалом та допускає можливість кожного громадянина без втручання сторонньої допомоги господарювати на своїй території, [5]

На кінцевих періодах реформи збільшиться значення великих міст провідним чином це стосуватиметься обласних центрів. Великі міста суттєво залежні від селищ та сіл, котрі їх оточують, проблеми міст зазвичай вирішуються за підсумками навколишніх громад. З набуттям чину закону про добровільне включення територіальних громад до міст обласної важливості питання б не виникали. Також існують питання районів, котрі в окремі мірі зацікавлені в необ'єднаних громадах, через те, що є села, де кошти поділяються на рівні району. Великі села, які не з'єдналися не будуть брати до уваги децентралізацію, через те, що їх влаштовує їхнє теперішню сферу, при об'єднанні виникатимуть деякі ризики в майбутньому, таким чином це торкається громад, що розташовані біля великих міст, де вони живуть погідно і непорушно. Потягом виборів що відбувалися 2019-2020 років все ж таки є проблема конкуренції політичних сил між собою при об'єднанні громад.

Мета політики децентралізації передбачає вихід її з централізованого управління в державі, запровадженні ефективної системи територіальної організації в Україні та запровадженні положень Європейської хартії місцевого самоврядування, впровадження принципу субсидіарності і фінансової достатності місцевого самоврядування.

Чинники, які можуть стати перевагою в управлінні державними фінансами: підняття прозорості і ефективності розподілу та витрати цих фінансів. При здійсненні державних закупівель все має бути прозоро враховуючи принципи конкуренції. Корупція має бути знищена під час здійснення державних закупівель, [2]

Реформи децентралізації визначають тривалий процес підготовки із вивчення світових навичок і обирання ефективних моделей децентралізації. Звичайна передача деяких повноважень і коштів для їх виконання. Отже, неконкретним застається інструмент досягнення державної децентралізації. Щоб цьому зарадити повертаються до світового досвіду, що дозволило розвивати чіткий план і умови, які потрібні щоб отримати серйозні результати реформи децентралізації.

Список літератури

1. Концепція реформування місцевого самоврядування та територіальної організації влади в Україні від 01.04.2014 р.
2. Стратегія сталого розвитку України – 2020 від 12.01.2015 р.
3. Жаліло Я.А., Шевченко О.В., Романова В.В. та ін. Децентралізація влади: порядок денний на середньострокову перспективу. – К.:2019. – 115 с.
4. Дані сайту decentralization.gov.ua, режим доступу: storage.dei.gov.ua/uploads/librory/file/389/10.03.2019.pdf.
5. <https://rdo.in.ua/direction/decentralizaciya>.

УДК 316.47:316.334.55

БЛАШ О.О., студент

Науковий керівник – **ХАХУЛА Б.В.**, асистент

Білоцерківський національний аграрний університет

РОЛЬ ЛІДЕРА В РОЗВИТКУ СІЛЬСЬКОЇ МІСЦЕВОСТІ

У статті розглянуто, якими якостями повинен володіти справжній лідер і як їх розвинути, щоб вести за собою колективи. Досліджено роль лідера в умовах сільської місцевості. Визначені основні проблеми, вирішення яких буде сприяти покращенню рівня життя сільських мешканців та здійсненню ефективного і успішного лідерства.

Ключові слова: лідер, особистість, лідерство, харизма, менеджер, сільське населення.

На сьогоднішній день в українському суспільстві в умовах сільської місцевості постає важливе питання, а саме: формування ефективного лідерства. Ефективний лідер – це оволодіння мистецтвом досягнення успіху, раціональне використання всіх видів внутрішніх резервів для того, щоб стати лідером та вийти вперед, а тим більше, щоб утримати завойовані висоти. Для цього потрібна талановита тактика і стратегія.

На нашу думку, лідер – це той, хто може виправдати надії більшості; це той, хто вселяє довіру. Йому мають вірити як собі, а лідер у свою чергу має бути чесним перед людьми.

Лідери володіють двома важливими рисами:

- по-перше, вони йдуть у певному напрямку;
- по-друге, вони здатні переконати інших йти разом з ними.

Лідерство пов'язане з умінням працювати з людьми та демонструвати справжню увагу до своїх підлеглих. Якщо лідер демонструє справжню турботу, увагу і любов до людей, вони з легкістю будуть прощати йому недоліки. Але, якщо люди зрозуміють, що вони йому байдужі, то будуть відсторонено ставитись до будь-яких його дій.

Лідер – це харизматична, непересічна особистість, яка відрізняється від інших своїми здібностями, досвідом, професійними навичками, ініціативою, волею до перемоги, яку не тільки визнають та підтримують в колективі, а й прагнуть наслідувати.

Справжній лідер – це, насамперед, талановитий організатор з новаторським мисленням, який сміливо продукує нові ідеї та може їм прислужитися, вміє залучити до реалізації своїх намірів широкі кола прибічників.

Прояви лідерства відбуваються у різних сферах діяльності людини: суспільно-політичному житті, науковому пошуку, на виробництві, у сфері державного управління та менеджменті, у бізнесі та підприємстві.

Лідери великих організацій щодня повинні успішно справлятися з колосальним хаосом і велетенською складністю проблем. Вони повинні опиратися на свою передбачуваність, яка дозволяє лідеру бачити всю картину, інтуїтивно заповнювати відсутні елементи і знаходити реальне ядро виникаючої проблеми.

Щоб стати ефективним лідером у сільській місцевості, слід робити так:

- віддаватися справі повністю;
- встановити справжнє джерело проблем, які виникли та розробити план їх подолання;
- піднімати планку якомога вище: якщо не вдається систематично досягати високих результатів, слід переглянути свої особисті стандарти;
- віднайти способи покращити свої показники та підвищити професійну майстерність;
- виділити час і гроші, щоб реалізувати ці плани практично.

Вирішення вище перерахованих проблем буде сприяти покращенню рівня життя сільських мешканців, підвищенню авторитету лідера, здійсненню ефективного і успішного лідерства.

Лідер, який встановив для себе пріоритети, але не володіє потрібною концентрацією, знає, що робить, але ніколи цього не робить. Якщо ж він володіє концентрацією, але не володіє ніякими пріоритетами, то діє дуже ефективно, але без просування вперед. І коли лідеру властиві ці дві риси, тоді з'являється потенціал, який дозволяє досягнути великих звершень.

Здатність працювати з людьми і зміцнювати взаємовідносини з ними абсолютно необхідна якість ефективного лідера. Працюючи з людьми, необхідно адаптувати свій стиль лідерства до конкретної людини, яку ведете за собою. Бути лідером – це більше, ніж просто бажання керувати. Лідери мають співчувати іншим людям та по-справжньому турбуватися про інших.

Справжній лідер завжди служить людям. Це пов'язане не з суспільним становищем, посадою чи рівнем знань. Готовність служити людям пов'язана з

психологічним налаштуванням. Найкращі з лідерів намагаються служити іншим, а не собі.

Майбутнє ніколи раніше не кидало нам серйозніших викликів. Щоб прийняти їх, ми повинні виховувати новий тип лідерів. Методи роботи лідерів треба постійно переглядати. Лідери майбутнього повинні розуміти наступне:

- навчитись забувати минуле; минулі методи роботи можуть бути непродуктивними; сьогоднішні лідери входять в майбутнє, для якого характерні стрімкі зміни і вимоги;

- лідери повинні бути готові братися за ризиковані заходи, результат яких не можна передбачити, тому найбільшу небезпеку становлять готовність ризикувати;

- лідери завжди повинні бути добре інформовані; їм потрібно розвинути в собі ефективні комунікативні здібності;

- лідери повинні навчитися вести збалансоване життя і демонструвати принципи, користуючись якими люди можуть не просто існувати, а жити повним і усвідомленим життям.

Секрет лідерства полягає в здатності лідера бути постійно спрямованим в майбутнє. Саме ця якість дає лідеру розуміння суті і призначення життя. Лідери, які орієнтовані на майбутнє, знано оптимістичні і тому привабливіші.

Список літератури

1. Скібіцька Л.І. Лідерство та стиль роботи менеджера: навч. посіб. / Л. І. Скібіцька.– К.: Центр учбової літератури, 2009. – 192 с.
2. Шекшни С. Лідерство в сучасному бізнесі (фрагмент из книги) / В.П. Шекшни // Управление персоналом. – 2003. – № 3. – С. 68-73.
3. ТОВАЖНЯНСЬКИЙ Л. Керівник-професіонал нової формації / Л. ТОВАЖНЯНСЬКИЙ, О. РОМАНОВСЬКИЙ // Вища освіта України. – 2002. – №1. – С. 34-39.

УДК: 004:658

БЛОЦЬКИЙ О.М., студент 1 курсу

Науковий керівник – **САВЧУК О.В.**, асистент

Білоцерківський національний аграрний університет

oksana.savchuk@btsau.edu.ua

РОЛЬ ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ В СУСПІЛЬСТВІ ЗА УМОВ ЗОВНІШНІХ ЗАГРОЗ

Розглянуто важливість ІТ за умов глобальних негативних процесів, таких як пандемія, політична, економічна, техногенна криза, свідками яких ми стали або можемо стати, що спонукає людей до пошуку більш ефективних методів діяльності.

Ключові слова: інформаційні технології, великі дані, віртуалізація діяльності, аналіз даних.

Згідно з визначенням ЮНЕСКО інформаційні технології (ІТ) - це комплекс взаємопов'язаних наукових, технологічних, інженерних дисциплін, що вивчають методи ефективної організації праці людей, зайнятих обробкою та зберіганням інформації, обчислювальна техніка, методи організації взаємодії[1].

В нинішніх безпрецедентних умовах пандемії, а згодом і очікуваної загрози економічної кризи людство стикнулося з низкою проблем, вирішити які допомагають ІТ. За таких умов стрімко змінюються форми взаємодії, розвиваються процеси віртуалізації життєдіяльності населення, а засоби ІКТ трансформують структуру виробничих відносин у дистанційну взаємодію.

Наразі ми спостерігаємо, як в умовах карантину змінюються традиційні системи освіти, які в короткий строк запровадили лише дистанційне навчання з застосуванням новітніх онлайн-технологій. Змінюється технологія здійснення покупок, де перевага, а то й виключна необхідність надається системам електронної комерції, коли замовлення товару відбувається в онлайн представництві торгового підприємства з подальшою його доставкою. Ми можемо спостерігати за розвитком епідемії в реальному часі, статистику захворюваності та місцезнаходження хворих, що надають нам таку можливість системи ГІС (геоінформаційні системи).

З огляду на можливість виникнення катаклізмів зростає потреба в прогнозуванні ситуації, передбаченні та мінімізації втрат від її наслідків. Так, канадська компанія Bluedot, використовуючи технологію штучного інтелекту, ще в 2019 році змогла спрогнозувати картину можливої епідемії в Китаї та її подальший розвиток [2].

Відслідковування та аналіз великих даних (Bigdata) в наш час є дуже важливим фактором, який завдяки ІТ уможливує знаходження найоптимальнішого розвитку багатьох сфер суспільства, таких як медицина, освіта, державне управління, економіка, транспорт, виробництво, тощо.

Вже зараз, Китай, в силу розвитку електронної техніки та інформаційних технологій є найбільш контрольованою країною світу, де збираються та аналізуються мільйони даних. Прикладом цього можна назвати встановлення у великих містах безліч камер, що розпізнають та аналізують риси обличчя, етнічну відповідність, не типову поведінку чи скупчення людей, що вчасно дозволяє запобігти терористичним актам, знайти злочинців чи визначити симптоми можливої коронавірусної інфекції у людей з підвищеною температурою, яку дозволяють відслідкувати інфрачервоні камери[3].

З одного боку, ціллю інформаційних технологій є продукування інформації для її аналізу людиною, яка б на його основі приймала рішення щодо виконання тієї чи іншої дії, а з іншого, здатність інформаційних технологій знижувати транзакційні витрати, що працює на їх користь навіть в умовах економічної кризи. Показовим прикладом є складний для нашої країни період 2014-2015 рр., коли оборот роздрібною торгівлі скоротився спочатку на 8,6% у 2014 році, а потім на 20,7% у 2015, що ніяк не позначилося на електронній комерції, доля якої лише зростала і досягла 25 млрд. грн у 2015 р, збільшившись на 6 млрд. грн. в порівнянні з минулим роком. Прагнення скоротити витрати на встановлення та

обслуговування традиційного магазину, спонукає підприємців відкривати власний інтернет магазин, а такі фактори, як репутація продавця, швидкість обробки та доставки замовлень, представлений широкий асортимент і якість обслуговування обов'язково принесуть власнику суттєві дивіденди, навіть коли ціна товару дещо нижча ніж в традиційному магазині.

В подальшому процеси віртуалізації життєдіяльності населення, віртуальна реальність та інформаційно-комунікаційні системи, включно з онлайн-послугами будуть лише збільшуватися. Потреба в сучасних програмних продуктах, які дозволяють на основі обробки великих даних змодельовати ситуацію, прогресивних інформаційних засобах комунікації, онлайн-торгівлі, безготівкових розрахунків в Інтернет – це не лише світові тенденції, а ті реалії, які значною мірою будуть визначати майбутнє людей та бізнесу в Україні.

1. Список літератури

2. Плескач В.Л., Затонацька І.Г. Інформаційні системи і технології на підприємствах: підручник. Київ, 2011. 718 с.

3. Програмне забезпечення BlueDot, яке здатне знизити ризик спалаху інфекційних хвороб, що загрожують здоров'ю, безпеці та процвітання людей [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://bluedot.global/>.

4. Як технології захищають нас від коронавірусу [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://nv.ua/techno/technoblogs/koronavirus-kak-tehnologii-pomogayut-v-borbe-s-epidemiey-50071635.html>.

УДК 339.9:658.

ВИСОЦЬКИЙ В.М., студент 3 курсу

Науковий керівник – **СТАДНІК Л.І.**, канд. екон. наук

Білоцерківський національний аграрний університет

leostad@ukr.net

ВПЛИВ КОНЦЕНТРАЦІЇ КАПІТАЛУ НА ОРГАНІЗАЦІЮ ТОРГІВЛІ

В роботі показано розвиток торгівлі в Україні. Зокрема, звернуто увагу на концентрацію і централізацію капіталу в галузі торгівлі. Розглянуто організацію роботи продуктових ритейлерів, ритейлерів з торгівлі електроніки і побутової техніки.

Ключові слова: концентрація і централізація капіталу, інвестування, торгові мережі, ритейлери, дискаунтер, омніканальна торгівля, інтернет-магазин.

З проведенням товарної інноваційної політики, на ринку появляються пропозиції найрізноманітніших товарів народного споживання. Асортимент товарів представляється різними модифікаціями, місцем знаходження, цінами, і іншими додатковими умовами. А тому пропозиція товарів, яка підтримана потужною рекламною компанією, починає стимулювати попит.

Розвиток і функціонування торгівлі в Україні досліджували такі відомі вчені, як А.А. Мазаракі, В.В. Апопій, Н.М. Ушакова та ін. Однак економіка торгівлі розвивається, а тому виникають питання, які слід дослідити.

Метою дослідження є вивчення проблем сучасної економіки та організації торгівлі.

На початку зародження ринкової економіки, багато економічно активних громадян почали створювати, переважно в галузі торгівлі, дрібні бізнесові структури. Тобто почав формуватися середній бізнес. При цьому створювалися невеликі спеціалізовані магазини, які давали робочі місця та забезпечували населення промисловими і продуктовими товарами.

На базі дрібного торговельного бізнесу, у кінці 90-х років створюються умови для концентрації і централізації капіталу. В наслідок цих процесів та інвестування коштів в торгівлю, були створені потужні ритейлери, зокрема: ТОВ «АТБ-Маркет»; ТОВ «Фоззі-Фуд»; ТОВ «Епіцентр К»; ТОВ «ВООГ Рітейл»; ТОВ «Метро Кеш Енд Кері Україна»; ТОВ «Ашан Україна Гіпермаркет»; ТОВ «Фудмережа»; ТОВ «Діеса»; ТОВ «Фора»; ТОВ «КОМФІ Трейд»; ТОВ «Новус Україна»; ПрАТ «Нова лінія» [3].

Успішними продуктовими ритейлерами стають: АТБ-Маркет; Fozzy Group (Fozzy, Сільпо, Фора); METRO Cash & Carry; Рітейл Груп (Велика Кишеня Велмарт); Ашан Україна (Auchan); Фуршет; Амстор; ЕКО-маркет; Таврія В (Таврія-В, Космос); Varus та інші [3].

У 2000-х роках продуктові мережі вперше в Україні впроваджують нову систему самообслуговування у форматі «дискаунтер». Дискаунтер - магазин з широким асортиментом товарів за оптовими цінами. У поєднанні зі зручним розташуванням і високою якістю продукції, даний формат максимально відповідає пріоритетам споживачів [1].

На ринку електроніки та побутової техніки виникають торгові мережі Фокстрот, ТОВ КОМФІ-ТРЕЙД, Алло, Ельдорадо — які є найбільшими в Україні серед роздрібних мереж за кількістю магазинів і обсягами продажів електроніки та побутової техніки. Бренди цих мереж розвиваються за омніканальною (офлайн і онлайн) торгівлею.

Наслідком виходу на ринок потужних ритейлерів призводить до банкрутства багатьох дрібних підприємств, або спонукає їх до перепрофілювання свого бізнесу. Наведемо приклад по м. Біла Церква. На масиві Піщаний успішно функціонували міський ринок і малий магазин «Економ» Мережі продуктових товарів. Посеред них було побудовано супермаркет АТБ. Після введення його в експлуатацію, через шість місяців магазин «Економ» закритися, окремі підприємці з міського ринку також зупинили свою діяльність.

На нашу думку цього неможливо було допускати. Чим більше буде магазинів з однаковим асортиментом товару, тим більшою буде конкуренція, що спонукатиме до зниження цін або хоча б стримування їх від піднесення. Місцевій владі при виділенні земельної ділянки для будівництва супермаркета необхідно було врахувати цей фактор.

Для успішного розвитку бізнесу в ритейлерів, одного напрямку вже недостатньо. Щоб по більше залучити покупців, необхідно зайняти як найбільше місця в інформаційному просторі, тобто відкривати інтернет-магазини. Слід зауважити, що в даний час половина споживачів надають перевагу придбанню товарів в інтернет-магазинах компаній, у яких є офлайнова торгівля [2].

А тому, окремі, інтернет-ритейлери відкривають фізичні магазини і демонстраційні зали. Наприклад, в Україні, найбільший інтернет-магазин Rozetka відкриває виставкові зали та офлайн магазини, щоб покупець міг прийти оглянути, протестувати вподобаний товар.

Використовуючи на дистанції (наприклад в обласних центрах) магазини, демонстраційні зали, як склади і центри реалізації, інтернет-магазини можуть поліпшити свої логістичні ланцюжки, а також прискорити і підвищити ефективність доставки товарів у більшій кількості регіонів [4].

Список літератури

1. АТБ - Національна мережа продуктових магазинів. URL : <https://www.atbmarket.com/about/o-kompanii>

2. Омниканальная торговля — это то, что сейчас стало трендом, а в скором будущем будет необходимостью: Кино Квок о слиянии e-commerce и ритейла. Генеральный директор : Персональный журнал руководителя. URL : <https://www.gd.ru/articles/8933-qqq-16-m12-01-12-2016-omnikanalnaya-orgovlya>

3. Список мереж супермаркетів в Україні. URL : https://uk.wikipedia.org/wiki/Список_мереж_супермаркетів_в_Україні

4. 7 причин того, чому інтернет-ритейлери відкривають фізичні магазини. 8 Січня 2019. URL : <https://bakertilly.ua/news/id45301>

УДК 35:329.78

ВОЛОШИН М.О., студент 3 курсу
Науковий керівник – **СОКОЛЬСЬКА Т.В.**, д-р. екон. наук
Білоцерківський національний аграрний університет

РОЛЬ АКТИВНОЇ МОЛОДІ В РОЗВИТКУ ОБ'ЄДНАНИХ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД

Досліджено роль активної молоді у прискоренні процесу децентралізації влади, регіональному розвитку та створенні об'єднаних територіальних громад,

Обґрунтовано, що запорукою збереження й нагромадження людського потенціалу ОТГ як основи її соціально-економічного розвитку є наявність у громаді умов для самореалізації молоді.

Доведено, що надання можливості молодим людям впливати на питання, які стосуються їхнього життя через участь у прийнятті рішень або особисту діяльність, що впливає на їхнє життя, є запорукою розвитку спроможних об'єднаних територіальних громад. Участь молоді має розглядатися з точки зору її активного залучення. Це означає, що молоді люди не просто пасивно беруть участь у запропонованих проектах, а безпосередньо працюють у процесі визначення потреб, дослідженні рішень і плануванні діяльності в межах організації або спільноти.

Ключові слова: молодь, молодіжна політика, глобалізація, децентралізація, економічний розвиток, ОТГ.

Глобалізація економіки та ріст інтернаціоналізації буття змінили ролі основних учасників ринку, перерозподілили відповідальності держави, регіонів та громад за економічний розвиток на місцях. Роль держави як головного гравця в місцевій економіці зменшилась. Передача нових повноважень та потужного фінансового ресурсу на місця дозволили підвищити спроможність громад і змінити вектор їх руху на розвиток [1]. Громади стають сильнішими й успішнішими. Водночас їх сьогоденний і майбутній розвиток ґрунтується саме на свідомому та обізнаному молодому поколінні українців, оскільки молодь є основою не тільки сильної громади, але й міцної держави та її інноваційного поступу [2].

Нашими дослідженнями встановлено, що активна участь молодих людей в ухваленні рішень і діяльності на місцевому рівні має дуже важливе значення, оскільки йдеться про побудову демократичного, солідарного та процвітаючого суспільства. Участь у демократичному житті будь-якої спільноти не зводиться до голосування або висунення кандидатів на виборах, хоча це також є важливим. Молоді притаманно бути новаторами та відкидати консервативні цінності, у неї є певні очікування, пов'язані з пошуком власного шляху та можливостей самореалізації, успішність цих процесів є показником реалізації потенціалу суспільства. Варто також зазначити, що формування спроможностей молоді обумовлена притаманними цій віковій групі особливостями: активна життєва позиція, високий попит на освіту, підвищений ступінь мобільності щодо змін місця роботи, перекваліфікації, освоєння нових видів і сфер діяльності. Сучасні тенденції міграційного руху молодого населення України з орієнтацією на високорозвинені регіони та іноземні країни ставлять перед громадами першочергові завдання – створення умов для особистісного становлення, соціальної активності та зайнятості молодих осіб, щоб вони залишались мешкати, працювати у громаді та брали активну участь у її розбудові й розвитку.

Варто зазначити, що тривала демографічна криза, складні соціально-економічні та суспільно-політичні процеси останніх років зумовили скорочення частки молоді у структурі економічно активного населення. За даними Державної служби статистики України, у 2018 р. до складу економічно активного населення входило 17939,5 тис. осіб, із них: у віці 15-24 роки, що становило 7,26 % усього економічно активного населення України, у віці 25-29 років – 12,46 %, у віці 30-34 роки – 15,36% [3]. У 2018 р., порівняно з попередніми роками, рівень економічної активності молоді за всіма віковими групами скоротився. При цьому темпи такого скорочення були помітно вищими, ніж темпи скорочення зазначеного показника в середньому по країні.

Зокрема, за твердженнями А.Ткачука, М. Дацишина [4], найбільш поширеними факторами, що обмежують молодіжну участь на регіональному рівні є :

➤ нерозвинена адміністративна практика залучення організацій громадянського суспільства до ухвалення рішень, що стосуються молоді;

➤ відсутність дієвих механізмів впливу представників молоді на прийняття рішень на рівні територіальних громад, не впроваджується практика громадських обговорень;

➤ у представників громадських об'єднань неформована відповідальність щодо молодіжного представництва, низька культура комунікації, конкуренція та захист власних інтересів;

➤ молодіжні громадські організації не створюють ефективних об'єднань для представництва інтересів молоді, координації діяльності;

➤ відсутні постійно діючі майданчики для спілкування з владою, низька ефективність діяльності громадських і молодіжних рад.

При цьому, варто також зазначити, що реалізація ефективної молодіжної політики сьогодні відбувається в складних суспільно-політичних і соціально-економічних умовах буття держави в цілому, що, відповідно, обтяжує соціальне становище молоді, у значної частини якої посилилися проблеми в основних аспектах свого життя: матеріального стану (прояви бідності спостерігаються навіть серед працюючих); стану здоров'я, забезпечення житлом, працевлаштування, доступу до якісних послуг медицини й освіти, що сприяє виникненню почуттів розгубленості, невпевненість у своїх силах, незадоволеності життям тощо[5].

Реальним шляхом розв'язання основних життєвих проблем молоді в нинішніх умовах стає якомога повніше її залучення до процесу реформування соціально-економічної та політичної сфер буття країни, децентралізація відкриває нові можливості для цього. Про це свідчить вже існуючий позитивний регіональний та місцевий досвід залучення молоді до процесів децентралізації. Хоча залишається чимало громад, які поки не можуть достатньою мірою забезпечити належні умови залучення молоді до участі у місцевому та регіональному житті та процесах прийняття рішень[6].

Ми вважаємо, що в умовах децентралізації запорукою збереження й нагромадження людського потенціалу ОТГ як основи її соціально-економічного розвитку є наявність у громаді умов для самореалізації молоді. Це потребує визначення сучасного європейського принципу молодіжної участі в житті громади одним із пріоритетних напрямів роботи місцевої влади, реалізація якого на практиці передбачає наявність в ОТГ достатніх ресурсів і повноважень для розв'язання місцевих молодіжних проблем у ключових сферах (зокрема ефективного управління системою освіти згідно з місцевими потребами, коли в сучасних умовах серед молоді зменшується престижність вищої освіти, а її найвищий рівень не дає гарантій успіху в професійній самореалізації на ринку праці; охорони здоров'я; сприяння належному працевлаштуванню, а також підтримку наявних та розвиток нових складових молодіжної інфраструктури (молодіжних центрів, підрозділів адміністративно-організаційної та осередків практичної роботи)[6].

В умовах децентралізації влади в Україні основою соціально-економічного розвитку об'єднаних територіальних громад є наявність умов для самореалізації молоді, що потребує визначення процесу молодіжної участі в житті громади

одним із пріоритетних напрямів роботи місцевої влади. Це означає, що активна молодь безпосередньо бере участь у процесі визначення потреб, прийнятті рішень у формуванні стратегії розвитку громади хоча, цей процес нам вбачається можливим лише за умови розвиненої інфраструктури. У цьому зв'язку в умовах децентралізації особливо важливою складовою молодіжної інфраструктури стають потужні багатофункціональні молодіжні центри з навченими молодіжними працівниками (на рівні областей, районів, міст обласного значення, селищ та сіл), здатні охопити своїм організаційним, матеріально-технічним, науково-методичним, навчальним та інформаційним потенціалом найменші ОТГ в межах відповідної території.

Список літератури

1. Васильченко Г., Парасюк І., Єременко Н. Планування розвитку територіальних громад. Навчальний посібник для посадових осіб місцевого самоврядування. Асоціація міст України. К., ТОВ «ПІДПРИЄМСТВО «ВІ ЕН ЕЙ», 2015. 256 с.
2. Усков, И.В. Децентрализация как основа становления финансово самостоятельных местных органов власти. Бизнесинформ. 2012. №3. С. 107-111.
3. Економічна активність населення України 2018: стат. зб. Державна служба статистики України. URL: ukrstat.gov.ua.
4. Ткачук А., Дацишин М. Внутрішні та зовнішні ресурси для розвитку громади або Чому брак грошей не є первинною проблемою громади? (навчальний модуль). К.: ІКЦ «Легальний статус», 2016. 152 с.
5. Формування та реалізація державної молодіжної політики в Україні в умовах децентралізації. Тернопіль: ТОВ «Тернограф», 2017. 100 с.
6. Бізо Л., Ібрагімова І., Кіготь О. та ін. Розвиток лідерства. К.: Проект «Реформа управління персоналом на державній службі в Україні», 2012. 400 с.

УДК: 004.9:744.42

ГІЛЬЧЕНКО О. В., студентка I курсу агробіотехнологічного факультету
Науковий керівник – **ТКАЧЕНКО О. В.**, канд. пед. наук
Білоцерківський національний аграрний університет
oliatkachenko_@ukr.net

ІНФОРМАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ У СТВОРЕННІ ЛАНДШАФТНОГО ДИЗАЙНУ

Розглянуто особливості використання інформаційних технологій у створенні ландшафтного дизайну. Акцентовано увагу на можливостях комп'ютерної програми RealTimeLandscapingArchitect у ландшафтознавстві.

Ключові слова: інформаційні технології, ландшафтний дизайн, комп'ютерні програми, економічний аналіз, проект.

Останніми роками ландшафтна архітектура пройшла значний шлях розвитку. Завдяки великій кількості проведених наукових досліджень в цій галузі, краєвиди нашої країни доповнюються об'єктами експериментальних проектів.

Захоплюючий дизайн ландшафту біля будь-якої будови є вже не тільки ознакою статусності і місцем естетичного задоволення, але і соціальною необхідністю сьогодення. Тенденція до облаштування парків, садів і ландшафтів навколо і на об'єктах останнім часом стала обов'язковою. Але комплекс послуг з ландшафтних робіт багатовитратний, вартість робіт залежить від багатьох чинників: особливості рельєфу, вибору посадочного матеріалу, виду мощення, декору саду, витрат на посадковий матеріал та висадку дерев, витрат на садивний матеріал квіткових рослин, витрат на будівельні матеріали, влаштування газону. З математичної точки зору така задача є багатофакторною і трудомісткою[1].

І тому в наш час все частіше і частіше фахівці розпочинають впроваджувати інформаційні новинки в цю галузь, розробляючи і доповнюючи існуючі програми.

Наприклад, комп'ютерна програма RealTimeLandscapingArchitect – одна з найбільш популярних програм для проектування ландшафту. RealTimeLandscapingArchitect дозволяє створювати цілком прийнятні креслення будинку, газону, басейну і тераси, і експортувати їх на папір в форматі САПР, робити кошторис, що значно полегшує будівництво. Програма дозволяє створювати реальні зображення, можна здійснювати відеопрогулянки по заданій ділянці. За допомогою програми Real Time Landscaping Architect можливо запланувати свою садову ділянку і візуалізувати, навіть, найвибагливіші проекти ландшафтного дизайну[2].

Використовуючи вище згадану комп'ютерну програму, можливо вирішити такі основні кроки: розрахунок посадкового матеріалу типу «дерево»; розрахунок посадкового матеріалу квіткових рослин; розрахунок затрат на будівельні матеріали і т.д..

З цього випливає, що використання інформаційних технологій у ландшафтному дизайні дозволяє виконати не лише розпланування його об'єктів, а й виконати економічний аналіз заданого проекту.

Отже, використання інформаційних технологій у ландшафтному дизайні дають можливість передбачити перетворення будь-якої ділянки, враховуючи всі побажання та можливості.

Список літератури

1. Крижанівська Н.Я. Основи ландшафтного дизайну : підручник / Н.Я. Крижанівська. – К. : Вид-во «Ліра-К», 2009. – 217 с.

2. Курс «RealTimeLandscapingArchitect» / Школа архітектурного дизайну [Електронний ресурс]. – Режим доступу : https://www.uspeh.net.ua/courses/Shkola_ark/landshaftdiz/real_time_landscaping.html. – Загол. з екрану. – Мова укр.

3. Мельник А.В., Міллер Г.П. Ландшафтний моніторинг. – К., 2000. – 150 с.

УДК 351/352-027.555:316.62

ГЛАДКИЙ І.С. студент 2 курсу
Науковий керівник – АРБУЗОВА Т.В., канд. екон. наук
Білоцерківський національний аграрний університет
v0959485855@gmail.com

РОЛЬ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ В ОРГАНІЗАЦІЇ ТА ЗАБЕЗПЕЧЕННІ ЯКОСТІ СУСПІЛЬНОГО ЖИТТЯ

Досліджено сутність публічної влади та публічного управління, його функції, форми і методи. З'ясовано проблеми реалізації функцій публічного управління в світі та Україні з появою кризи пандемії коронавірусної інфекції та наслідки їх недотримання. Доведено, що комунікація з населенням, коректність дій, довіра, відповідальність публічної влади нині є одними з ключових у процесі публічного управління. Зроблено висновок про те, що від компетентної роботи посадових осіб, що відповідають за конкретні ділянки роботи, залежить організація та забезпечення якості суспільного життя.

Ключові слова: публічна влада, публічне управління, пандемічна криза коронавірусу, суспільне життя, компетентність посадових осіб.

Публічна влада є правом, здатністю і можливістю організації суспільного життя, що об'єднує державну владу та владу місцевого самоврядування, ґрунтується на принципах субсидіарності й пропорційності з масштабним включенням громадян, здійснюється від імені соціуму спеціально ієрархічно і територіально влаштованим апаратом, що вдається до правомірного використання примусу, характеризується асиметричністю і спрямована на вирішення в інтересах соціуму значущих справ. Публічне управління передбачає функціонування органів управління держави, місцевого самоврядування, приватного сектору та інституцій громадянського суспільства у рамках визначених законодавством повноважень і відповідних функціональних обов'язків (прогнозування, програмування, керівництва, координації, влаштування та ревізування) стосовно розробки та впровадження суспільно значимих управлінських рішень, політики розвитку держави, її адміністративно-територіальних утворень [1]. Публічне управління може забезпечити підвищення ефективності управлінської діяльності в умовах високої громадської підтримки та синергії соціуму довкола спільних завдань, ґрунтується на демократичних цінностях, принципах верховенства права, справедливості, безпеки, поваги до гідності людини, рівності, ефективності [2].

Функції розкривають зміст публічного управління, розуміючи його як складну систему різноманітних та чисельних зв'язків, процесів, відносин. Функціям властива універсальність, самостійність, об'єктивний характер, взаємозалежність та взаємопов'язаність. Вони залучені в сам процес публічного управління, є з ним одним цілим, відображають управлінський процес. Функції публічного управління є самостійними та якісно однорідними складовими дій суб'єктів публічного управління, що мають спільну мету. Функції виражаються у

формах і методах та демонструють засоби і напрями процесу публічного управління. Форми – зовнішній вираз функціонування органів управління публічної влади. Методи – це способи маніпулювання суб'єктів об'єктами управління [3]. Отже, будь-яка функція, її зміст визначена метою, яку покликаний виконати кожен орган публічної влади. Недотримання функцій у публічному управлінні може мати глобальні наслідки.

Досліджуючи проблеми реалізації функцій публічного управління в Україні з появою світової кризи пандемії коронавірусної інфекції та наслідки їх недотримання дозволили нам акцентувати увагу на таких больових точках:

1. Комунікація з населенням – проблема, що стосувалась як державного управління, так і місцевої влади. Міністерство охорони здоров'я є центральним органом державної виконавчої влади, на реакцію якого зважає в таких ситуаціях все суспільство. Комунікація – це не тільки проведення брифінгів та інформування населення посередництвом соціальних мереж. Йдеться про формування громадської думки, тактики і стратегії. Посадові особи є публічними особами, їх позиція має бути своєчасна, всебічно продумана, чітко і лаконічно сформульована, не допускати особистісних суджень, висловлюватися із впевненістю, зваженим оптимізмом із застосуванням менеджментівських правил комунікацій. Інформувати – використовувати всі комуникативні можливості, знаходити формати, якими зацікавляться ЗМІ та донесуть цей меседж до аудиторії. На нашу думку потрібно було застосувати такі дії (функції): залучити усі можливі ресурси – соціальні мережі, медіа, громадські організації. Не просто надсилати їм релізи, а збирати, детально пояснювати і зрозуміло роз'яснювати, вказувати на важливість їх участі. Інформація має бути доступною та цікавою, наприклад, потрібно вдаватися до спецпроектів з медіа-ресурсами та аналітики сприйнятливою мовою.

2. Коректність дій. В країні, де стався Майдан, відбуваються військові дії, упереджене ставлення до держави часто досягає максимуму, бездумна і агресивна протидія інтересам суспільства майже завжди приречена на гнівний прояв і масовий супротив. Нормальна інформаційна кампанія, проведення чесного діалогу з населенням мала поєднувати завчасне попередження про необхідність використання військової техніки (БТРи в Нових Санжарах). Вважаємо потрібно було застосувати дії: ретельне планування евакуації українських громадян з Китаю; перемовини з місцевими органами влади про необхідність їх прийняти за наявності потрібної інфраструктури; публічне пояснення населенню обраного регіону про підготовчу кампанію і дотримання всіх необхідних засобів безпеки, можливі наслідки; особиста присутність керівників регіону, їх тісна комунікація з жителями громади; пропаганда в ЗМІ національних цінностей – українець і його захист де б він не знаходився – передусім; на всіх рівнях публічного управління контроль ситуації тощо. Покликання влади в такому випадку – не застосовувати силу, попередити і не сіяти паніку, ретельно і з повагою управляти думкою населення на місцях.

3. Довіра до публічної влади. Це тривалий і систематичний процес формування прихильності населення і гордості за свою країну, який не терпить

помилки, але якщо вони трапляються, вимагає публічного їх визнання, оцінки, обговорення та виправлення, визнання сили і можливостей опозиції, здатність прислухатися до її слушної думки. Тотальна недовіра до влади тягне за собою ігнорування мешканців до її рекомендацій. Система штрафів є необхідним, але не найдієвішим заходом у кризових ситуаціях на зразок пандемії COVID-19, більшою силою є сила переконання і довіри, підкріплена чесною і публічною позицією влади, двосторонній відвертий діалог із суспільством.

4. Відповідальність влади: приклад Італії, США, Іспанії, Великобританії, Білорусі доводить той факт, що державна та місцева влада несе відповідальність за оперативну реакцію на загрозу, з якою стикається суспільство [4] – своєчасне введення карантинних заходів; забезпечення медпрацівників необхідними засобами захисту для попередження розповсюдження інфекції, особливо тих, хто безпосередньо стикаються з коронавірусними хворими; забезпечення населення елементарними засобами захисту та медикаментів, попит на які різко зростає і виробництво яких має бути організоване із застосуванням державного та муніципального замовлення; введення штрафів порушникам карантину тощо. Прикладом для наслідування є Німеччина, де уряд чітко діє відповідно до рекомендацій ВООЗ, проводячи для ідентифікації хворих тестування настільки можливо, швидко і широко, аби ті, хто захворів, самоізолювалися для локалізації поширення вірусу.

Отже, компетентність публічних посадових осіб, що відповідають за конкретні ділянки роботи, виявляється в демонстрації і належному застосуванні знань, навичок та вмінь у професійній діяльності, сприяють результативному виконанню своїх обов'язків державними службовцями та фахівцями органів місцевого самоврядування. Ефективні дії посадових осіб визначають умови та якість життя мешканців громади. Це свідчить про те важливе значення, якого набувають питання спеціальної підготовки, регулярного підвищення кваліфікації державних та муніципальних службовців для забезпечення національного, регіонального й місцевого розвитку, пошуку нових та покращення якості наявних соціальних послуг. Особливо відчутна роль влади у випадку непередбачуваних ситуацій, як от COVID-19, у боротьбі з яким відразу видно, наскільки ефективно державні, місцеві органи виконують свої обов'язки.

Список літератури

1. Pollitt C., Bouckaert G. Public Management Reform: A Comparative Analysis. Oxford : University Press, 2004. 240 p.
2. Арбузова Т.В. Формування інтегрованої системи управління та адміністрування економіки України в глобальному конкурентному середовищі. Вісник Причорномор'я : Збірник наукових праць МНАУ, 2018. Вип. 2. С. 16-27.
3. Яcobчук В.П., Ходаківський Є.І., Литвинчук І.Л. Роль публічного управління у формуванні нової моделі державного регулювання економіки. Ефективна економіка, 2017. № 1. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=5375>
4. Уряд затвердив нові обмежувальні заходи у боротьбі з коронавірусом : Департамент комунікацій Секретаріату Кабінету Міністрів України, опубліковано 03 квітня 2020 р.

УДК339.197

ГЛИВА Н.С., студентка магістратури
Науковий керівник – **КОВАЛЬ Н.В.**, канд. екон.наук
Білоцерківський національний аграрний університет
glyvanikoletta@ukr.net

КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНІСТЬ ПОТЕНЦІАЛУ ПІДПРИЄМСТВА

Наведено визначення дефініції «конкурентоспроможність потенціалу підприємства», проаналізовані рівні конкурентоспроможності потенціалу, її відмінність від конкурентоспроможності підприємства, перераховані методи діагностики конкурентоспроможності потенціалу підприємства.

Ключові слова: конкурентоспроможність потенціалу підприємства, методи, діагностика.

Потенціалом підприємства вважають його властивість надати суб'єкту оцінки певний результат (позитивний або негативний) з урахуванням зовнішніх обмежень і можливостей розвитку потенціалу.

Вважаємо, що найбільш повне визначення дефініції «конкурентоспроможність потенціалу підприємства» в своїй праці надала Н. В. Касьянова, яка вважає, що це порівняльна характеристика, яка демонструє ступінь переваги комплексу індикаторів ефективності використання ресурсів підприємства (організації) та взаємозв'язків між ними порівняно з комплексом аналогічних індикаторів підприємств-конкурентів, що визначає ефективність використання потенціалу підприємства на конкретному ринку в певний проміжок часу [1]. Отже, конкурентоспроможність потенціалу підприємства може бути оцінена лише за наявності конкурентів.

Слід зазначити, що діагностика конкурентоспроможності потенціалу є одним із напрямів маркетингових досліджень і передбачає аналіз і оцінювання окремих сторін діяльності конкурентів, а також стану конкурентного середовища підприємства [2]. Для аналізу конкурентоспроможності потенціалу підприємства сьогодні використовують різні підходи та методи, в основу яких покладено положення теорії конкуренції та теорії потенціалу підприємства, де підприємство, як об'єкт оцінки, є складною системою функціональних елементів, що взаємодіють між собою, створюючи сукупний потенціал підприємства. До цих функціональних елементів відносять: систему виробництва і реалізації продукції, управління підприємством, забезпечення кадрами, матеріалами, система фінансів та кредиту.

Методологія аналізу конкурентних можливостей потенціалу є сукупністю експертних, графічних, математичних, логічних, критеріальних, стратегічних, матричних методів, серед яких: методика оцінки конкурентних переваг

М. Портера, SPASE-аналіз, GAP-аналіз, LOTS-аналіз, PIMS-аналіз, модель аналізу Мак-Кінзі 7S та інші.

Оцінка потенціалу здійснюється через рівні конкурентоспроможності потенціалу підприємства:

1. Роль керівника зводиться лише до процесу виробництва продукту, при цьому потреби клієнта не враховуються.

2. Підприємство намагається зробити так, щоб виробнича частка потенціалу відповідала стандартам, які були встановлені головними конкурентами.

3. Керівництво підприємства вбачає свої переваги на ринку в інших чинниках та аспектах, ніж конкуренти, і намагається відійти від стандартів виробництва, які закріпилися на ринку. В цих організаціях виробнича частка потенціалу підпадає під сильний вплив з боку управління, що допомагає в подальшому розвитку та вдосконаленню.

4. Першість серед конкурентів стає вже не лише функцією виробництва, а й функцією управління і є залежною від якості, організації виробництва та ефективності менеджменту.

Конкурентоспроможність «підприємства» та «потенціалу підприємства» мають ряд відмінностей, серед яких:

1. Структура конкурентоспроможності потенціалу підприємства включає використовуваний, існуючий, зарезервований, надлишковий та потенціал розвитку, серед яких лише використовуваний потенціал представляє саме конкурентоспроможність підприємства.

2. Конкурентоздатний потенціал є поєднанням виробничого та економічного потенціалів, на відміну від конкурентоздатності підприємства, так як вона ґрунтується на «моделі п'яти сил Портера», відповідно до якої підприємство є вже сформованим учасником загального процесу конкурування.

3. Конкурентоспроможність потенціалу формується через динаміку морального і фізичного зносу об'єкта, ступінь яких залежить від розподілу фінансів між потенціалом розвитку та підтримкою наявного потенціалу. Конкурентоспроможність організації розглядає даний ступінь як норму, а тому може служити як інструмент аналізу поведінки підприємства в середовищі конкуренції.

Список літератури

1. Потенціал підприємства: формування та використання: підручник / Н. В. Касьяновата ін. К. : Центр учбової літератури, 2013. 248 с.

2. Дідченко О. І., Мороз М. А. Конкурентоспроможність потенціалу підприємства в сучасних ринкових умовах. *Економічний вісник Запорізької державної інженерної академії*. 2014. Вип. 6. С. 22-27.

3. Коваль Н. В. Управління потенціалом підприємства: навч. посіб. Біла Церква, 2018. 375 с.

ГРИНЧУК К.В., студент 2 курсу
Науковий керівник – **ЗАДОРОЖНА Р.П.**, канд. екон. наук
Білоцерківський національний аграрний університет
grynychuk1979@icloud.com

ВИКОРИСТАННЯ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ІНДЕКСІВ В СТАТИСТИЧНОМУ АНАЛІЗІ

Розглянуто сутність статистичних індексів як узагальнюючих аналітичних показників та територіальних індексів як їх різновиду. Охарактеризовано особливості методики побудови територіальних індексів та проілюстровано її на прикладі розрахунку територіальних індексів змінного складу фіксованого складу та структурних зрушень за даними про заробітну плату за окремими видами економічної діяльності у Вінницькій та Полтавській областях.

Ключові слова: статистичний аналіз, індекс, територіальний індекс, база порівняння, вага індексу, сумірник.

В широкому арсеналі статистичних методів аналізу соціально-економічних явищ важливе місце займає індексний метод. Його історичні витoki сягають початку XVII ст. [1, с. 80]. Індеси виникли як особливий різновид відносних величин, що було зумовлено їх функціями та методологією побудови [2 с. 8].

Наразі під індексом розуміють відносну величину, що «...характеризує зміну рівня певного явища в часі, просторі або порівняно з планом» [3, с. 298]. В залежності від мети порівняння виділяють три групи індексів:

- 1) індекси динаміки – характеризують розвиток, зміну явища у часі;
- 2) територіальні індекси – характеризують зміну явища в просторі;
- 3) індекси норми – характеризують зміну явища порівняно з нормативним значенням, в якості якого може виступати середнє, мінімальне чи максимальне значення ознаки в сукупності; певний норматив чи еталон.

Використання територіальних індексів для цілей аналізу зумовлено тим, що статистика часто використовує метод порівняння для зіставлення показників окремих підприємств, областей, економічних регіонів, міст, країн. Відтак територіальні індекси як узагальнюючі показники дозволяють дослідити співвідношення рівнів комплексних економічних явищ в розрізі об'єктів і територій.

Методика побудови територіальних індексів має особливості порівняно з індексами, якими характеризується динаміка явищ.

Розрахунок індивідуальних територіальних індексів є доволі простим: обчислення здійснюються для звичайних відносних величин порівняння.

При конструюванні зведених (загальних) територіальних індексів (змінного складу, фіксованого складу та структурних зрушень) слід вирішити два завдання щодо обґрунтувати: 1) вибору об'єкту, що буде прийнято за базу порівняння та 2) вибору ваг і сумірників для їх фіксації.

Проблема вибору бази порівняння вирішується в залежності від мети дослідження, обґрунтованої з економічної точки зору.

При визначенні ваг індексу слід враховувати, що в територіальних індексах зіставляються явища, котрі можуть значною мірою відрізнятися своєю структурою. Саме тому вага має певною мірою послабити зрушення структурної складової. Відтак доцільно попередньо оцінити, наскільки істотно відрізняються структури досліджуваних об'єктів. Якщо відмінності між ними не є значними, то структура будь-якого з об'єктів може бути обрана для фіксації. Інакше слід визначити усереднену для обох об'єктів структуру і використовувати її для побудови індексу фіксованого складу.

В якості сумірників при конструюванні індексу структурних зрушень використовуються середні значення досліджуваного інтенсивного показника, обчислені для окремих одиниць обох порівнюваних сукупностей. Ці середні значення мають бути розраховані до визначення індексу структурних зрушень.

В якості прикладу обчислимо територіальні індекси середньої заробітної плати у Вінницькій і Полтавській областях (табл.1).

Таблиця 1 – Розрахунок територіальних індексів середньої заробітної плати у Вінницькій і Полтавській областях в січні 2020 р.

Види економічної діяльності	Кількість штатних працівників, осіб		Середня заробітна плата штатних працівників, грн.		Структура штатних працівників, %		Розрахункові дані		
	V* (f _A)	П** (f _B)	V* (x _A)	П** (x _B)	V* (d _A)	П** (d _B)	x _A d _A	x _B d _B	$\bar{x}_{AB}$
Сільське, лісове та рибне господарство	27102	28155	9675	8398	30,3	23,2	2936	1948,6	9130,1
Промисловість	57961	84135	12063	13131	64,9	69,3	7828,9	9104,6	12618,1
Будівництво	4245	9053	12000	10706	4,8	7,5	570,4	798,7	11130,9
Разом	89308	121343	x	x	100,0	100,0	11335,3	11851,9	x

*V – Вінницька область, **П – Полтавська область
Джерело: побудовано автором за даними [4]

Як видно з таблиці 1, структура працівників в обох областях порівняно (переважна частина працівників зайняті в промисловості, незначна частка – у будівництві), а тому в даному випадку використаємо класичну формулу (1) індексу змінного складу, що застосовується для аналізу динаміки середнього рівня інтенсивного показника:

$$I_x = \frac{\sum x_A f_A}{\sum f_A} \div \frac{\sum x_B f_B}{\sum f_B} \quad (1)$$

де x_A, x_B – значення досліджуваного інтенсивного показника по територіям А і Б відповідно,

f_A, f_B – значення екстенсивного показника (ваги індексу) по територіям А і Б відповідно.

Позначивши структурні частки $f_{A1}/\sum f_A, \dots, f_{An}/\sum f_A$ та $f_{B1}/\sum f_B, \dots, f_{Bn}/\sum f_B$ через $d_{A1}, \dots, d_{An}$ та $d_{B1}, \dots, d_{Bn}$ відповідно, отримуємо формулу (2):

$$I_x = \frac{\sum x_A d_A}{\sum x_B d_B} \quad (2)$$

Оскільки в нашому випадку $\sum x_A d_A (11335,3) < \sum x_B d_B (11851,9)$, то за базу порівняння варто взяти об'єкт з меншим рівнем показників (тобто Вінницьку область). Тому перепишемо формули (1) і (2) у вигляді (3) і (4) відповідно та розрахуємо індекс середньої заробітної плати змінного складу:

$$I_x = \frac{\sum x_B f_B}{\sum f_B} \div \frac{\sum x_A f_A}{\sum f_A} \quad (3)$$

$$I_x = \frac{\sum x_B d_B}{\sum x_A d_A} \quad (4)$$

$$I_x = 11851,9 / 11335,3 = 1,045574... \approx 1,046$$

Отже, можна зробити висновок, що середня заробітна плата за трьома досліджуваними видами економічної діяльності в січні 2020 р. в Полтавській області більша, ніж у Вінницькій, у 1,046 рази (або на 4,6%).

Індекс фіксованого складу розрахуємо за формулами (5) та (6) для різних варіантів бази порівняння:

- якщо в якості бази порівняння обрано Вінницьку область:

$$I_x = \frac{\sum x_B f_A}{\sum f_A} \div \frac{\sum x_A f_A}{\sum f_A} = \frac{\sum x_B d_A}{\sum x_A d_A} \quad (5)$$

$$I_x = 11580,5 / 11335,3 = 1,021631... \approx 1,022,$$

тобто в середньому заробітна плата в Полтавській області вища, ніж у Вінницькій, на 2,2% за рахунок вищого рівня заробітної плати у промисловості, де зайнята більшість (69,3%) працівників.

- якщо в якості бази порівняння обрано Полтавську область:

$$I_x = \frac{\sum x_B f_B}{\sum f_B} \div \frac{\sum x_A f_B}{\sum f_B} = \frac{\sum x_B d_B}{\sum x_A d_B} \quad (6)$$

$$I_x = 11851,9 / 11504,3 = 1,030214... \approx 1,030$$

Розбіжність між значеннями індексів фіксованого складу незначна, що і підтверджує наш попередній висновок про порівнянність структури працівників.

Перш ніж обчислювати індекс структурних зрушень, слід визначити середні рівні заробітної плати (див. останню графу таблиці 1) в розрізі видів економічної діяльності для обох областей за формулою (7):

$$\bar{x}_{AB} = \frac{x_A d_A + x_B d_B}{d_A + d_B} \quad (7)$$

Індекс структурних зрушень:

$$I_x = \frac{\sum \bar{x}_{AB} f_B}{\sum f_B} \div \frac{\sum \bar{x}_{AB} f_A}{\sum f_A} = \frac{\sum \bar{x}_{AB} d_B}{\sum \bar{x}_{AB} d_A} \quad (8)$$

$$I_x = (2118,2 + 8744,3 + 834,8) / (2766,4 + 8189,1 + 534,3) = \\ = 11697,3 / 11489,8 = 1,018059... \approx 1,018,$$

тобто вплив структурного чинника виявляється в тому, що в Полтавській області більші частки працівників, ніж у Вінницькій області, зайняті в промисловості та будівництві, де в яких заробітна плата є вищою, ніж в сільському, лісовому та рибному господарстві.

Зауважимо, що між територіальними індексами змінного, фіксованого складу та структурних зрушень немає взаємозв'язку, ні відміну від традиційної системи індексів середніх величин.

Нами було розглянуто тільки найзагальніші аспекти методологічного підходу та принципів конструювання територіальних індексів. Розв'язання цих питань стає можливим лише після ретельного вивчення і опрацювання інформації щодо конкретних об'єктів, що досліджуються, та економічного підґрунтя аналізованого процесу або явища.

Список літератури:

1. Задорожна Р. П. Еволюція індексного методу аналізу // Статистика України. – 2008. – № 4. – С.80-85.
2. Андрієнко В.Ю. Статистичні індекси в економічних дослідженнях. – К.: Академперіодика, 2004. – 118 с.
3. Ковтун Н.В. Теорія статистики : підручник. – К. : Знання, 2012. – 399 с.
4. Офіційний сайт Державної служби статистики України. URL: <http://ukrstat.gov.ua/>

УДК: 351/352-027.555:005.71

ГРИНЧУК К.В., студент 2 курсу

Наукові керівники – **ГРИНЧУК Ю.С.**, докт. екон. наук,

АРБУЗОВА Т.В., канд. екон. наук

Білоцерківський національний аграрний університет

ВЗАЄМОЗВ'ЯЗОК ПУБЛІЧНОГО ТА КОМЕРЦІЙНОГО УПРАВЛІННЯ

Розглянуто основні аспекти функціонування двох фундаментальних управлінських систем: публічного та комерційного менеджменту. Проаналізовано спільні риси та відмінності управлінської діяльності у приватному та публічному сферах. Виявлено основні фактори, які обумовили наявність слабких місць обох видів менеджменту. Зроблено висновок про

формування сучасної тенденції до зближення й взаємного погодження принципів та інструментів публічного і комерційного менеджментів.

Ключові слова: публічний менеджмент, комерційний менеджмент, управління, функції, принципи, спільні риси, відміни.

За масштабом охоплення об'єкта управління може здійснюватися на мега-, макро-, мезо-, мікрорівнях й визначати різні види менеджменту. Незважаючи на це, місія його полягає в об'єднанні зусиль організації – чи підприємства, чи держави, чи їх груп – і спрямуванні діяльності людей для задоволення нагальних потреб, досягнення певних поставлених цілей та результативності тощо. Проблема ефективного управління є актуальною як для комерційних, так для публічних менеджерів і є однією з головних об'єднувальних ланок для розгляду у розрізі різних видів організаційних структур. Менеджмент різних рівнів ґрунтується на визначенні об'єкта, суб'єкта, мети, цілей, засобів, процесу, функцій, методів управління.

Одним із поширених визначень менеджменту є його розуміння як процесу планування, організації, приведення в дію та контролю функціонування об'єкта управління, координуючи людські, фінансові, природні та технологічні ресурси, необхідні для ефективного виконання завдань. Комерційний менеджмент пов'язаний з ініціативною, самостійною, здійснюваною на власний ризик діяльністю фізичних або юридичних осіб, спрямованою на одержання прибутку від продажу товарів, виконання робіт, надання послуг. Це діяльність, яка дозволяє усім учасникам комерційного процесу успішно взаємодіяти з урахуванням взаємної вигоди на усіх етапах реалізації ділових угод. Публічне управління – модифікація традиційного менеджменту в різних проявах життєдіяльності всього суспільства [1]. Це також планування, організація, мотивація, контроль за формуванням та залученням ресурсів з метою їх ефективного використання владними органами (у тому числі місцевими й регіональними) з інспектуванням громадян (всіх стейкхолдерів) і бізнесу за процесом надання публічних послуг.

Спільними є основні функції різнорівневого менеджменту: планування (прогнозування, визначення цілей), організація (формування керуючих та керованих систем), мотивація (процес спонукання до високопродуктивної діяльності), контроль (перевірка відповідності функціонування організації встановленим стандартам), координація (забезпечення гармонійного і пропорційного розвитку різних сторін об'єкта) та регулювання (подолання протиріччя між організацією і дезорганізацією). Схожість управлінського впливу як державного й муніципального менеджменту, так і комерційного управління виявляється також в подібності таких принципів, як демократизм, застосований як в управлінні громадою, так і у встановленні комерційних комунікацій, у завоюванні прихильності персоналу; прийняття ефективних управлінських рішень; здатність передбачати ризики; спрямованість на досягнення кінцевого результату. Подібність простежується і в методах управління (економічних, адміністративних, соціально-психологічних та технологічних).

Проте, незважаючи на ряд подібних чи спільних для приватного та публічного менеджментів рис, які формують основу їх систем, є суттєві відміни

(табл. 1), що вказують на унікальність держави як складової публічної влади. Передусім варто виходити з того, що держава як суб'єкт управління вирішує значно більш масштабніші й різноманітніші загальносуспільні справи, що викликане особливостями об'єкта здійснення управлінського впливу; вона має монопольне право регулювати правові відносини, чого не має жоден інший суб'єкт суспільних відносин; наділена суверенітетом.

Таблиця 1 – Відмінні риси публічного та комерційного менеджментів

Критерії відмінностей	Публічний менеджмент	Комерційний менеджмент
Цілі управління	Порядок в країні і добробут громадян.	Зростання прибутковості організації
Сфера діяльності	Державний апарат	Підприємство (фірма)
Управлінські завдання	1. Оптимізація податків. 2. Збільшення якості надання державних послуг. 3. Задоволення жителів урядовою діяльністю. 4. Зростання економічної кон'юнктури і зайнятості. 5. Мінімізація суспільних соціальних конфліктів, зменшення диспропорцій між регіонами, соціальними групами тощо	1. Максимізація доходу. 2. Конкурентна боротьба за споживача своєї продукції посередництвом якості і ціни. 3. Пошук дешевих ринків сировини. 4. Постійна модернізація оновлення виробництва. 5. Мінімізація соціальних конфліктів у колективі підприємства.
Технології управлінського впливу	1. Вибір парламенту, глави держави та його програми. 2. Прийняття законів, підзаконних актів. 3. Призначення керівництва державних служб. 4. Звітність глави держави, уряду перед своїми громадянами.	1. Планування комерційної діяльності, оперування кадровим складом. 2. Конкурентна боротьба за ресурси, ринки збуту, державні закупівлі. 3. Підвищення якості задоволення потреб споживачів. 4. Рекламна політика.
Індикатори ефективності управління	Зростання Індексу людського капіталу, динаміка чисельності населення.	Ріст обсягу виробництва, прибутку, надання продукції підприємства споживчих переваг.
Методи оцінки результативності	Відстеження соціально-економічних показників розвитку країни.	Виконання планових показників підприємства.

Критика приватного менеджменту заснована на таких його властивостях, як асоціальність і меркантильність. В свою чергу новий державний менеджмент (New Public Management), теорія суспільно-політичних мереж, концепція «врядування» (Governance) як концепції і моделі публічного менеджменту з'явилися як відповідь на кризові явища в державному управлінні, заснованому на принципах стабільності, ієрархічності, бюрократії, централізації організації

та державної служби, єдності управління, адміністрування [2]. Багато в чому ці концепції і відповідні їм реформи були стимульовані критикою витратного характеру політики держави і різким падінням довіри населення до державного управління. Вихід з кризи державно-адміністративного управління вбачається в переосмисленні теорії державного управління на засадах менеджменту як управління бізнесом в ринковій економіці [3].

Сучасний етап розвитку теорії й практики менеджменту опирається на концептуальні засади взаємного погодження принципів, інструментів фірмового й публічного управління, тенденцію до їх зближення. Актуальні концепції менеджменту можна звести до трьох підходів: процесного, системного, ситуаційного. А на універсальних 14 принципах ведення управлінської діяльності Анрі Файоля може успішно ґрунтуватися як державне та регіональне управління, так і менеджмент приватного підприємства.

Отже, і публічний, і комерційний сектори, маючи подібні риси і відмінності, потребують безперервного нагляду, регулювання та координації, тобто чітко сформованої системи адаптованого до реалій управління. Державне та муніципальне управління постійно шукає нові адекватні форми підвищення ефективності своєї роботи за аналогією з організацією бізнесу, а комерційний менеджмент, в свою чергу, у пошуку актуальних підходів до формування нових та переосмислення наявних концепцій побудови організації та її середовища, враховуючи соціальний аспект кінцевих результатів на зразок до публічного управління.

Список літератури

1. Амосов О., Гавкалова Н. Публічне адміністрування в Україні: зв'язок з архетипами та пріоритети розвитку. Публічне управління: теорія та практика : 2014. С. 7-13. [PDF] з домену ibis-nbuiv.gov.ua. (дата звернення: 21.03.2020)
2. Лі Жуйтін. Концепція нового державного управління Т. Геблера та Д. Озборна: теоретичні засади та практика. дис... канд. наук з держ. упр : 25.00.01. Київ. 2016. 200 с. https://www.nung.edu.ua/files/attachments/li_zhuytin_dis.pdf
3. Основні підходи до публічного адміністрування. публічне управління та адміністрування: конкурентні виклики сучасності: Матеріали всеукраїнської науково-практичної інтернет-конференції. Львів. ТзОВ «Ліра-Прес». 2018. URL: https://lpnu.ua/sites/default/files/attach/2019/12408/zbirnyk_nu_lp.pdf

УДК 330.322 (477)

ДЕМЧАК С.А., студент

Науковий керівник – **ХАХУЛА Б.В.**, асистент

Білоцерківський національний аграрний університет

ПРОБЛЕМИ ПРОДОВОЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ В УКРАЇНІ

У статті розглянуто сутність продовольчої безпеки як складової економічної безпеки держави. Досліджено основні проблеми продовольчої безпеки держави. Визначені фактори,

що впливають на рівень забезпеченості продовольством, та пріоритетні заходи забезпечення та гарантування продовольчої безпеки в Україні.

Ключові слова: продовольча безпека, національна економіка, економічна безпека, продовольча незалежність, продовольче самозабезпечення.

У сучасних умовах проблема продовольчої безпеки набуває державної ваги як складова економічної безпеки України. один з вагомих національних пріоритетів, гарант вирішення соціальних проблем.

Враховуючи той факт, що необхідно впроваджувати інноваційну модель розвитку економіки, сільське господарство має значні резерви зростання за рахунок раціонального, збалансованого використання наявних ресурсів. Суттєвим резервом підвищення ефективності аграрного сектора є розвиток соціальної сфери, поліпшення умов життя на селі, поступове вирівнювання соціальних стандартів життя міського і сільського населення.

Останнім часом у процесі аграрних перетворень питанням гарантування продовольчої безпеки приділяється достатньо уваги. Часто під цим поняттям розуміють лише повне самозабезпечення продуктами харчування чи покладання на необмежений імпорт, або ж це поняття зводять до питання збільшення державної підтримки, посиляючись на кризовий стан вітчизняного аграрного сектора, а також загострюючи питання імпортової продовольчої залежності.

Поняття продовольча безпека включає кілька змістових аспектів. Одним з них є той, що продовольча безпека забезпечується за умови відсутності самої можливості голоду чи довготривалого недоїдання великої кількості населення. Найбільш небезпечним є недоїдання, яке виникає тоді, коли людині не вистачає їжі, вона не отримує достатньої кількості калорій та поживних речовин. Україна не відноситься до країн, де має місце голод чи масове недоїдання. Однак, основною проблемою для нашої країни є те, що люди збідніли і тому не спроможні купувати певні продукти харчування для підтримання здорового способу життя. також слід зазначити, що рівень запасів – це лише один із чинників, що можуть загрожувати продовольчій безпеці. Достатність харчування людини значною мірою зумовлюється рівнем її грошових доходів, що у свою чергу залежить від уміння працювати, а також здатності обмінювати свої заощадження на продукти харчування. У цьому контексті продовольчій безпеці окремої людини можуть загрожувати наступні фактори: зменшення грошових заощаджень, зниження заробітної плати, підвищення цін на продукти харчування тощо.

Водночас стратегія аграрної політики, яка зводиться до продовольчої безпеки України, має на меті досягнення самозабезпечення мінімально необхідним обсягом продовольства та відродження життєздатності сформованого аграрного сектора економіки країни. Заходи, що пропонуються для реалізації такої стратегії, зводяться до відновлення практики державного замовлення та бюджетної підтримки аграрного сектора економіки. Наслідками такої політики можна очікувати: зростання обсягів виробництва без врахування потреб ринку, зниження рівня конкурентоспроможності галузі та зростання залежності її від прямого та опосередкованого субсидування.

Продовольча безпека – це рівень продовольчого забезпечення населення, який гарантує соціально-політичну стабільність у суспільстві, виживання і розвиток нації, особи, сім'ї та стійкий економічний розвиток. Для досягнення продовольчої безпеки країни потрібно, насамперед, підтримувати відповідний рівень продовольчого самозабезпечення за рахунок державної підтримки вітчизняних товаровиробників сільськогосподарської продукції. Водночас необхідно вживати заходи контролю імпорту продовольчих товарів з метою захисту власних товаровиробників від іноземної конкуренції.

Продовольча безпека характеризує також стан економіки, за якого задовольняється продовольча незалежність країни і гарантується фізична та економічна доступність продовольства для всього населення у кількості, необхідній для активного та здорового життя. При цьому слід розробляти та здійснювати економічні, організаційні та інші заходи, спрямовані на упередження продовольчих криз, задоволення потреб населення у життєво важливих продуктах на рівні фізіологічних норм харчування.

Таким чином, одним із важливих аспектів економічної політики держави є продовольча безпека, яка має розглядатися в контексті можливості держави гарантувати задоволення попиту в продовольстві на рівні, що забезпечує нормальний фізіологічний та інтелектуальний рівень життєдіяльності населення. Продовольча безпека вважається забезпеченою, коли всі люди в будь-який період часу мають фізичний та економічний доступ до достатньо безпечної та поживної їжі з метою задоволення своїх потреб у харчуванні для активного та здорового способу життя.

В умовах України внутрішніми факторами, що впливають на рівень забезпеченості продовольством, а, отже, і на гарантування продовольчої безпеки є: велика залежність сільськогосподарського виробництва від природно-кліматичних змін, недостатність рівня енергоозброєності праці, відчутні відставання в оснащеності галузі сільського господарства та харчової промисловості сучасними технологічними лініями та обладнанням, відсутність розвинутої інфраструктури ринків, особливо оптових ринків. До зовнішніх факторів можна віднести досить високий ступінь імпортової залежності щодо окремих видів продовольства, можливість завезення в країну неякісних і навіть шкідливих для здоров'я людей продуктів харчування, а також ввезення продукції за демпінговими цінами з використанням механізму експортного субсидування країнами Європейського Союзу.

Завдання кожної держави – гарантувати певний рівень своїм громадянам продовольчої пропозиції. У більшості розвинутих країн досягти продовольчої безпеки можливо за рахунок внутрішніх програм, які захищають власних товаровиробників від зовнішньої конкуренції за рахунок тарифів, субсидій та інших нетарифних заходів.

Країна, маючи достатні ресурси для оплати імпортних поставок, а також не залежна від гуманітарної допомоги, може вважатися продовольчо незалежною. Найявний на українському продовольчому ринку імпорт, з одного боку, звичайно, не сприяє розвитку національної економіки, а з іншого – створює певну

конкуренцію для вітчизняних товаровиробників, спонукаючи їх виробляти конкурентну продукцію та розширювати асортимент.

Отже, продовольчу безпеку необхідно розглядати як якісну складову економічної безпеки і як найважливішу умову існування і незалежності держави. Такі основні принципи економічної безпеки, як дотримання законності на всіх етапах забезпечення економічної безпеки, баланс економічних інтересів та взаємна відповідальність особи, сім'ї, суспільства, держави мають бути покладені в основу принципів продовольчої безпеки.

Список літератури

4. Андрійчук В.Г. Економіка аграрних підприємств: Підруч. / В.Г. Андрійчук. – К.: КНЕУ, 2002. – 624 с.
5. Андрієвський В., Сеперович Н., Нога В., Кірсанов В. Гносеологічні аспекти поняття «продовольча безпека» // Фондовий ринок. – 2000. - № 17. – С. 6-9.
6. Єрмошенко М.М. Фінансова безпека держави: національні інтереси, реальні загрози, стратегія бачення. – К., 2001. – 309 с.
7. Шлемко В.Т., Бінько І.Ф. Економічна безпека України: сутність і напрямки забезпечення. – К.: НІСД, 1997.

УДК: 338.24:334.7

DEMCHENKO, N.S., first-year master's degree student
Research supervisor – **ARBUZOVA, T.V.**, Ph.D. in Economics
Bila Tserkva National University
nataliademchenko@yahoo.com

STRUCTURE OF THE EXTERNAL BUSINESS ENVIRONMENT OF THE ENTERPRISE

This study reveals the essence of the concept of the external environment. We consider the main factors of direct and indirect impact on the external environment of enterprises. Particular attention is paid to factors of indirect impact. It appears that their analysis can significantly improve the management efficiency.

Key words: business environment, elements of structure, external environment, factors of impact, changes, management.

Any business is affected by the environment where it is located and which necessarily determines its functioning. Typical of the economic sector, the term «environment» usually means a set of conditions in which the business operates, synonyms of which are «sphere», «surroundings», «space» [1]. These conditions are determined by the status of the external (macro-, micro-) and internal environment. In fact, there is no enterprise that has no external environment and does not interact constantly with it. The external environment, where an enterprise has to operate, is in

constant motion, subject to change, and marked by a high degree of complexity dynamism, and uncertainty. Therefore, businesses must identify, respond and cope with these external environment changes in a timely and effective manner. The situation with the coronavirus pandemic demonstrates the new challenges that all organizations face in carrying out their activities, and the significance of clarifying this issue. This is what determines the relevance of our work. The purpose is to study and analyze the factors that affect the organization's external environment.

The external environment comprises active economic, natural conditions, social actors, national and interstate institutional structures, and other external conditions and factors acting in the environment of business and affecting various fields of its activity [3]. In general, external environment factors constantly affect all areas of the organization's activities, both positively and negatively. But it is important to remember that not only businesses might be exposed to the external environment impact, but also the enterprise itself can act as a source of impact, for example, launching new types of goods or services to the market, using new types of raw materials, energy, equipment, machinery and technologies, polluting the environment, and so on. The strength of each factor depends on its significance for the enterprise. Influenced by elements of the external environment, entrepreneurs make certain decisions, the nature of which depends on the relationship of this environment element with the direction in the structure of the organization's activities.

The external business environment depends on factors of direct and indirect impact. Factors of direct impact are those factors that directly affect the business and, in turn, are directly affected by the activities of the business. They include competitors, suppliers, consumers, financial organizations, and labor sources that are relevant to the organization's operations. Indirect impact factors include economic situation, political environment, government agencies, legal environment, sociocultural environment, technological environment, geographical environment, and institutional environment [4]. Since indirect factors may not have a direct immediate impact on business activity, but they may contribute to its changes, we consider it appropriate to analyze these factors in more detail.

The external economic environment needs to be constantly evaluated because the economic situation of the state affects the organization's goals and the way to achieve them. The main environmental factors include the inflation level, the purchasing power, the international balance of payments, employment, business loan rates, economic growth, the income level of population, etc. These factors represent either threats or opportunities to the organization.

The political environment has a significant impact on various types of businesses. This is especially true in countries where the political system is still emerging. The structure of the political system determines its impact on the business activity of economic agents: it can contribute to their development or create difficulties for them. Political stability in society is no less important, the level of investment inflow and other resources into the economy of the state and the region depends on it. Sudden changes in the political situation in the country can lead to changes in business conditions, an increase in resource costs, and loss of profit.

The legal environment is characterized by a legal system and other regulations controlling the trade, production, financial, tax, innovation and investment spheres of the enterprise. The degree of development of the legal framework for entrepreneurship largely determines the stability and sustainability of the enterprise [2].

The sociocultural environment distinguishes historical traditions and customs, ethical norms, the type of social structure, worldviews and moral foundations specific to the territorial entity, within the boundaries of which the target segment of consumers is concentrated. It can include national, racial, and religious characteristics of consumers that determine the specifics of social behavior and lifestyle.

The technological environment affects the organization's activities in its own way, being one of the most dynamic elements. Technological changes can create advantages and opportunities for doing business. It is necessary to monitor technological innovations in order to enable the organization to be competitive and work effectively. New technologies can improve the manufacturing process, increase productivity, reduce costs, and create new services and products, thereby creating new markets for businesses.

The geographical environment determines the natural conditions in which business operates, such as the availability of raw materials, energy resources, climatic and seasonal conditions, and the presence of highways, railways, air and shipping routes. Geographical factors are taken into account when choosing the location of the enterprise, developing schemes for the supply of raw materials, distribution of finished products, and so on.

The institutional environment is characterized by the presence of various institutions through which various commercial operations are carried out and business relationships are established. These institutions include banks, insurance companies, stock exchanges, advertising agencies, firms providing various professional services, etc. [2].

Thus, the external environment makes a big difference for the enterprise, and the analysis of its elements may significantly improve the management efficiency choosing and developing a development strategy and forming its mission and goals. Business leaders should carefully study all elements of the external environment and determine the direction and extent of their impact in the short and long term. This enables them to foresee either the threats that can occur or the possibilities that may open up to it in the future and achieve its goals. But first of all, we need to pay attention to those factors that fundamentally affect the success of the organization. Therefore, the organization should adjust to changes in the external environment in time to keep its head above ground and function effectively in rapidly evolving conditions.

References

1. Bilodida, I. K. (Ed.). (1978). *Slovník ukrajskoi movy*. Kyiv: Naukova dumka. vol. 9. p.137. Retrieved from: <http://sum.in.ua/s/seredovyshhe/>
2. Velyka, O. Yu. (2019). *Osoblyvosti klasyfikatsii chynnykiv zovnishnoho seredovyshcha pidpriemstva* [Features of classification of external environmental factors of the enterprise]. *The problems of economy*. Kharkiv: INZHEK Publishing House. no. 29. pp. 137-143.
3. Dziuba, S., Haidai, I. (2012). *Zahalna kharakterystyka zovnishnoho seredovyshcha funktsionuvannia pidpriemstv* [General description of external environment of enterprises'

functioning]. Actual Problems of Economics. Kyiv: National academy of management. no. 1 (127). pp. 144–156.

4. Melnyk, M.I. (2012). Formuvannia biznes-seredovyshcha Ukrainy v umovakh instytutitsiinykh transformatsii [Formation of business environment in Ukraine in under institutional transformations]. Lviv: IRD NAS of Ukraine. 258 p.

УДК 65.011.56:004

ДЕМЧЕНКО Н.С., магістр

Науковий керівник – **НОВІКОВА В.В.**, канд. екон. наук

Білоцерківський національний аграрний університет

demchenkonatalie@gmail.com

РОЛЬ ІНФОРМАЦІЙНИХ СИСТЕМ І ТЕХНОЛОЇЙ В УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВОМ

Дослідження розглядає роль завдання та класи інформаційних систем в управлінні підприємством. З'ясовано, що їх використання сприяє підвищенню ефективності діяльності та конкурентоспроможності підприємства.

Ключові слова: інформаційна система; управлінські рішення; інформація; бізнес-процес; управління підприємством.

Сьогодні інформаційні системи і технології відіграють значну роль у діяльності підприємств. Вони використовуються для підвищення ефективності управління підприємством за рахунок надання повної та систематизованої інформації про його стан. Наразі на більшості підприємств вся інформація зберігається в різних підрозділах, не структурована і представлена в електронних таблицях, невеликих базах даних і паперових архівах. Кожен відділ представляє інформацію по-своєму, так як має свій регламент обробки даних. Цю інформацію складно аналізувати для отримання достовірних висновків про реальний стан підприємства. Менеджмент підприємства отримує звіт від кожного підрозділу, але для прийняття управлінських рішень необхідно володіти більш оперативною інформацією. Саме це і визначає актуальність нашої роботи. Метою полягає у дослідження ефективності використання інформаційних систем в управлінні підприємством.

Управління підприємствами в сучасних умовах вимагає все більшої оперативності, тому використання інформаційних систем управління підприємством є одним з найважливіших важелів розвитку бізнесу. Інформаційна система управління підприємством - це операційне середовище, яке надає менеджерам актуальну і достовірну інформацію про всі бізнес-процеси підприємства, необхідну для планування операцій, їх виконання, реєстрації та аналізу.

Місія інформаційної системи – надання потрібної для підприємства інформації, яка необхідна для ефективного управління всіма її ресурсами,

створення інформаційного та технічного середовища для управління її діяльністю [1].

Застосування інформаційних систем у процесі управління підприємством робить його більш конкурентоспроможним, зокрема за рахунок об'єднання усіх структурних підрозділів в єдиний інформаційний простір [3].

Основною причиною впровадження інформаційних систем є прагнення збільшити ефективність управління діяльністю підприємств, приймаючи раціональні та оптимальні рішення; та бажання підвищити продуктивність повсякденних робіт чи уникнути їх повторного проведення. Завдання інформаційної системи управління полягає у підпорядкуванні всіх внутрішніх процесів головним цілям організації. Для цього необхідно скоординувати процеси, пов'язані з діяльністю організації, так, щоб вони максимально забезпечували виконання поставлених завдань в єдиному інформаційному полі. Тільки тоді інформаційна озброєність організації починає безпосередньо впливати на ефективність її діяльності [1].

Сучасна інформаційна система управління підприємством забезпечує вирішення наступних завдань:

- забезпечення інформацією для прийняття управлінських рішень;
- сприяння процесам постановки стратегічних цілей, методів їх реалізації;
- створення єдиного інформаційного простору всередині організації, що сприяє процесам інтеграції;
- структурування процесу функціонування підприємства;
- відображення чіткої роботи підрозділів;
- відображення критеріїв ефективності роботи напрямків та підрозділів;
- зменшення кількості помилок, усунення зайвих операцій;
- зниження собівартості продукції і послуг, за рахунок оптимізації процесів;
- підтримка процесів прогнозування і оцінки стану зовнішнього середовища;
- підвищення організаційної культури підприємства [3].

Серед найпоширеніших інформаційних систем доцільно виокремити ті системи, що призначені для автоматизації різних видів управління підприємством. Вони поділяються на три класи: локальні системи, середні інтегровані системи, великі інтегровані системи.

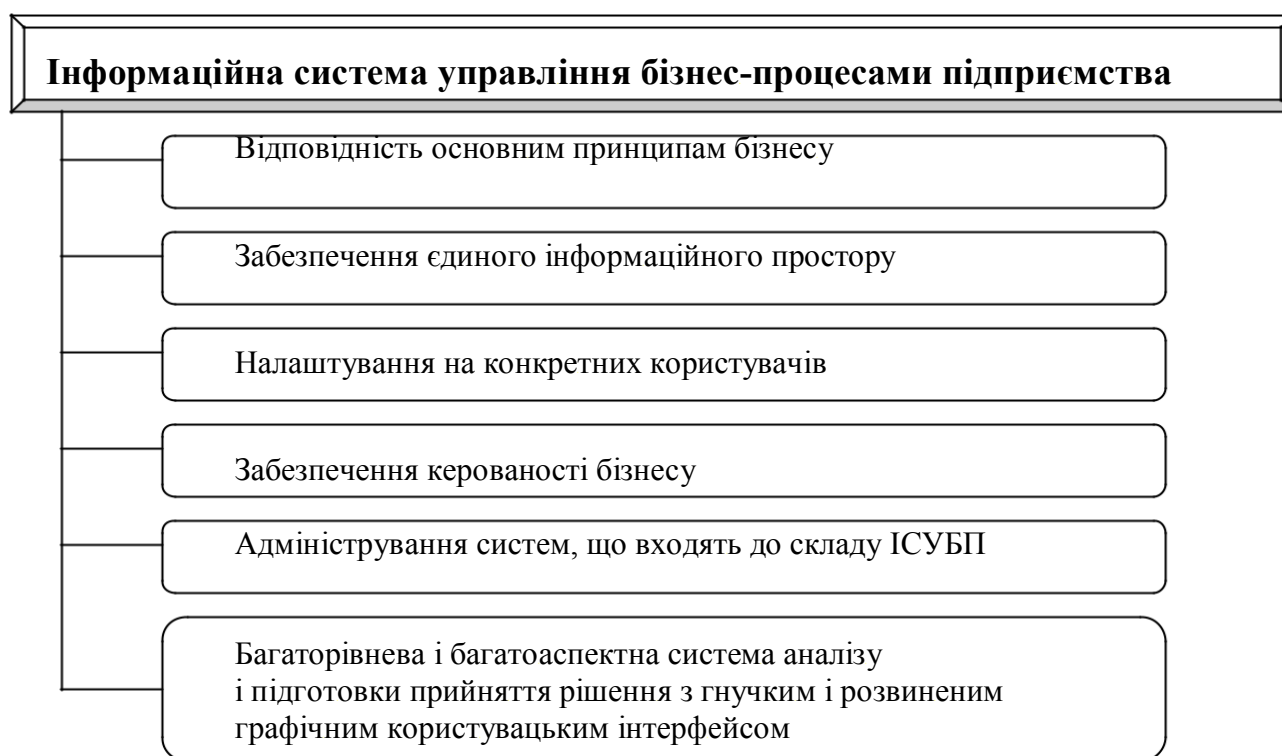
1. Локальні системи успішно справляються з вирішенням окремих задач обліку на підприємстві, але, як правило, не надають цілісної інформації для автоматизації управління. Перевагою цих систем є порівняно невисока ціна і відносна простота впровадження.

2. До середніх інтегрованих систем входять системи «AVACOSOFT», «ABACUS Financial». В Україні широкого розповсюдження набули системи «ПАРУС», «1С:Підприємство», «Регістри», «Галактика».

3. Великі інтегровані системи – це великі інтегровані пакети закордонних розробників класу MRP II / ERP, орієнтовані на управління на основі бізнес-процесів. Вони є найдорожчими, найскладнішими та функціонально найрозвинутішими системами. Останнім часом ці інформаційні системи стали одними з найпопулярніших програмних рішень. Також, ці системи стали основою

для вирішення необхідних управлінських завдань. MRP / ERP істотно впливають на якість бізнесу, сприяють об'єднанню, скороченню помилок, зменшення числа непотрібних операцій, покращує прогнозування і планування, таким чином забезпечуючи скорочення витрат [2].

Для забезпечення організації збирання, пошуку, оброблення, передачі і зберігання інформації, даних, захисту її від несанкціонованого доступу інформаційна система управління бізнес-процесами підприємства повинна відповідати вимогам (рис. 1).

Рис. 1. Вимоги до інформаційної системи управління бізнес-процесами підприємства

Джерело: узагальнено автором за [2]

Таким чином, інформаційні системи і технології управління організацією стали необхідною умовою для реалізації стабільної роботи. Впровадження інформаційних систем є інструментом, що дозволяє підвищити ефективність управління підприємством на базі створення єдиного інформаційного простору, яке містить інформацію про швидкі зміни потреб ринку, конкурентоспроможність продукції підприємства, його виробничі можливості, заходи контролю за виконанням планів, економією ресурсів. Крім того, інформаційна система надає менеджерам різної ланки важливу інформацію для прийняття оптимальних і вірних рішень відповідно до виробничого циклу.

Список літератури

1. Гарасим М. П. Необхідність інформаційних систем і технологій в управлінні підприємством. / М. Гарсим // Вісник Національного університету «Львівська політехніка» . – 2012. –№ 722. – С. 327–332.
2. Орлова Н. С., Мохова Ю. Л. Впровадження інформаційних технологій в систему корпоративного управління. / Н. Орлова, Ю. Мохова// Відкрите освітнє е-середовище сучасного університету.–2017.–№3.–С.355–365. [URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/oeeemu_2017_3_27](http://nbuv.gov.ua/UJRN/oeeemu_2017_3_27)
3. Пурій Г. М. Інформаційні системи і технології в управлінні діяльністю підприємства. / Г. Пурій// Ефективна економіка.–2019.–№6 [URL: http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=7127](http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=7127)

УДК: 330.322:004.89

HADDY GITTEH (Джітте Хадді), студентка 2 курсу
Науковий керівник – **САТИР Л.М.**, д-р екон. наук
Білоцерківський національний аграрний університет
njienjieyo@gmail.com

IMPROVEMENT BUSINESS PROCESS BY MEANS OF BIG DATA CASE STUDY BACED ON CALL CENTERS PRACTICE

Розглянуто дослідження технічних і управлінських питань трансформації бізнесу, що є інноваційним результатом застосувань наукових даних у бізнесі. Проведено аналіз перспектив щодо ефективного й оптимального впровадження технології Big Data у бізнес-процеси компаній. Наведено приклад використання технології Big Data у бізнесі для підвищення конкурентоспроможності кол-центрів. Проаналізовано досвід зарубіжних компаній та виявлено позитивні наслідки впровадження технології Big Data у бізнес-процеси.

Ключові слова: вдосконалення, трансформація, бізнес-процеси, технології, Big Data, кол-центри

The Internet era has led to the production of increasing amounts of digital data [1]. Big Data (BD) is an emerging phenomenon [2] which has drawn huge attention from researchers in information sciences, as well as policy and decision makers in governments and enterprises. There are several definitions for the term, however, the predominant one seems to be that BD relates to datasets that have become too large to handle with the traditional or given computing environment. It is fair to say that the Information Technology (IT) world has been facing BD challenges for over four decades, but the definition of “big” has been changing from megabytes in the 1970s to the petabyte range today. Within this phenomenon, points out that BD can be seen as two different issues: big throughput and big analytics; the former includes the problems associated with storing and manipulating large amounts of data and the latter those concerned with transforming this data into knowledge. Focusing on the analytics, BD analytics is a workflow that distills Terabytes of low-value data down to, in some cases, a single bit of high-value data with the goal to see the big picture from the minutiae. This new discipline requires new approaches to obtain insights from highly detailed,

contextualized, and rich contents that may require complex math operations, such as machine learning or clustering [2].

PHASE 1. Definition

In this phase, the identification of the distributed business process model along the large and complex supply chains are performed. Likewise, the purpose of this phase is not only to identify and represent the business process that has a significant value for the organization, but also to have clear insight into the strategic management of the enterprise and a good understanding of the business goals being pursued.

PHASE 2. Configuration

During the configuration phase we prepare the analytical environment to receive structural event data from the operational systems that will feed the DSS for later analysis. Hence, this step is crucial for the overall success of the performance analysis, and equally important in the successful implementation of the DSS. Finally, software listeners, along with a selection metrics and their threshold values, are established and implemented. Phase 2 consists of the steps outlined in next sections.

Case Study

We present a case study intended to test the methodology proposed by using a big data based DSS described in. The case study is focused on the improvement of the service delivery process for call centers to enhance productivity while maintaining effective customer relationships. Call centers play an essential role in the strategic operations of organizations as it directly impacts on customer loyalty and their experiences greatly influence in their decision to stay or leave that organization.

Definition/Identification of scope and boundaries

In this phase we identify 18 business nodes that correspond to the different call centers that are spread around the globe. The call centers are outlined in the following table. The reason for splitting the data analysis process through many locations is twofold: 1) *performance reasons*: the vast amount of event data produced by an individual call center is easier to manage when it is stored and analyzed in isolation; and 2) *managerial reasons*: the improvement process is greatly simplified as it allows business users to perform data analysis locally on individual call centers. Thereby, each call center will manage its own data locally, and the data interaction between call centers will be shared among them (see Fig. 1.).

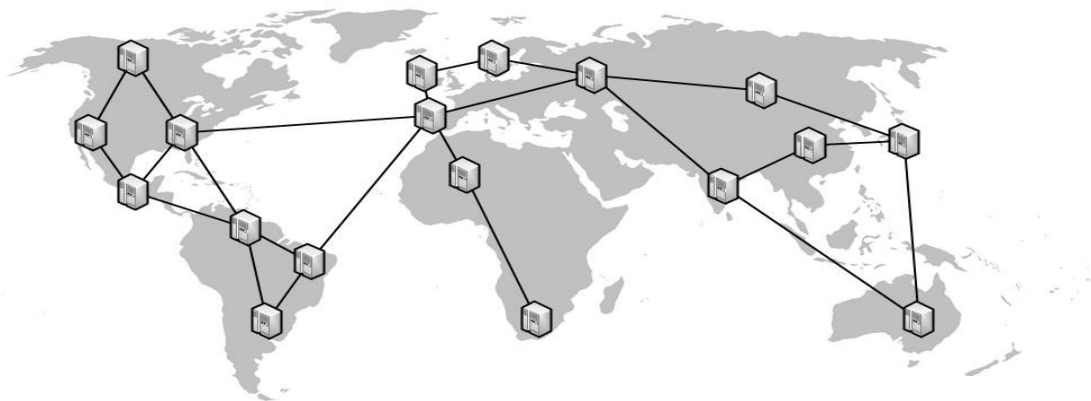

Fig. 1. Call center locations.

PHASE 3. Execution

The evaluation has been accomplished successfully in a test environment that follows the infrastructure depicted on the Fig. 2. The model included four queues of idle call agents in each call center, where each queue represents a different category of service. Similarly, each call center had four queues of awaiting calls. Since the simulation scenario involved 18 call centers in different locations, 144 queues, collectively, were needed to be created during each simulation experiment. In addition, the event listeners were represented as *dispatchers*.

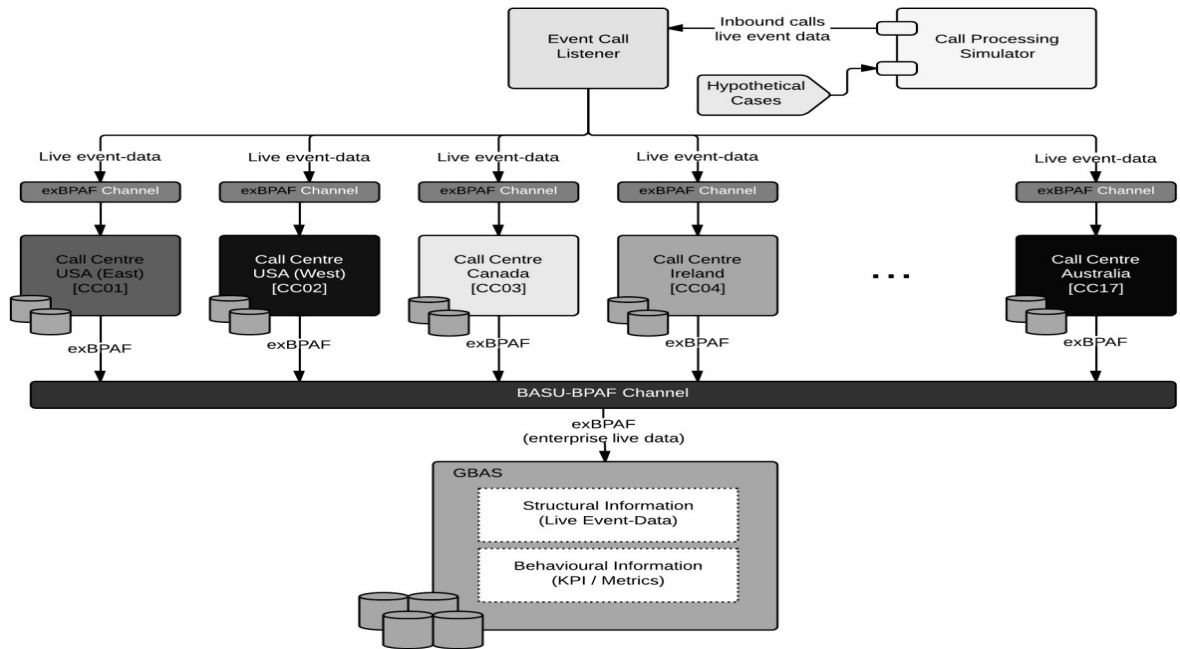

Fig. 2. DSS infrastructure.

PHASE 4. Control

We successfully experienced that the outcomes of the DSS were those expected. The execution outcomes, measures and KPIs did not present any statistical significance in respect with the values set in the simulation engine as input. Likewise, exceptional cases such as bottlenecks, overloads and failure rates (abandons) were properly identified and detected by the system.

PHASE 5. Diagnosis

This phase is out of scope in this paper since we are designing a case study based on a simulated environment through the use of models that represent diverse hypothetical cases.

This paper has presented a methodology and system which leverages the scalability and processing power of Big Data to provide business process monitoring and analysis across complex, multi-level supply chains. The system itself is extensible, and allows a number of event formats to be used in the data collection. The case study has demonstrated the functionality and robustness of the implementation. By using a simulation to generate event data in any quantity desired, and running it in either real-time or in accelerated mode, we can test the

scalability of the system.

References

1. F. J. García Peñalvo, R. Colomo Palacios, and J. Y.-J. Hsu, "Discovering knowledge through highly interactive information based systems," *Journal of Information Science and Engineering*, vol. 29, no. 1, 2013.
2. R. H. L. Chiang, P. Goes, and E. A. Stohr, "Business Intelligence and Analytics Education, and Program Development: A Unique Opportunity for the Information Systems Discipline," *ACM Transactions on Management Information Systems*, vol. 3, no. 3, pp. 12:1–12:13, Oct. 2012.

УДК 334

ДУРДУКА Д.О., студент 1 курсу
Науковий керівник – НЕПОЧАТЕНКО А.В., канд. екон. наук
Білоцерківський національний аграрний університет
andrii.nepochatenko@btsau.edu.ua

СИСТЕМА «LEAN PRODUCTION» ЯК ЕЛЕМЕНТ СТРАТЕГІЇ ПІДВИЩЕННЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ ВІТЧИЗНЯНИХ ПІДПРИЄМСТВ

Розглянуто сутність поняття «Lean production» й виділено його місце у формуванні бізнес-стратегії компанії. Відображено основні положення, принципи та інструменти концепції «бережливого виробництва». Визначено особливості використання системи «бережливого виробництва» на вітчизняних підприємствах.

Ключові слова: lean production, бережливе виробництво, кайдзен, стратегія, менеджмент.

У даний період часу концепція «Lean production» (від англ. Lean – бережливе; Production – виробництво) набуває все більшої актуальності. Скорочення та оптимізація витрат відбувається на всіх рівнях економіки, як у приватному так і державному секторах по усьому світу [1].

Теорія «Lean production» спирається на розроблену систему організації виробництва всесвітньовідомої компанії «Toyota», що була розвинута Массачусетським технологічним інститутом в рамках дослідницького проекту у 80-х роках минулого століття [2].

Сутність концепції «Lean production» полягає у прагненні підприємства ліквідувати всі види своїх втрат на основі залучення в процес управління кожного його працівника та максимальній орієнтації на споживача, передбачаючи виробництво такого обсягу та якості продукції, які вимагає ринок [3].

Філософія «бережливого виробництва» спрямована на скорочення часу виконання замовлення споживача за допомогою зменшення розміру часових, фінансових та матеріальних втрат підприємства. Вона побудована на наступних положеннях:

1. За для вирішення проблеми усунення втрат в «бережливому виробництві» використовується концепція японської моделі управління – «Кайдзен», яка передбачає безперервне та поступове вдосконалення всіх функцій підприємства від виробництва до менеджменту. Її використання дозволяє підприємству усунути потенційні помилки персоналу, запобігаючи тим самим утворенню втрат.

2. Участь всього персоналу підприємства у вдосконаленні системи управління дозволяє суттєво збільшити креативні можливості організації, оскільки здатність до генерування ідей та пропозицій однією людиною є досить обмеженою, у порівнянні з колективним мисленням, якому притаманний ефект синергізму.

3. Широке використання технологій управління знаннями з метою прискорення процесу прийняття рішень і підвищення їх ефективності. В основу сучасних методів управління знаннями покладено використання спеціальних алгоритмів, які дозволяють ідентифікувати проблему, здійснити оцінку рівня її невизначеності й розробити сценарії можливих наслідків прийняття рішень.

4. Стратегічне управління – є невід'ємною складовою сучасного бізнесу, що відповідає за розробку заходів в ланцюзі «мета – способи отримання результату» й визначає критерії та показники його досягнення.

5. Вектор забезпечення успіху: витрати, що не додають цінності й незавершене виробництво повинні скорочуватись.

6. Швидкість процесу є прямо пропорційною до його гнучкості та обернено пропорційна незавершеному виробництву.

7. Правило Паретто: 20% операцій генерують до 80% від усіх затримок. Цікавою з цього погляду є так звана «Фінська модель мережевого підприємства», у якій найважливішим фактором виробництва вважається здатність робочої сили до «самопрограмування» на безперервне оволодіння новими знаннями і навичками.

8. Зниження втрат. Щоб радикально збільшити додану вартість у споживача, необхідно зменшити сім видів трат, які підприємство може отримати через:

- перевиробництво товарів, коли попит на них ще не виник;
- очікування наступної стадії виробництва;
- наявність надлишкових запасів;
- зайве транспортування матеріалів (наприклад у разі неоптимального розташування обладнання, цехів);
- наявність зайвих етапів обробки внаслідок недосконалості проекту чи нестачі необхідного обладнання;
- зайве переміщення персоналу в ході його роботи (пошук необхідних деталей, заготовок, інструменту, тощо);
- виникнення дефектів, що обумовлені суб'єктивними факторами.

Введення на підприємстві концепції «бережливого виробництва» вимагає від нього вдосконалення існуючих систем планування та управління. Основні принципи організації «бережливого виробництва» наведено у табл.1.

Таблиця 1– Принципи організації «бережливого виробництва»

Види й функції діяльності	Підходи до організації «бережливого виробництва»
Виробнича стратегія	Визначення основної мети виробництва, поглиблення спеціалізації підприємства й формування переліку товарів(послуг) від виробництва яких слід відмовитись
Проектування процесів	Розробка процесів направлених на забезпечення рівномірності руху виробництва продукції й її збуту відповідно до вимог та потреб ринку
Розробка товару (послуги)	Проектування продукції (послуг) відповідно до можливостей підприємства, пошук та виявлення можливостей спрощення техніко-технологічних процесів її виробництва
Управління ланцюгом поставок	Впровадження принципів бережливості, перехід на виробництво продукції оптимальними партіями, пошук та впровадження механізмів мотивації всіх учасників ланцюга поставок
Розміщення робочих місць	Скорочення маршрутів поставок заготовок та деталей, оптимізація розташування технологічного обладнання підприємства
Регулювання виробництва	Використання «тягової» системи організації процесів, випуск продукції лише у відповідності до запитів та потреб споживачів
Планування виробничих запасів	Оптимізація обсягів запасів на всіх етапах виробництва продукції (послуги), що направлена на недопущення виникнення надлишкових запасів та скорочення витрат підприємства на їх утримання
Технічне обслуговування	Запровадження комплексної системи обслуговування обладнання, що дозволяє попередити вихід його з ладу та технічні збої в роботі, зменшити простої та час його переналаштування
Управління якістю	Забезпечення контролю якості на всіх етапах виробництва за для забезпечення отримання продукції з найвищими показниками якості, запровадження автоматизованих систем її контролю й розробка можливостей швидкої зупинки конвеєра у разі виявлення збою у технологічних процесах виготовлення продукції
Удосконалення процесів	Безперервна робота над удосконаленням процесів виробництва та збуту продукції, організації робочих місць
Управління персоналом	Забезпечення повного використання здібностей кожного працівника, розвитку людських ресурсів, безпеки робіт та охорони праці, розробка та впровадження мотиваційних механізмів направлених на зацікавленість персоналу в підвищенні їх кваліфікації та результатах роботи

Джерело: складено на основі [2-4].

Впровадження концепції «бережливого виробництва» в діяльність вітчизняних підприємств дозволить отримати їм перевагу у собівартості та ціні лише за умови, що вони будуть знаходитися у рівних умовах із зарубіжними конкурентами, в першу чергу це стосується технічно рівня оснащення, вартості ресурсів та масштабів виробництва.

Концепція «Lean production» виступає одним із сучасних методів управління бізнесом, який має свої переваги й недоліки, відкриває перед підприємством нові можливості та загрози, врахування яких у комплексі дозволить сформуванню йому ефективну бізнес-стратегію направлену на підвищення його конкурентоспроможності.

Поряд з цим слід відмітити, що жоден з сучасних методів управління бізнесом не зможе забезпечити підприємству зростання його частки ринку, якщо вироблена ним продукція не задовольнятиме споживача своєю ціною та функціональними характеристиками.

Список літератури

1. Жмай А.В. Концепция бережливого производства как инновационная составляющая развития украинских предприятий. *Ринкова економіка: сучасна теорія і практика управління*. Збірник наукових праць Одеського національного університету ім. І.І. Мечникова. 2017. Випуск 3 (37). Т. 16. С. 238-254.

2. Царенко А.С. Застосування технології ощадливого виробництва у сфері державного та муніципального управління: світовий досвід. *Держава та регіони. Науковий економічний журнал*. 2016. №1(53). С126-132.

3. Гончарук О.В., Губаренко Л.М., Цуприк Л.М. Теоретико-методичні основи системи бережливого виробництва на підприємстві. *Східна Європа: Економіка, бізнес та управління*. Науково-практичний журнал. 2019. Випуск 1(18). С 95-103.

4. Лисенко Т.І., Усіченко І.В., Аліксеєнко І.А. Концепція «ощадливого виробництва» як сучасний підхід до комплексного відновлення підприємств. *Інфраструктура ринку. Електронний науково-практичний журнал. Розділ 4: Економіка та управління підприємствами*. 2018. Випуск 19.С. 373-378. URL: http://www.market-infr.od.ua/journals/2018/19_2018_ukr/64.pdf.

УДК 339.13:664-493.5(477)

ЗАКАЄВА Х.А., студентка 4 курсу

Науковий керівник – **ЗАДОРОЖНА Р.П.**, канд. екон. наук

Білоцерківський національний аграрний університет

zakateva@gmail.com

АНАЛІЗ РИНКУ СНЕКІВ В УКРАЇНІ

Визначено привабливість та споживчі переваги снеків як різновиду їжі для швидкого втамування голоду. Досліджено сучасний стан і тенденції розвитку вітчизняного ринку снеків на основі аналізу динаміки їх виробництва, а також обсягів експорту-імпорту.

Ключові слова: снеки, ринок снеків, обсяги виробництва, імпорт, експорт, рівень споживання.

Сьогодні через прискорення ритму життя в мегаполісах і великих містах в усьому світі найпопулярнішим видом закусок є снеки, продаж яких відбувається практично в кожній торговельній мережі планети через зручність і швидкість втамування голоду. Саме поняття «снек» на ринку харчових продуктів з'явилося

досить недавно –в середині 90-х років ХХ століття. «Snack» в перекладі з англ. мови означає «легка закуска», головне завдання якої –швидко тимчасово здолати почуття голоду між основними прийомами їжі і розраховані на тривалий термін зберігання.

Першим снеком вважають цукрову вату, пізніше з'явилися автомати з попкорном. Наразі ж ринок снєків включає: чіпси, насіння, горіхи, сухарики (з житнього і білого хліба), в'ялені та сушені морепродукти (з кальмарів і невеликих видів риби). Швидкий розвиток даного ринку призводить до того, що до звичайних видах снєків додаються нетрадиційні, нові, такі як горіхи в йогурті, сухофрукти (в т. ч. екзотичні), креветки та ін.

Український ринок снєків, що почав розвиватися наприкінці 90-х рр., відзначається швидкими темпами росту [2].

Станом на початок 2019 року, обсяг українського ринку за головними категоріями снєків становив: 1 млрд. грн.–чіпси, 400 млн грн – сухарики, по 600 млн. грн.–сушена риба і горіхи, 500 млн. грн.–насіння.

Порівняно з 2016 р., їх експорт зменшився на 1,2%, в т. ч. зменшилися обсяги експорту на такі продукти, як картопляні чіпси (5,6 %), горіхи і насіння (8,4 %), в'ялена і сушена риба (50 %), тропічні плоди, цитрусові та сушені фрукти (майже 20 %).

За результатами 2017 та 2018 рр. можна простежити зниження темпів зростання експорту і виробництва снєків в натуральному вираженні на 3,2 % та 0,32 % відповідно. При цьому за даний період їх імпорт виріс на 4 % [3].

Відповідно до статистики, компанії з групи SIGroup («Фактор», «Снєк-Експорт» та ін.) залишаються лідерами практично в усіх сегментах українських снєкових закусок, окрім ринку здорових снєків.

В Україні лідерами по виробництву в сегменті арахісу є торгові марки «Козацька Слава», BigBob, «Хомка». В сегменті сухариків лідирують торгові марки «ХрусTeam», «Флінт», «Snekin». В сегменті чіпсів лідерами є торгові марки Lay's, «Люкс», Chipster's [2].

Представники середнього класу є головними споживачами категорії снєків в Україні. Найчастіше це офісні працівники, котрі потребують швидкого перекусу. В той же час, снєками також цікавиться населення з платіжної здатністю нижче середнього і низькою платіжною спроможністю. Провідними споживачами цієї категорії виступають студенти. Їхні головні переваги в снєках–швидкий доступ до готової їжі.

В зв'язку із кризою українські споживачі зменшили в своєму раціоні кількість снєків. Оскільки вони не являються продуктом першої необхідності, то під час кризи снєки сильно втратили власні позиції. Окрім цього, українці почали підтримувати всесвітній тренд здорового способу життя, в якому немає місця для їжі, яка містить значну кількість підсилювачів смаку [1].

Аналіз українського ринку здорових снєків, показує, що серед населення все більш популярними стають сухофрукти і горішки. На думку вітчизняних споживачів, вибір снєків натурального походження, без шкідливих добавок та підсилювачів смаку сприяє здоровому способу життя.

З 2017-го року на ринку здорових снєків було характерне зростання в сегментах фруктово-горіхових сумішей, горіхів і сухофруктів.

Ринок горіхів і сухофруктів в Україні активно розвивається, так як українці готові заплатити більше за якісну продукцію, і в той же час готові зовсім відмовитися від дешевої неякісної продукції. Також варто зазначити, що в порівнянні з 2014-2015 рр. ринок здорових снєків став для широкого споживача більш доступним.

Значний вплив на зростання ринку здорових снєків справив розвиток культури споживання сухих сніданків в Україні. За результатами опитувань, споживачі все більше уваги стали звертати на сухі сніданки, а саме –пластівці, каші швидкого приготування і мюслі [4].

Очікується, що ринок снєків в 2020 році буде демонструвати зростання в межах 4-5 % [3].

Список літератури

1. Євсейцева О. С., Ющенко А. В. Аналіз ринку снєкової продукції України // Вісник КНУТД. – 2019. –№ 6. – С. 357-362.

2. Мех Д. Аналіз ринку снєків в Україні: стан ринку і прогноз на 2018-2019 рік. URL: <https://koloro.ua/ua/blog/issledovaniya/analiz-rynku-snekiv-v-ukraiiini-stan-rynky-i-prognoz-na-2018-2019-rik.html>

3. Офіційний сайт Державної служби статистики України. URL: <http://ukrstat.gov.ua/>

4. Сайт ProConsulting. Аналітика ринків. Фінансовий консалтинг /Аналіз ринку здорових снєків України. URL: <https://pro-consulting.ua/ua/issledovanie-rynka/analiz-rynka-zdorovyh-snekov-ukrainy-2017-god>

УДК 334.012.3:005

ЗВІЗДЕЦЬКИЙ В. М., студент 3 курсу

Науковий керівник – **НОВІКОВА В.В.**, канд. екон. наук

Білоцерківський національний аграрний університет

zvizdal@icloud.com

vinovikova@btsau.kiev.ua

ОЦІНКА ЙМОВІРНОСТІ БАНКРУТСТВА ВАТ «БІЛОЦЕРКІВСЬКИЙ ЗАВОД ГУМОВИХ ТЕХНІЧНИХ ВИРОБІВ»

Розгляд та вивчення економічної сутності фінансової кризи на підприємстві, внутрішнього аналізу. Об'єктом дослідження є фінансова діяльність ВАТ «Білоцерківський завод гумових технічних виробів» (м. Біла церква).

Ключові слова: банкрутство, фінансова криза, економічна нестабільність, економічний аналіз, моделі оцінки банкрутства.

Банкрутство або неплатоспроможність є категоріями ринкової економіки, що характеризують фінансовий стан суб'єктів господарювання. Згідно з Законом України "Про поновлення платоспроможності боржника або визнання його

банкрутом" під банкрутством розуміють визнану арбітражним судом неспроможність суб'єкта господарювання виконати свої грошові зобов'язання перед кредиторами та з обов'язкових платежів протягом трьох місяців після настання визначеного терміну сплати, а також відновити свою платоспроможність не інакше як через застосування ліквідаційної процедури. [2, С.101] Причини банкрутства бувають двох видів: 1) зовнішні, зумовлені нестабільністю зовнішнього економічного середовища. Вони поділяються на міжнародні та національні. Національними факторами банкрутства можуть бути необґрунтована економічна політика уряду, некеровані інфляційні процеси, політична нестабільність суспільства, тотальна економічна криза, тощо; 2) внутрішні, зумовлені недосконалістю форм, методів та організації виробничо-фінансового менеджменту. Внутрішніми факторами банкрутства можуть бути: помилкове визначення місця підприємства у ринковому середовищі і його стратегії, низька підприємницька активність, неадекватний маркетинг, велика частка залученого капіталу, неадекватність трансакційних витрат тощо. [1, С.84]

Проведемо оцінку ймовірності банкрутства підприємства ВАТ «Білоцерківський завод гумових технічних виробів» за нижче наведеними моделями за 2018 -2020 роки.

Модель Ліса

$$Z = 0,063K1 + 0,042K2 + 0,057K3 + 0,001K4 ,$$

де K1 – ліквідність (робочий капітал/активи); K2 – прибутковість (прибуток до сплати податків і відсотків/операційні активи); K3 – нерозподілений прибуток (резерви/операційні активи); K4 – фінансовий важіль (власний капітал/заборгованість).

Мінімальне допустиме значення $Z=0,037$

Таблиця 1 – Оцінка банкрутства за моделлю Ліса

Фактори	2018 р.	2019 р.	2020 р.
K1	-0,043	-0,126	-0,204
K2	0,309	0,171	0,139
K3	0,367	0,086	0,007
K4	8,293	3,001	2,066
Zл	0,015	0,002	-0,004

Вірогідність банкрутства:

2018р. – Дуже висока; 2019 р. – Дуже висока; 2019 р. Дуже висока.

Двофакторна модель оцінки ймовірності банкрутства

$$Z = -0,3877 - 1,073K1 + K2 0,579 ,$$

де: K1 – коефіцієнт загальної ліквідності; K2 – частка позикових коштів у загальній величині пасиву балансу.

За двофакторною моделлю ймовірність банкрутства будь-якого суб'єкта господарювання є дуже малою за будь-якого від'ємного значення коефіцієнта Z і великою при $Z > 1$.

Таблиця 2 – Діагностика кризового стану за двофакторною моделлю Альтмана

Фактори		2017 р.	2019 р.	2020 р.
Поточна ліквідність	K1	0,60	0,49	0,37
Залучений капітал/Пасиви	K2	0,11	0,24	0,32
Інтегральний показник	Z	-0,96	-0,77	-0,59

За даною моделлю **вірогідність банкрутства** протягом періоду 2017 - 2020 р. є низька, оскільки інтегральний показник Z є від'ємним.

Метод Альтмана

$$Z = 1,2K1 + 1,4K2 + 3,3K3 + 0,6K4 + 1,0K5 ,$$

де: K1 – робочий капітал/загальна вартість активів; K2 – чистий прибуток/загальна вартість активів; K3 –ринкова капіталізація компанії (ринкова вартість акцій)/сума заборгованості; K4 – фінансова стійкість; K5 – обсяг продажу/загальна вартість активів. Якщо значення $Z < 1.8$, то ймовірність банкрутства дуже висока, якщо $1.81 < Z < 2.7$, то ймовірність банкрутства висока, якщо значення $2.71 < Z < 2.99$, то банкрутство можливе, якщо значення $Z > 3.0$ – ймовірність банкрутства є дуже низька.

Таблиця 3 – Діагностика кризового стану за п'ятифакторною моделлю Альтмана

Фактори		2018 р.	2019 р.	2020 р.
Ліквідність	K1	-0,04	-0,13	-0,20
Сукупна прибутковість	K2	0,11	0,06	0,04
Прибутковість	K3	0,97	0,25	0,15
Фінансова структура	K4	0,89	0,75	0,67
Рівень оборотності капіталу	K5	0,084	0,081	0,081
Інтегральний показник	Z	3,93	1,28	0,79

Вірогідність банкрутства:

2018р. – Дуже низька; 2019 р. – Висока; 2019 р. Дуже висока.

Отже, провівши дослідження за вище наведеними моделями оцінки банкрутства, слід зазначити, що ймовірність настання банкрутства ВАТ ВАТ

«Білоцерківський завод гумових технічних виробів» є високою. Аналізуючи господарську діяльність ПАТ «Білоцерківський завод гумових технічних виробів» слід відмітити, що загальна вартість активів за 2018–2020 роки зросла на 520 тис. грн. На основі проведеного аналізу показників ліквідності по ПАТ «Білоцерківський завод гумових технічних виробів» за 2018–20220 рік треба зазначити підприємство немає змоги розраховуватися по своїх зобов'язанням. На підприємстві проводиться неефективна збутова політика, відсутнє проведення економічної роботи з питань фінансового та стратегічного планування. При збереженні такої негативної динаміки в майбутньому це призведе до банкрутства підприємства. Необхідно прийняти рішучі заходи для покращення фінансового стану підприємства, підвищення ефективності його господарської діяльності. ПАТу «Білоцерківський завод гумових технічних виробів» слід провести реорганізацію та оновлення основних виробничих фондів, більше уваги приділяти якості постачання сировини, провести диверсифікацію постачальників та замовників виготовленої продукції.

Список літератури

1. Дубинська Е.С. Аналіз сучасних моделей та методик прогнозування кризового стану підприємства/ Е.С. Дубинська // Вісник Донбаської державної машинобудівної академії. - 2009. - №2 (16). - С. 84-89.

2. Фінансова санація та банкрутство підприємств: Опорний конспект лекцій Дніпропетровськ: Дніпропетровська державна фінансова академія, 2011. - 150с.

УДК: 339.56.055

КАЛЕНИК С.В., студентка 3 курсу

Науковий керівник – **ПАНАСЮК В.І.**, канд. екон. наук

Білоцерківський національний аграрний університет

ggjjhgddschjijcddthjhbd@gmail.com

ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ СВІТОВОГО ГОСПОДАРСТВА

Досліджено особливості формування світового ринку за етапами еволюційного розвитку. Виявлено тенденції розвитку світового ринку, які дозволяють сформулювати орієнтири для посилення позицій України на світовому товарному ринку.

Ключові слова: світовий ринок, поділ праці, зовнішня торгівля, експорт.

Міжнародні економічні відносини мають багаторічну історію. Протягом століть зовнішньоторговельні відносини забезпечували населення товарами, які в країні не виготовлялися або вироблялися не ефективно. Але суспільство еволюціонувало, як і зовнішньоекономічні відносини, які розширили межі торгівлі та утворили сучасну систему міжнародних економічних відносин [1].

Основні ознаки зовнішньоекономічної діяльності почали з'являтися ще з стародавніх часів. Саме в цей історичний період звичайний обмін товарами почав

переростати в торгівлю. Опосередкованими стали грошові відносини, а натуральні отримали допоміжний статус. Формуванню єдиного національного ринку заважав нерегулярний характер товарних операцій та виробнича роз'єднаність, а суспільні потреби в товарах задовольнялися переважно продукцією місцевого виробництва. Зовнішня торгівля в цей період розвивалась дуже слабо, оскільки такі торгові відносини мали місцеве значення, а суспільний поділ праці більшості країн світу був на початковому етапі свого розвитку [1].

Товарний ринок, сформований в епоху феодалізму був ремісно-феодальним, так як основними постачальниками товару були ремісники і феодалі [2]. На етапі розвитку феодалізму характерним став перехід від внутрішньоконтинентальної торгівлі до міжконтинентальної. Налагодили торговельні зв'язки між собою Індія, Північ Африки, Китай, країни Аравійського півострова. Цьому сприяли великі географічні відкриття. В період 1497–1498 рр. Васко да Гамма відкрив новий морський шлях від Західної Європи до Індії. Це дало змогу об'єднати два регіональні ринки: Східний і Західноєвропейський. Відкриття Америки у 1492 році дало поштовх до розвитку торговельних відносин між Європою та Америкою. Кругосвітнє плавання Магеллана в 1519-1521 рр. дозволило поєднати світові ринки в один ланцюг [2].

Важливим етапом розвитку нових міжнародних ринків став кінець XVIII початок XIX століття. Розвиток світової торгівлі надало поштовх до нагромадження капіталів. Зростанню масштабів торгівлі сприяла широко розвинута колоніальна система [1]. Активно удосконалювався міжнародний поділ праці, де кожна розвинута країна займала своє місце на світовому ринку. Саме в цей період розвинені країни прагнули розширити і закріпити свої позиції, а колонії – зайняти своє місце в міжнародному поділі праці. Почала з'являтися певна диференціація виробництва за певними галузями між різними країнами. Дві важливі галузі, сільське господарство та промисловість, поступова стали ринками одна для одної. Вирішальний вплив на розвиток світового ринку мав промисловий переворот в Англії, який стартував в кінці XVIII [1].

XX століття характеризується кризовими явищами на світовому ринку. Криза в період Першої світової війни 1914-1918 рр. порушила міжнародний товарообмін. Тільки у 1924 р. світовий ринок досягнув такого ж фізичного товарообігу, яким він був до війни. Друга глибока криза виникла в період та після Другої світової війни. Проте після цієї війни відродження міжнародного ринку відбулося швидше ніж після першої. Про це свідчать статистичні дані. Так середньорічні темпи приросту експорту в 50-х рр. становили 69%, у 60-х рр. – 8,2%, а в 1970-1973 р. – 9,4%. В умовах розвинутої в 70-х рр. найгострішої економічної кризи зовнішньоекономічні зв'язки капіталістичних країн розвивалася успішніше, ніж світове господарство в цілому [3]. Для цього періоду характерним є виникнення монопольних угруповань. Держави почали активно створювати різні угруповання, що привело до посилення інтернаціоналізації виробництва та зростання обсягів державного регулювання зовнішнього ринку.

Відмінними рисами сучасного світового ринку є збільшення асортименту всіх груп товарів і створення імпортозамінних виробництв. Кожна держава

намагається якомога більше захисти свої ринки від імпорту та форсувати експорт вітчизняних товарів. Виробники прагнуть розширити експорт, виготовляючи більш якісний, але водночас і більш дешевший товар ніж аналогічний в країні імпортеру.

Аналізу динаміки розвитку світового товарного ринку за період 1995-2017 рр. виявив тенденцію до його зростання. Фахівці роблять прогнози, що до 2025 р. світовий товарний ринок забезпечить обсяг світової торгівлі на рівні близько 23,8 трлн дол. США. При цьому частка продуктів рослинного походження становить 5,25%, а тваринного – 3,31% [3].

Важливим є те, що концентрація світової торгівлі сільськогосподарськими товарами відбувається в ряді країн. Зокрема, близько 50% сукупного обсягу продуктів харчування на світові ринки постачаються десять країн світу. В загальному обсязі Україна займає невелику частку в 1,06% світового ринку сільськогосподарських продуктів, що свідчить про невикористані можливості вітчизняного сільського господарства [4].

Отже, як висновок, зауважимо, що формування світового ринку відбувалося поступово, пройшовши етапи еволюційного розвитку. Виявлені тенденції розвитку світового ринку дозволяють сформувати орієнтири для посилення позицій України на світовому товарному ринку, серед яких головним є потреба в розширенні експортного потенціалу вітчизняного сільського господарства.

Список літератури

1. Киреев А.П. Международная экономика. В 2-х ч. - Ч. I. Международная микроэкономика: движение товаров и факторов производства. Учебное пособие для вузов. Москва. Изд.: «Международные отношения». 2001. 488с. URL: <https://institutiones.com/download/books/1618-mezhdunarodnaya-ekonomika-kireev.html>
2. Світовий ринок товарів та послуг : навч.-метод. посібник / Л.Л. Носач та ін. Харків: «Видавництво «Форт», 2014. 295 с.
3. Статистичні дані щодо обсягів світової торгівлі в розрізі країн та галузей. Світова організація торгівлі. URL: https://www.wto.org/english/res_e/statis_e/merch_trade_stat_e.htm
4. Патица Н.І. Тенденції та перспективи розвитку світових сільськогосподарських ринків як орієнтири для посилення українських позицій. *Економіка АПК*. 2019. № 1. С. 70. URL: <http://eapk.org.ua/contents/2019/01/70>

УДК 005:631.145

КАРПЕНКО О.І., студентка

Науковий керівник – **ХАХУЛА Л.П.**, канд. пед. наук

Білоцерківський національний аграрний університет

ГЕНДЕРНА ПОЛІТИКА І МЕНЕДЖМЕНТ

У статті розглянуто проблеми професійного зростання жінок як керівників в сучасних умовах; гендерні аспекти жіночого лідерства в професійній сфері. Досліджено стереотипи, які існують в суспільстві щодо управлінської діяльності жінок, а також на гендерні відмінності між керівниками.

Ключові слова: гендерні проблеми, жінка-лідер, гендерна соціалізація, жіночий стиль керівництва, гендерна політика, дискримінація.

Становлення української держави, утворення цивілізованих норм життя, інтеграція у європейське співтовариство неможливі без гармонізації суспільних відносин на засадах гендерної соціалізації. Досягнення поступових, але радикальних змін у забезпеченні рівних можливостей жінок і чоловіків у різних сферах суспільного життя вимагає законодавчого закріплення, розробки стратегії і реалізації гендерної політики в Україні, активної участі у цьому процесі громадянського суспільства. Ці проблеми не є суто національними. Вони глобальні і весь сучасний світ думає над тим, як подолати соціальну напругу та гармонізувати життя.

Тільки в стабільному громадянському суспільстві ми можемо говорити про виконання програм забезпечення рівності між чоловіками та жінками, що, в свою чергу, залежить від роботи державних структур, діяльності жіночих організацій та ініціатив, від соціальної активності громадян. І це та кругова залежність, яку можна назвати стержнем гендерного взаємовпливу, і якого в покращенні тенденцій світового розвитку не заперечують ні вчені, ні практики. В усьому світі йде пошук та відпрацювання результативних та ефективних шляхів оптимізації гендерної політики.

Гендер створюється суспільством як соціальна модель жінок і чоловіків, що визначає їх положення і роль у суспільстві та його інститутах (сім'ї, політичній структурі, економіці, культурі й освіті тощо). Саме гендер є одним із способів соціальної стратифікації суспільства, який у поєднанні з такими соціально-демографічними чинниками, як раса, національність, клас, вік організовує систему соціальної ієрархії.

У суспільстві давно вже сформувався стереотип, що займати керівні посади повинен чоловік і зруйнувати його ще не вдалося, хоча жінка вже, як мінімум, останнє століття веде активний спосіб життя. Маємо і бізнес-вумен, і жінок-військовослужбовців, і жінок-президентів... Наше суспільство знаходиться лише на етапі становлення гендерної рівності.

Запровадження гендерних аспектів у різні сфери соціально-економічного і політичного життя країни забезпечить їх більш активний розвиток і формування істинно громадянського суспільства, заснованого на демократичних цінностях.

Після багатьох десятиліть, коли жінка не могла займати вищі менеджерські посади, нарешті у вищі ешелони корпоративної влади стали потрапляти жінки. Згідно з останніми даними, 22% вищих управлінських посад займають жінки. А близько 87% всіх компаній мають в складі своєї ради директорів хоча б одну жінку.

Гендерні відносини ґрунтуються на економічному, соціальному і політичному домінуванні чоловіка. Менеджмент – одна із сфер, де подібний стан речей найбільш актуальний. Монополізація чоловіками влади – у сім'ї, організаціях, установах, на підприємствах і т.д. – автоматично спричинила монополізацію ними функцій управління. Структура сучасного суспільства залишається патріархальною: високооплачувана і престижна робота, як правило,

дістається чоловікам. Статистика свідчить, що за однакової з чоловіком роботи жінка одержує менше не тільки в Україні, але й у більшості країн світу.

Загальне розповсюдження демократії поставило питання про рівність статі, або так званої гендерної симетрії, – стан, при якому принцип рівних прав і можливостей для жінок і чоловіків, у тому числі у сфері виробництва і менеджменту, реалізований на практиці. У зв'язку з цим стає актуальною проблема гендерного розподілу праці, що базується на традиціях і звичаях, формально або неформально закріплених в практиці і свідомості людей, тобто інституалізованих.

Сучасні чоловіки мають набагато більше можливостей формувати свою трудову кар'єру, ніж жінки, які керуються вимушеними чинниками, у тому числі не пов'язаними зі структурою ринку праці. Проте жінки продовжують наступати у сфері зайнятості на її інтелектуальні і престижні сектори – менеджмент і підприємництво. Причому найбільш активно жінки вторгаються в юриспруденцію, медицину та інжиніринг.

Сьогодні, не дивлячись на активне входження жінок у менеджерську діяльність, серед них поки що невелике число керівників не тільки вищого, але й середнього рівня. Основні причини, що перешкоджають жінці досягти успіхів у лідерстві, такі: жінки в середньому набагато пізніше за чоловіків починають піклуватися про особисту кар'єру, вони яскраві носії виконавської психології і як такі втрачають ініціативу, незалежність, рішучість і самостійність; вони більш емоційні і гірше вміють управляти собою; жінки менш схильні до ризику: сумніви і страх примушують їх перестраховуватися і відкладати рішення, які не терплять зволікання; вони частіше вдаються до так званих «комбінованих стратегій» життєвого шляху, при яких роботі відводиться така ж істотна роль, як і сім'ї. Не дивлячись на те, що перераховані вище труднощі формують установки на визнання менших можливостей жінок як лідерів організацій у порівнянні з чоловіками, досвід розвитку жіночого менеджменту демонструє, що жінки, які взяли на себе «тягар лідерства», як правило, справляються з ним.

Жінки-управлінці більш задоволені своєю роботою, ніж жінки, що займають низькі і середні менеджерські посади. Проте, жінки-менеджери більш задоволені своїм положенням, ніж жінки, що займають неменеджерські посади. Задоволеність роботою жінок-менеджерів не стає менше від їх упевненості в тому, що вони – жертви дискримінації і що для досягнення однакового з чоловіками рівня успіху їм потрібно працювати набагато більше.

Дискримінація жінок-менеджерів, яка проявляється в тому, що їх утримують на посадах, що вимагають так званих жіночих якостей: вміння співчувати і душевності. Так звані чоловічі якості – агресивність, амбіційність і самовпевненість – вважаються більш підходящими для роботи на виробництві та в торгівлі.

Отже, саме у сфері управління, де висока концентрація влади і найвища конкуренція, гендерні проблеми виражені найяскравіше. Реалізація рівності прав і можливостей у цій сфері є необхідною умовою для досягнення рівності в усіх інших сферах.

Список літератури

8. Большакова А.Ю. Гендер // Литературная энциклопедия терминов и понятий / Под ред. А.Н. Николюкина. – М.: НПК «Интелвак», 2001. – С. 161.
9. Гендерний розвиток у суспільстві: (конспекти лекцій). / За ред. К.М. Левківського. – 2-е вид. – К.: ПЕЦ «Фоліант», 2005. – 351 с.
10. Скібіцька Л.І. Лідерство та стиль роботи менеджера: навч. посіб. / Л.І. Скібіцька. – К.: Центр учбової літератури, 2009. – 192 с.
11. Шекшни С. Лідерство в сучасному бізнесі (фрагмент из книги) / В.П. Шекшни // Управление персоналом. – 2003. – № 3. – С. 68-73.

УДК 336.226.322:664.1(477.41)

КАРПЕНЮК В., студентка 3 курсу
Науковий керівник – **ВОВК Л.А.** викладач
Технологіко-економічний коледж БНАУ

МІСЦЕ, РОЛЬ ТА ОСОБЛИВОСТІ СПРАВЛЯННЯ ПДВ НА ПРИКЛАДІ ТОВ «ШАМРАЇВСЬКИЙ ЦУКОР»

ПДВ має велике фіскальне значення як непрямий податок. Платники та порядок їх реєстрації визначено Податковим кодексом України.

Ключові слова: податок, ПДВ, ставка податку, дохід, витрати, собівартість, збут.

Відповідно до Податкового кодексу України[1] основним елементом будь-якого податку, в тому числі ПДВ є встановлення суб'єкта оподаткування. Другим елементом ПДВ є об'єкт оподаткування і пов'язане з ним визначення основи податку – бази оподаткування.

Особливістю ПДВ є так звана нульова ставка. В Україні вона встановлена в 1997 році. Нульова ставка і звільнення від оподаткування – не одне й те ж. Нульова ставка – це ставка податку, який стягується за ставкою 0%. У цьому розумінні нульова ставка має такі ж наслідки, як і звільнення від податку. Однак підприємець, який сплачує податок за нульовою ставкою, отримує право на повернення всієї суми ПДВ, що входить у вартість товарів та послуг, які були придбані ним у процесі виробництва товарів. Потрібна пільга становить його в більш вигідні умови порівняно з тими підприємцями, котрих просто звільнено від сплати податку.

Основою нарахування та сплати податку на додану вартість є різниця між сумою податкового зобов'язання звітного податкового періоду та сумою податкового кредиту такого ж звітного податкового періоду.

Практика стягнення цього податку у розвинених країнах дає змогу говорити про закономірність запровадження його диференційованих ставок за умов ефективного функціонування податкової служби, надання переваги соціальній ефективності податку, незважаючи на збільшення адміністративних витрат на його стягнення.

Суттєву роль також відіграє система управління ПДВ. В усіх країнах ОЕСР накладаються штрафи за затримку при сплаті ПДВ. Ці виплати передбачають або одноразовий штраф у вигляді процента від податку, або базується на щомісячному накопиченні неоплаченої суми, або поєднують обидва зазначені методи[2].

У західноєвропейських країнах набуває закономірного характеру тенденція до застосування найпоширеніших форм ПДВ та методів його нарахування.

Об'єктом дослідження є справляння ПДВ на прикладі ТОВ «Шамраївський цукор».

30 серпня 1996 року ТОВ «Шамраївський цукор» зареєстроване в Єдиному державному реєстрі.

Юридична адреса ТОВ «Шамраївський цукор» : 09035, Київська область, Сквирський район, с. Руда, вул. Заводська, 27.

Предметом діяльності підприємства є: послуги, інвестиційна діяльність; торгівельна діяльність; виробництво; будівництво; зовнішньоекономічна діяльність та інші види діяльності в Україні та за її межами, що не заборонені чинним законодавством України і не суперечить Статуту Товариства[3].

Основні показники діяльності ТОВ «Шамраївський цукор» показали, що чистий дохід від реалізації зменшився на 158 001 721 тис. грн. або – 99,80 % у 2018 році порівняно з 2017 роком та зменшився на 148 050 тис. грн. або – 46,92 % у 2019 році порівняно з 2018 роком.

У 2018 зменшилась собівартість реалізованої продукції на 150 836 670 тис. грн. або – 99,76% порівняно з 2017 роком та зменшилась на 151 602 тис. грн. або – 43,02 % у 2019 році порівняно з 2018 роком.

Чистий збиток зменшився на 1 265 133 тис. грн. або – 96,25 % у 2018 році порівняно з 2017 роком та зменшився на 1 033 тис. грн. або – 2,10 % у 2019 році порівняно з 2018 роком.

За аналізований період спостерігається зменшення збитку, внаслідок зменшення собівартості і чистого доходу. Підприємству необхідно встановлювати заходи щодо зменшення собівартості внаслідок оновлення технологій, зменшення адміністративних витрат, витрат на збут, інших операційних витрат, ефективного використання сировини, змінності, ефективного використання та оновлення основних засобів, розширення та оновлення ринків збуту.

За законодавством України ТОВ «Шамраївський цукор» веде податкову звітність з податку на додану вартість. А саме:

- виписує податкові накладні;
- веде реєстр отриманих і виданих накладних;
- заповнює податкові декларації в кінці звітного періоду.

Системні недоліки у сфері адміністрування податку на додану вартість, посилення їх негативного впливу на підприємницьку діяльність та інвестиційний клімат в Україні, наростання проявів корупції та організованої злочинності, пов'язаних з вадами податкової політики, вимагають вжиття невідкладних комплексних заходів щодо внесення нагальних змін до чинного законодавства та вдосконалення діяльності органів виконавчої влади у цій сфері.

В умовах кризи дуже актуальним є термінове ухвалення зниження ставки податку зі зняттям всіх обмежень щодо його відшкодування. Цедастьзмогустворитисприятливіумови для розвиткубізнесу та зніменепосильнийтягаріззаконослухнянихплатниківподатків.

Таким чином, діючий у даний час в Україні механізм оподаткування доданої вартості, який засновано на самостійному розрахунку і сплаті податку платниками податків, виявився не прийнятним. Постає питання, навіщо зобов'язувати платників податків заповнювати велику кількість реквізитів податкової накладної, зводити їх в реєстри покупок і продажів, якщо платник податків може просто виписати податкову накладну на будь-яку особу, яка не звітує в податкову.

Основною проблемою справляння податку на додану вартість в Україні є відсутність дієвого механізму щодо повернення надмірно сплаченого податку на додану вартість. З набраним чинності Податковим кодексом виникла низка питань, що потребують з'ясування. Зокрема, йдеться про процедуру бюджетного відшкодування ПДВ та шляхи її адаптації до умов Податкового кодексу, тому потрібно створити новий механізм щодо повернення надмірно сплаченого ПДВ і значно посилити контроль за цією процедурою.

Отже, справляння ПДВ має ряд недоліків, вирішення яких збільшить ефективність нарахування та сплати даного податку.

Список літератури

1. Податковий кодекс України : Закон України від 2 грудня 2010 р. №2755-VI [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17>.
2. Податкові системи зарубіжних країн [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://gsl.org/ru/taxes/tax-zones>.
3. Г. В. Савицька. Аналіз господарської діяльності підприємства. 4-е видання, перероблене і доповнене, 2001.

УДК 35:332.122:338.43

КОБЗАРЕНКО Я.П., студент 1 курсу

Науковий керівник – **БОНДАР О.С.**, канд. екон. наук

Білоцерківський національний аграрний університет

yar4ikkobzarenko@gmail.com

СТРІМІНГ ТА ЯК НА НЬОМУ ЗАРОБЛЯЮТЬ

Метою та завданням даної праці є ознайомлення молоді та населення України з такими термінами як «стрімінг», «стрімери»; розглянути способи та методи заробітку на стрімінгу, дослідження платформ, які використовують для цього, ознайомлення з принципами роботи стріму, програмним забезпеченням, що допомагає стрімити та умовами отримання прибутку стрімерами.

Ключові слова: стрімінг, стрім, стрімер, способи заробітку, платформи для стрімінгу, кіберспорт, відеоігри.

Фахівці часто кажуть що за стрімінгом майбутнє. Популярні стрімінгові платформи вже увійшли до відомих інструментів, а кіберспорт і стрімінг відеоігор часто потрапляють в поле уваги.

Стрімінг – це процес коли людина або певна група осіб показують свої певні дії в інтернеті в прямому ефірі. Частіше всього це проходження ігор, політичні виступи або власні думки та розмови з певними відомими особами.

Стрімери – це автори та транслятори прямих ефірів. В основному це канали та акаунти платформи YouTube, Twitch, Instagram, Facebook. На даний момент у світі існує понад 5 мільярдів каналів та акаунтів, які проводять стріми.

Якими способами можуть заробити стрімери:

1. Партнерська програма зі стрімінговою платформою: розробники готові співпрацювати з відомими авторами, пропонуючи їм для показу рекламу.

Але щоб почати отримувати за це гроші, канали повинні мати деякі умови:

- Мати певну кількість передплатників.
- Мати певну кількість переглядів.
- Не порушувати авторські права.

2. *Підписка*: люди, які спостерігають за стрімом автора, можуть підписатися на його канал. Частина грошей, зароблених від підписки, програма забирає собі, іншу частину віддають стрімеру.

3. *Донат*: грошові перекази, які користувачі, вони ж донатери, надсилають безпосередньо стрімеру в подяку за його роботу. Суми донатунічим не обмежені. Саме ця форма підтримки складає основу доходу стрімерів. Існує багато способів задонатити, але назвемо декілька:

- DonationAlerts
- MasterCard
- Visa
- Qiwi

4. *Реклама на каналі стрімера*: зацікавлені бренди можуть запропонувати популярному автору прорекламувати на каналі свій товар.

Платформи для стрімінгу:

1. *Twitch*. Найбільший стрімінговий майданчик. Twitch.tv виріс з ресурсу justin.tv, який не обмежувався спеціалізацією на відеоіграх, а транслював також програми про тварин, спорт і політику. Однак керівники зрозуміли, що за комп'ютерними іграми майбутнє, і почали працювати тільки на ігрову тематику. Twitch доступний через браузер на будь-якому пристрої. Платформа проводить трансляції ігор, кіберспортивних турнірів і співпрацює з найбільшими конференціями та світовими чемпіонатами в ігровій індустрії.

2. *YouTube*. Цей канал просування геймери вважають досить складним в плані конкуренції, тому YouTube зазвичай вибирається як додатковий майданчик для роботи та заробітку.

3. *Periscope*. Служба, що належить Twitter. Додаток доступний для Android та iOS. Користувачі Periscope можуть транслювати відео в прямому ефірі, спілкуватися з глядачами, ділитися відео онлайн в соцмережах.

4. *Instagram*. Соціальна мережа для обміну фотографіями, яка дозволяє застосовувати до них фільтри, маски. Також є можливість проводити прямі ефіри.

Як працює стрім?

Наприклад, візьмемо канал на платформі YouTube. Для того щоб почати стрім ви повинні мати свій канал. Після цього ви повинні створити стрім, дати йому назву, додати опис, вибрати певні пункти налаштування які вам потрібні. Потім ви повинні закодувати свій стрім, тобто зробити так, щоб ним ніхто не керував окрім вас. Наступним пунктом буде налаштування самого кодувальника. Найчастіше використовують кодувальник OBS studio. І нарешті після налаштування кодувальника ви можете почати стрім.

Коли почнеться стрім він буде показуватися у вас на каналі та у рейтингах ваших передплатників. Також на стрімі у вас буде присутній чат, в якому ви можете спілкуватися із глядачами (чат можна вимкнути в налаштуваннях).

УДК: 004.9:378.63

КОВАЛЕНКО Я. П., студент 2 курсу агробіотехнологічного факультету

Науковий керівник – **ТКАЧЕНКО О. В.**, канд. пед. наук

Білоцерківський національний аграрний університет

oliatkachenko_@ukr.net

ІНФОРМАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ В АГРАРНІЙ ОСВІТІ

Проаналізовано сутність інформатизації аграрної освіти. Визначено необхідність вивчення курсу «Інформаційні технології» у професійній підготовці майбутніх фахівців-аграріїв.

Ключові слова: інформаційні технології, аграрна освіта, професійна підготовка, фахівець агрономічного спрямування, інформатизація.

Високий розвиток агропромислового комплексу нашої держави, насамперед, залежить від дієво-результативного землеробства. А запровадження інформаційних технологій при виконанні робіт, що пов'язані із плануванням, прогнозуванням, розглядом та моделюванням агропромислових процесів, дозволить пришвидшити, зберегти цінний час при досягненні поставлених задач агрономічному виробництві.

Інформатизація аграрної освіти в Україні - один з найважливіших механізмів, що порушує основні напрямки модернізації аграрної системи [3]. Тому одним з перших кроків до запровадження інформаційних технологій у фаховій діяльності майбутнього аграрія є проходження курсу «Інформаційні технології».

«Інформаційні технології» – незамінний елемент професійної підготовки студентів будь-якого напрямку. Щодо майбутніх спеціалістів агрономічної спрямованості, при проходженні зазначеного курсу акцентується увага на принципах та методах застосування інформаційних технологій в агропромисловому виробництві загалом: прискорення в пошуку та

обробці необхідної інформації; функціонування інформаційних та телекомунікаційних систем; доступ, використання, обробка, запровадження необхідної інформації дистанційно. Крім професійного спрямування інформаційні технології широко використовуються і у навчальному процесі інших дисциплін, і при виконанні наукових досліджень та розробок [1].

Інформаційні технології слугують новим перспективам підвищення ефективності освітнього процесу, а також відіграють важливу роль удистанційному навчанні – у самоосвіті майбутнього професіоналу.

Список літератури

1. Інформаційні технології [текст] : навч. посібник. / Волосяк Ю.В., Кузьома В.В., Коваленко О.А., Тихонова Т.В., Нелепова А.В., Бондаренко Л. В., Мороз Т. О., Борян Л. О., під заг. ред. А. В. Нелепової. – К. : «Кафедра», 2017. – 200 с.
2. Павлюк Т., Волонтир Л. Використання сучасних інформаційних технологій в сільському господарстві. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://repository.vsau.org/getfile.php/16997.PDF>. – Загол. з екрану. – Мова укр.
3. Розвиток і впровадження інформаційних технологій у сільському господарстві / Інформаційні технології в агрономії [Електронний ресурс]. – Режим доступу : https://pidruchniki.com/1337101861366/informatika/rozvitok_vprovadzhennya_informatsiynih_tehnologiy_silskomu_gospodarstvi. – Загол. з екрану. – Мова укр.

УДК 602.6:338.439(477) К 56

КОВАЛЬ І.В., студент 3 курсу ОПП «Комерційна діяльність»

Науковий керівник – **ГНЄДІЧ В.І.** викладач

Технологічно-економічний коледж БНАУ

АКТУАЛЬНІСТЬ ТА НАРОДНОГОСПОДАРСЬКЕ ЗНАЧЕННЯ ГЕННОЇ ІНЖЕНЕРІЇ У ВИРІШЕННІ ПРОБЛЕМИ ПРОДОВОЛЬЧОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ

В статті розглядаються економіко-соціальні аспекти впливу генетично модифікованої продукції на стан продовольчої безпеки. Аналізуються сутність та причини створення та застосування ГМО та їх вплив на використання генетично модифікованої продукції стосовно продовольчої безпеки. Акцентовано увагу на зміну зовнішнього вигляду, кольору, властивостей, споживної цінності готової продукції після введення ГМО.

Ключові слова: гена інженерія, генетично модифікований організм, виробник, продукт, харчування, безпека

«Генна інженерія – управління генетичною основою організмів за допомогою введення або видалення специфічних генів з використанням технічної сучасної молекулярної технології» Інтернет [www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC1511111/]. Відповідно «Генетично модифікований організм, живий змінений організм (ГМО) – будь-який організм, у якому генетичний матеріал був змінений за допомогою штучних прийомів переносу генів».

Слід зазначити, що жодна нова технологія не була об'єктом такої пильної уваги учених усього світу. Усе це обумовлено тим, що думки вчених про безпеку генетично модифікованих джерел харчування розходяться. Прибічники застосування генної інженерії у сільському господарстві переконані: харчуючись трансгенною їжею, людина піддається небезпеці не більше, ніж споживаючи звичайні продукти. Більше того, вони вважають, що без генної інженерії людству аж ніяк не обійтися. Аргументи висувуються дійсно благородні – генетично модифіковані продукти врятують людство від голоду, бо трансгени дозволяють вирощувати значно дешевше, та врожаї більші. Крім того, на можливість природи впливає й зміна клімату, пов'язана з глобальним потеплінням, а генетично-модифіковані продукти малочутливі до природних змін і шкідників. За допомогою нових біотехнологій можна також одержувати дешеві ліки. Зі зростанням генетичної різноманітності, можливо, збільшиться й стійкість нових видів до різних хвороб, до змін середовища проживання [1ст.11].

В останній час дуже актуальною стала тема вживання в їжу генетично модифікованих продуктів. Хочемо ми того чи ні, але кожний з нас вже з'їв неабияку порцію трансгенних продуктів. Генетично модифіковані інгредієнти (ГМІ) містяться не тільки в цілому ряду овочевих культур, але і в ковбасах, сосисках, м'ясних консервах, пельменях, сирі, йогуртах, кашах, цукерках, шоколаді і навіть дитячому харчуванні, тобто в звичайних повсякденних продуктах, присутніх на наших столах; генетично модифікованою є майже вся соя, що виробляється світовим агропромисловим комплексом. Істотна частка генетично-модифікованих продуктів-це зерно та злакові культури, картопля, рис, фруктові рослини. Список генно-модифікованих рослин стрімко розширяється, і, ймовірно, незабаром простіше буде називати рослини, в які поки не були введені такі модифікації. Метою одержання генетично змінених організмів є поліпшення корисних характеристик вихідного організму – донора (стійкість до шкідників, морозостійкість, урожайність, калорійність та ін.) для зниження собівартості продукції. У результаті зараз існує картопля, яка містить гени земляної бактерії, що вбиває колорадського жука, стійка до посухи пшениця, в яку вживлено ген скорпіона, помідори з генами морської камбали, рис отримав ген людини, що відповідає за склад жіночого молока, який робить його більш ситним. Відрізнити їх за кольором або смаком неможливо, а написи на упаковках, не гарантують їх якості.

Більшість виробників продуктів харчування рослинного і тваринного походження не особливо переймаються безпекою та здоров'ям громадян, їх переважно цікавить власний бізнес, накопичення капіталу, але все ж деякі переробні підприємства дотримуються норми якості своєї продукції, визначеної нормативними документами.

Останніми роками хімічний склад продуктів харчування дуже змінився. Те, що їли 10 років тому, нині вже має інший хімічний склад. Ми вживаємо рафіновану їжу, насичену діоксинами, нітратами, нітритами, важкими металами. Нині традиційний продукт уже не може задовольнити потреби населення у збалансованому раціональному харчуванні.

Вплив ГМО на людський організм до кінця не вивчений. Але вчені з багатьох країн світу виступають проти поширення цих технологій. Численні дослідження цієї проблеми свідчать, що генетично модифіковані продукти є серйозною небезпекою і не лише для здоров'я людини, а й для навколишнього середовища. Вплив та дію їх не можна передбачити – вони детерміновані у часі. Але вже зараз доведено, що транс гени, потрапляючи у наш організм – у кров, кишечник, сперму та інші органи, зумовлюють пухлини, алергії, порушення репродуктивної функції. Британські вчені виявили, що змінені гени „осідають” у кишечнику. Найбільше ГМ – продукти шкодять імунітету людини[3ст115].

Українці досі не знають, що насправді їдять. Генетично модифіковані продукти дешевші, ніж натуральні, до того ж, імпорт харчових продуктів на територію України практично безконтрольний

На якій стадії випробувань перебувають генетично-модифіковані продукти в Україні не може бути сказати ніхто. Використання генетично-модифікованих компонентів вітчизняним законодавством не регулюється. Але кожний генетично-модифікований компонент, що входить до складу харчових продуктів, треба мати повну інформацію. Без такої інформації ввезення генетично-модифікованих продуктів являє собою загрозу національній безпеці. Але з іншого боку в даний час реальної альтернативи ГМП практично не існує. Неконтрольоване споживання генетично модифікованих продуктів може мати непередбачувані наслідки в майбутньому. Щоб повністю зрозуміти всі ризики вживання в їжу трансгенних продуктів, повинно пройти декілька десятків років і змінитися декілька поколінь, що харчувалися ГМП.

Сільське господарство України не є вільним від ГМО. Такі організми потрапляють до харчових продуктів в Україні головним чином із сільськогосподарської сировини, що імпортується в Україну, та з культур, вирощених в Україні. Відсутність ефективних програм нагляду за полями та контролю за насінням заохочує сільськогосподарських виробників використовувати генетично модифіковані культури.

Стратегічною метою аграрної політики України є забезпечення стійкого розвитку сільського господарства , яке здане виробляти якісну та конкурентоспроможну продукцію для задоволення зростаючих потреб населення

На всіх етапах розвитку економіки нашої країни першочерговим та актуальним питанням розглядається стан продовольчої безпеки.

Стратегічною метою продовольчої безпеки держави є забезпечення населення країни безпечною і якісною сільськогосподарською продукцією, сировиною і продовольством. Застосування біотехнологічних методів у сільському господарстві, аграрній промисловості і продовольстві створили нові можливості для виробництва більш якісних продуктів харчування, кормів і відновлюваної сировини та енергетичних культур для задоволення постійно зростаючих потреб населення . Але не дивлячись на різнопланові думки експертів щодо переваг та ризиків генної інженерії через непередбачені наслідки та ризики для людей і навколишнього середовища генетично модифікована продукція

виробляється і буде вироблятися, тому що людський фактор не завжди може позитивно впливати на очікувані результати своєї праці.

Список літератури

1. Бірта Г.О., Бургу Ю.Г. Генно-модифіковані організми: за і проти: навч. посіб. Київ: Центр учбової літератури, 2017. 128с.
2. Кордзая Н.Р., Єгоров Б.В. Основні поняття продовольчої безпеки країни: монографія. Херсон: Олдіплюс, 2018. 148с.- с.-40-41
3. Димань, Т.М. Безпека продовольчої сировини і харчових продуктів : підручник для студентів вузів/ Т.М. Димань, Т.Г. Мазур.- К.: Академія, 2011.-217с.
4. Європа без ГМО: кампанія спротиву//Orgaic UA.-2011/-№7/8.-С.10-11
5. Про державну систему біобезпеки при створенні, випробуванні, транспортуванні та використанні генетично модифікованих організмів: Закон України від 31.05.2007 р., № 1103-V6 за станом на 04.10.2018. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1103-16> .

УДК 618.5:6316.4

КОРБУТ А.М., студентка 1 курсу
Науковий керівник – **РИБАК Н.О.**, канд. екон. наук
Білоцерківський національний аграрний університет
Stasya.031001@gmail.com

РОЛЬ ІННОВАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ У РОЗВИТКУ СУСПІЛЬСТВА

Динаміка життя в сучасному світі пояснює особливий інтерес суспільства до інновацій та інноваційної діяльності. Виявлено вплив та роль інноваційних технологій в сучасній економіці. Розкрито вплив інноваційних технологій на становлення соціально-економічних відносин. Висвітлено наслідки розвитку інноваційних досягнень.

Ключові слова: постіндустріальне суспільство, інновація, інноваційні технології, винахідництво, інноваційно-технічна сфера, науково-технічний прогрес

Інноваційний шлях розвитку економічних систем об'єктивно є початковим етапом становлення постіндустріального, інформаційного суспільства. Формування наукомісткого виробництва, підвищення ролі нематеріальних форм капіталу та інтелектуального фактору, перехід до інтенсивного способу виробництва підтвердили свою беззаперечну перевагу й перспективність.

Рушійною силою соціально-економічного розвитку завжди був науково-технічний прогрес, основоположною метою якого є пошук нових засобів задоволення суспільних потреб з найменшими витратами за витратами і ресурсами при збереженні екосистем. Щоб економічне зростання відбувалося на основі технічних чи технологічних досягнень, необхідно мати структуру визначеного рівня складності, яка обумовлена кількістю відтворюваних технологій, їх енергетичним потенціалом, факторами науково-технічного прогресу, властивостями ядра саморозвитку, стимулюючого взаємозв'язки з економічними секторами, розвиток економіки.

Економічний прогрес суспільства в основному забезпечується за рахунок інновацій. З одного боку, інновація - це використання економічними суб'єктами нових комбінацій і прийомів у господарській діяльності, пов'язаних з очікуваним поліпшенням процесу виробництва і спрямованих на отримання прибутку (мікроекономічний аспект). З іншого боку: інновація - новий, альтернативний варіант раціоналізації споживання обмежених ресурсів з метою досягнення якісно нового типу економічного зростання в умовах прискореного дії закону зростаючих потреб, що досягається шляхом взаємодії державних і ринкових структур (макроекономічний аспект).

Інновації в рамках розвитку економіки і суспільства виконують численні функції. По-перше, сприяють економічному зростанню країни в довгостроковій перспективі. Інновації вийшли на перший план ще в рамках індустріального суспільства. До початку ери постіндустріального та інформаційного суспільства інновації міцно зайняли місце основного генератора економічного зростання будь-якої країни. По-друге, вони впливають на всі сторони життєдіяльності суспільства, в тому числі і на економічну її складову, а саме створення нових секторів економіки.

За глибиною внесених змін інновації можуть бути радикальними, тобто вони пропонують кардинально новий продукт або послугу, або шлях вирішення тієї чи іншої проблеми і такими, які покращують, тобто вдосконалюють вже існуючий продукт або послугу. Розвитку нових секторів економіки сприяють радикальні інновації. Такі інновації в довгостроковій перспективі призводять до того, що нові галузі не тільки з'являються, але поступово стають домінуючими. Крім того вони призводять до створення єдиного ринкового простору.

У сучасному суспільстві, яке, так чи інакше, йде по шляху глобалізації, навіть одна інновація може сприяти створенню єдиного ринку. Найбільш характерним прикладом тут може бути створення мережі Інтернет, зокрема - поява Інтернет-магазинів, покупки в яких можна здійснювати, перебуваючи практично в будь-якій країні світу. Таким чином, створюється єдиний ринок, межі якого не піддаються вимірюванню, стимулюється конкуренція та підвищується конкурентоспроможність окремої фізичної особи, фірми, країни.

Дійсна конкурентна перевага полягає в здатності знаходити нові ринки, виробляти нові товари і винаходити нові способи виготовлення товарів. Якщо фірма має інновацію, яка користується попитом на ринку, то, безумовно, це буде її конкурентною перевагою, як мінімум до моменту, поки організації-конкуренти не створять аналог інновації, або поки не вичерпається попит на цю інновацію. Як відомо, фірма, що володіє конкурентною перевагою, при інших рівних умовах, має можливість отримати високий прибуток або навіть надприбуток за рахунок створення природної монополії.

Інновації надають можливість фірмам отримувати більш високий прибуток за допомогою створення продукції більш високої якості, зниження собівартості виробництва, збільшення обсягів випуску продукції в одиницю часу і т.д.

Технічні (технологічні) або продуктові інновації сприяють виробництву продуктів з новими або покращеними властивостями, надання більш якісних

послуг, які будуть максимально відповідати потребам людини. Крім того сприяють зростанню кількості кваліфікованих кадрів, тому що, наприклад, для роботи на новому (інноваційному) обладнанні необхідно пройти курс підвищення кваліфікації. Таким чином, підвищується як загальна, так і спеціальна професійна підготовка кадрів. Практично кожна інновація, в тій чи іншій мірі сприяє задоволенню потреб людини.

В даний час вся світова спільнота приділяє достатню велику увагу вирішенню глобальних проблем людства. Багато з цих проблем, таких як продовольча, екологічна, ядерна і т.д., неможливо вирішити без створення інноваційних продуктів і методів. Тут необхідно зауважити, що інновації, спрямовані на вирішення глобальних проблем людства, доцільно проводити шляхом тісної взаємодії всіх країн світу, в т.ч. заснованого на постійному обміні інформацією, результатами досліджень. Фінансування таких інновацій має частково здійснюватися за рахунок коштів профільних міжнародних організацій.

Висновки. Найхарактернішою рисою сучасного етапу розвитку є перехід до інноваційної моделі розвитку економіки. Реалізація економічних і соціальних цілей суспільства пов'язана з інноваційним типом розвитку, в основі якого закладений безперервний і цілеспрямований процес пошуку, підготовки та реалізації нововведень, які дають змогу не тільки підвищити ефективність функціонування суспільного виробництва, а принципово змінити способи його розвитку.

Список літератури

1. Закон України. Про інноваційну діяльність від 04.07.2002 р. № 40)IV. // Відомості Верховної Ради. - 2002 р. - № 36. - С. 882-892.
2. Інноваційна економіка в глобалізованому світі: інституціональний базис формування та траєкторія розвитку: монографія. – Київ: Аграр Медіа Груп, 2019. - 492с.
3. Пашута М. Інновації як фактор випереджального розвитку економіки / М. Пашута. - Режим доступу: <http://personal.in.ua/article.php?ida=300>
4. Стратегія економічного розвитку України до 2020 року: стратегія національної модернізації [Електронний ресурс] / Міністерство економіки України. - Режим доступу: <http://me.kmu.gov.ua/>.

УДК 33.012.42/.43:368.91(477)

КРУГЛЯК К. В., студентка 3 курсу
Науковий керівник – **ЗАДОРЖНА Р.П.** канд. екон. наук
Білоцерківський національний аграрний університет
katakruglak3@gmail.com

РОЗВИТОК РИНКУ СТРАХУВАННЯ ЖИТТЯ В УКРАЇНІ

Розглянутосутність та особливості страхування життя. Проаналізовано тенденції розвитку ринку страхування життя в Україні в I-III кварталах 2019 р. Окреслено основні заходи, що сприятимуть розвитку страхування життя українських громадян.

Ключові слова: страхування життя, страхові послуги, страховий ринок

В умовах складної поточної економічної та політичної ситуації в країні, держава не спроможна гарантувати високий рівень добробуту населення. З огляду на це саме страхування життя надає громадянам можливість збільшити впевненість у завтрашньому дні. Однак наразі страхування життя не є достатньо розвинутим в Україні. Цьому перешкоджають зокрема такі фактори як низький рівень довіри та платоспроможності споживачів страхових послуг, недосконалість законодавчої бази та відсутність привабливих для страховиків інвестиційних інструментів. Однак значний потенціал зростання ринку страхування життя зумовлює актуальність дослідження цієї проблематики.

Страхування життя є способом фінансового захисту та забезпечення на випадок погіршення здоров'я або втрати можливості працювати й матеріально забезпечувати себе та свою родину.

Страхування життя належить до виняткової діяльності компаній зі страхування життя, так званих лайфових компаній. Відповідно до ст. 38 Закону України «Про страхування» страховики, котрі отримали ліцензію на страхування життя, не мають права займатися іншими видами страхування [1].

Особливість цієї сфери страхування полягає в тому, що вона об'єднує усі види страхування, які пов'язані зі страховим захистом життя й здоров'я особи, а також додатковим пенсійним забезпеченням. Слід зауважити, що при цьому окремі види належать до довгострокового (накопичувального) страхування, тоді як решта – до інших видів страхування життя.

Згідно Податкового кодексу України, договір довгострокового страхування життя – це договір страхування життя строком на п'ять і більше років, що передбачає страхову виплату одноразово або у вигляді анuitету, якщо застрахована особа дожила до закінчення терміну дії договору страхування чи події, передбаченої у договорі страхування, або досягла віку, визначеного договором. Такий договір не може передбачати часткових виплат протягом перших п'яти років терміну його дії, крім тих, які здійснюються у разі настання страхових випадків, пов'язаних зі смертю чи хворобою застрахованої особи або нещасним випадком, що призвело до встановлення застрахованій особі інвалідності I або II групи чи встановлення інвалідності особі, яка не досягла вісімнадцятирічного віку [2].

Договір страхування життя обов'язково включає основну програму страхування та може містити одну чи кілька програм додаткового страхування. Програми встановлюють спеціальні умови страхування, наприклад: вимоги до віку застрахованої особи, перелік страхових випадків, порядок сплати страхових внесків, умови здійснення страхових виплат.

Наразі страховими компаніями України пропонуються такі програми страхування життя:

- накопичувальні програми – передбачають накопичення коштів до певного терміну та одночасно захист страхувальника на випадок смерті. Додатково страхувальник може обрати варіант захисту на випадок інвалідності: в цьому разі

страховик бере на себе оплату внесків до моменту зняття інвалідності або є до терміну закінчення дії договору;

- ризикові програми – забезпечують захиснофінансове регулювання на випадок хвороби застрахованої особи або настання нещасного випадку, який міг би спричинити смерть, втрату працездатності, госпіталізацію або необхідність оперативного втручання;

- додаткові програми – передбачають страхування на випадок критичних захворювань, госпіталізації чи проведення хірургічних операцій.

Ринок страхових послуг є другим за рівнем капіталізації серед інших небанківських фінансових ринків [3]. В 2019 р. спостерігалось зменшення кількості страховиків: станом на 30.09.2019 р. загальна кількість страхових компаній в Україні складала 234, що на 18 % менше, ніж на 30.09.2018 р., коли їх налічувалось 285. Із загальної кількості страховиків кількість лайфових компаній становила відповідно 23 і 31, що на 25,8% менше, тобто кількість «life» компаній скорочувалась швидше, ніж їх загальна кількість.

Темп приросту страхових платежів у II кварталі 2019 р. склав 4,7%, а в III кварталі 2019 р. він збільшився до 12,5% (табл. 1), що показує тенденцію до зростання отриманих страхових премій.

Таблиця 1 – Основні показники діяльності ринку страхування життя України та його динаміка в I-III кварталах 2019 р.

Назва показника	тис. грн.			Ланцюгові темпи приросту, %	
	I квартал	II квартал	III квартал	II квартал	III квартал
Страхові платежі (премії, внески)	1 021 351,7	1 069 334,0	1 203 054,2	4,70	12,50
Дохід від надання послуг для інших страховиків	9 033,1	9 487,2	11 077,2	5,03	16,76
Страхові виплати та страхові відшкодування	3 297 978,1	3 350 435,1	3 197 148,2	1,59	-4,58

Джерело: складено автором на основі даних [4].

При цьому страхові виплати та страхові відшкодування у II кварталі 2019 р. зросли на 1,59%, тоді як в III кварталі 2019 р. – зменшились на 4,58%.

Як видно з табл. 2, фінансові результати діяльності лайфових страхових компаній в 2019 р. були суперечливими. Другий квартал виявився більш вдалим, ніж третій: темп приросту результатів основної діяльності у II кварталі 2019 р. склав 38,61%, а у III кварталі 2019 р. він був від'ємним і склав – 4,11%.

Таблиця 2 – Фінансові результати діяльності компаній зі страхування життя України та їх динаміка в I-III кварталах 2019 р.

Назва показника	тис. грн.			Ланцюгові темпи приросту, %	
	I квартал	II квартал	III квартал	II квартал	III квартал
Результат основної діяльності	523 769,0	726 006,5	696 151,4	38,61	-4,11
Результат фінансових операцій	676 239,1	695 638,3	756 969,9	2,87	8,82
у тому числі від участі в капіталі	11 218,9	735,7	57,1	-93,44	-92,24
Результат іншої звичайної діяльності	-69 116,9	-171 093,9	-839 529,1	147,54	390,68
Прибуток	1 009 454,2	1 313 163,8	671 327,1	30,09	-48,88
Збиток	-210 710,0	-407 950,9	-398 104,2	93,61	-2,41

Джерело: складено автором на основі даних [4].

Сума отриманого страховиками прибутку в III кварталі зменшилась майже наполовину порівняно з II кварталом (на 48,88%), тоді як сума отриманих окремими компаніями збитків майже не змінилась і була відчутно більшою, ніж в I кварталі 2019 р.

Розвитку українського ринку страхування життя, насамперед, має сприяти держава, як шляхом проведення заходів з популяризації страхування життя, підвищення рівня захисту споживачів фінансових послуг так і шляхом створення умов для зростання доходів населення, що стимулюватиме попит на страхові продукти.

Список літератури

1. Про страхування: Закон України від 07.03.1996 р. № 85/96-ВР (в редакції від 13.02.2020 р.). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/85/96-%D0%B2%D1%80>
2. Податковий Кодекс України від 02.12.2010 №2755(в редакції від 01.04.2020 р.). URL:<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17>
3. Кількість страхових компаній в Україні зменшилась на 18%. URL: <https://finpost.com.ua/news/15582>
4. Огляд страхового ринку. Консолідовані звітні дані за 9 місяців 2019 року. Національна комісія, що здійснює державне регулювання в сфері ринків фінансових послуг. URL:<https://www.nfp.gov.ua/ua/Konsolidovani-zvitni-dani.html>

ЛЕВЧУК В.В., студентка 2 курсу

Науковий керівник – СТРИГІНА О.А., канд. фіз.-мат. наук

Білоцерківський національний аграрний університет

oksana.stryhina@btsau.edu.ua

ПОДАТКИ І ДІЇ ВИРОБНИКІВ ПРИ СТЯГУВАННІ ПОДАТКІВ

Податок – це виплата членом суспільства, громадянином частини свого доходу державі (уряду). Якою повинна бути величина податку і від чого повинен залежати податок? Головна складність в тому, що треба знати дуже точно структуру споживання, витрат членів суспільства.

Ключові слова: податок, виробнича функція, точка максимуму, прибуток.

Нехай виробник характеризується виробничою функцією $Y = f(X)$, що відображає зв'язок «витрати X – випуск Y » і задовольняє сформульованим раніше припущенням про виробничі функції.

Податки можуть бути різними. Розглянемо два їх види.

При податку з прибутку при ставці t виробник відраховує державі t -ю частину прибутку. Одержуємо задачу: $[v \cdot f(x) - PX](1-t) \rightarrow \max, X \geq 0$. Принаймні, в теоретичному плані цей податок не впливає на положення точки максимуму і тим самим на оптимальний розмір виробництва.

Акцизний податок – податок з продажів – характеризується ставкою t – сумою, яку уряд (держава) отримує за кожну продану одиницю продукції. Тому, бажаючи максимізувати прибуток, виробник вирішує задачу $[(v-t)f(X) - PX] \rightarrow \max, X \geq 0$. Для спрощення ніяких інших обмежень немає. Але тоді точка максимуму характеризується співвідношенням $(v-t) \cdot \partial f / \partial x_i = p_i$. Оскільки припускається, що $v \partial f / \partial x_i$ спочатку більше p_i , то в даному випадку точка максимуму буде при менших значеннях X і при меншому обсязі виробництва. Розглянемо конкретний приклад, пов'язаний з акцизним податком.

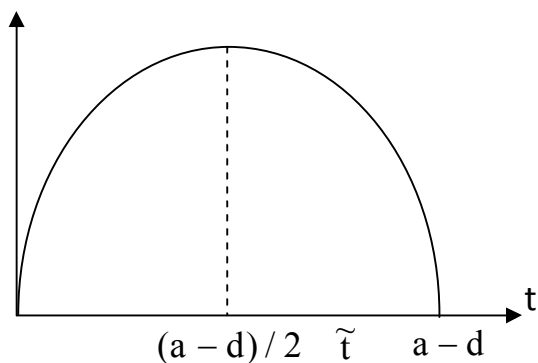
Приклад. Нехай ціна на продукцію $u(y) = a - by$, тобто лінійно падає із збільшенням обсягу пред'явлення готової продукції на ринку. Хай також витрати I залежать від обсягу продукції y наступним чином: $I(y) = cy^2 + dy + e$, де a, b, c, d, e – додатні константи. Хай податок є акцизним зі ставкою t , тобто податок є $G = ty$.

Отже, підприємець отримує прибуток $P(y) = (a - by)y - cy^2 - dy - e - ty$, звідки $P'(y) = a - 2by - 2cy - d - t = 0$, значить, $y^* = (a - d - t) / [2(b + c)]$; при цьому $P''(y) = -2b - 2c < 0$, тобто y^* дійсно точка максимуму. Оскільки $t > 0$, то видно, що така податкова система призводить до зниження оптимального випуску продукції.

Для прогнозування дій уряду по встановленню податкової ставки t обчислимо податковий дохід уряду (держави): $G = t(a - d - t) / [2(b + c)]$, тобто в даному випадку крива доходів уряду є параболою (мал. 1), гілки якої спрямовані донизу. Максимум досягається при $t^* = (a - d) / 2$ і дорівнює $G = (a - d)^2 / [8(b + c)]$,

оптимальний випуск продукції при цьому значенні t дорівнює $y^* = (a-d)^2 / [4(b+c)]$, а прибуток підприємця $P(y^*) = (a-d)^2 / [16(b+c)] - e$.

Взагалі ж, при податковій ставці t прибуток підприємця $P(y^*(t)) = (a-d-t) / [4(b+c)] - e$, звідки витікає, що із зростанням t прибуток зменшується (якщо $0 < t < a-d$), і видно, що існує область значень податкової ставки, а саме при $t > \tilde{t} = a-d - \sqrt{4e(b+c)}$, при якій прибуток фірми від'ємний, хоча доходи уряду додатні.

Мал.

Це трапилося тому, що за критерій вибору обсягу випуску був прийнятий максимум прибутку, але не було обумовлено, що цей максимум додатний. Якщо прийняти, що при $t > \tilde{t}$ випуск продукції насправді стане дорівнювати нулю, то дохід уряду при $t > \tilde{t}$ також стане дорівнювати нулю.

Зрозуміло тому, що вже поблизу $\tilde{t}$ відбувається різке скорочення ділової активності.

Список літератури

1. Экланд И. Элементы математической экономики/ Экланд И. М.: Мир, 1983.
2. Перегудов Ф.И. Введение в системный анализ./ Перегудов Ф.И., Тарасенко Ф.П.– М.: Высш. Шк., 1989.
3. Пономаренко О.І. Системні методи в економіці, менеджменті та бізнесі./ Пономаренко О.І., Пономаренко В.О. – К.: Либідь, 1995.
4. С.П. Лавренюк Математичні основи мікроекономіки./ С.П. Лавренюк Теорія споживання: Текст лекцій. – Львів: Видавничий центр ЛНУ ім. Івана Франка, 1999. – 80с.

УДК 35:332.122:338.43

ЛЕВЧУК В.В., студентка 2 курсу

Науковий керівник **БОНДАР О.С.**, канд. екон. наук.

Білоцерківський національний аграрний університет

koroleva2018nika@gmail.com

ЕЛЕКТРОННИЙ КРУГООБІГ ГРОШЕЙ - ПОКРАЩЕННЯ ЕКОНОМІКИ

Завданням та метою даної роботи є дослідження системи платежів електронною готівкою та її аналіз. Зазначити переваги та недоліки. Довести, що електронна готівка - це кращий вихід у майбутнє.

Ключові слова: електронна платіжна система, готівка, зручність, доступність, економіка, вигідність.

На даний час системи платежів електронною готівкою є одним із зручних і доступних для більшої частини населення, особливо для молоді. В електронній системі здійснюється більше обігу грошей, ніж в готівковій. Це призводить до покращеного руху грошових коштів в економіці країни та здійсненні зовнішніх фінансових операцій.

В умовах активізації глобалізації та інтеграції світової економіки, розвитку інформаційних та комп'ютерних технологій, відмови від золотого стандарту, електронні гроші здатні виконувати всі функції грошей, тому їх можна визначити як нову, еволюційну форма грошей. Вони сформувалися внаслідок розвитку безготівкових платежів, поєднують фінансові та технічні засоби і являють собою перехід грошей від аналогової до цифрової форми на інформаційній стадії розвитку.

Система переказів набуває популярності у сфері грошового обігу у населення та фінансових організацій країни тоді, коли дозволяє відправляти гроші у будь-яку точку світу, а також пропонує невисоку комісію за здійснення операцій з перерахування грошових коштів.

В Україні функціонують 42 внутрішні та міжнародні платіжні системи, а також дві системи Національного банку СЕП і Простір.

Таблиця 1 – Найбільш популярні платіжні системи в Україні в 2019 році

Платіжна система	Платіжна організація	Власник	Доля ринку - %
Поштовий переказ	ПАТ "Укрпошта"	Держава	25,2
ТУМЕ (скасовано реєстрацію)	ТОВ "ФК "ОМП-2013"	СергіасЦайковскіс (Латвія)	19,7
Forpost	ТОВ "Пост фінанс"	В'ячеслав Климов, Нова пошта	15,6
ІнтерПейСервіс	ПАТ "ЗЗС"	Юрій Коммісаров	13,8
Фінансовий світ	ТОВ "УПС"	Антон та Олексій Авраменки	8,2
Суті 24	ТОВ "ФК "Фенікс"	Микола Довготелес, Олександр Швець	7,1
FLASHPAY	Банк "Фамільний"	Михайло Коміссарук	5
Швидка копійка	Ощадбанк	Держава	1
Інші 20 систем			4,4

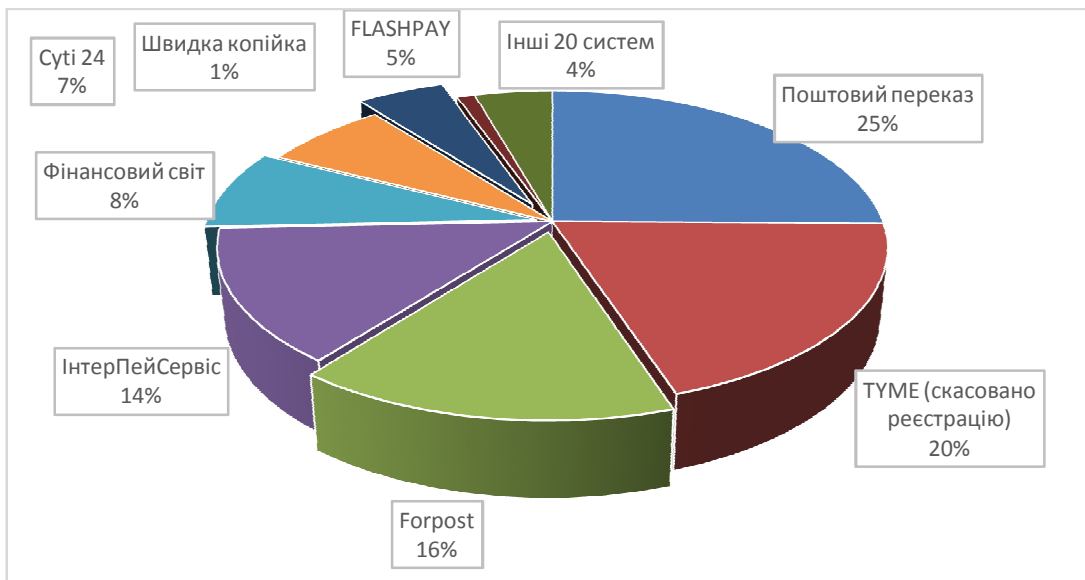

Рис. 1. Доля ринку найбільш популярних платіжних систем в Україні в 2019 р.

Велика конкуренція спонукає нових гравців на ринку грошових переказів до зниження тарифів на популярні напрямки переказів, проведення спеціальних акцій, спрямованих на зниження тарифів. Середня плата за грошовий переказ всередині України в гривні в 2018 році зменшилася на 5,6-6,8%.

Жорстка конкурентна боротьба за клієнтів стимулює, в першу чергу розвивати нові інформаційні та комунікаційні технології для надання на їх основі послуг, спрощення та прискорення для клієнта процесу переведення грошових коштів, розвитку інтернет- та мобільного банкінгу, а не тільки на зниження ціни.

В свою чергу електронна платіжна система—це електронний сервіс, який дозволяє споживачу, за допомогою використання звичайного доступу в Інтернеті і номеру платіжної картки, здійснювати купівлю та продаж товарів, лотів та послуги, бути учасником торгів на валютних та фондових біржах.

Список літератури

1. Оверсайт платіжних систем в Україні. Сайт Національного банку України. https://bank.gov.ua/admin_uploads/article/Report_oversight_2018.pdf?v=4
2. Реєстр платіжних систем, учасників та операторів послуг платіжної інфраструктури Сайт Національного банку України. <https://bank.gov.ua/payments>

ЛОБУНЕЦЬ А.Р., студентка 3 курсу
Науковий керівник – **КАНДАГУРА К.С.**, канд. наук з держ. управління
Київський національний торговельно-економічний університет
Nastyona.kot@gmail.com

ОСОБЛИВОСТІ МОТИВАЦІЇ ПРАЦІВНИКІВ У СУЧАСНИХ КОМПАНІЯХ

У тезах відтворено основні нематеріальні методи мотивації працівників у різних сферах діяльності, поділ працівників за відношенням до компанії та відповідно до цього вибір впливу на них, та що отримає роботодавець при грамотно розробленій системі мотивації.

Ключові слова: мотивація, компанія, методи, стимулювання, персонал.

Кожна людина діє, спираючись на власний певний набір цілей, відповідно до яких він робить ті чи інші вчинки. В даний момент в умовах ринку зростає роль особистості працівника. Змінюється співвідношення мотивації і стимулів, на яких ґрунтується система стимулювання. Для мотивації співробітників компанії використовують дві основні системи стимуляції: матеріальної (складається з базового окладу і преміальних) і нематеріальної (сукупність зовнішніх стимулів немонетарного характеру, які використовуються в компанії для заохочення ефективної праці співробітників). Прикладом їх використання у сучасних компаніях можуть служити наступні нематеріальні методи:

- проведення професійних конкурсів серед співробітників з нагородженням дипломами;
- видання каталогів про компанію з фотографіями кращих співробітників компанії;
- забезпечення кар'єрного зростання співробітників (рух по кар'єрних сходинках);
- випуск внутрішньо організаційного журналу з описом результатів роботи, розміщенням фотографій кращих працівників та інформаційних заміток про них;
- письмова чи усна подяка за плідну роботу, проект;
- надання місця для паркування автомобіля;
- проведення корпоративних заходів [1].

Перш ніж використовувати систему не фінансового стимулювання в діючій організації і вибирати певні методи впливу на ефективність роботи співробітників, важливо спочатку врахувати, яким чином кожен з працівників демонструє себе по відношенню до компанії.

Проведене дослідження дозволяє нам визначити наступні типи співробітників:

- співробітник-індивідуаліст – особисті інтереси не тотожні інтересам компанії/ націлений, перш за все на матеріальну мотивацію;
- співробітник-колективіст – член команди, його власні цілі рівні інтересам єдиної компанії в цілому [2].

У результаті, важливим моментом є правильне віднесення працівника до того, чи іншого типу. Саме від цього буде залежати вибір найбільш дієвого і результативного методу нематеріального стимулювання. Але при цьому, не існує загальної єдиної мотиваційної структури для всіх, важливо грамотно врахувати індивідуальність фахівця, як з боку успіхів організації, так і особистих досягнень в колективі.

Водночас, важливо розуміти, що ні практика управління персоналом, ні теорія менеджменту сьогодні не дає однозначної відповіді щодо зв'язку окремих моментів мотиваційної сфери співробітників і стовідсоткових методів управління ними.

Людина буде виконувати задану йому роботу сумлінно і якісно, в тому випадку, якщо вона в цьому зацікавлена, тобто коли вона вмотивована. У той же час керівнику по відношенню до підлеглого необхідно покращувати якість його трудових буднів, тобто враховувати бажання працівників задовольняти їх особисті інтереси, повністю реалізовувати їх навички. При цьому повинні бути умови для справедливих, відкритих і рівноправних відносин, де існує можливість активної участі працівників в прийнятті організаційних рішень і отриманні відповідної компенсації за трудові заслуги.

Мотивація, яка виступає в якості функції управління, реалізується через сукупність стимулів. Тобто будь-які дії підлеглого повинні мати для нього позитивний або негативний результат з боку досягнення його цілей або задоволення потреб. Якщо керівник детально придивиться і вивчить свій колектив, він зможе створити мотиваційну систему, що сприятиме вихованню колективу з вірною направленістю.

Грамотно розроблена система мотивації персоналу дозволить сучасному роботодавцю:

- зменшити фінансові і тимчасові витрати на пошук й адаптацію кадрів;
- чітко сформулювати напрями роботи певного підлеглого, структурного підрозділу і компанії в цілому, а також знайти способи досягнення цілей компанії;
- створити організований колектив односторонців, сприяти впевненості в професійній зацікавленості з боку працівників, бажанню плідно працювати в даній компанії та мотивуватися результатом;
- вирішити проблеми з плинністю для кадрів, зберігаючи висококваліфікованих фахівців, орієнтованих на свою компанію.

Підводячи підсумки, можна сказати, що стимулювання персоналу є однією з найскладніших проблем управління сьогодення, наслідком чого є наявність великої кількості організаційних проблем, пов'язаних, перш за все, з недосконалою мотивацією персоналу. Тому, грамотно збудована система мотивації персоналу є найпотужнішим двигуном, що піднімає компанію на щабель вище – через значне зниження витрат на підбір мети і адаптацію персоналу (при зменшенні плинності кадрів компанії) і, перш за все, через посилення ефективності роботи колективу в цілому.

Список літератури

1. Климчук А.О., Михайлов А.М. Мотивація та стимулювання персоналу в ефективному управлінні підприємства та підвищенні інноваційної діяльності. Маркетинг і менеджмент інновацій. Науковий журнал. 2018. №1. С. 228. URL: http://mmi.fem.sumdu.edu.ua/sites/default/files/mmi2018_1_218_234.pdf
2. Заставнюк Л.І., Липовецька Т.Р. Проблематика системи мотивації персоналом в сучасному менеджменті підприємства. Економіка та управління підприємствами. Приазовський економічний вісник. 2019. №3. С.170. URL: http://pev.kpu.zp.ua/journals/2019/3_14_uk/30.pdf

УДК 330.3

МІАН ТУХІН, foreign student 2st course
Supervisor – **NOVIKOVA V.**, PhD in Economics
Bila Tserkva National Agrarian University
tuhinahmed366@yahoo.com

THE STATE OF THE BANGLADESH ECONOMY IN FY 2019–2020

Представлений огляд стану економіки Бангладеш: перспективи, ризики та ключові виклики реформ. Проаналізоване зростання ВВП країни, експорт та темпи приросту інвестицій приватного сектору економіки, політику нового уряду 2019-2020 років.

Ключові слова: ВВП Бангладеш, інвестиції, експорт та імпорт країни, макроекономічні показники.

Review of economic events and outcome of the same for Bangladesh economy during 2019 can be made systematically, beginning from the global through macro to micro economics contexts. The following appraisal adheres to that template, using figures from different sources.

Globally, no major setback was suffered by Bangladesh economy during 2019 on a sustained basis, inflicting irreparable damage. This may be attributed to the limited degree of globalisation effected by Bangladesh economy till now. But some headwind stemmed from slowed-down export and import growth due to shrinking global economic growth. The reverberation of destabilisation caused by President Trump's unilateral trade policy contributed to the turbulence in global economy, affecting Bangladesh exports to some extent [3]. Loss of market to competitors with greater comparative advantage, particularly in garment manufacturing, could also have played its part in whatever decline in exports took place during the year under discussion. According to Bangladesh Bureau of Statistics (BBS), exports from Bangladesh declined by 7.6 per cent in the first five months of the current fiscal while imports dropped by 3.20 per cent during the same period. The World Trade Organisation (WTO) projected that global trade volume would have shrunk by 2.60 per cent in 2019. The International Monetary Fund (IMF) in its update on global economy estimated that global growth during 2019 would have receded to an extent that would be the weakest pace since the 2008 financial meltdown. Trade tensions arising from Trump Administration's tariff impositions on China and Europe contributed to shrinking of global trade, according to experts. The fallout of this turmoil could have impacted on Bangladesh exports,

including garments [2]. The global context appears to be becoming more relevant to Bangladesh economy's performance at present compared to the past. On the macro-economic front the growth of the economy has maintained its upward trend clocking 8.13 per cent according to projection made by BBS which has been corroborated by Asian Development Bank (ADB). Deductions from this growth rate by World Bank and IMF are not large enough to call for drastic deduction of the growth rate projected by BBS [3].

Bangladesh has seen export-led growth in recent years driven by the private sector and so the continued rise of GDP (gross domestic product) year-on-year in the backdrop of fall in export during 2019 calls for an explanation. The increase in GDP by 8.13 per cent may have happened because in recent years growth is being driven by public sector which has undertaken a number of mega projects with huge investments. This is corroborated by an increase in the rate of public investment at 8.03 per cent during 2018-2019 compared to 7.97 per cent during the previous fiscal. Because of massive public borrowing from banks and liquidity crisis due to huge volume of non-performing loans (NPLs) private sector investment, on the other hand, has increased only by 0.38 per cent, from 23.26 per cent in 2017-18 to 23.54 percent during 2018-19. Consistent with this has been the private sector credit growth which reached 1.55 per cent during four months to October, 2019 from 2.73 per cent in 2017-18[2]. Because of the preponderance of public sector investments and their long gestation period expenditures contributed to inflationary pressure during 2019, as it did in previous years. This was aggravated by the leap in the remittance by 23 per cent most of which were spent by the recipients on consumption goods. The annual average inflation rate was 4.49 per cent in September, 2019 which inched up to 5.56 per cent in November. Point-to-point inflation rose to 6.05 per cent after November compared to 5.3 per cent in November last year. According to BBS, the annual average inflation rate was 5.49 per cent in September, 2019 which rose to 5.56 per cent in November. Headline inflation is likely to face upside risks in the near term due to crop losses during the recent cyclone 'Bulbul', according to a report by Bangladesh Bank. For the first time in recent years inflation as an event in macro economics has become a problem to be reckoned with seriously by policy makers [3].

Though all the multilateral institutions applauded the sound macro-economic management of the government, public debt increased alarmingly towards the end of 2019, crossing the 5.00 per cent bench mark in fiscal deficit. Fiscal deficit of 5.2 per cent, excluding grant, is the highest in eleven years (Financial Express, 30 December). In a recent report the IMF showed that public debt reached 33.5 per cent of GDP in December, 2019, rising from 33.2 per cent at the end of June the same year. Of the total debt, domestic borrowing accounted for 21.4 per cent, mostly from the banking and non-banking sources.

Public borrowing from banks may have shrunk money available for credit to the private sector. This, along with incidence of NPLs and double-digit interest, may explain the slow rate of increase in private sector investment at the rate of 23.54 per cent during 2019 [2].

Table 1 – Forex reserves

Year	Reserve	Import Equivalent (Month)
FY 2010-11	10911.6	3.7
FY 2011-12	10364.4	3.2
FY 2012-13	15315.2	4.6
FY 2013-14	21558.0	5.9
FY 2014-15	25025.2	6.7
FY 2015-16	30168.2	7.8
FY 2016-17	33493.0	8.0
FY 2017-18	32943.5	6.0
FY 2018-19	32716.5	5.5
FY 2019-20*	31831.9	4.5

CPD (2019): State of the Bangladesh Economy in FY2019-20 [1]

At the micro-economic level the performance of manufacturing sector has been lauded by multi-lateral institutions in their recent projections. This sector, along with remittance earnings and exports to some extent, has contributed to the growth of the economy during 2019, posting over 8.0 per cent in GDP. Finally, micro-economic front was shaken up in 2019 by the sudden rise in the price of onion which subjected the market for essentials to severe gyrations. It took quite a while to bring normalcy to the market [3]. When no other events or developments in the global, macro and micro aspects of the economy caught the government off-guard, the tiny onion did the mischief with its sky-rocketing price [3].

The state of the Bangladesh economy during 2019 judged by the performance with reference to global, macro and micro levels presents a mixed picture. The positive aspects of performance have been buffeted by equally strong factors in the macro and micro economic spheres. This deserves special mention because these are within the remit of intervention by the government. Even the global context of exports is amenable to change by government policies, however incremental it may be [3].

The review of the performance of Bangladesh economy at the end of 2019 gives the impression of the economy being on a knife's edge, poised between sustained growth and muddling through uncertainly. It will be interesting to see which direction the economy takes during 2020.

References

1. State of the Bangladesh Economy in FY2019
2. Bangladesh Bank (2018). "Report on Government Securities". Dhaka.
3. <https://thefinancialexpress.com.bd/views/the-state-of-bangladesh-economy-2019-1577978496>

УДК: 330.13:338.2:637.5(477.71)

МЕЛЬНИК М.В., студентка 3 курсу
Науковий керівник – **КОКОША В.М.**, викладач
Технологічно-економічний коледж БНАУ
7305595@gmail.com

ПЛАНУВАННЯ ПРИБУТКУ І РЕНТАБЕЛЬНОСТІ ТА ШЛЯХИ ЇХ ПІДВИЩЕННЯ НА МОЛОЧНУ ПРОДУКЦІЮ ФІЛІЇ «БІЛОЦЕРКІВСЬКИЙ МОЛОЧНИЙ КОМБІНАТ» ТОВ «ФУДДЕВЕЛОПМЕНТ»

Економічні реформи, які відбуваються зараз в країні та криза, яка зачепила на сьогодні багато галузей, торкнулася також і молочної галузі, як однієї серед ключових харчової промисловості. Тому стаття та проведене дослідження на сьогодні є особливо актуальним, так як основна увага торкається таких ефективних показників діяльності підприємства як прибуток і рентабельність. Проблема гостра, тому вітчизняним підприємствам не легко адаптуватися до умов сьогодення та знайти шляхи виходу із складних економічних проблем, маючи при цьому високу рентабельність.

Ключові слова – молочна галузь, молокопереробне підприємство, прибуток, рентабельність.

Сучасна молочна галузь та продовольчий ринок молока і молочної продукції – є одним із основних ринків в системі забезпечення продовольчої безпеки країни. Його важливе значення, перш за все, обумовлене унікальними властивостями незамінного продукту харчування – молока, яке забезпечує потребу населення у корисних речовинах, які формують основу людського харчового раціону та загальною системою його виробництва, розподілу. Без корисних споживчих якостей молока не можливо уявити собі раціон здорового харчування.

Продукція даної галузі займає важливе місце у споживанні для населення, адже частка витрат на різноманітні молочні продукти становить приблизно 15% від загальних витрат на харчування. Тому так важливо, щоб підприємства даної галузі ефективно функціонували та забезпечували населення, перш за все, якісними продуктами харчування. А це можливо тільки тоді, коли буде закуповуватись якісна сировина, здійснюватись належний контроль якості продукції на всіх етапах, починаючи із закупівлі сировини та закінчуючи її продажем, тобто – полицями магазинів.

На жаль, наразі в країні спостерігається суттєве зниження рівня виробництва молочної продукції, відбувається підвищення ціни на якісну молочну сировину через високий попит на неї, недостатній рівень взаємодії між виробниками сировини та тими, хто виготовляє кінцеву продукцію. Ці проблеми пояснюються тим, що у 2019 році в Україні відбулося значне скорочення поголів'я, і як наслідок - зниження виробництва молока та молочних продуктів. Статистика говорить, що фактично за минулий рік ми недотримуємо 400 тис. тон молока у порівнянні з 2018 роком. До скорочення поголів'я корів призвело скасування державних дотацій аграрної галузі України у проекті держбюджету на 2020 рік,

тому сільськогосподарським підприємствам стало не вигідно утримувати поголів'я.

Також, згідно статистичних даних, на сьогодні, в Україні виробляється 10 млн. тон молока. При цьому вона змістилась, втратила 6-те місце у рейтингу країн-виробників коров'ячого молока, опустившись на 18-те місце.[1]

Для того щоб виправити ситуацію, залучити якомога більше споживачів, отримувати більші прибутки, передові підприємства молочної галузі активно проводять розробки в напрямку інтенсифікації, удосконалюють технологічні процеси виробництва молока та молочних продуктів, а також збільшують біологічну, харчовіцінність молочних продуктів, поліпшують їх стійкість при зберіганні, створюють нові види продуктів, зокрема для дієтичного та дитячого харчування, виготовляють замітники цільного молока для потреб тваринництва, більш повно та ефективно використовують вторинну сировину, зокрема, знежиреного молока, сироватки та пахти. Все це робиться для того, щоб заповнити затребувані ніші та утримуватись на ринку, при чому отримувати ще більші прибутки.

Одним із найсучасніших представників молочної бізнесу в Україні є Філія «Білоцерківський Молочний Комбінат» ТОВ «ФУДДЕВЕЛОПМЕНТ», історія якого починається з амбіційної мрії: побудувати нове, сучасне, гідне молодій українській державі молочне підприємство і відповідати, прийнятій Україною, політиці Євроінтеграції.

Так в 2006 році, в чистому полі, під Білою Церквою, в центрі України, був закладений фундамент нового молочної підприємства. Вперше нове будівництво, за роки незалежності України побудоване відповідно до вимог Міжнародної молочної федерації та директив Європейського Союзу.

З 2007 року, Білоцерківський молочний комбінат увійшов до складу Українського торгово-виробничого холдингу «ТЕРРА ФУД». І на сьогодні, Філія «Білоцерківський Молочний Комбінат» ТОВ «ФУДДЕВЕЛОПМЕНТ» представляє бізнес-напрямок - «Продукція з незбираного молока» групи компаній «ТЕРРА ФУД». Максимальна потужність підприємства – переробка 250 т молока на добу. Підприємство виробляє продукцію ТМ «Біла лінія», ТМ Premialle.

З 2008 року комбінат першим серед вітчизняних виробників представив молочну продукцію в склі, започаткував преміальний сегмент молочних продуктів на ринку України, є першим виробником сиру «Фета», а з 2009 року і до сьогодні, стає партнером компанії «McDonald`s» з виробництва молочних сумішей для морозива та шейків.

Отже, щоб виробляти високоякісну продукцію, утримуватися на плаву бути рентабельним, прибутковим підприємством потрібно, в першу чергу, виготовляти продукцію з високоякісної сировини, для її отримання лаборанти та ветеринарні лікарі Компанії регулярно відвідують господарства, контролюють умови утримання корів, проводять освітню роботу, розповідаючи персоналу, як правильно годувати й доглядати за худобою, щоб вона давала якісне та смачне молоко.

Контроль виробництва продукції та дотримання стандартів також здійснює автоматичне обладнання. Система не допускає випуску неякісного продукту за допомогою автоматизованого контролю більше ніж десяти показників. Кожна, без винятку, партія продукції проходить обов'язковий контроль у лабораторіях підприємства й отримує сертифікат відповідності вимогам ДСТУ та ТУ. Крім власних лабораторій, контроль якості здійснюють Державні науково-виробничі центри стандартизації, метрології та сертифікації, які проводять дослідження безпечності продукції, зокрема перевірку на наявність у ній ГМО. Лише за результатами перевірки підприємство ставить на своїх виробках маркування «Без ГМО», оскільки цей факт підтверджують державні експерти.

Тобто, вхідний та вихідний контроль, висококваліфікований персонал, належне транспортування відслідковування полиць магазинів – ось запорука успіху Компанії.[2]

Список літератури

1 Асоціація «Український клуб аграрного бізнесу» [Електронний ресурс]- Режим доступу:

http://ucab.ua/ua/lobiyuvannya/analitika/monitoring_rinku_moloka_stanom_na_20_lyutogo_2020_roku

2. Офіційний сайт компанії ТЕРА ФУД. [Електронний ресурс]- Режим доступу: <https://terrafood.ua/vidpovidalnist/>

УДК005.[8+591.6]

МИХАЙЛОВА О. А., студентка магістратури
Науковий керівник – **КОВАЛЬ Н. В.**, канд. екон. наук
Білоцерківський національний аграрний університет
olga.dovhopolik@gmail.com

ОСОБЛИВОСТІ УПРАВЛІННЯ ІННОВАЦІЙНИМИ ПРОЄКТАМИ

Здійснено порівняння особливостей управління інноваційними та інвестиційними проєктами, виділено етапи життєвого циклу та стадії процесу управління інноваційно-інвестиційним проєктом.

Ключові слова: інноваційно-інвестиційний проєкт, управління, інноваційна ідея, життєвий цикл.

Сучасний високотехнологічний світ змушує підприємства до інноваційної діяльності та знаходження джерел її ресурсного забезпечення.

Управління інвестиційним проєктом відбувається досить просто, на відміну від інноваційного проєкту. Для інвестиційного проєкту ризики чітко прораховуються, інвестор знає, куди він вкладає свій капітал. Для інноваційного проєкту все набагато складніше: організувати маркетингові дослідження, які б дали однозначні відповіді на питання про те, як споживач поставиться до появи продукту, чи купуватиме його і в якій кількості, дуже складно. Тоді виникає думка – навіщо вкладати кошти в інноваційний проєкт, адже, як ми бачимо, є дуже

багато ризиків. Проте, як і будь-які високоризиковані операції, інноваційний проєкт при високих ризиках може забезпечити високі доходи.

Проєкти зазвичай реалізують паралельно з основною виробничою діяльністю. Оскільки в цей час керівництво підприємства змушене приділяти значну увагу розподілу функцій, узгодженню та контролю дій працівників, що зайняті реалізацією проєкта, цей специфічний вид діяльності назвали управлінням проєктами.

Управління проєктом – це процес досягнення визначених цілей і результатів діяльності підприємства шляхом організації ефективної взаємодії ресурсів (людських, інформаційних, фінансових, матеріальних) протягом визначеного терміну – життєвого циклу проєкту.

Науковці виокремлюють ряд етапів управління проєктами:

- 1) встановлення цілей та розрахунок комерційної ефективності проєкту в цілому;
- 2) побудова «дерева цілей», на основі якого визначаються завдання та окремі види робіт;
- 3) визначення необхідних ресурсів, в тому числі фінансових;
- 4) залучення виконавців (в тому числі шляхом тендерів та на конкурсній основі), укладання з ними контрактів;
- 5) складання календарного графіка, кошторису та бюджету проєкту;
- 6) прогнозування ризиків та розробка шляхів їх мінімізації;
- 7) контроль за реалізацією проєкту.

Початковою точкою в управлінні проєктами є інноваційна ідея, яка може бути виконана організацією або ж не прийнята нею через технологічні або ресурсні обмеження. Інноваційна ідея виникає на передпроєктній стадії і тоді ж виконується її попередня перевірка. Зазвичай ідея проєкту є результатом науково-технічних досліджень, що здійснюються підприємством, або ж як несподіване бачення (так званий інсайт) працівником компанії нового перспективного напрямку її діяльності. Кожен інноваційний проєкт у процесі його життєвого циклу проходить кілька стадій, названих проєктним циклом.

Проєктний цикл складається з періоду часу між зародженням ідеї проєкту і до його ліквідації або завершення. Тривалість і складність циклу визначаються особливостями інноваційної ідеї, її конкурентоспроможністю, трудомісткістю комерціалізації і довготривалості присутності на ринку. Склад стадій та етапів визначається галузевою та функціональною приналежністю підприємства.

Можна виділити три етапи життєвого циклу інвестиційного проєкту:

- 1) передінвестиційний (науково-проєктної підготовки) – від попередніх досліджень до ухвалення остаточного управлінського рішення про необхідність інвестування;
- 2) інвестиційний (здійснення реального інвестування) – проєктування, укладання договорів, будівництво об'єктів;
- 3) експлуатаційний – виробничо-господарська діяльність підприємства.

Вивчаючи управління проєктами, особливо інноваційними, необхідно пам'ятати, що йдеться про управління динамічним об'єктом. Таким чином,

система управління інноваційним проектом має бути гнучкою, щоб допускати часті варіювання без загальних змін у робочій програмі.

Отже, управління інноваційним проектом – це складний процес, який передбачає залучення додатково до робіт над проектом знань, навичок, методів та засобів для виконання вимог, які висуваються до проекту, і очікувань самих учасників проекту. Для того щоб виконати ці вимоги і очікування, необхідно дослідити оптимальне співвідношення між цілями, строками, витратами, якістю та іншими складовими, в чому і полягає філософія управління проектами.

Список літератури

1. Управління інноваційними проектами: навч. посібник / Уклад.: Н. Н. Пойда-Носик, І. І. Черленяк. Ужгород: Вид-во УжНУ «Говерла», 2017. 360 с.
2. Коваль Н. В. Інноваційний потенціал підприємства: сутність та структура. *Інноваційна економіка*. 2011. №7. С. 165-170.
3. Федішин І.Б. Управління інноваційними проектами (опорний конспект лекцій для студентів спеціальностей 8.03060102 «Менеджмент інноваційної діяльності», 8.18010012 «Управління інноваційною діяльністю» усіх форм навчання). Тернопіль: ТНТУ імені Івана Пулюя, 2015. 151 с.
4. Управління проектами: навч. посібник / Уклад.: Л.Є. Довгань, Г.А.Мохонько, І.П. Малик. К.: КПІ ім. Ігоря Сікорського, 2017. 420 с.

УДК 336.722

МОСКАЛЕНКО А.В., студентка 2 курсу

Науковий керівник – **СТРИГІНА О.А.**, канд. фіз.-мат. наук

Білоцерківський національний аграрний університет

oksana.stryhina@btsau.edu.ua

МЕТОДИКА ВИВЧЕННЯ ДИНАМІКИ ВИТРАТ БЮДЖЕТУ УКРАЇНИ

Зведені бюджети не мають правової форми, тобто вони не розробляються і не затверджуються у формі закону, але їх значення дуже велике через те, що вони дають цілісну картину грошових коштів, зосереджених в бюджетах.

Ключові слова: законодавство, бюджет, витрати, грошові кошти.

Зведений бюджет України — сукупність всіх бюджетів, що входять до складу бюджетної системи України. Принципи побудови бюджетної системи регулюються бюджетним законодавством і залежать насамперед від її адміністративно-територіального поділу. До зведеного бюджету України входять державний бюджет України, бюджет АР Крим та місцеві бюджети. Найважливіше місце в системі державних фінансів належить державному бюджету.

Складання зведених бюджетів покладено на відповідні органи виконавчої влади. Статистичний характер показників зведених бюджетів дозволяє використовувати їх для:

- Проведення розрахунків з формування грошових ресурсів для забезпечення виконання функцій і завдань органами державної влади та місцевого самоврядування;
- Визначення обсягу видатків, що підлягають фінансуванню з державного й місцевих бюджетів, аналізу та оцінки ефективності бюджетних витрат;
- Визначення грошових потоків для встановлення обґрунтованості надання трансфертів.

Таблиця 1 – Показники витрат місцевих бюджетів України за 2011 по 2019 роки

Показник	Роки								
	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Витрати місцевих бюджетів України, млн.грн.	416853	492455	505844	523127	679871	835590	1056760	1250174	1370113

За даними таблиці 1 визначимо ланцюгові показники динаміки витрат місцевих бюджетів України, абсолютне значення одного відсотка приросту:

- абсолютний приріст : $\Delta_{л} = Y_i - Y_{i-1}$
- темп зростання: $T_{зр_{л}} = Y_i : Y_{i-1}$.
- темп приросту: $T_{пр_{л}} = T_{зр_{л}} (\%) - 100, \%$
- абсолютне значення 1% приросту: $A_i = Y_{i-1} : 100$, де Y_i – рівень поточного року; Y_{i-1} – рівень попереднього року.

Згідно з цими формулами розрахуємо показники динаміки витрат місцевих бюджетів України і представимо їх у таблиці 2:

Таблиця 2 – Динаміка витрат місцевих бюджетів України за 2011-2019 рр.

Роки	Витрати місцевих бюджетів України, млн.грн.	Ланцюгові показники динаміки			
		Абсолютний приріст, млн.грн	Темп зростання	Темп приросту, %	Абсолютне значення 1% приросту, млн.грн
2011	416853,6				
2012	492454,7	75601,1	1,181	+18,1	4168,53
2013	505843,8	13389,1	1,027	+2,7	4924,54
2014	523125,7	17281,9	1,034	+3,4	5058,43
2015	679871,4	156745,7	1,299	+29,9	5231,25
2016	835589,8	155718,4	1,229	+22,9	6798,71
2017	1056759,91	221170,1	1,265	+26,5	8355,89
2018	1250173,6	193413,7	0,8751	-12,5	10567,59
2019	1370113,0	119939,4	0,6201	-37,9	12501,73

У 2012 році порівняно з 2011 р. витрати місцевих бюджетів України зросли на 75 млрд 601млн 100 тис.грн, або в 1,181 раза, чи на 18,1%. Кожному відсотку приросту відповідають витрати місцевих бюджетів України в розмірі 4 млрд 168 млн 53 тис. грн. Але у 2018 році порівняно з 2017 роком витрати місцевих

бюджетів України збільшилися на 193 млрд 413 млн 700 тис грн. або зменшилися на 12,5% порівняно з 2017 роком. А в 2019 році витрати місцевих бюджетів зменшилися, порівняно з 2018 роком на 37,9 %. Кожному відсотку зниження відповідають витрати на суму 12 млрд 501 млн 730 тис.грн.

Література

1. Головач А.В. Статистика / Головач А.В., Єріна А.М., Козирев О.В. : Підручник.– К.: Вища шк., 2007.
2. Громико Г.Л. Общая теорія статистики: Практикум.–М.:ИНФРА-М, 2000.
3. Он-лайн ресурс: <https://index.minfin.com.ua/ua/finance/budget/cons/>

УДК 657.25

МУНЬКА О.Ю., студентка 4 курсу
Науковий керівник – **ХОМОВИЙ С.М.**, канд. екон. наук
Білоцерківський національний аграрний університет
olya.munka22@gmail.com

ОРГАНІЗАЦІЯ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ НЕОБОРОТНИХ АКТИВІВ У АГРАРНИХ ПІДПРИЄМСТВАХ

Розглянуто особливості організації обліку необоротних активів сільськогосподарських підприємств. Визначено порядок їх організації, основні особливості та завдання. Проаналізовано основні нормативні акти та первинні документи якими вони керуються.

Ключові слова: бухгалтерський облік, необоротні активи, основні засоби, П(С)БО 8, організація, Податковий кодекс України, аграрні підприємства.

Організація бухгалтерського обліку на мікрорівні не завжди виконується достатньо професійно, оскільки в компанії є внутрішні регламенти, неефективне управління, низька кваліфікація персоналу бухгалтерії. Тому виникає необхідність уточнення сутності організації бухгалтерського обліку на рівні самого підприємства, що дозволить переконатися у важливості організації обліку для оперативного, тактичного та стратегічного управління аграрним підприємством.

Ефективна організація бухгалтерського обліку є необхідною складовою для впорядкування системи обліку з метою інформування управління господарською діяльністю підприємства.

Для реалізації основних завдань бухгалтерського обліку на сільськогосподарському підприємстві повинні бути ефективні інструменти. У своєму визначенні управлінці керуються існуючими складовими системи бухгалтерського обліку підприємства, що мають подвійний характер: 1) соціально-економічна складова – індивіди та їх соціальні сукупності, між якими існують формальні та неформальні взаємозв'язки в процесі розподілу повноважень та відповідальності в організації сільськогосподарських

підприємств; 2) нормативно-правова складова – принципи, норми та правила обліку та звітності аграрного підприємства.

Виходячи з існуючого інституційного середовища (законодавчого регулювання), для правильного обліку необоротних активів необхідно неухильно дотримуватися положень Закону України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» та національних стандартів бухгалтерського обліку: П(с)БО 7 «Основні засоби» – для характеру матеріальних об'єктів [1], і П(с)БО 8 «Нематеріальні активи» – для об'єктів, що не мають нематеріального характеру [2].

Наступним важливим кроком для ефективної організації обліку основних засобів є їх визнання, класифікація та оцінка. Критерії визнання необоротних активів предметами бухгалтерського обліку відображаються у зазначених стандартах бухгалтерського обліку, серед яких ключовим є ймовірність того, що суб'єкт господарювання отримає в майбутньому економічні вигоди, пов'язані з використанням цього предмета, і його вартість може бути чітко визначений [1].

Для того, щоб точно відобразити інформацію про основні засоби, необхідно також знати чітку класифікацію чи групування за видами та строками корисного використання, що безпосередньо впливає на якість організації бухгалтерського обліку.

Окрім національних стандартів, які описують види необоротних активів вони регулюються і Податковим кодексом України [3], що передбачає їх об'єктивний облік у межах 16 груп. Слід також зазначити, що ПКУ надає більш детальне групування, ніж П(с)БО і на сьогоднішній день є максимально наближеним до стандартів бухгалтерського обліку, що свідчить про незначний зв'язок між бухгалтерським та податковим обліком.

Питання визначення вартості необоротних активів залишається одним з найбільш дискусійних в контексті забезпечення справедливої оцінки, але досить важливим для ефективної організації бухгалтерського обліку на підприємстві. Визначальним є той факт, що вартість активу необоротного активу повинна перевищувати 6000 гривень, як визначено в податковому законодавстві. Однак у 2020 р. у прийнятому законопроекті № 1210 вартість була збільшена до 20 000 грн. [4].

Для обліку та узагальнення інформації про наявність та рух нематеріальних активів, їх амортизації передбачені рахунки, які можуть мати значну систему аналітичних рахунків для задоволення всіх потреб управління в інформації для підприємства: 11 «Інші необоротні матеріальні активи», 12 «Нематеріальні активи», 13 «Знос необоротних активів», 18 «Інші необоротні активи» [5].

Для раціональної організації обліку основних засобів на сільськогосподарських підприємствах також необхідно забезпечити своєчасне та правильне оформлення первинних документів, аналітичних та синтетичних реєстрів. Систематизація всіх перерахованих та охарактеризованих завдань та етапів обліку необоротних активів всебічно визначається обліковою політикою сільськогосподарського підприємства та відображається в робочих документах.

У сучасних економічних умовах ефективності функціонування системи обліку необоротних активів сільськогосподарських підприємств можна досягти за допомогою двох основних доктрин: дотримання вимог чинного законодавства та виконання завдань, пов'язаних з правильною організацією бухгалтерського обліку.

Основним інструментом вдосконалення організації обліку необоротних активів сільськогосподарських підприємств, на наш погляд, у контексті національної облікової політики є формування внутрішньої системи методичного забезпечення та застосування міжнародних стандартів бухгалтерського обліку.

Список літератури

1. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 7 «Основні засоби»: Наказ Міністерства фінансів України від 27.04.2000 р. № 92. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0288-00> (дата звернення 11.03.2020).

2. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 8 «Нематеріальні активи»: Наказ Міністерства фінансів України від 18.10.1999 р. № 242. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/z0750-99> (дата звернення 15.03.2020).

3. Податковий кодекс України від 02.12.2010 № 2755-VI (зі змінами і доповненнями) URL: <http://zakon.rada.gov.ua/go/2755-17> (дата звернення 7.03.2020).

4. Онищенко В. Малоцінні необоротні матеріальні активи 2020. URL: <https://www.golovbukh.ua/article/7114-malotsnn-neoborotn-materaln-aktivi-2020> (дата звернення 19.02.2020).

5. План рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій, затвердженого наказом Міністерства фінансів України від 30 листопада 1999 р. № 291 і зареєстрованого в Міністерстві юстиції України від 21 грудня 1999 р. за № 892/4185 URL: <http://zakon.rada.gov.ua/go/z0892-99> (дата звернення 19.02.2020).

УДК351.851

ОСИПЕНКО Ж.Ж., магістрантка

Науковий керівник – **СОКОЛЬСЬКА Т.В.**, д-р. екон. наук

Білоцерківський національний аграрний університет

РОЗВИТОК ОСВІТНЬОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ В УМОВАХ ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ

Досліджено процес реформування системи освіти в Україні та Київській області, зокрема, в умовах децентралізації влади.

Встановлено, що одним із найбільших секторів публічних послуг, який використовує населення, починаючи з рівня громад є освіта.

Доведено, що в рамках децентралізації влади, реформування освіти є першочерговим і полягає в делегуванні повноважень та відповідальності за управління освітою та його фінансуванням.

Обґрунтована необхідність концентрації освітніх та кадрових ресурсів в умовах опорного закладу освіти.

Ключові слова: децентралізація, реформування, опорні школи, ОТГ

Реформування країни та її інтеграція в європейський простір, децентралізація та утворення територіальних громад – це першочергові завдання, які стоять перед українським суспільством. Однак системні реформи в Україні неможливі без змін в освітній галузі[1].

У Законі України «Про освіту» визначено, що освіта є головним державним пріоритетом, оскільки забезпечує інноваційний, соціально-економічний та національно-культурний розвиток суспільства[2]

Потреба в реформуванні освіти посилюється процесом децентралізації влади, і ставить перед суспільством виклики, які потребують невідкладного реагування. Досвід роботи органів управління освітою, створених в об'єднаних територіальних громадах Київської області, в багатьох випадках свідчить про їх інституційну слабкість у вирішенні питань розвитку освітніх систем в ОТГ в умовах децентралізації.

Теоретичні і аналітичні дослідження питань децентралізації влади в Україні ґрунтовно викладені в наукових працях Б. Данилишина, В. Лугового, Г. Єльнікова, Н. Протасова, Л. Гриневич, Р. Шиян.

Однак, потребує більш детального висвітлення проблема розвитку системи освіти в умовах децентралізації влади, та створенні об'єднаних територіальних громад.

Зокрема, серйозним викликом для ОТГ є спроможність забезпечувати розвиток систем освіти відповідно до стратегічних напрямів розвитку галузі та пріоритетів діяльності обласної освітньої системи.

Що стосується реформування системи освіти в Київській області, то нами виявлено, що, на сьогодні, у 17 ОТГ Київської області створено органи управління освітою, з них сім мають статус окремих юридичних осіб, шість – без статусу юридичної особи (Калитянська, Великодиммерська, Дівичківська, Медвинська, Студениківська, Фурсівська). У чотирьох громадах (Березанська, Бучанська, Ржищівська, Обухівська), створених шляхом приєднання територіальних громад до міст обласного значення, повноваження існуючих органів управління освітою поширилися на заклади освіти, які увійшли до складу громад.

У контексті реформування в Україні системи загальної середньої освіти Департаментом освіти і науки Київської обласної державної адміністрації розроблено Стратегію формування ефективної системи забезпечення освітніми послугами населення об'єднаних територіальних громад та Дорожню карту здійснення децентралізації закладів освіти в ОТГ, визначено пріоритетні напрями розвитку освітніх систем в ОТГ[3].

Однак для того, щоб надавати якісні освітні послуги мешканцям громади, необхідно не просто забезпечити функціонування закладів, а розробити стратегію розвитку освітньої системи в ОТГ. Ці процеси наразі активно тривають.

В області процес формування громад розпочався у 2015 році зі створення Калитянської ОТГ. За даними Міністерства регіонального розвитку України (звіт «Моніторинг процесу децентралізації влади та реформування

місцевого самоврядування), в Київській області створено 24 об'єднаних територіальних громади. Зміна засновників та перепідпорядкування закладів відбулись у 16 ОТГ. Загалом передано в управління ОТГ 108 закладів загальної середньої освіти (далі – ЗЗСО).

Необхідно зазначити, що громади, утворені в Київській області, в основному мають у мережі невелику чисельність закладів освіти: у 8 ОТГ в мережі налічується до 5 ЗЗСО, 6 ОТГ – до 10 ЗЗСО, 3 ОТГ - понад 10 ЗЗСО.

У школах, які розташовані в ОТГ, у 2019/2020 навчальному році навчається 37,7 тис. учнів, що становить 17% від загальної кількості учнів ЗЗСО області. Тому на часі розробка моделі розвитку освітніх систем і для порівняно невеликих громад, і для громад, що утворюються навколо міст обласного значення.

Надання якісних освітніх послуг вимагає концентрації освітніх та кадрових ресурсів. А це можна зробити саме в умовах опорного закладу освіти. Тому актуальним завданням діяльності для всіх ОТГ є розвиток мережі опорних закладів, оскільки в ОТГ їх функціонує лише 10, у той час як в області налічується 51 заклад[4].

Проблемним для всіх ОТГ залишається питання забезпечення мешканців позашкільною освітою. Як правило, районні заклади позашкільної освіти (далі – ЗПО) залишаються в підпорядкуванні районів, а створення ЗПО в ОТГ відбувається надзвичайно повільно. Позитивним прикладом є Узинська ОТГ, де створено 2 ЗПО: Комунальну установу "Центр розвитку дітей та молоді" та Спортивний клуб Узинської ОТГ.

Позитивним прикладом є створення позашкільних підрозділів у складі закладів загальної середньої освіти, що дає можливість зробити позашкільну освіту дійсно доступною для учнів сільської місцевості, забезпечити економне використання кадрових та фінансових ресурсів, максимально врахувати освітні потреби мешканців громад. У Київській області в 2019/2020 навчальному році створено 8 ЗПО саме на базі ЗЗСО[4].

Усебічний розвиток дитини як особистості, її талантів, інтелектуальних, творчих і фізичних здібностей, формування цінностей і компетентностей, необхідних для успішної реалізації, в ОТГ зможуть забезпечити освітні округи.

Київська область у 2019 році виступила ініціатором запровадження освітнього проекту «Створення багатофункціонального освітнього округу як інноваційної моделі організації освітнього процесу в закладі освіти». Проектом передбачено створення в усіх ОТГ та сільській місцевості освітніх округів, які надаватимуть повний комплекс освітніх послуг дітям.

Освітні округи, де будуть сконцентровані матеріально-технічні та кадрові ресурси, зможуть забезпечити створення єдиного освітнього простору та безпечного освітнього середовища; рівний доступ осіб, у тому числі з особливими освітніми потребами, до здобуття якісної освіти; реалізацію індивідуальної освітньої траєкторії здобувачів освіти; надання всього спектру освітніх послуг від дошкільної до особистісно зорієнтованої позашкільної освіти; інтеграцію змісту і технологій навчання; поглиблене вивчення предметів та профільне навчання.

Важливим завданням освітніх систем ОТГ є забезпечення якісної дошкільної освіти: створення дошкільних відділень у складі закладів загальної середньої освіти в невеликих населених пунктах, будівництво нових закладів дошкільної освіти (далі - ЗДО) в тих населених пунктах, де значне перевантаження ЗДО та черга на влаштування в них. В ОТГ області функціонують 150 ЗДО (18 % від їх загальної кількості), в яких виховується 9,6 тис. дітей дошкільного віку (13% від загальної кількості). З перевантаженням працюють ЗДО, розташовані в містах Бучі й Обухові[4].

Децентралізація управління освітою та формування освітніх мереж, які відповідатимуть запитам громад і будуть сучасними та конкурентоспроможними, мають відбуватися з урахуванням особливостей розвитку районів, міст, ОТГ.

На значній частині території Київщини ще не створені ОТГ, тому актуальним є дослідження основних підходів до формування спроможних освітніх мереж. При цьому необхідно враховувати різні фактори: фінансові, кадрові, соціально-економічні, але найважливішим має бути якість надання освітніх послуг, а не їх вартість.

Таким чином, основними векторами прискорення децентралізації освіти є: формування мережі закладів освіти; забезпечення спектром освітніх послуг від дошкільної до позашкільної освіти всіх дітей, які мешкають в ОТГ; формування спроможної мережі освітніх округів; забезпечення мешканцям сільської місцевості територіальної доступності до якісних освітніх послуг завдяки поліпшенню стану доріг та ліквідації нестачі шкільних автобусів; забезпечення фінансування опорних закладів освіти з бюджетів різних рівнів з метою поліпшення їх матеріально-технічної бази.

Реформа децентралізації в Україні відкриває не лише колосальні можливості для розвитку громад, але й покладає на них велику відповідальність, зокрема за якість освітніх послуг. Децентралізація в освіті є невід'ємною складовою децентралізації влади та одним з найважливіших факторів для формування нового територіального устрою країни.

Список літератури

1. Маслов В. І., Бондар О. С., Гораш К. В. Наукові основи та технології компетентного управління загальноосвітніми навчальними закладами: Монографія. Тернопіль: Крок, 2012. 320 с.
2. Закон України «Про освіту». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19>.
2. Закон України «Про повну загальну середню освіту». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/463-20>.
3. Звіт «Моніторинг процесу децентралізації влади та реформування місцевого самоврядування». URL: <https://decentralization.gov.ua/uploads/library/file/526/10.01.2020.pdf>.
4. Освіта Київщини в цифрах і фактах 2018/2019 навчальний рік. URL: https://www.kyiv-oblosvita.gov.ua/index.php?option=com_content&view=category&layout=blog&id=117&Itemid=217.

УДК: 35.071

ПЕТРОЛЮК В.О., студентка 4 курсу
Науковий керівник – **ПОЛІЩУК С.П.**, канд. екон. наук
Білоцерківський національний аграрний університет
dep.public@btsau.kiev.ua

МОДЕЛІ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ ЯК ОСНОВА ТРАНСФОРМАЦІЙНИХ ПЕРЕТВОРЕНЬ СИСТЕМИ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ

Обґрунтовано необхідність дослідження європейських моделей публічного управління, розглянуто основні складові пріоритетних напрямків державного управління, визначено характерні риси моделей.

Ключові слова: публічне управління, модель публічного управління, New Public Management, New Public Governance.

Події, що відбуваються в Україні, визначають необхідність впровадження нової моделі публічного управління, яка б відповідала як вирішенню поточних завдань, так і визначенню оптимальної стратегії подальшого розвитку. Від ступеня ефективності державної політики залежать результати економічних і соціальних перетворень, якість і характеристики суспільного життя. Нова модель публічного управління має забезпечити суттєве підвищення результативності й ефективності державного управління.

Тому неабиякий інтерес викликає дослідження європейських практик і визнаних у світі моделей публічного управління, їх аналіз та узагальнення мають сприяти вибору оптимальної для нашої країни моделі державного управління і створенню інституційних засад формування ефективної держави, політика якої є адекватною сучасним економічним реаліям і потребам суспільства.

Аналіз зарубіжного досвіду управління у державному секторі дає можливість визначитись, які із концепцій розвитку державної служби зарубіжних країн можуть бути адаптовані до українських реалій.

«Модель в державному управлінні» розглядають як опис основних принципів, інструментів та технологій, за якими здійснюється перетворення системи державного управління, а також як засіб дослідження явищ і процесів у державному управлінні на основі заміщення реального об'єкта його аналогами, умовними образами [1].

Визначальними факторами, які спонукали до пошуку нових моделей публічного управління, стали широке впровадження інформаційно-комунікаційних технологій, розширення політичної і соціальної мобілізації, участь недержавних структур в управлінні, демократизація державного устрою та інші зміни в системі координат функціонування держави.

За Дональдом Кеттлом, основними складовими пріоритетних напрямків реформування є ефективність; маркетизація, в результаті якої відбувається заміна традиційних бюрократично-контрольних механізмів на ринкові методи впливу;

орієнтація на надання послуг: створення і стимулювання альтернативних систем їх надання, з орієнтацією на задоволення потреб споживача; децентралізація; розмежування адміністрування та реалізації; оцінювання результатів роботи за показниками корисності, в першу чергу, для споживачів державних послуг [2].

Неабиякого значення у системі державного управління набуває рівень освіти осіб, що є державними службовцями. Тут доречно було б звернутися до архетипних аспектів досвіду передових країн світу, а саме – Японії, яка в середині ХХ століття особливу увагу приділила підвищенню рівня освіти управлінських кадрів, оскільки вважалося, що в майбутньому економічне зростання може бути обмежене не ринковими умовами, а браком талановитих управлінців [3]

Актуальною класифікацією моделей є запропонована К. Полліттом і Г. Букертом, в основі якої найбільшого значення набувають три моделі: New Public Management (NPM), New Public Governance (NPG) (як одна з варіацій Governance), Neo-Weberian State (NWS) [4].

Зокрема, для New Public Management (NPM) основною метою є підвищення ефективності державного управління і орієнтація на потреби споживача, шляхом застосування бізнес-методів.

Для моделі New Public Governance (NPG), як нового способу управління «упорядкування», «врядування», характерно підвищення ефективності та легітимності державного управління шляхом залучення широкого кола соціальних акторів одночасно в процеси вироблення та реалізації політики [5].

Neo-Weberian State (NWS) передбачає модернізацію державного апарату, в результаті чого управління здійснюється більш професійно, ефективно, більш відповідально перед громадянами.

Термін «Public management» (державний менеджмент) все частіше використовується для визначення сучасних завдань державного управління і акцентування необхідності використання сучасних технологій управління і зростаючої ролі ринкових відносин у державному секторі.

Модель «Good Governance» передбачає, що публічне управління будується на засадах поділу влади, реалізації народовладдя, виборності й змінюваності вищих посадових осіб, підзвітності інститутів виконавчої влади суспільству, політичного плюралізму.

Характерні ознаки моделей нового публічного управління є наразі орієнтиром і стратегічною метою здійснення адміністративної реформи в Україні. Адже громадянам дуже близькі ідеї стабільності конституційного ладу, демократичних виборів, неухильного дотримання прав людини, забезпечення верховенства права; політичної відкритості; стабільності і зрозумілості законів; справедливості; громадської участі у владі; прозорості діяльності влади; відсутності корупції; підтримки активних та незалежних засобів масової інформації; компетентності і політичної нейтральності органів влади; підзвітності влади суспільству.

Список літератури

1. Енциклопедія державного управління: у 8 т. / Нац. ак. держ. упр. при Президентові України. Київ, 2011. Т. 2: Методологія державного управління / ред.: Ю. П. Сурмін, П. І. Надолішній, Т. П. Крушельницька. 689 с.

2. Kettl, D. The Global Public Management Revolution (2nd edn), Washington, DC, The Brookings Institution. 2005. 427 p.
3. Райт Г. Державне управління / Г. Райт ; пер. з англ. В. Івашка та ін. – К. : Основи, 1994. 109 с
4. Pollitt C. and Bouckaert G. Public Management Reform: a comparative analysis New Public Management, Governance, and the Neo-Weberian State (3rd edn), United States, Oxford University Press Inc., New York, 2011. 367 p.
5. Надолішній П. І. Демократичне врядування: питання теорії, методології і практики. Проблеми й тенденції розвитку галузі науки “Державне управління” в Україні: зб. матеріалів симп. за міжнар. участю / за заг. ред. О. Ю. Оболенського, С. В. Сьоміна, С. В. Загороднюка. Київ: Вид-во НАДУ, 2007. С. 38–40.

УДК: 339.13.012.42/43:338.43(477)

ПНЬКАС В.В., магістрант

Науковий керівник – **БАТАЖОК С.Г.**, канд. екон. наук

Білоцерківський національний аграрний університет

ПРОБЛЕМИ, ПЕРСПЕКТИВИ ТА ОСВОЄННЯ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ РИНКІВ УКРАЇНОЮ

Проаналізовано сучасний зовнішньоторговельний стан за 2018-2019 рр. в сільськогосподарській галузі України з Китаєм, країнами організаційного об'єднання Європейського Союзу та РФ в умовах погіршених відносин.

Ключові слова: зовнішня торгівля, експорт, сільське господарство, агропромисловий комплекс.

Однією з ключових галузей, яка формує близько 50% ВВП України та забезпечую подальший розвиток національної економіки, є сільське господарство. Українська сільськогосподарська продукція стає все більш популярною в світі за своєю якістю і ціною, що приносить значні прибутки від експортної діяльності.

За даними Державної служби статистики України в 2018р. експортувалося сільськогосподарської продукції на суму 18,8 млрд дол. У вітчизняному аграрному секторі економіки в 2019р. значно зросли обсяги постачань сільськогосподарської продукції на закордонні ринки.

Вирішальним для сумарного зростання експорту продукції АПК стало збільшення обсягів поставок до двох ключових регіонів – Азії та Європейського Союзу, що представлено в таблиці 1.

Таблиця 1 – Обсяг експорту сільськогосподарської продукції України з ЄС, Китаєм та РФ

Назва країни	Обсяг експорту товарів, млн дол.		Темпи зростання/зниження, січня-жовтня 2019р. до січня-жовтня 2018р., у %	Питома вага країни у загальному обсязі експорту товарів з України, у %
	2018р.	2019р.		
Країни ЄС	16437,1	17 439,8	106,1	41,9
Китай	1645,4	2 897,6	176,1	7,0
РФ	3028,5	2 734,7	90,3	6,6

Джерело: [1].

Експорт продукції АПК на ринок Китаю зріс майже в 1,8 разів, але не зважаючи на темпи зростання, все одно 2897,6 млн. дол. це досить незначний показник, як для такої великої країни з великим потенціалом до споживання продукції. Так як Україна має чудові умови до вирощування і експорту готових сільськогосподарських продуктів, Китай є хорошим партнером для розвитку тісних ринкових відносин у зовнішньоекономічній діяльності. Серед усіх інших країн, Китай займає лідируюче місце за приростом вітчизняного експорту в порівнянні з країнами ЄС і Росією. Китай з ЄС будуть забезпечувати в майбутньому Україну чудовими зовнішніми ринками через велику популяцію, яку має Китай і ЄС, що в свою чергу принесе більше грошових надходжень для бюджету країни, українських фермерів, які будуть виробляти сільськогосподарську продукцію, переробляти сировину, формувати готову продукцію на експорт, що дасть можливість отримати більше грошових коштів, за рахунок більшої доданої вартості переробленої сировини.

АПК є провідною галуззю (донором) національної економіки, фактично формуючи економічний профіль країни, де тільки Китай приніс 1171 млн. дол. в 2018р. від продукції АПК [2]. Також слід зазначити, що сільськогосподарська продукція має низьку частку доданої вартості, крім того, вона ще й імпортозалежна. Тому основним ризиком для галузі є складно передбачувана нестабільна цінова кон'юнктура та погодні умови, які впливають на урожайність. Але незважаючи на такі загрози експорт товарів у січні-жовтні 2019р. збільшився у порівнянні з січнем-жовтнем 2018р. на 7,4% (+2,9 млрд дол.) і склав 41,6 млрд дол., де продукції АПК та харчової промисловості – на 3,2 млрд дол. (+22,1%), у тому числі:

- зернових культур – на 2,2 млрд дол. (+39,3%);
- насіння і плодів олійних рослин – на 533,5 млн дол. (+34,1%);
- залишків і відходів харчової промисловості – на 303,2 млн дол. (+33,4%);
- жирів та олій тваринного або рослинного походження – на 149,2 млн дол. (+4,1%);
- м'яса і субпродуктів харчових – на 48,4 млн дол. (+9,0%);
- тютюну – на 48,3 млн дол. (+16,0%);
- продукції борошномельно-круп'яної промисловості – на 20,2 млн дол. (+13,8%);
- продуктів переробки овочів, плодів – на 20,1 млн дол. (+15,1%) [5;6].

Отже маючи «сировинний» потенціал, Україні слід розуміти, якою мірою його можна використати для акумулювання ресурсів на переробку сировини всередині країни та ефективного розвитку інших сфер економіки та соціальної сфери, в тому числі розвитку наукомістких сфер та забезпечення ширшого доступу населення до соціальних благ. На даному етапі розвиток української економіки відбувається за сценарієм скорочення високотехнологічних виробництв і орієнтації на випуск сировини для переробки закордоном. В сільському господарстві високими темпами розвивається рослинництво, яке приваблює інвесторів швидкою окупністю. При цьому високої рентабельності аграрії досягають завдяки дешевій робочій силі, сприятливим природним умовам, достатньо розвинутій транспортній інфраструктурі та механізмам державної підтримки, що були нещодавно впроваджені. Але нарощення експорту аграрної продукції й досі не забезпечує відповідного зростання валютних надходжень в Україну, це викликано сировинним характером продукції з низькою доданою вартістю і коливанням цін на такі товари на світових ринках.

Особливо актуальним завданням в українській зовнішній торгівлі, поряд з відбиттям російської торговельної агресії, стоїть адекватна і своєчасна реакція на велику міжнародну торговельну війну, де велику роль грає попит Китаю на сировинну продукцію, яка може задовольнятися за рахунок імпорту з України, а попит України на промислову продукцію, за рахунок Китаю. Таким чином це також може привести до ризиків посилення сировинної орієнтації вітчизняного експорту і посилення імпортозалежності від китайських промислових товарів [4]. Ці ризики збільшуються з огляду на несиметричність тарифних і нетарифних режимів України та Китаю.

Список літератури

1. Довідка «Зовнішня торгівля України товарами у січні-жовтні 2019 року» / М-во розвитку економіки, торгівлі та сільського господарства України. URL: <http://surl.li/bfkd> (дата зведення: 22.03.2020).
2. Стан двосторонньої торгівлі продукцією АПК / Інформаційно-аналітичний портал АПК України. URL: <https://agro.me.gov.ua/ua/napryamki/mizhnarodne-spivrobotnictvo/dvostoronnya-spivprasya/kitaj> (дата зведення: 23.03.2020).
3. Алвердян Л.М., Романенко О.В. Сучасні реалії та перспективи розвитку зовнішньої торгівлі України з іншими країнами світу. Ефективна економіка. 2019. №4. URL: http://www.economy.nayka.com.ua/pdf/4_2019/55.pdf
4. Босак А.О., Мустафаєва Л.А. Поточний стан та перспективи розвитку АПК України: пошук нових ринків збуту. Науковий вісник Ужгородського національного університету. 2019. Вип. 24. URL: http://www.visnyk-econom.uzhnu.uz.ua/archive/24_1_2019ua/12.pdf
5. Географічна структура зовнішньої торгівлі України / Державна служба статистики України. URL: http://www.ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2019/zd/ztt/ztt_u/ztt1219_u.htm (дата зведення: 22.03.2020).
6. Товарна структура зовнішньої торгівлі України / Державна служба статистики України. URL: http://www.ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2019/zd/tsztt/tsztt_u/tsztt1219_u.htm (дата зведення: 22.03.2020).

ПОДОЛЯНЮК М.О., студентка магістратури
Науковий керівник – **ХОМЯК Н.В.**, канд. екон. наук
Білоцерківський національний аграрний університет

ОБЛІК І КОНТРОЛЬ РОЗРАХУНКІВ ПІДПРИЄМСТВА З ПОСТАЧАЛЬНИКАМИ ТА ПІДРЯДНИКАМИ

Розглянуто особливості організації обліку розрахунків підприємства з постачальниками та підрядниками. Визначено порядок їх організації, основні особливості та завдання. Проаналізовано основні нормативні акти та первинні документи якими вони керуються.

Ключові слова: бухгалтерський облік, запаси, постачальники, підрядники, витрати, Податковий кодекс України, підприємства.

Для забезпечення стабільного, ефективного функціонування кожне підприємство під час своєї діяльності постійно входить в розрахункові взаємовідносини з різними контрагентами. Серед різноманітних розрахункових операцій підприємства обов'язково мають місце розрахунки з постачальниками і підрядниками тому, що саме ці суб'єкти забезпечують безперервність виробничого процесу, постачають необхідними товароматеріальними цінностями, виконують різні роботи за договорами підряду. Таких суб'єктів господарської діяльності, які виступають для підприємства постачальниками або підрядниками, може бути велика чисельність. Вони можуть бути як вітчизняними, так і іноземними. Внаслідок взаємовідносин виникають поточні заборгованості, розрахунки за ими.

Підприємство зобов'язане своєчасно розраховуватися за отримані від постачальників сировину, матеріали, товари та інші цінності, виконувани підрядниками роботи. Контрагенти, в свою чергу, зобов'язані в повному обсязі і своєчасно виконувати взяті на себе договірні зобов'язання. Тимчасова наявність поточних дебіторських або кредиторських заборгованостей з обох сторін є нормальним явищем, але ці заборгованості повинні своєчасно погашатися, розрахунки завершуватися. Крім того, підприємство в результаті цих операцій завжди несе велику питому вагу матеріальних витрат в собівартості продукції, робіт, послуг.

Тому бухгалтерський облік і контроль розрахунків підприємства з постачальниками та підрядниками, достовірності цих даних, законності розрахункових операцій завжди займає важливу ділянку бухгалтерської роботи, має актуальне значення, потребує постійної уваги та вдосконалення.

Організація налагодженого обліку розрахунків підприємства з постачальниками та підрядниками традиційно побудована практикою схема документального оформлення цих розрахунків. По-перше, укладається договір між контрагентами, в якому відображається інформація про суть розрахунків, порядок та терміни їх здійснення, відповідальність, права та обов'язки сторін. Далі, постачальник або підрядник надає підприємству рахунок-фактуру з детальною інформацією про найменування, одиниці виміру, кількість, ціну,

загальну вартість, в тому числі ПДВ; власні реквізити. Отримання товарно-матеріальних цінностей здійснюється з оформленням накладної або товарно-транспортної накладної, а також податкової накладної, яки видає постачальник. Підприємство при цьому видає постачальнику довіреність. Оплата послуг постачальника здійснюється підприємством, як правило, безготівково через банківські установи за допомогою платіжного доручення.

Бухгалтерський облік розрахунків підприємства з постачальниками та підрядниками має два види: аналітичний та синтетичний. Аналітичний облік здійснюється по кожному постачальнику або підряднику окремо. Для забезпечення синтетичного обліку підприємства використовують рахунок 63 “Розрахунки з постачальниками та підрядниками”. При цьому, рахунок 631 “Розрахунки з вітчизняними постачальниками та підрядниками”, 632 “Розрахунки з іноземними постачальниками та підрядниками”. Синтетичний облік на цих рахунках дає загальну інформацію про обсяги розрахунків в грошовому вимірнику. Сума обороту по кредиту рахунку 63 за звітний період свідчить про отримані матеріальні активи, оборот по дебету дає інформацію про сплачену суму внаслідок розрахунків. Сальдо по дебету рахунку 63 свідчить про заборгованість постачальників та підрядників, сальдо по кредиту – про заборгованість підприємства перед контрагентами.

Бухгалтерська служба підприємства зобов’язана постійно тримати на контролі всю цю інформацію, забезпечувати своєчасність розрахунків, сприяти погашенню прострочених дебіторських заборгованостей, не допускати безнадійних ситуацій. Для контролю, як правило, використовується метод зустрічної звірки документів.

Отже, бухгалтерський облік розрахунків підприємства з постачальниками та підрядниками є важливою складовою системи обліку на підприємстві. Для вдосконалення організації розрахунків підприємства з постачальниками та підрядниками, їх обліку, що завжди впливають на покращення фінансового стану підприємства, бухгалтерській службі необхідно постійно стежити за співвідношеннями дебіторської і кредиторської заборгованості, доцільно проводити аналіз складу і структури дебіторської і кредиторської заборгованості за конкретними постачальниками і покупцями, контролювати оборотність дебіторської та кредиторської заборгованості, а також стан розрахунків щодо простроченої заборгованості.

Список літератури

1. План рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов’язань і господарських операцій підприємств і організацій, затвердженого наказом Міністерства фінансів України від 30 листопада 1999 р. № 291 і зареєстрованого в Міністерстві юстиції України від 21 грудня 1999 р. за № 892/4185 URL: [http:// zakon.rada.gov.ua/go/z0892-99](http://zakon.rada.gov.ua/go/z0892-99) (дата звернення 19.02.2020).
2. Податковий кодекс України від 02.12.2010 № 2755-VI (зі змінами і доповненнями) URL: [http:// zakon.rada.gov.ua/go/2755-17](http://zakon.rada.gov.ua/go/2755-17) (дата звернення 7.03.2020).
3. Про затвердження типових первинних документів з обліку сировини і матеріалів: Наказ Міністерства статистики України №193 від 21.06. 1996 р.
4. Пушкар М.С. Фінансовий облік: Підручник. – Тернопіль: Карт-бланш, 2018.

УДК: 330.341

ПОЛЩУК Т.В., студентка 5 курсу
Науковий керівник – **ПОЛЩУК С.П.**, канд. екон. наук
Білоцерківський національний аграрний університет
dep.public@btsau.kiev.ua

КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНІСТЬ НАЦІОНАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ КОРОЛІВСТВА ІСПАНІЇ В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ

Висвітлено поняття конкурентоспроможності, проаналізовано сучасний стан конкурентоспроможності національної економіки Іспанії, обґрунтовано значимість участі країни в процесі глобалізації.

Ключові слова: конкурентоспроможність національної економіки, індекси конкурентоспроможності, міжнародне співробітництво, економічна глобалізація.

Економічна глобалізація передбачає поглиблення відносин між національними економіками різних країн, що охоплює всі сфери життя. Процес глобалізації надає світовій економічній системі цілісності, завершеності та внутрішньої єдності та обумовлює розширення міжнародного співробітництва у межах світового господарства.

Глобалізація характеризується змінами у розподілі ресурсів, ефективності ведення бізнесу, процесі отримання інформації, скорочення інноваційних циклів, розширенні та поглибленні світових економічних відносин за рахунок збільшення рівня мобільності факторів і виробничих результатів та привабливості фірм, що здійснюють міжнародні операції і т.д. В умовах глобалізації ділова активність розвивається в рамках поглиблення міжнародного поділу праці та загострення конкуренції на світових ринках.

Враховуючи ряд переваг та можливостей глобалізації, при участі в глобальних господарських зв'язках виникає об'єктивна необхідність дослідження та підвищення конкурентоспроможності країни. Конкурентоспроможність національної економіки – це здатність економічної системи забезпечувати соціально-економічну оптимальність за будь-якого впливу внутрішніх та зовнішніх чинників.

Стратегічною метою України проголошено її інтеграцію до Європейського союзу. Іспанія є одним із основних партнерів України в Європі. Між Україною та Іспанією історично склалися взаємовигідні та динамічні стосунки. Серед пріоритетів двостороннього співробітництва - подальший розвиток торгівельних відносин, залучення іноземних інвестицій та реалізація регіональних програм співробітництва.

Іспанія є для України прикладом країни, яка достатньо успішно долає кризові явища в економіці. ВВП Іспанії повільно, але зростає, а зовнішньоекономічні показники зміцнюються. Двосторонні торговельні відносини між Іспанією та Україною завжди були дефіцитними та далекими від потенціалу обох економік.

Для визначення конкурентоспроможності країн світу використовують індекс глобальної конкурентоспроможності (The Global Competitiveness Index), який містить 113 змінних, що детально характеризують конкурентоспроможність країн світу на різних рівнях економічного розвитку.

У результаті досліджень конкурентоспроможності економіки Іспанія набрала 75,28 балів із 100. Результати досліджень оприлюднено у Звіті про глобальну конкурентоспроможність 2019 року, опублікованому Всесвітнім економічним форумом. Серед 141 країн, які досліджувались, у 2018 році Іспанія займає 23 місце. З 2017 року відбулося покращення макроекономічних показників країни [1].

Внаслідок покращення конкурентоспроможності національної економіки Іспанії іноземні інвестори зацікавились країною, почали вкладати кошти та розвивати свій бізнес. Щодо іноземних інвестицій, останніми роками Іспанія була одним з головних бенефіціарів у світі. У 2017 році країна посіла 19 місце як інвестиційний бенефіціар (19 мільярдів доларів США). За даними конференції ООН з торгівлі та розвитку (ЮНКТАД) Іспанія посіла п'ятнадцяте місце в рейтингу отримання прямих іноземних інвестицій (644 мільярди доларів США) [2].

За останніми річними рейтингами Світового банку, Іспанія займає 30 місце серед 190 економік за простотою ведення бізнесу згідно з Індексом легкості ведення бізнесу (Ease of Doing Business Index), що визначено у доповіді «Doing Business» World Bank. Іноземні транснаціональні компанії (в Іспанії налічується 11 880 дочірніх іноземних компаній згідно з останніми даними, наданими Instituto Nacional de Estadística за 2018 рік) забезпечують зайнятість 1,4 мільйона людей, 7% працездатного населення, згідно з доповіддю, підготовленою Multinationals для Spanish Brand [3].

Індекс сприйняття корупції (Corruption Perceptions Index) - це індекс, що публікується Transparency International щорічно з 1995 року, який класифікує країни "за рівнем корупції у державному секторі, як це визначено експертними оцінками та опитуваннями". Індекс базується на декількох незалежних опитуваннях, у котрих беруть участь міжнародні фінансові та правозахисні експерти, в тому числі з Азійського та Африканського банків розвитку, Світового банку та міжнародної організації Freedom House. Іспанія у 2019 році набрала 62 бали з 100 за індексом сприйняття корупції, про який повідомляє Transparency International [4].

Аналіз складових конкурентоспроможності надає можливість обґрунтувати, що країни-лідери та розвинуті країни ЄС, такі як Іспанія, також переживають наслідки фінансової кризи, але їх значення та реальні можливості вирішення існуючих проблем мають пряму залежність від стабільності макроекономічного середовища в країні. Україні слід розглядати перспективи подальшого двостороннього зовнішньоторговельного співробітництва з Іспанією та доцільність формування Україною та її торговельним партнером ЗВТ або більш суттєвих форм інтеграції.

Список літератури

1. Insight Report. The Global Competitiveness Report 2019. Klaus Schwab, World Economic Forum URL: http://www3.weforum.org/docs/WEF_TheGlobalCompetitivenessReport2019.pdf
2. SPAIN, AN ECONOMY WHICH IS BECOMING EVER MORE GLOBALISED. URL: <https://www.thisistherealspain.com/en/modernity/spain-an-economy-which-is-becoming-ever-more-globalised/>
3. World Bank Group. Doing Business 2020. Economy Profile of Spain. URL: <https://www.doingbusiness.org/content/dam/doingBusiness/country/s/spain/ESP.pdf>
4. Corruption Perceptions Index 2019. URL: <https://www.transparency.org/cpi2019>

УДК 330.115

ПОЛТАВЕЦЬ А.В., студентка 1 курсу
Науковий керівник – **РИБАК Н.О.**, канд. екон. наук
Білоцерківський національний аграрний університет
poltavetsaliona@gmail.com

ЛЮДСЬКИЙ КАПІТАЛ ЯК ФАКТОР ПІДВИЩЕННЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

У сучасному світі людський капітал дедалі більшою мірою стає джерелом розвитку будь-якого підприємства і суспільства в цілому. Саме людський капітал, а не обладнання, є визначальним фактором підвищення конкурентоспроможності підприємств, економічного зростання та ефективності економіки в цілому. Досліджено основні закономірності і тенденції впливу людського капіталу на підвищення конкурентоспроможності підприємств в сучасних умовах.

Ключові слова: інноваційна модель, людський капітал, інвестиції, освіта, охорона здоров'я, конкурентоспроможність, мобільність.

Перехід економіки на інноваційну модель розвитку безпосередньо пов'язаний з підвищенням ролі людського капіталу і збільшенням інвестицій у його розвиток. Як складова інноваційного виробництва, людський капітал являє собою сукупність природних здібностей, інтелектуального капіталу, набутих знань, професійних навичок, мотивацій до праці і постійного розвитку, мобільності, здоров'я, загальної культури, яка включає в себе моральні цінності, знання і дотримання норм, правил, законів людського спілкування.

Стартовий людський капітал – це природні здібності, на розвиток яких значний вплив робить сім'я, освітні установи, державні програми з підтримки молоді. Найважливішою складовою людського капіталу як правило є освіта. Знання, якими володіє людина, характеризують здатність індивіда до постійного зростання і розвитку.

Інтелектуальний капітал це насамперед система певних розумових, пізнавальних, творчих здібностей, які формуються у людини в умовах нею же відтворюваних норм творчої моралі, справедливості і високого рівня культури.

Мотивація трудової діяльності залежить від прийнятих у суспільстві моральних норм і цінностей, престижу і соціального статусу тієї чи іншої спеціальності, наявності знань, необхідних для виконання своїх професійних обов'язків, корпоративної культури організації, справедливого рівня оплати праці, а також від державної політики, яка має бути спрямована в першу чергу на підтримку значних трудових досягнень.

Ступінь мобільності людського капіталу залежить від особистих здібностей людини, її вміння швидко адаптуватися в мінливій обстановці, знаходити потрібні їй форми і види діяльності, а також в отриманні інформації, яка сприяє переміщенню працівників в ті сектори економіки і регіони, де людський капітал використовується найбільш ефективно.

Здоров'я необхідно для розвитку фізичних і пізнавальних навичок людини. Адже працездатність людини в будь-якій сфері економіки і на будь-якій посаді в значній мірі залежить від її здоров'я. Моральні цінності, прийняті в суспільстві, складають загальну культуру.

Людський капітал впливає на формування інноваційної економіки, яка представляє собою такий тип економіки, в якому створюються, поширюються і використовуються знання для забезпечення свого зростання і конкурентоспроможності, а головною рушійною силою розвитку визначаються інноваційні процеси.

В інноваційній моделі економіки саме люди, з їх освітою, професійним досвідом і кваліфікацією, визначають можливості і межі необхідних змін. Головним фактором ефективності економічної системи стають знання і творчий потенціал працівників. Без цього стає практично недосяжним завданням технічний і економічний прогрес, незалежно від коштів, інвестованих в виробниче обладнання і технологію.

Безумовно, що рушійною силою інноваційної діяльності є конкуренція, яка змушує підприємства вибирати найбільш досконалі способи розвитку, що гарантують їм самі вигідні позиції на ринку, їх утримання і розширення. Дисбаланс в розвитку людського капіталу веде до втрати конкурентоспроможних позицій підприємств. Недооцінка ролі людського капіталу залишається одним з найважливіших недоліків управління підприємства і економікою в цілому.

У період становлення і розвитку інноваційної економіки інвестиції в освіту і охорону здоров'я виступають найважливішим ресурсом становлення високоякісного людського капіталу. Саме вони дозволять сформулювати креативні характеристики працівника, який здатний і готовий приймати раціональні і ефективні рішення, які в свою чергу сприяють підвищенню рівня конкурентоспроможності підприємства. Інвестиції в освіту і охорону здоров'я мають бути базовими елементами соціально-економічної діяльності індивіда і держави. Виходячи з цього найважливішим стає завдання постійної модернізації самої освіти і охорони здоров'я.

Розвиток національних систем освіти і охорони здоров'я стає ключовим елементом глобальної конкуренції і однією з найбільш важливих життєвих цінностей. Освітня система і система охорони здоров'я має увібрати в себе

найсучасніші знання і технології. Уже в найближчі роки необхідно забезпечити перехід до системи освіти і охорони здоров'я за стандартами нового покоління, що відповідає вимогам сучасної інноваційної економіки.

Інвестиції підприємств в освіту людського капіталу сприяють встановленню партнерських відносин між підприємством і співробітниками. При цьому співробітник прагне постійно підвищувати свою кваліфікацію, сам стає зацікавлений в зростанні свого освітнього рівня, а підприємство надає для цього максимально широкий вибір ресурсів і можливостей.

Розвиток людського капіталу передбачає, наряду з підвищенням рівня освіти, вдосконалення інших елементів людського капіталу, насамперед покращення здоров'я населення. Чим вище рівень здоров'я людини, тим відповідно більше його людський капітал. Концепція розвитку людського капіталу передбачає необхідність інвестицій в здоров'я людини. Працівник, що володіє високим рівнем здоров'я, вносить більший внесок у власний дохід і національну економіку, здатний вирішувати найважливіші соціально-економічні проблеми, сприяючи підвищенню рівня конкурентоспроможності підприємства і країни в цілому.

Недооцінка місця і ролі здоров'я на різних рівнях господарювання призводить до негативних соціально-економічних наслідків: зменшення загальної тривалості життя, народжуваності, зростання захворюваності, травматизму та ін. В свою чергу це сприяє падінню рівня і якості життя населення, уповільнення темпів економічного розвитку окремого підприємства і економіки в цілому. А тому в системі конкурентних переваг підприємства на особливу увагу заслуговує дослідження проблем збереження людського капіталу організації через турботу і охорону здоров'я персоналу.

Ефективність використання людського капіталу чи не в першу чергу залежить від мобільності трудових ресурсів. В інноваційній економіці людський капітал повинен досить швидко реагувати на зміни в глобальній економіці і перебудовуватися на ті сфери діяльності, в яких його продуктивність вище. А тому мобільність людського капіталу наряду зі сферами освіти і охорони здоров'я є одним з найважливіших об'єктів інвестицій в людський капітал. Інвестиції в освіту виявляються не раціональними у випадку, якщо людина, яка отримала освіту, не має можливості застосувати свої знання в ефективній діяльності через відсутність в певному регіоні відповідного робочого місця або умов для відкриття власного бізнесу.

В сучасних умовах стратегія інноваційного розвитку країни має спиратися на реалізацію людського потенціалу, як одну з головних конкурентних переваг, а саме на найбільш ефективне застосування знань і умінь людей з метою постійного поліпшення технологій, економічних результатів, життя суспільства в цілому. Перш за все перехід на інноваційний шлях розвитку пов'язаний з масштабними інвестиціями в людський капітал.

Сьогодні і в довгостроковій перспективі розвиток людини, як основної продуктивної сили, повинен бути абсолютним національним пріоритетом.. Важливим аспектом у розвитку людського капіталу є становлення сильної

соціально-відповідальної держави, а також створення національної моделі суспільного добробуту.

Список літератури

1. Дмитрук С.М. Вплив людського капіталу на розвиток підприємства/С.М. Дмитрук.- Режим доступу: [irbis-nbuv.gov.ua > cgi-bin > irbis_nbuv > cgiirbis_64 > stvttp_2014_](http://irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64?stvttp_2014_).
2. Запухляк В.М., Мельник О.І. Людський капітал як чинник підвищення конкурентоспроможності аграрного сектора економіки України / В. М. Запухляк, О. І. Мельник. – Агросвіт. – 2017. - №3. - С.40-44.- Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/agrosvit_2017_3_7
3. Семикіна А.В. Людський капітал: підвищення конкурентоспроможності на основі соціальних інновацій: монографія /А.В. Семикіна. – Одеса, 2018.- 271 с. - Режим доступу: <http://dspace.oneu.edu.ua/jspui/bitstream/>

УДК 35.07/.08(477):005.2'06

ПОЛЯКОВ А.В., студент магістратури

Науковий керівник – **КОВАЛЬ Н.В.**, канд. екон. наук

Білоцерківський національний аграрний університет

artur.polyakov@ukr.net

АНТИКРИЗОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ЯК СКЛАДОВА ДЕРЖАВНОЇ АНТИКРИЗОВОЇ ПОЛІТИКИ

Уточнено сутність поняття «криза», узагальнено сутнісні ознаки антикризового управління, перелік його підсистем, принципів і форм, а також етапів, важелів, заходів реалізації антикризової політики держави. Визначено пріоритетні її напрями.

Ключові слова: криза, антикризове управління, антикризова політика держави, пріоритетні напрями.

Уряду, під час здійснення змін, слід застосовувати такий механізм управління, який дозволив би не лише підвищити ефективність економіки, задіявши необхідні резерви, а й досягти гармонійного розвитку різних сфер життєдіяльності суспільства. Постійний моніторинг та аналіз ситуації дає змогу прогнозувати виникнення проблем, які постають перед органами влади різних рівнів, і завчасно розробляти процедури їх вирішення з урахуванням обмежень в часі задля здійснення менеджерського впливу та забезпечення виконання управлінських рішень певними ресурсами. Усі перераховані процеси є складовими антикризового управління. Необхідно наголосити, що внаслідок погіршення економічної ситуації в Україні, зумовленого, зокрема, епідемією коронавірусу, виникає необхідність в дієвому антикризовому управлінні та потреба в створенні чіткої та логічної концепції антикризового управління. Така концепція має ґрунтуватись на розумінні необхідності формування системи показників, які дозволяють б оцінювати зміни рівня соціально-економічного розвитку регіонів країни та якості життя населення, а також соціальної напруженості в суспільстві на основі статистичних даних [1], лімітованості

ресурсів, ухвалення управлінських рішень в умовах цейтноту, нестачі в країні ефективних антикризових менеджерів. Реальна загроза кризової ситуації, що постала перед Україною, вимагає чіткої організації системи антикризового управління як на рівні держави, так і на рівні окремих підприємств чи організацій з метою якнайшвидшого впровадження інструментів та методів для попередження розвитку кризових явищ.

Криза – непросте явище, яке має певні стадії та ознаки, наслідки та причини. Об'єктивно-суб'єктивні причини її виникнення, можливість їх ідентифікації та вивчення, спроможність отримати задовільні показники у разі досконалого управління організацією (установою, підприємством), яка знаходиться у кризовому стані, дають змогу стверджувати, що криза не свідчить про неспроможність системи до подальшого функціонування.

Впливовими є антикризові методи державного регулювання, адже саме держава має змогу регулювати відносини на ринку з точки зору їх дієвості та зменшення протиріч. Завданням держави є виявлення та аналіз взаємозв'язків між значенням трансформацій для економіки держави та її окремих суб'єктів, їх швидкістю та негативними наслідками, що загрожують соціальній стабільності і державній безпеці.

Дефініція «антикризове управління» з'явилась порівняно недавно. Божко В.М, Паутова Т.О. та інші вчені вважають, що поштовхом до її виникнення стало саме входження економіки в кризову зону, що викликало потребу в створенні дійового механізму, здатного прогнозувати наближення проблем та зменшувати негативні наслідки кризових процесів і явищ [2].

Антикризове регулювання – процес, за допомогою якого реалізується вплив держави на економіку з ціллю зменшення терміну і глибини кризи і полегшення її негативних соціально-економічних наслідків. Антикризове регулювання охоплює аналіз виникнення й протікання кризових процесів, формування антикризових стратегій та їх реалізацію для зменшення наслідків вказаних процесів. Головною метою антикризового регулювання є послаблення кризових процесів і використання кризи як початкової точки для чергового етапу розвитку економічної системи [3].

Лизун М. В. формулює такі функції антикризового регулювання [4]:

- регулювання до початку кризи;
- регулювання безпосередньо під час кризи;
- заходи щодо виходу із кризової ситуації;
- забезпечення керованості;
- мінімізація витрат й втрачених перспектив;
- своєчасне ухвалення рішень.

Кожна із перерахованих функцій має ряд особливостей, проте у сукупності вони дають можливість визначити антикризове регулювання як неперервний процес, який потребує наукового обґрунтування всіх його етапів, інструментів та методів, та має за мету забезпечення висхідного розвитку економіки.

Базуючись на вище сказаному, на мою думку, критерії до антикризового регулювання економіки мають бути орієнтовані не лише для подолання

негативних наслідків кризової ситуації, але, й по-перше, на задоволення перетворювальних змін в економіці як результат ефективної політики держави до та під час кризової ситуації. По-перше це має відношення до світової економічної кризи, враховуючи на неспроможність в умовах глобалізації минати її дії для конкретної держави.

Список літератури

1. Гринчук Ю. С., Коваль Н. В. Аналіз стану регіональної соціально-економічної системи як складова антикризового управління / *Антикризове управління: держава, регіон, підприємство* : матеріали міжнар. наук. конф. 17 листопада 2017 р., Ле-Ман (Франція) : Університет м. Ле-Ман, Факультет права, економіки та управління, 2017. С. 6-8. [International Scientific Conference Anti-Crisis Management: State, Region, Enterprise: Conference Proceeding, Part III, November 17th, 2017. LeMans, France: Baltija Publishing. 176 pages.]
2. Кульчий І.О. Антикризове управління: навч. посібник. Полтава: ПолтНТУ, 2016. 120 с.
3. Антикризисное управление: теория, практика, инфраструктура: учеб.-практич. пособие / Отв. ред. Г.А. Александров. М.: БЕК, 2002. 544 с.
4. Лизун М.В. Антикризова політика: світовий досвід та уроки для України. *Вісник Дніпропетровського університету. Серія «Економіка»*. 2011. Вип.5(2). С. 266-271.

УДК 330.3

NOHELIA RASHELL MENDIETA MENDOZA, foreign student 1st course
Supervisor – **NOVIKOVA V.**, PhD in Economics
Bila Tserkva National Agrarian University
mendietanohelia9@gmail.com

ECUADOR IMPORT EXPORT MARKETS

В представленому дослідженні ми проаналізували експортну та імпорتنу стратегію Еквадору починаючи з 2003 року до сьогодні. Знайшли сильні сторони, в подальших дослідженнях будемо шукати перспективні та нові шляхи співпраці між Україною та Еквадором.

Ключові слова: ринок імпорту, ринок експорту, Еквадор

Easy come, easy go, certainly doesn't define the fate of Ecuador Import Export Markets as recent as 2003, when this nation-state held a significant trade deficit. Even in the current year, after several years of a reasonable surplus, Ecuador is showing a relatively slight balance of trade deficit. Why such a struggle? The reasons are varied and, at first glance, they mask ideal opportunities.

To understand the Ecuador import-export dynamic, one has to better grasp Ecuador's export-oriented product base and better understand the primary trade partners of Ecuador. Ecuador is highly dependent on oil products for exports. A ten year analysis will show a low of 50% of Ecuador export composition and a high of 62% of export composition being oil products. Those are very significant numbers.

parately, despite all the press hype and diplomatic jaw-boning, Ecuador’s primary export partner is the USA, representing approximately 45% of export trade [3]. A sizable percentage of that is oil products. By contrast, Peru represents the second largest export trade partner with a total of just 9.2%! As for imports, the USA ranks №1, again, as the primary trade partner of Ecuador, with Venezuela in second place. The core dominant dynamic in Ecuador import-export circles is a declining USA economic market, less and less able to afford ever-increasing imports from Ecuador, while a growing domestic middle-class within Ecuador is driving greater and greater demand for perceived higher quality imports. The balance of trade deficit continues to keep Ecuador near equilibrium or threatening to permanently break bad into the red [3]. The Correa government has partially met the challenge by looking to increase domestic production of goods, thereby breaking the increasing reliance on imports. Also, in spurring better quality domestic product in Ecuador, Correa hopes to make “made in Ecuador” product more marketable as an Export to secondary (non-USA) markets. Therein lies the hidden import-export possibility, perhaps even beyond the more modest plans of the Correa Administration. However, before I address the latter, let us first look at more basic and mundane import-export business opportunities in Ecuador. The leather trade is an exceptional export opportunity in Ecuador, with high-quality product manufactured here that would easily command much higher prices abroad.

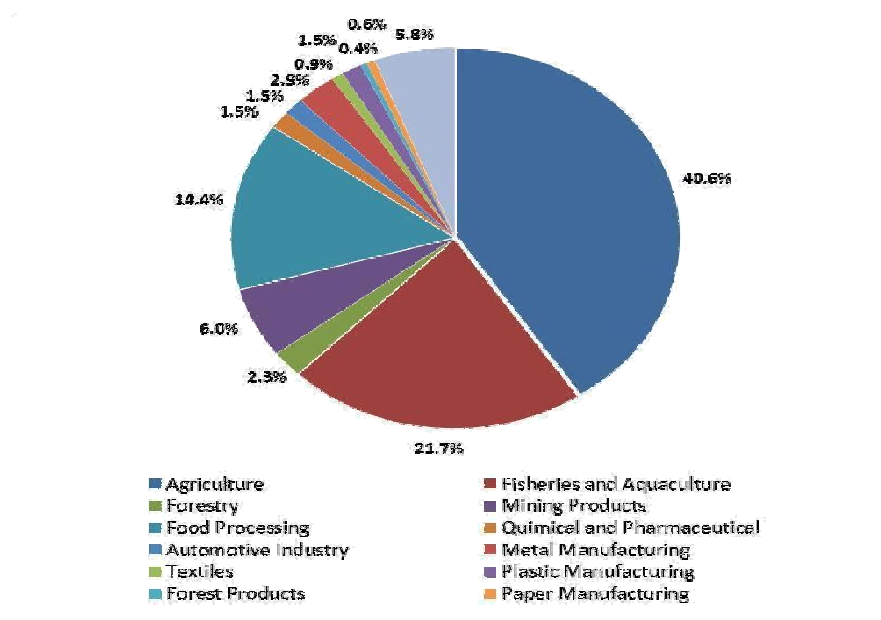

Fig. 1. Ecuador: Distribution of industrialized exports, 2019.

Source: Central Bank of Ecuador[1]

Likewise, for the textile trade, particularly in terms of local handicraft, such as hand-knit alpaca wool sweaters. Jewelry, especially of the gold variety, is another enticing export option, but shop carefully, as quality varies dramatically. Additionally, Ecuadorean handicrafts make exceptionally good export items, everything from Panama Hats to Tagua figurines to ethnically infused decorative ceramics. For Ecuador importers, if one can find the way to consistently “break the code” and import name brand electronics for less, they would make a financial killing. An example of this would be Apple brand products. Likewise, with Argentina so relatively close, if an importer could find a consistent and reliable way to import Argentinian beef into Ecuador, the world would open up to them. Certain automotive products from abroad, amongst the highest tariff goods, such as Harley-Davidson motorcycles, would find ready markets here, as pent up demand in Ecuador continuously grows [2]. It is all about finding a consistent, cost-effective way to import the product to market.

Any and all of these import-export options are highly desirable business models, just waiting for the right expat entrepreneur. The export options discussed are all pretty much straight-forward deals. The imports to Ecuador discussed all carry with them some variant of reducing costs for the product to enter the local market. However, what if there was a better way [3] ?

We all know the realistic facts. Under the Correa Administration, the current desire is to cut back on foreign imports, ramp up domestic production of consumable goods, and enhance domestic production quality to create consistently viable product for external export. So, if you have a speciality in a particular trade that can be linked to the consumable goods sector, why not enter the arena and offer a way to build a better mouse trap? (Table. 1,)You don’t have to reinvent the wheel.

Take existing consumable goods product, in your selected field of specialization, and show the Ecuadorean manufacturers how they can build it better, more efficiently and more cost-effectively, in essence, helping them improve their competitiveness as an export product.

Table 1 – Supplier Advantages and Challenges

ADVANTAGES	CHALLENGES
☐ Appreciation for U.S. food quality and culture.	☐ Import tariffs have increased for several consumer-oriented food products.
☐ Dollarization has brought a measure of economic stability for importers and improved consumer purchasing power.	☐ In first quarter of 2017 President Correa’s economic policies will continue to create distortions, leading to the risk of upward price pressures. Consumption of more expensive imported food and beverage products may slow.
☐ Local food processing industry is challenged to offer competitive market prices.	☐ Ecuador is a relatively small market, a constraining factor for U.S. exporters seeking large volume contracts.
☐ Consumers are increasing fast food consumption and grocery store purchases.	☐ Import restrictive measures.

☐ Ecuadorians often adopt foreign tastes while residing overseas. Products are introduced to families back in Ecuador, creating niche markets for imported (U.S.) food products.	☐ U.S. exports are losing market share to Peru, Colombia and Chile, due to more favorable exchange rates and trade agreements.
☐ The tourism sector is growing, creating HRI opportunities for U.S. food products.	☐ Food product smuggling.

In exchange, a healthy consulting fee might be in order, as well as a piece of the export pie. Challenge yourself. Think outside the box. Improvise an array of solutions and instead of finding work-arounds to the Correa government's objectives, why not feed those objects with better solutions. Instant win-win all around [3]. Opportunity is knocking, why not open the door? The best opportunities often occur at a time of great change and some market inefficiencies. Ecuador finds itself in just such a position relative to the import-export sector. It is an exciting arena, in a fresh market. Why not come to Ecuador and explore the varied possibilities.

References

1. Central Bank of Ecuador (Banco Central del Ecuador) Website: www.bce.fin.ec
2. Ministerio de Agricultura, Ganadería, Acuacultura y Pesca Website: www.agricultura.gob.ec
3. <https://www.escapeartist.com/ecuador/work/ecuador-import-export/>

УДК 658.631.15/.16

РОСТОВЦЕВ С.В., студент

Науковий керівник – **ХАХУЛА Л.П.**, канд. пед. наук, доцент

Білоцерківський національний аграрний університет

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ЗАЙНЯТОСТІ СІЛЬСЬКОЇ МОЛОДІ НА РИНКУ ПРАЦІ

У статті розглянуто проблему зайнятості сільського населення в аграрному секторі економіки. Досліджено сільський молодіжний ринок праці та систему соціального захисту молоді. Визначено частку молоді серед економічно активного сільського населення та основні проблеми зайнятості, вирішення яких буде сприяти покращенню рівня життя сільських мешканців та розвитку сільських територій.

Ключові слова: зайнятість, безробіття, молодь, трудова міграція, соціальний захист молоді, рівень економічної активності.

Проведення аграрної реформи в Україні спричинило значні негативні наслідки на зайнятість сільського населення. Постійно скорочується чисельність селян, які працюють в сільськогосподарських підприємства. У переважній більшості агропідприємства значно скоротили або ж зовсім ліквідували такі

трудомісткі галузі, як тваринництво, птахівництво, овочівництво тощо, де потрібні значні затрати праці. Розвиток самостійної зайнятості на селі відбувається в основному за рахунок активізації її у неформальному секторі економіки, тобто в особистих селянських господарствах.

Особливе занепокоєння викликає проблема сільського молодіжного безробіття. Адже, майже 54% всіх безробітних селян складає молодь у віці 15-34 роки. Причому найвищим серед усіх вікових груп населення у 2018 році був рівень безробіття молоді у віці 15-24 роки – 10,8%. Ці та інші негативні явища сприяють загостренню соціальної напруги в сільській місцевості.

Дослідження показують, що питання зайнятості сільської молоді є надзвичайно важливим у соціально-економічному механізмі розвитку країни. Молоде населення займається трудовою діяльністю, що дає йому можливість розкрити себе як особистість та в більшості випадків є єдиним джерелом отримання коштів для існування. Разом з тим, задовольняється попит підприємств у найбільш мобільній робочій силі, озброєній сучасними фаховими знаннями, що сприяє економічному розвитку країни.

Рівень безробіття і низький рівень оплати праці в сільському господарстві є одними з найголовніших причин бідності на селі. У середньому рівень бідності сімей з дітьми, що проживають у селі, складає 45,2% і вдвічі перевищує показник по молодих сім'ях міста та в 1,7 рази – середній по країні рівень. При цьому рівень бідності молодих сільських сімей без дітей – у 2,7 рази нижчий (17,8%), ніж рівень бідності молодих сільських сімей з дітьми (46,3%).

Незайнятість, незадоволеність своїм робочим місцем та зuboжіння селян викликає збільшення потоків трудової міграції. За даними соціологічних досліджень, майже третину української молоді, яка виїжджає за кордон у пошуках роботи, складає сільська молодь. І якщо міська молодь має більше можливостей знайти роботу за фахом та рівнем знань, то селяни, як правило, працюють на підсобних, низькооплачуваних роботах.

Сільський молодіжний ринок праці – специфічний, має власну динаміку розвитку. З одного боку, молодий вік підвищує шанси для зайнятості, адже молоді люди більш енергійні і ефективніше працюють на робочих місцях, а з іншого боку, мають низьку конкурентоспроможність через відсутність трудового та життєвого досвіду, часто не мають взагалі будь-якої професії (спеціальності), або ж такої, що користується попитом на ринку праці.

Система соціального захисту молоді передбачає певні гарантії з підвищення якості робочої сили, підвищення мотивації до легальної зайнятості, соціальний захист молодих працівників від безробіття. Держава піклується про молодь та надає їй соціальний захист при можливості самостійного працевлаштування. Цю суспільну функцію виконує державна служба зайнятості, діяльність якої має відповідне нормативно-правове та фінансове забезпечення. Служба зайнятості допомагає тим молодим людям, які прагнуть реалізувати своє право на працю. Проводиться профнавчання безробітних за різними професіями та спеціальностями на базі закладів освіти та через стажування безпосередньо на

підприємствах, організаціях. Навчання сільських безробітних здійснюється за програмами, що дають можливість їм займатися підприємницькою діяльністю.

Частка молоді серед економічно активного сільського населення є високою, оскільки в сільській місцевості молодь рано виходить на ринок праці. Рівень економічної активності сільської молоді у віці 15-24 роки складав 47,1%, 25-29 років – 79,4%, 30-34 роки – 83,0%. Низький рівень економічної активності молоді у віці 15-24 роки є закономірним, оскільки для цієї вікової групи набагато важливіше навчатися, ніж працювати. Рівень економічної активності осіб 25-34 роки значно вищий, це пояснюється тим, що в цих вікових групах молоді мешканці села вже здобули професійну освіту й активно займаються економічною діяльністю.

Молодь є особливою соціально-економічною групою населення, яка потребує додаткових заходів підтримки на ринку праці. Причини економічної неактивності сільської молоді значною мірою відрізняються від решти сільського населення. Серед молоді 15-24 роки у 2018 році основною причиною неучасті в ринку праці було навчання (70,8%). Разом з тим, 1,9% молодих людей цієї вікової групи уже зневірилися у пошуках роботи. Основною причиною економічної неактивності вікової групи 25-29 років була зайнятість у домогосподарстві (64,2%), що пов'язано зі створенням у цьому віці сім'ї та народженням дітей. Частка зневірених знайти роботу складала 4,9%.

Схожу ситуацію спостерігаємо для сільської молоді у віці 30-34 роки. Головною причиною економічної неактивності сільської молоді цієї вікової групи була зайнятість у домогосподарстві (58,1%), 7,5% складала зневірені у можливості знайти роботу.

Якщо взяти до уваги сучасний технологічний прогрес в аграрному виробництві, зростання потреб в освіті і вимог до освітнього і професійного рівня молоді на селі, то ця проблема набуває найгостріших масштабів. Для отримання освіти, навіть середньої професійної, молодь змушена виїжджати до міст, і здебільшого вона не повертається до села. Основними причинами виступають: відсутність можливостей працевлаштування на селі, навіть після отримання в місті відповідної освіти; низький рівень розвитку інфраструктури та відсутність достатніх можливостей для задоволення власних потреб. Звичайно, за таких умов сільська громада розпадається, втрачаючи в особі молоді свій потенціал, а село втрачає перспективи розвитку.

Сьогодні молодь на селі визнає, що селянська мораль дуже змінилася і змінилася на гірше. Авторитет селянської праці падає навіть в очах самих селян, особливо серед сільської молоді. Більше третини молодих людей вкрай незадоволені умовами проживання в рідному селі. Серед наявних проблем першочерговою називають працевлаштування на селі, водночас відсутність життєво необхідних умов життєдіяльності, брак нормальних доріг з твердим покриттям, автобусного сполучення з найближчими населеними пунктами та загального благоустрою села.

Стосовно сільської специфіки зайнятості молодих українців, то слід звернути увагу на найнижчий рівень заробітної плати, а звідси і рівня життя зайнятих у

сільському, лісовому та рибному господарствах, хоча після промислової галузі (20%) саме тут сконцентровано значну частку зайнятих (14%). Найнижчий рівень заробітної плати зайнятих у сільському господарстві можна пояснити збереженням значної частки некваліфікованої й малокваліфікованої праці. Друге, на що слід звернути увагу, – це так звані галузі соціальної сфери: освіта, охорона здоров'я тощо, де зайнято понад 17% працюючих (відповідно 9% і 8%). Більшість працюючих у цих галузях – бюджетними, і саме тут криються коріння й проблеми недоплати за кваліфікацію в сучасному українському суспільстві. Така нерівність оплати праці молодих селян за однакову працю при однаковій кваліфікації створює протиріччя у системі зайнятості та руйнує мотивацію до ефективної праці. Найголовніше – вона завдає удару по принципах соціальної справедливості, створюючи підґрунтя для відтворення соціальних нерівностей.

Таким чином, дані підтверджують, що вік є вагомою диференційною ознакою професійної зайнятості, оскільки молоде покоління є органічною складовою сільського соціуму, запорукою розвитку українського села і сільськогосподарського виробництва в майбутньому та має відмінні потреби, соціально-трудові настанови й ціннісні орієнтації.

Список літератури

1. Абашина О.В. Підвищення рівня зайнятості молоді на регіональному ринку праці: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. екон. наук / О.В. Абашина.– Донецьк, 2006. – 19 с.
2. Бугуцький О.А., Купалова Г.І., Орлатий М.К. та ін. Аграрна праця та соціальний розвиток села / О.А. Бугуцький, Г.І. Купалова, М.К. Орлатий та ін. – К., ІАЕ УААН, 1996. – 304 с.
3. Корчун М. Шляхи підвищення економічної активності та зайнятості молоді на ринку праці України// Україна: аспекти праці. – 2008. - №1.– С. 35-39.
4. Реформування соціальної сфери села: організаційно-методичні засади / За ред. П.Т. Саблука. – К.: ІАЕ УААН, 2000. – 475 с.
5. Шепотько Л., Прокопа І., Максимюк О. та ін. Село: сучасна політика і стратегія розвитку / Л. Шепотько, І. Прокопа, О. Максимюк та ін. – К., ІАЕ УААН, 1997. – 330 с.

УДК 330.341.1

САБАДИН Є.Г., студентка 2 курсу

Науковий керівник – **ВАВДІЙЧИК І.М.**, канд. екон. наук,

Київський торговельно-економічний університет

yevsab@ukr.net

ІННОВАЦІЙНА ДІЯЛЬНІСТЬ ЯК ФАКТОР ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ

Визначено сутність інновацій як фактору економічного розвитку та необхідність впровадження для забезпечення ефективного розвитку економіки новітніх технологій, що має на меті збереження та завоювання кращих позицій на ринку.

Ключові слова: інновації, інноваційний і технологічний процес, економічне зростання.

У сучасних умовах жорсткої конкуренції формуються нові вимоги щодо якості систем управління, які перетворюються на важливий чинник збалансованого розвитку та конкурентоспроможності підприємства. Кон'юнктурні коливання на споживчому ринку висувують на перший план одну з актуальних проблем, це комплексне використання наявних можливостей нарощування обсягів діяльності, а саме підвищення конкурентоспроможності та ефективності за рахунок впровадження інновацій. У діяльності підприємств конкурентоспроможність на ринку останнім часом все більше залежить від впровадження інновацій.

Ринкові перетворення в Україні постійно потребують перегляду методів управління підприємством у напрямку забезпечення досягнення головної мети будь-якої підприємницької структури це одержання в майбутньому економічної вигоди. У питанні управління підприємством істотного значення набуває проблема впровадження інновацій, від правильного розв'язання якої залежить ефективність операційної діяльності підприємства та забезпечення економічного зростання [1].

Стабільне та економічне зростання, динаміка і рівень розвитку інноваційної сфери у всіх галузях економіки залежить від наукомістких галузей та технологій. Забезпечення динамічного та трімкого економічного розвитку потребує відповідного рівня наукового, технічного, технологічного забезпечення та захисту наукової, інноваційної, інтелектуальної й інформаційної власності необхідного для розробки та запровадження нових інноваційних проектів.

Для забезпечення інноваційного розвитку в межах національної економіки слід сформулювати відповідну модель, яка є сукупністю механізмів і методів взаємодії, стратегічних намірів та інструментів мотивації у досягненні економічного зростання, підвищення конкурентоспроможності та ін. [2].

Метою дослідження було обґрунтувати необхідність інновації як фактору економічного зростання, що сприяє економічному зростанню країни і виходу її на міжнародний рівень. Якщо економічний розвиток не підкріплювати постійними інноваціями, які задовольняють потреб споживачів, то величина доданої вартості може стати від'ємною. У майбутньому суттєві конкурентні переваги будуть отримувати країни, які створюватимуть більше додаткової інноваційної діяльності.

Сучасні науковці визначають здійснення та використання нової ідеї, пропозиції, науково-технічного рішення, інновації як впровадження у практику, із залученням людей до їх реалізації [3].

За даними Державного комітету статистики у 2018 році обсяг витрат на інновації промислових підприємств становив 12180,1 тис.грн. та був істотно нижчим за його значення у 2015 році, яке становило 13813,7 тис.грн. Динаміка фінансування має нестійкий характер і не може вважатися фундаментом для розвитку інноваційної діяльності.

Найбільшу питому вагу за напрямками інновацій становлять витрати на придбання машин, обладнання і програмного забезпечення, які займають за

досліджуваний період від 68,1% до 85,4% (табл.1). Витрати на дослідження і розробки займають від 10,6% до 26,3% від загального обсягу витрат.

Таблиця 1 – **Питома вага витрат за напрямками інноваційної діяльності промислових підприємств**

	2015	2016	2017	2018
Витрати на інновації	100	100	100	100
у тому числі за напрямками:				
дослідження і розробки	14,8	10,6	23,8	26,3
придбання інших зовнішніх знань	0,6	0,3	0,2	0,4
придбання машин, обладнання та програмного забезпечення	80,7	85,4	64,7	68,1
інші витрати	4,0	3,8	11,3	5,2

За досліджуваний період, практично незмінною (на рівні 15 %) залишається частка підприємств, які впроваджували інновації в загальній кількості промислових підприємств (табл.2).

Постійно зменшується частка обсягу реалізованої інноваційної продукції (товарів і послуг) у загальному обсязі реалізованої продукції (товарів і послуг) промислових підприємств: з 1,4 % у 2015 році до 0,8 % у 2018 році, за даними Державного комітету статистики.

Проте, за досліджуваний період зростає кількість впроваджених нових технологічних процесів.

Одним з актуальних завдань у системі фінансового управління інноваційним розвитком підприємств є ідентифікація та класифікація джерел фінансування цього розвитку. Однією з причин стримування інноваційного розвитку підприємств є недостатність його фінансування з різних джерел.

Таблиця 2 – **Впровадження інновацій на промислових підприємствах**

	2015	2016	2017	2018
Частка кількості підприємств, що впроваджувала інновації (продукцію та/або технологічні процеси), в загальній кількості кількості промислових підприємств, %	15,2	16,6	14,3	15,6
Впроваджено нових технологічних процесів, од.	1217	3489	1831	2002
Впроваджено виробництво інноваційних видів продукції (товарів, послуг), од.	3136	4139	2387	3843
Частка реалізованої інноваційної продукції (товарів, послуг) у загальному обсязі реалізованої продукції (товарів, послуг) промислових підприємств, %	1,4	н/д	0,7	0,8

Тому актуальним є пошук додаткових форм і джерел фінансування, підтримки оптимальної структури фінансових ресурсів та ефективне їх використання.

Отже, інноваційні перетворення для суб'єктів господарювання це єдиний шлях підвищення продуктивності праці, зменшення матеріаломісткості та енергомісткості, технологічного ривка і підвищення результативності діяльності. Впровадження інноваційних перетворень, збільшення прибутків суб'єкта господарювання дає змогу збільшувати ресурси інвестування у виробничу сферу економіки і тим самим, зміцнити інвестиційний потенціал всієї системи мікро- і макрогосподарювання.

Список літератури

1. Вавдійчик І.М. Інноваційні підходи до формування товарних ресурсів підприємств роздрібною торгівлі. *Проблеми та перспективи розвитку інноваційної діяльності в Україні*: матеріали ІХ Міжнар. бізнес-форуму, м.Київ, 17 берез. 2016 р.Київ, 2016. С.33-34.

2. Маслак О.О. Безпека інноваційного розвитку промисловості як складова національної безпеки країни. *Бізнес-інформ*.2014. №7.С. 93-97.

3. Ткачук О.М. Сучасний стан розвитку інноваційного підприємництва.*Вісник Хмельницького національного університету*. 2016. №2. Т1. С.111-116.

УДК 338.242.2:339.1

САКАРА Р.М., студент 1 курсу магістратури
Науковий керівник – **АРБУЗОВА Т.В.**, канд. екон. наук
Білоцерківський національний аграрний університет
bcte@i.ua

СПЕЦИФІКА БІЗНЕС-УПРАВЛІННЯ В УМОВАХ ТУРБУЛЕНТНОЇ ГЛОБАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ

З'ясовано зміст турбулентності глобальної економіки, організаційних змін, принципів, на яких вони ґрунтуються, сутність процесу управління змінами. Узагальнено антикризові заходи державної підтримки бізнесу в період негативного впливу фінансової кризи, викликані ситуацією з коронавірусом. Запропоновано елементи антикризового бізнес-управління в умовах турбулентності глобальної економіки. Зроблено висновок, що у боротьбі з невизначеністю і надзвичайними обставинами організація має передусім розраховувати на внутрішні фінансові та інтелектуальні можливості.

Ключові слова: бізнес, бізнес-управління, турбулентність глобальної економіки, управління змінами організації, криза, антикризовий менеджмент.

Ділове середовище блискавично реагує на зміни, що відбуваються у світі в цілому та країні зокрема. Пандемія коронавірусу продемонструвала, що на зміни у бізнесі на глобальному й національному рівнях впливає не тільки економіка, політика, кліматичні явища.

Словник української мови тлумачить термін «зміна» як перехід, перетворення чого-небудь (стану, руху, ознаки, властивості і т. ін.) у щось якісно інше» [1]. Менеджмент як наука про управління людьми в процесі використання ними обмежених ресурсів, активно ставить питання щодо такої специфічної його частини, як управління змінами, ставлячи таким чином акцент на прискоренні процедури безболісної адаптації до передбачуваних і непередбачуваних ситуацій, з якими стикається бізнес.

Управління змінами є процесом пом'якшення, спрощення впровадження змін в діяльність організації, що ґрунтується на таких принципах, як сильне керівництво й висока зацікавленість колективу працівників; усвідомлення невідворотності змін як необхідної складової організаційної культури і інструменту для змін, що стануть корисними цій культурі; лідерські здібності людей всіх рівнів, відповідальних за запровадження відповідних обставинам і стратегії організації змін; формування сприятливої для змін робочої обстановки шляхом створення репутації компанії-стимулятора освоєння нових знань; етапність, послідовність реалізації стратегії змін (за виключенням кризових періодів) з визначенням конкретних відповідальних на кожному етапі; заохочувальна щодо успішного впровадження змін та інновацій система винагород; розуміння ймовірності невдач і робота над помилками; фактором успіху є незаперечні докази потреби у змінах і фактичні результати їх досягнення, оскільки потребу в змінах усвідомити простіше, аніж знайти шляхи їх впровадження; легше вдатися до зміни структури, організаційної системи, виробничого процесу і тим самим змінити поведінку трудового колективу, ніж змінити цінності і культуру організації; локомотивом змін є люди, що їх підтримують і відчувають нові можливості, що викликають ці зміни; неусувність опору змінам як реакція на прорахунки управління і очікування погіршення положення індивідів; важливість роз'яснення необхідності змін та їх ефектів через невідворотність і необхідність змін в зв'язку з глобалізацією конкуренції, технологічними інноваціями, непослідовністю, нестабільністю, хаотичністю розвитку, захист тих, кого торкатимуться такі зміни [2].

Особливого значення управління змінами набуває в турбулентній глобальній економіці. Турбулентність є формою руху, за якого він відбувається невпорядковано, хаотично, бурхливо, по складних траєкторіях. В зв'язку з циклічністю функціонування економіки, її глобалізацією турбулентність стає одним із варіантів розвитку світового економічного простору, який проявляється в нестабільності соціально-економічної системи, що викликає потребу в якісних перебудовах чи метаморфозах її елементів в умовах змін параметрів, від яких вони залежні. Турбулентності бізнес-середовища характерним є високий ступінь непередбачуваності змін і невизначеності у зовнішньому середовищі. Складність прорахунку системи взаємозв'язків різних процесів і змін обумовлюють ознаку турбулентності зовнішнього бізнес-середовища [3]. Турбулентність глобальної економіки внаслідок поширення у світі хвороби COVID-19 порушила послідовність і логіку суспільно-економічних процесів. В Україні цей процес підсилюється проблемами, які стали для нашого бізнесу, особливо малого та

середнього, хронічними: корупція, високі податки й складне їх адміністрування, інфляційні ризики, війна на Сході країни, зниження попиту, внутрішня і зовнішня конкуренція, регуляторний тиск, зміни економічного законодавства, недоступність кредитів та страхових послуг, брак оборотного капіталу, тощо. Ці фактори не просто є перепонами для успішного ведення справ, але для окремих підприємців виступають причинами кризи у бізнесі [4].

На нашу думку, елементами антикризового бізнес-управління в умовах турбулентної глобальної економіки, зокрема, можуть стати такі заходи, як оптимізація та зменшення витрат з метою стабілізації фінансового стану; вертикальна та горизонтальна інтеграція (в першому випадку це моніторинг цін на сировину й матеріали та більш тісна робота з ключовими їх постачальниками, перемовини з ними щодо відстрочки платежів. Горизонтальне співробітництво означає пошук можливостей для проведення закупівель спільно з іншими покупцями з метою отримання знижок завдяки збільшенню обсягів закупівель); аутсорсинг нерентабельних або дорогих процесів, для чого зробити їх інвентаризацію і розмежувати на такі, що економічно доцільно робити самостійно, а які передати спеціалізованим компаніям; жорсткий контроль усіх форм альтернативних витрат (приміром, використання в особистих цілях службового транспорту оргтехніки, платного Інтернету, телефонних дзвінків міжміського зв'язку тощо); оптимізація організаційної структури з метою усунення зайвих чи неефективних рівнів управління; суворий контроль та дисципліна щодо кадрової політики; перегляд та раціоналізація технологічних процесів і оподаткування, запровадження програмних комплексів щодо фінансового управління, зв'язку та комунікації відділів з можливістю відображення звітів працівників за певні періоди роботи т. і.

Бізнес-управління в умовах турбулентності має на меті досягти оздоровлення організації у фінансовому та соціальному сенсі, створити умови для виживання, пережити кризові часи з найменшими втратами. «Антивірусні» Закони України № 530-ІХ та № 533-ІХ легалізували пакет антикризових заходів, що спрямовані на державну підтримку підприємництва в період негативної дії фінансової кризи, викликаній пандемією коронавірусу. Серед основних нововведень протягом офіційного періоду карантину є податкові послаблення, митні пільги, зміни в трудовому законодавстві, в сфері публічних закупівель тощо [5]. Звісно, уряди країн світу вдаватимуться надалі крім тимчасових до широкомасштабних програм допомоги бізнесу, оскільки наслідки кризи завжди є руйнівними. Однак, незважаючи на підтримуючі заходи держави, в організації має домінувати думка про те, що у боротьбі з невизначеністю і надзвичайними обставинами вона має передусім розраховувати на внутрішні фінансові та інтелектуальні можливості. Криза в справах безумовно є негативним явищем, проте період турбулентності є поштовхом для активного пошуку креативних ідей бізнес-управління, адже досвід розвитку світової економіки свідчить про появу багатьох компаній саме у несприятливий період. Ринку стають відомі нові професійні кадри та ніші для бізнесу, зниження конкуренції. Актуальним в такий

час стає створення мозкових центрів, антикризових штабів, інших форм «фабрик думок» (Think Tanks) як на макро-, так і на мікрорівнях.

Список літератури

1. Словник української мови: в 11 тт. АН УРСР. Інститут мовознавства; за ред. І. К. Білодіда. Київ : Наукова думка, 1970-1980. Том 3. 1972. С. 621.
2. Армстронг М. Менеджмент: методы и приемы : пер с. 3-го англ. изд. Киев : Знання-Прес, 2006. 876 с. С. 53-54.
3. Мельник М. І. Формування бізнес-середовища України в умовах інституційних трансформацій : монографія. Львів : ІРД НАН України. 2012. 568 с. С. 66. URL: <http://ird.gov.ua/irdp/p20120301a.pdf> (дата звернення 20.03.2020).
4. Криза і бізнес: як пережити період турбулентності : Клуб ділових людей. URL: <https://bc-club.org.ua/guidebook/articles/kryza-i-biznes-jak-perezhyty-period-turbulentnosti.html> (дата звернення 21.03.2020).
5. Коронавірус (COVID-19): підтримка бізнесу в Україні та інші заходи : Європейська Бізнес Асоціація. URL: <https://eba.com.ua/koronavirus-covid-19-pidtrymka-biznesu-v-ukrayini-ta-inshi-zahody/> (дата звернення 21.03.2020).

УДК 336.76(477):339.162

СКОРИК Л.О., студентка 3 курсу

Науковий керівник – **АРТІМОНОВА І.В.**, канд. екон. наук

Білоцерківський національний аграрний університет

ОЦІНКА ОБСЯГУ ТОРГІВ НА ФОНДОВОМУ РИНКУ УКРАЇНИ

Проаналізовано особливості функціонування вітчизняних фондових майданчиків в глобалізаційних умовах. Здійснено оцінку обсягів біржових контрактів з цінними паперами на організаторах торгівлі України за видами фінансових інструментів. Висвітлено ключові проблеми фондового ринку та запропоновано дієві важелі впливу на розвиток ефективного вітчизняного фондового ринку.

Ключові слова: фондова біржа, організатори торгівлі, фінансові інструменти, інвестиції, цінні папери, біржові контракти.

В умовах глобалізації фінансових ринків та євроінтеграційних процесах особливої уваги заслуговує аналіз сучасних тенденцій розвитку фондового ринку, оскільки функціонування ефективного та дієвого фондового ринку впливає на розвиток фінансово-кредитної системи і національної економіки в цілому. Фондовий ринок являється складним механізмом розподілу капіталу, який забезпечує організацію торгівлі різноманітними фінансовими інструментами, на якому формується максимально справедливе ціноутворення через концентрацію попиту та пропозиції на них.

Протягом останніх років динаміка показників економічного розвитку України, зокрема і фондового ринку, свідчить про нестабільність економіки та

правову неврегульованість. Якщо розглядати обсяг залучення інвестицій в економіку України через інструменти фондового ринку, то прослідковується позикове формування інвестиційних ресурсів в економіку. Так як останнім часом чітко спостерігається стрімке зростання обсягів торгів борговими цінними паперами та суттєве скорочення обсягів реалізації пайових цінних паперів, які формують базу капіталізації фінансового ринку країни. Безперечно, цю ситуацію можна пояснити перманентною кризою, яка охопила економічну та політичну сфери України, що призвела до зниження попиту на вітчизняні довгострокові цінні папери, оскільки вкладання коштів у вітчизняні корпорації є високоризиковими інвестиціями [1].

В таблиці 1 наведено обсяг торгів цінними паперами на організаторах торгівлі в Україні за 2013-2017 роки. Дані таблиці 1 показують загальне зниження економічної активності на фондовому ринку України. Також можна відзначити, що провідна роль на вітчизняному фондовому ринку належить фондовим біржам «Перспектива» та «Перша фондова торгова система», які демонструють найвищий оборот організованої торгівлі цінними паперами.

Як бачимо найбільшу частку торгів цінними паперами було здійснено на фондовій біржі «Перспектива», частка яких знаходилась у діапазоні від 58% до 79% в період з 2013-2017 роки. Друга в рейтингу по активності торгів з цінними паперами є Перша фондова торгова система, загальний обсяг торгів цінними паперами на фондовій біржі збільшився, в 2016 році до 40% і склав 93719,20 млн грн. Це зумовлено зростанням впливу біржі в загальному обсязі торгів з 19% у 2015 р. до 40 % в 2016 р. В той же період на фондовій біржі «Перспектива» спостерігається падіння торгів з 77% у 2015 р. до 58 % у 2016 р., тобто зменшення відбулося на 19% або на 84274,55 млн грн загального обсягу торгів.

Таблиця 1 – Обсяг торгів цінними паперами на організаторах торгівлі України

Організація торгівлі	2013		2014		2015		2016		2017	
	млн грн	%	млн грн	%	млн грн	%	млн грн	%	млн грн	%
Перспектива	311585,67	67,23	390458,12	79,15	220332,17	76,98	136057,62	57,80	127410,01	61,91
Перша фондова торгова система	110225,46	23,78	95881,73	15,47	53181,80	18,58	93719,20	39,81	64337,74	31,26
Українська біржа	10890,31	2,35	8565,89	1,38	6692,36	2,34	3531,20	1,50	13412,22	6,52
Київська міжнародна фондова біржа	11791,51	2,54	9921,41	1,60	3565,31	1,25	1743,32	0,74	81,75	0,04
Універсальна	13090,14	2,82	12739,29	2,06	591,29	0,21	252,09	0,11	399,20	0,19

Українська фондова біржа	3333,83	0,72	456,88	0,07	301,98	0,11	18,93	0,01	1,16	0,001
Фондова біржа ІННЕКС	220,78	0,05	27,32	0,00	5,09	0,00	1,98	0,00	145,43	0,07
Всього	461137,7	99,49	518050,64	99,73	284670	99,47	235324,34	99,97	205787,51	99,99

Джерело: сформовано автором за даними [2;3].

Вважаємо за доцільність розглянути обсяг біржових контрактів з цінними паперами на основних організаторах торгівлі України з розподілом за видом фінансового інструменту у 2017 році (таблиця 2).

Виходячи з даних таблиці 2, можна стверджувати, що найбільший обсяг торгів за фінансовими інструментами на різних фондових майданчиках протягом 2017 року зафіксовано з державними облигаціями України. Так, загальний обсяг біржових контрактів був заключений на суму 189,54 млрд грн або 92,1% у 2017 році. Встановлено, що понад 90% від загального обсягу торгів було зафіксовано на фондових біржах «Перспектива», «ПФТС» та «Українська біржа» в основному за рахунок торгів з облигаціями внутрішньої державної позики, середня доходність яких становила близько 13-15%.

За результати дослідження було встановлено, що організований ринок за структурою торгів у розрізі цінних паперів фактично є ринком обігу державних облигацій, обсяги торгів з іншими цінними паперами поки що залишаються на мінімальному рівні, попит на них формується обмеженим колом учасників. Кількість виконаних біржових контрактів збільшилась порівняно з 2016 роком на 6,2% за рахунок збільшення обсягів торгів.

Таблиця 2 – Обсяг біржових контрактів з цінними паперами на організаторах торгівлі за видами фінансових інструментів у 2017 році, млн грн

Організатор торгівлі	Акції	Облигації підприємств	Державні облигації України	Облигації місцевих позик	Інвестиційні сертифікати	Опціонні сертифікати	Деривативи	Державні деривативи	Усього
Українська біржа	1729,48	770,65	7706,67	0,00	33,33	0,00	3171,88	0,20	13412,22
Перспектива	11,39	2081,46	123844,47	0,00	17,61	1455,05	0,04	0,00	127410,01
Перша фондова торгова система	3158,17	3191,90	57987,13	0,00	0,54	0,00	0,00	0,00	64337,74
Українська фондова біржа	0,58	0,30	0,00	0,00	0,28	0,00	0,00	0,00	1,16
Київська міжнародна фондова біржа	6,59	75,16	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	81,75
Фондова біржа ІННЕКС	145,35	0,01	0,00	0,00	0,08	0,00	0,00	0,00	145,43
Універсальна	0,00	0,60	0,00	0,00	0,00	398,60	0,00	0,00	399,20
Усього	5051,58	6120,07	189538,27	0,00	51,83	1853,65	3171,92	0,20	205787,51

Джерело: сформовано автором за даними [2; 3].

Встановлено, що фондовий ринок України є нерозвиненим, а державне його регулювання на недостатньому рівні ефективне. Перешкодами інтеграції фондового ринку України до світового є низька ліквідність, капіталізація ринку цінних паперів, високі ризики, низька здатність швидко реагувати на кризові ситуації в економічних та політичних сферах, падіння попиту на цінні папери, волатильність національної грошової одиниці, порушення прав інвесторів, нерозвиненість законодавчої бази щодо фондового ринку[3].

Тому нині виникла гостра необхідність запровадити комплекс заходів, які будуть спрямовані на подолання існуючих проблем на фондовому ринку України та сприятимуть його ефективному функціонуванню. Вважаємо, що першочергово має завершитися процес ринкової трансформації національної економіки, що в свою чергу забезпечить інституційну збалансованість фондового ринку та зміцнить конкурентоспроможність національної економіки. Пропонуємо використовувати такі дієві інструменти та важелі як податкове стимулювання через створення податкових преференцій інвесторам, які активно інвестуватимуть в різні сфери економіки; лібералізувати низку законодавчих та нормативно-правових актів; валютне регулювання через гармонізацію міжнародного законодавства з метою залучення іноземних портфельних інвестицій; формування системної політики пропаганди та популяризації вітчизняного фондового ринку.

Список літератури

1. Алейнікова Н. М. Функціонування фондового ринку України в умовах економічної нестабільності фінансового середовища. Вісник ОНУ імені І. І. Мечнікова. Одеса. Т. 21. Вип. 4(46). 2016. С. 144-149.
2. Річний звіт за 2017 Національної комісії з цінних паперів та фондового ринку [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://www.nssmc.gov.ua/wp-content/uploads/2018/07/%D0%B7%D0%B2%D1%96%D1%82-%D0%9D%D0%9A%D0%A6%D0%9F%D0%A4%D0%A0-2017.pdf>(дата звернення: 27.03.2020).
3. Калівошко О. М. Оцінка обсягу та структури фондового ринку України. Науковий вісник Ужгородського національного університету. Ч. 2. Вип. 24.2019. С. 42-47.

УДК: 339

СМИЧОК С.П., студентка 4 курсу

Науковий керівник – **ГУТКО Л.М.**, канд. екон. наук
Білоцерківський національний аграрний університет

БІДНІСТЬ ЯК ПРИЧИНА ТРУДОВОЇ МІГРАЦІЇ В УКРАЇНІ

Проблема безробіття в Україні дуже важлива, вона відображає рівень зайнятого населення та аналіз рівня безробіття з метою ефективного використання робочої сили. Безробіття - це не лише економічна, але й соціальна проблема. Більш того, соціальні аспекти цієї проблеми є більш важливими для суспільства.

Ключові слова: безробіття, зайнятість, рівень безробіття, міграція

Трудова зовнішня міграція є природною реакцією населення на негативні зміни в соціально-економічному житті суспільства в період структурних змін в економіці за умови нерозвиненості та деформації внутрішнього ринку праці країни, масового регіонального та галузевого безробіття.

Економічний спад, різке зростання внутрішніх цін та девальвація національної валюти, що розпочалася в 2014 році, призвели до помітного зниження рівня життя в Україні. У доларовому вираженні доходи більшості українців зменшилися в 2-3 рази. Так, за даними Міжнародної організації праці, орієнтовно 27-29% українців знаходяться за межею бідності.

Відповідно до стандартів ООН, якщо людина тратить на проживання та харчування суму коштів меншу, ніж 5 дол. США на один день, а на місяць – меншу, аніж 150 дол. США, то вона живе на межі бідності. Якщо ці суми становлять 1,25 та 37,5 доларів США відповідно, тоді настає поріг бідності. В Україні протягом 2019 року за даними ООН за межею бідності проживало від 60% до 80% населення.

Монетарну бідність, як соціальну категорію, можна проаналізувати за показником відносної бідності. Кількісний критерій його вимірювання - це межа (поріг) бідності або прожитковий мінімум (табл. 1., рис.1).

Таблиця 1 – Прожитковий мінімум в Україні.

Дата	В національній валюті, грн	В еквівалентному вимірі, євро
01.01.2013	1108	102
01.01.2014	1176	105
01.01.2015	1176	53
01.01.2016	1330	48
01.01.2017	1544	54
01.01.2018	1700	50
01.01.2019	1853	57

Джерело: розраховано автором [2].

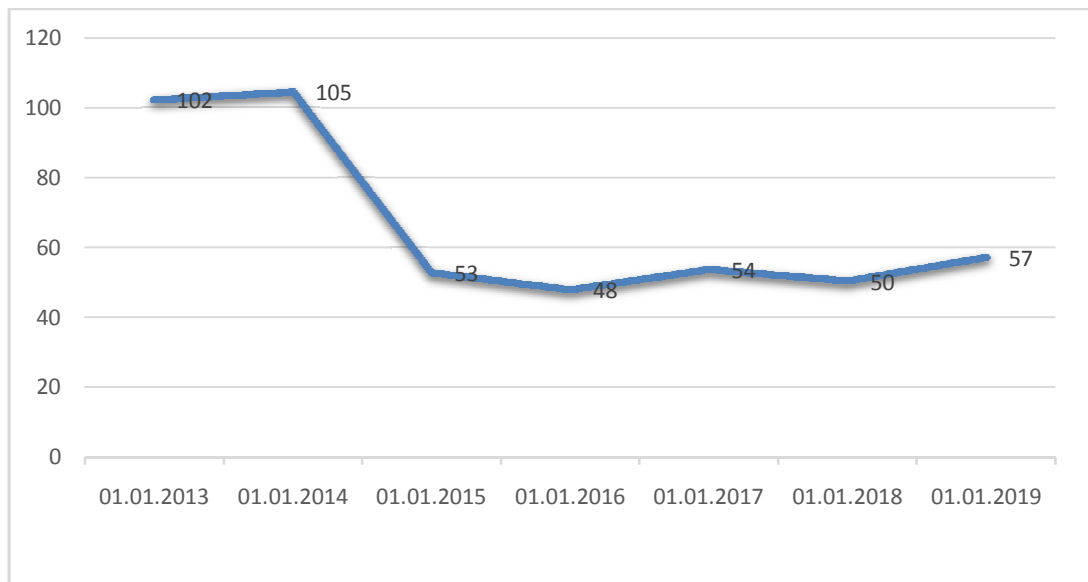

Рис. 1 – Рівень прожиткового мінімуму в Україні в 2013-2019 рр., євро

Законом «Про державний бюджет України на 2020 рік» було встановлено прожитковий мінімум в середньому - 2111 грн., тобто близько 70 євро на місяць, при цьому він не враховує медичні послуги, освіту тощо. Таким чином, у соціальних стандартах України поки що, на жаль, закладено межу абсолютної бідності.

Бідність - це не лише соціальна, а й економічна категорія, а тому залежить від таких макроекономічних показників, як ВВП, безробіття, інфляція та реальна заробітна плата. Політична криза наприкінці 2013 року, що супроводжувалася анексією Криму Росією та збройним конфліктом на Донбасі, значно ускладнило економічну ситуацію в Україні. Мінімальна заробітна плата України та країн Європи (у євро) наведена в таблиці 2.

Таблиця 2 – Мінімальна заробітна плата в Україні та країнах Європи, євро

Роки	Україна	Польща	Чехія	Словаччина	Угорщина	Іспанія
2013	106	393	318	338	335	753
2014	108	404	310	352	342	753
2015	55	410	332	380	333	857
2016	50	434	366	405	351	764
2017	111	454	407	435	412	826
2018	110	480	469	480	419	859
2019	129	523	519	520	464	1050

Джерело: складено автором [2].

Дані табл. 2. свідчать, що в Польщі, Чехії, Словаччині та Угорщині розмір мінімальної заробітної плати коливається в межах 320-520 євро. Щодо Іспанії, то її показники становлять 750-1050 євро. Мінімальна зарплата в Україні у 5-8 разів є нижчою від заробітної плати аналізованих країн. Відповідно

доданих обстежень Держстатув 2017 р. середній аробіток українського мігранта становив 722 дол. США, тоді як середня зарплата в Україні була втричі меншою.

Для вирішення питань міграції робочої сили слід вживати заходи макроекономічної стабілізації та відновлення економіки країни; створення нових робочих місць та розширення іноземних інвестицій. Зовнішні заходи у свою чергу повинні забезпечувати цивілізовані форми еміграції працівників та можливість їх вільного повернення на батьківщину, ввезення валюти, а також гарантії для українських мігрантів щодо захисту їх трудових прав за кордоном.

Список літератури

1. Зовнішня трудова міграція. Статистичний бюлетень. К.: Державна служба статистики України, 2017. 36 с.
2. Державна служба статистики України. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua/>.
3. Міграція як чинник розвитку в Україні. [Електронний ресурс]. Режим доступу: http://www.iom.org.ua/sites/default/files/mom_migraciya_yak_chynnyk_rozvytku_v_ukrayini.pdf

УДК 336.76

СМИЧОК С.П. студентка 4 курсу

Науковий керівник – **ШЕВЧЕНКО А.О.**, канд. екон. наук

Білоцерківський національний аграрний університет

ІНСТИТУТИ СПІЛЬНОГО ІНВЕСТУВАННЯ У СВІТІ ТА УКРАЇНІ

Розглянуто сутність та види інститутів спільного інвестування у світі та в Україні, динаміку зростання активів та випусків цінних паперів вітчизняних ІСІ, підкреслено ключову роль ІСІ у здійсненні інвестиційної діяльності на національному фондовому ринку.

Ключові слова: інститути спільного інвестування, корпоративні інвестиційні фонди, пайові інвестиційні фонди, сума активів, цінні папери.

Накопичення грошових коштів з метою здійснення інвестиційної діяльності в українському суспільстві в останні роки набуває значного поширення. Важлива роль в цьому процесі відводиться інститутам спільного інвестування (ІСІ). Даній тенденції сприяє також і динамічний розвиток національного фондового ринку. Метою створення та функціонування інститутів спільного інвестування (ІСІ) є залучення грошових коштів індивідуальних інвесторів шляхом розміщення цінних паперів, що сприяє ефективному використанню нагромаджень населення. Діяльність ІСІ найбільшого розповсюдження отримала в таких країнах як США, Велика Британія, Канада, Німеччина та Японія. В Англії ІСІ складаються з інвестиційних трастів та юніт-трастів. У США інститути спільного інвестування поділяються на три основні види: компанії сертифікатів з готівковою вартістю, об'єднані інвестиційні трасти та менеджеріальні компанії.

В Україні діяльність ІСІ підпорядковується Закону «Про інститути спільного інвестування(пайові та корпоративні інвестиційні фонди)»[1].

Згідно цього Закону, в Україні найбільшого розповсюдження набули два види інститутів спільного інвестування–корпоративні та пайові.

Під корпоративними інвестиційними фонами розуміють ІСІ, які створюються у формі публічних акціонерних товариств і здійснюють виключно діяльність із спільного інвестування.

Пайові інвестиційні фонди– це активи, що належать інвесторам на праві спільної часткової власності і перебувають в управлінні компанії з управління активами.

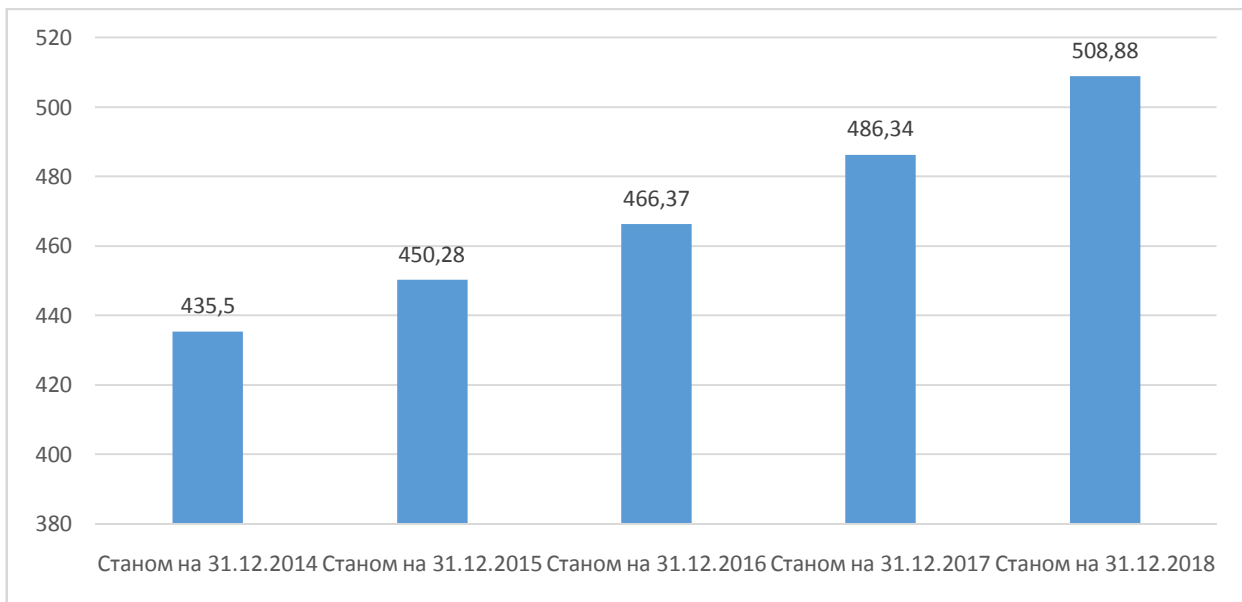
Загальна сума активів вітчизняних інститутів спільного інвестування на кінець 2018 року становила 312,935 млрд грн. Це на 99,184 млрд грн більше проти 2014 року. З них 296,243 млрд грн – активи венчурних ІСІ та 16,692 млрд грн – активи невенчурних ІСІ (табл.1)[2].

До складу активів відкритих ІСІ в основному належать акції, грошові кошти та державні цінні папери (44,83%, 24,95% та 24, 53% відповідно). Переважна частка активів інтервальних ІСІ складається з акцій (44,10%) та державних цінних паперів(42,11%).

Таблиця 1 – Результати діяльності інститутів спільного інвестування станом на 31.12.2018, млн грн

Вид ІСІ	Вартість активів інститутів спільного інвестування, млн.грн				
	2014	2015	2016	2017	2018
Пайові інвестиційні фонди	148123,59	170855,30	160079,41	170100,71	179378,03
Корпоративні інвестиційні фонди	65627,50	72485,84	75079,45	96110,91	133556,53
Усього	213751,09	243341,15	235158,86	266211,61	312934,55
Диверсифіковані	1196,74	788,40	140,19	95,35	92,57
Спеціалізовані	33,63	21,58	46,15	65,58	80,13
Недиверсифіковані	212520,72	242531,17	234972,52	266048,77	312754,95
Кваліфікаційні				1,92	6,91
Усього	213751,09	243341,15	235158,86	266211,61	312934,55
Закриті (невенчурні)	10708,90	11042,39	9444,79	8873,52	16521,25
Інтервальні	110,71	90,39	69,07	82,23	82,66
Відкриті	61,05	55,96	58,59	75,49707	87,92931
Венчурні	202870,43232	152,41225	586,41257	180,37296	242,72
Усього	213751,09	243341,15	235158,86	266211,61	312934,55

В Україні неухильно зростає кількість зареєстрованих випусків цінних паперів ІСІ. Так, станом на 31.12.2018 рік їх обсяг зріс на 73,38 млрд грн і становить 508,88 млрд грн (рис .1).

Рис.1. Динаміка обсягу зареєстрованих НКЦПФР випусків цінних паперів інститутів спільного інвестування станом на 31.12.2018 (наростаючим підсумком), млрд грн.

Номінальна вартість розміщених цінних паперів інститутів спільного інвестування, які перебувають в обігу в Україні станом на кінець 2018 року, становила 73,74 млрд грн(наростаючим підсумком). Загальний обсяг випусків цінних паперів ІСІ, які були зареєстровані НКЦПФР у 2018 році становив 22,54 млрд грн. В порівнянні з аналогічним показником 2017 року, це на 2,57 млрд грн більше[2].

Станом на червень 2019 року було зареєстровано 30 нових ІСІ. З урахуванням фондів, які закрилися протягом 2-го кварталу, станом на 30.06.2019 кількість діючих зареєстрованих ІСІ, за даними УАІБ, збільшилася до 1822[3].

Основною рушійною силою економіки в сучасному світі є фінансові ринки та їх інститути. Тому нормальне функціонування вітчизняної економіки неможливе без розвинутого фондового ринку та ефективної діяльності інститутів спільного інвестування, як одного із основних гравців фондового ринку.

Список літератури

1. Закон України «Про інститути спільного інвестування (пайові та корпоративні інвестиційні фонди)»// *Голос України*, 26.03.2001.№ 2299-III [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.rada.gov.ua>
2. Національна комісія з цінних паперів та фондового ринку [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.nssmc.gov.ua/activities/annual>
3. Офіційний сайт Української Асоціації інвестиційного бізнесу [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.uaib.com.ua/>

СОКОЛОВСЬКИЙ В.О., студент 4 курсу
Науковий керівник – **СВИНОУС І.В.**, доктор екон. наук
Білоцерківський національний аграрний університет

ДЕРЖАВНА ПІДТРИМКА СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОЇ КООПЕРАЦІЇ: ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД ТА ВІТЧИЗНЯНІ РЕАЛІЇ.

Здійснено оцінку державної підтримки розвитку сільськогосподарських обслуговуючих кооперативів в Україні та провідних країнах світу. Запропоновані заходи по удосконаленню методів державної підтримки сільськогосподарських обслуговуючих кооперативів з урахуванням світового досвіду.

Ключові слова: кооперація, сільське господарство, державна підтримка, сільськогосподарська продукція, фермерські господарства

Організаційна структура аграрного сектору економіки України характеризується значною кількістю особистих селянських господарств та малих сільськогосподарських підприємств всіх організаційно-правових форм господарювання. Необхідно зазначити, що загальноприйнятим у всьому розвиненому світі способом підвищення ефективності малих та середніх сільськогосподарських товаровиробників є їх кооперування з метою мінімізації трансакційних витрат при виробництві та реалізації сільськогосподарської продукції.

Розвиток різних кооперативних форм організації виробничо-господарської діяльності малих та середніх фермерських господарств набув широкого поширення в країнах Європейського Союзу. Так, в 2017 р. в сільськогосподарських кооперативах в Австрії, Данії, Нідерландах та Швеції вироблялося понад 90 % молока та понад 50 % плодоовочевої продукції [1].

За оперативними даними структурних підрозділів облдержадміністрацій, що забезпечують виконання функцій з питань агропромислового розвитку, кількість СОК, створених в Україні, станом на 01 липня 2019 року, склала 1338 одиниць, що на 52 одиниці більше, ніж на початку 2019 року. Однак, із них реально здійснюють господарську діяльність лише 57,4 %.

Нині потенціал сільськогосподарської кооперації в Україні є нереалізованим і свідченням цього є частка реалізації продукції кооперативами, яка складає менше 0,1 % від валової продукції сільського господарства країни, в них зайнятості, в якості основного місця роботи близько 30 тис. осіб, що складає 0,2 % сільського населення. В той час як в країнах ЄС виробництво валової продукції в аграрному секторі економіки становить від 40% до 50%, а в окремих державах і секторах до 70%. Основними причинами такого становища є: відсутність належної кооперативної освіти, недостатність обсягу та інструментів державної фінансової підтримки на етапі становлення СОК та несприятливі умови оподаткування їх діяльності.

На фоні безсумнівною важливістю кооперативного руху та його ролі в розвитку сільського господарства розглянемо практику розвитку державної підтримки сільськогосподарської кооперації в окремих країнах.

Найбільш розвинена сільськогосподарська кооперація в США, особливо в кредитній сфері. У 1916 р з ініціативи Конгресу США була створена Система кредитування фермерів для того, щоб забезпечити сільське господарство надійним кредитним джерелом [2].

При оподаткуванні виробничо-господарської діяльності суб'єктів господарювання податком на прибуток в Іспанії загальна податкова ставка становить 35%, в той же час для сільськогосподарських кооперативів - 18%. Також розвинена система соціального забезпечення. Крім цього Міністерство фінансів країни компенсує різницю між вартістю пільгового кредиту і ставкою відсотка за позику вільному ринку комерційним банкам, що надають пільгові кредити кооперативам [3].

Нині в більшості країн спостерігається скорочення загальної кількості податків платниками, яких є кооперативи. Уряди більшості країн ЄС стимулюють розвиток кооперативного руху через систему грантової підтримки, що спрямовується на розширення їх виробничо-господарської діяльності [14]

З 2018 року державна підтримка СОК молочарського, м'ясного, плодово-ягідного, овочевого напрямів діяльності, а також із заготівлі та переробки продукції бджільництва, дикорослих ягід, грибів і рослин здійснюється відповідно до пункту 9 Порядку використання коштів, передбачених у державному бюджеті для надання фінансової підтримки розвитку фермерських господарств, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 07 лютого 2018 року № 106, шляхом відшкодування 70 відсотків вартості придбаних кооперативами вітчизняного обладнання та техніки для транспортування сільськогосподарської продукції без урахування сум податку на додану вартість, але не більше ніж 3,0 млн грн на один СОК.

Станом на 24 жовтня 2019 року до Мінагрополітики надіслані протокол засідання Черкаської регіональної комісії та реєстр - одержувачів фінансової підтримки, до якого внесено СОК «Бики Черкащини» на суму 2,2 млн гривень. (термін прийому заявок регіональними комісіями відповідно до вимог Порядку – до 1 листопада року, в якому опубліковане оголошення).

За підсумками 2018 року таку підтримку отримали 6 СОК молочарського та плодово-ягідного напрямів діяльності Тернопільської, Івано-Франківської, Черкаської, Закарпатської, Волинської та Чернігівської областей для придбання обладнання із зберігання та переробки сільськогосподарської продукції на суму 8 575460,5 грн. Завдяки цьому три кооперативи молочного напрямку придбали 286 одиниць обладнання для створення цехів з виготовлення твердих сирів та три кооперативи плодово-ягідного напрямку - 16 одиниць обладнання для створення цехів первинної переробки плодово-ягідної сировини (охолодження та глибока заморозка).

Оцінюючи ефективність програми державної підтримки обслуговуючих сільськогосподарських кооперативів в Україні можемо констатувати, що саме на протязі 2018-2019 рр. вони фінансуються в повному обсязі, що дає підставу для впевненості малим сільськогосподарським товаровиробникам щодо розвитку кооперативних форм організації виробництва та збуту сільськогосподарської продукції.

Вважаємо, що ефективність функціонування сільськогосподарської обслуговуючої кооперації залежить від ступеня впливу державних та регіональних органів на кооперативні відносини, а також від існуючої моделі аграрного устрою країни.

Список літератури

1. Нікішина О. В. Інституційні основи формування сільськогосподарських кооперативів та їх роль у розвитку аграрної економіки / О. В. Нікішина, Н. О. Бібікова // Економічні інновації. - 2018. - Вип. 66. - С. 135-147.
2. Чан-хі О. С. Сільськогосподарська кооперація: зарубіжний досвід для України / О. С. Чан-хі, Н. О. Мосійчук // Міжнародний науковий журнал "Інтернаука". Серія : Економічні науки. - 2017. - № 2. - С. 13-18.
3. Гринюк Н. А. Світова практика оподаткування кооперативних підприємств / Н. А. Гринюк // Молодий вчений. - 2019. - № 4(2). - С. 476-481.

УДК 338.22-026.15:33

СТЕПАНЕЦЬ А.О., студентка 4 курсу

Науковий керівник – **САТИР Л.М.**, д-р екон. наук

Білоцерківський національний аграрний університет

Alina99Stepanets@gmail.com

КРЕАТИВНЕ ПІДПРИЄМНИЦТВО – ДРАЙВЕР ВПРОВАДЖЕННЯ ІННОВАЦІЙ

Розкрито зміст і основне значення креативного підприємництва як ресурсу економічної діяльності, що розглядається в контексті формування креативної економіки. Приділено увагу актуальним питанням визначення напрямів креативних інновацій та інноваційних ідей та їх застосуванню у креативному підприємстві. Встановлено напрямки діяльності влади щодо сприяння розвитку креативного підприємництва.

Ключові слова: креативне підприємництво, ідея, інновації, творчий процес, бізнес, креативна економіка

В умовах глобалізації колосально стрімко зростає поява нових товарів та послуг, що націлені на задоволення потреб та попиту споживачів, сприянню підвищення прибутковості бізнесу, і як результат розвитку економічної сфери життя на рівні окремих країн та і у світовому масштабі.

У сучасному світі майбутнє підприємств залежить від впровадження і реалізації інновацій та креативних ідей, як наслідок ментального креативного

(творчого) процесу. Звідси креативність – це процес формування нових ідей, а інноваційність – це їх практичне впровадження.

Створення інноваційних розробок, продукції, реорганізація процесів безпосередньо пов'язані з інтелектуальною діяльністю. А якщо говорити конкретно – із творчою діяльністю людини. За кожним винаходом або нововведенням стоїть творчість конкретних людей, їхні фантазія і нові ідеї. Тому креативність у підприємницькій діяльності на сьогодні є одним із найважливіших чинників комерційного успіху [1].

Креативне підприємництво – це нове слово в бізнесі, яке несе значення того, що творчість може стати затребуваною послугою та матиме змогу забезпечити успіх компанії. Чимало наукових досліджень та публікацій було присвячено розвитку підприємств – феномену його появи та розвитку.

Сучасне розуміння креативного підприємництва сформулював Ф. Котлер, який вважає, що головним фактором підприємницького успіху є комбінація виробничої рентабельності з максимальним задоволенням потреб суспільства, із залученням найбільш здібних і креативних підприємців до розвитку соціально відповідального бізнесу [2]. Вони вміють робити те, що зараз називається терміном «рефреймінг» – зміна рамки, здатність інтерпретувати події, побачити в них користь та вигоди.

Деніел Гоулман, американський письменник, психолог, науковий журналіст, який досліджував тему креативності та інноваційності підприємства, свого часу висловився так: «Зв'язок між творчістю і комерційним успіхом дуже важливий, проте його часто не беруть до уваги. Підприємці воліють думати про свою справу як про щось дуже організоване і стратегічне. Звісно, так і має бути, але бізнес не може досягти успіху, особливо в сучасних конкурентних умовах, без інновацій. А інновації залежать від творчості. Креативність – це вхід у процес, який в ідеалі призведе до інновацій [3].

Отже, креативне підприємництво – це підприємство майбутнього, яке вимагає різних навичок і використання різноманітних методів роботи.

Головною особливістю креативного підприємства є те, що воно засновано на знаннях, інформації та емоціях. Нові підходи будуються підприємцями-творцями, які окрім знань одночасно використовують уяву та творчу енергію задля створення нових ідей та впровадження нових цінностей [4].

Виходячи з того, який тип інновацій має бізнес підприємця та в якій сфері вона буде використана, залежить і організація інноваційного підприємства. У креативному секторі можуть існують наступні види інновацій:

- продуктові інновації – це набір процесів, що призначені для оновлення маркетингового потенціалу підприємства, зростання прибутку, збільшення частки ринку, підвищення авторитету, створення нових робочих місць;
- інновація технологій, що являє собою процес підвищення продуктивності праці, економії матеріальних ресурсів, енергетики, що дозволяє ефективно використовувати інформаційні системи та збільшувати обсяг прибутку компанії;

– соціальні інновації – це процес планового удосконалення гуманітарної складової підприємства, що дозволяє поглиблювати можливості на ринку праці, залучає співробітників для досягнення кращої продуктивності.

Креативність допомагає у підприємстві не тільки створювати інновації в наявних сферах, а й відкривати нові ніші на ринку. Так в останні кілька десятиліть зародилися цілі галузі: згадаймо електронну комерцію, соціальні мережі, застосування штучного інтелекту у фармакології, ІТ, дослідження космосу та ін.

За оцінками ЮНЕСКО, саме креативний бізнес є фінансовим і економічним драйвером, генеруючи більше двох трильйонів доларів у рік, що відповідає 3% світового ВВП, в той час у містах і регіонах з великою кількістю населення такий показник вище у три-п'ять разів. Креативні індустрії створюють робочі місця, а головне – вони стимулюють творче і інноваційне мислення, формують культуру людей.

Ключову роль у креативній економіці відіграють нові технології в різних сферах життєдіяльності, аналіз існуючих і відкриття нових. У рамках креативної економіки створюються нові напрями та моделі бізнесу, а креативне підприємництво може бути застосовано в будь-яких сферах бізнесу.

Як свідчить світовий досвід, формування креативної економіки напряму залежить від розвитку креативного підприємництва. Водночас створення необхідної інфраструктури і сприяння креативному сектору не може бути лише ініціативою підприємців. Держава та влада регіонального рівня мають бути зацікавлені у розвитку ефективного креативного підприємництва, яке підвищує рівень зайнятості і рівень життя населення. Підтримка креативного підприємництва стосується створення сприятливого бізнес-середовища, запровадження освітніх програм підготовки творчих талантів та зміцнення їх компетенцій при створенні креативного підприємництва.

Отже, нові ідеї, інноваційність, творчість є передумовою виробництва якісного нового продукту, який потребує розповсюдження та комерціалізації. Тільки таким чином, можна підняти показники збуту товарів чи послуг в креативному підприємстві і, відповідно, рівень економіки держави, в якій створюється цей продукт.

Напрямок креативного підприємництва є найбільш інновативним сектором економіки і важливим на різних рівнях, як персональному, так і на рівні компаній і держави. Креативне підприємництво – рушій розвитку суспільства що сприяє кращій інтеграції людини у соціум. Нині сектор креативних індустрій робить Україну привабливою – і для тих, хто тут живе, і для світу загалом, адже креативний продукт є цікавим і відкриває перспективи для міжнародної кооперації.

Список літератури

1. Назаренко Н.С. Соціально-економічні аспекти розвитку підприємництва в Україні / Н.С. Назаренко // Соціальна економіка. – 2016. – № 2–3. – С. 105–110.

2. Інноваційне підприємництво : креативність, комерціалізація, екосистема : навч. посіб. для вищих навч. закладів / Авт. кол. : Ю. М. Бажал, І. В. Бакушевич, У. Венесаарін. / за ред. д-ра екон. наук проф. Ю. М. Бажала. – К. : Унів. вид-во ПУЛЬСАРИ, 2015. – 278 с.

3. Писаревський М. Креативність у підприємстві: як народжуються інновації? Електронний ресурс. Режим доступу [http://www.nas.gov.ua/siaz/Ways_of_development_of_Ukrainian_science/article/18066.2.1.001.pdf]
4. Ткачук О.М. Управління розвитком підприємства в Україні / О.М. Ткачук, В.В. Турчак / Вісник Київського національного торговельно-економічного університету. – 2015. – № 1. – С. 56–64.

УДК: 631.1

ТЕРЕЩЕНКО О.А., студентка 4 курсу
Науковий керівник – **ОДНОРОГ М.А.** канд. екон. наук
Білоцерківський національний аграрний університет
maksym.odnorog@btsau.edu.ua

НАУКОВІ ОСНОВИ ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ СУБ'ЄКТІВ ГОСПОДАРЮВАННЯ АГРАРНОЇ СФЕРИ УКРАЇНИ

Досліджено, що в умовах глобалізації світової економіки характер розвитку всіх галузей економіки, включаючи аграрний сектор, нерозривно пов'язаний з активною інноваційною діяльністю. З'ясовано, що як показує зарубіжний і вже український досвід високотехнологічних секторів економіки, суб'єкти господарювання досягають можливостей для інноваційного розвитку за рахунок залучення зацікавлених сторін (субпідрядників, постачальників та споживачів) у створенні спільних підприємств та продуктів, поєднуючи економічну діяльність з ціллю ефективнішого спільного стратегічного розвитку.

Ключові слова: інновації, інноваційний розвиток, суб'єкт господарювання, аграрна сфера.

Заміна імпорту з подальшим переходом на експортно-орієнтовану діяльність суб'єктів господарювання є одним із найважливіших завдань у сучасних умовах розвитку аграрного сектору економіки України. Рішення цього питання в даний час зумовлене неконкурентоспроможністю більшості суб'єктів господарювання в аграрному секторі української економіки, що призвело до значного зростання попиту на імпорт продовольчих товарів. Вирішення цього завдання слід розглядати у прямому зв'язку з інноваційним розвитком суб'єктів господарювання в аграрному секторі економіки. Останнє пов'язане з тим, що посилення конкуренції як на зовнішньому, так і на внутрішньому ринках змушує суб'єкти господарювання шукати та впроваджувати все новіші рішення не лише у технологічній сфері, але й у соціальній, економічній, екологічній та інституційній.

Для підвищення активності суб'єктів господарювання до інноваційної діяльності, як інструменту забезпечення ефективності використання зовнішніх та внутрішніх конкурентних переваг в умовах невизначеності та високої динамічності змін в інноваційній економіці, необхідно просувати процеси об'єднання суб'єктів господарювання в інтеграційні групи, що спеціалізуються на адаптації їх до динамічних змін зовнішнього середовища та оптимізації

використання внутрішніх ресурсів для виробництва конкурентоспроможної продукції.

Для сучасних умов в аграрному секторі економік розвинених країн характерні такі явища:

- інноваційний характер аграрного сектору економіки;
- прискорений розвиток логістичної та транспортної інфраструктури, тоді як природні, територіальні та ресурсні переваги втрачають колишню роль;
- розвиток ринкової інфраструктури, включаючи Інтернет-технології, коли формування електронних торгових платформ не дозволяє підприємствам отримувати надприбуток, виходячи з кон'юнктурних факторів та відсутності достовірної інформації про ринок;
- комерціалізація виробничої, технологічної та інноваційної сфер, що робить технологію виробництва та обладнання більш доступними для широкого кола споживачів.

Сучасний етап розвитку сільського господарства характеризується інтелектуалізацією («розумним» землеробством), автоматизацією та робототехнікою сільськогосподарської праці.

Найближчим часом «розумне» господарство дозволить сільськогосподарським товаровиробникам збільшити урожай і скоротити витрати – від кількості використаних добрив та кількості поїздок на сільськогосподарських машинах. Екосистема постачальників та зацікавлених сторін є дуже складною. Вона включає в себе величезну кількість учасників – від великих виробників важкої сільськогосподарської техніки, до постачальників технології (міжмашинних технологій) та ІТ-підтримки систем прийняття рішень, а також постачальників досвіду та знань у всіх областях землеробства. У цьому випадку партнерство є ключовим фактором у створенні успішного ланцюга поставок [1, с. 7].

Дослідження ринку показують, що деякі найбільші сегменти застосування включатимуть безпілотні літальні апарати (БПЛА) для сільськогосподарських цілей, ґрунтових робіт, робіт із застосуванням матеріалів, тракторів без водіїв та доїльних робіт на молочних фермах.

Наведені вище тенденції розвитку сільського господарства за кордоном свідчать про поступове переорієнтацію аграрної економіки на інноваційний шлях розвитку, коли інновації відіграють ключову роль в економічній діяльності. У зв'язку з цим необхідно сформувати такі суб'єкти господарювання, в межах яких будуть створені умови та можливості для формування нових знань та навичок, а також повноцінної інноваційної діяльності для всіх або більшості суб'єктів господарювання аграрного сектору економіки. Найефективнішими серед таких утворень, що впливає із світової та вже зародженої української практики, є кластери та, зокрема, агро-кластери [2, с. 301].

При цьому необхідно розуміти, що існує мінливість кластерних інтеграційних утворень, що визначається основною метою створення кластера. Можуть бути такі типи кластерних утворень:

1) Інфраструктурно-інноваційний кластер. Він формується навколо системи гарантованого споживання продукції. Існуюча інфраструктура використовується, але застосовуються нові технологічні рішення.

2) Інноваційний кластер. Він формується на основі принципово нової, неіснуючої інфраструктури; її формування передбачає державні гарантії.

3) Ультраструктурний (метапромисловий) кластер. Він формується на основі перетворень агропромислового комплексу. При цьому створюється передова технологія, в рамках якої формуються агропромислові та пов'язані з ними підприємства.

4) Позичений кластер. Він формується на основі зарубіжного досвіду застосовуваних технологій та заснований на імпортозамінних технологіях.

Для аграрного сектору, в умовах низької інноваційної активності, з одного боку, і досить високого рівня прибутковості суб'єктів господарювання, сформованих в останні роки, з іншого – агро-кластер інтеграційне формування має вирішити дві основні проблеми, що перешкоджають переходу аграрного сектору на інноваційний шлях розвитку.

Агро-кластер як інтеграційне формування розвитку суб'єктів господарювання передбачає підвищення ефективності передачі інновацій суб'єктам господарювання. Передача інноваційні технології здійснюються з урахуванням особливостей виробництва потужності та взаємної адаптації виробничо-господарських комплексів у межах України в рамках агрокластеру, враховуючи спільну мету його створення. Це дозволяє досягнення таких результатів:

1) Формувати стабільну конкурентоспроможність агро-кластеру як промислової, так і комерційної будови;

2) Збільшити консолідовану вартість суб'єктів господарювання і, відповідно, їх кредиту та інвестиційна привабливість;

3) Створити ефективні механізми модернізації виробничих потужностей та відтворення технічного потенціалу суб'єктів господарювання в рамках проекту агро-кластер.

Список літератури

1. Дементьев В. В. Чому Україна не інноваційна держава: інституційний аналіз [Текст] / В. В. Дементьев, В. П. Вишневський // Економічна теорія. – 2011. – № 3. – С. 5–20.

2. Саблук П. Т. Інноваційна діяльність в аграрній сфері: інституціональний аспект: монографія / П. Т. Саблук, О. Г. Шпикуляк, Л. І. Курило. – К.: ННЦ ІАЕ, 2010. – 706 с.

ТЕРЕЩЕНКО О.А., студентка 4 курсу
Науковий керівник – ЖИТНИК Т.П., канд. екон. наук
Білоцерківський національний аграрний університет
www.tereschenko4@gmail.com

ОСНОВНІ ТЕНДЕНЦІЇ РЕКЛАМНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ СУЧАСНИХ ПІДПРИЄМСТВ

Проаналізовано сучасний рівень та основні тенденції рекламної діяльності підприємств. Визначено особливості здійснення рекламної діяльності сучасними підприємствами. Окреслено ключові складові забезпечення ефективності реклами за умов нестабільного бізнес-середовища.

Ключові слова: рекламна діяльність, підприємство, рекламна політика, стратегія, бізнес-середовище, ефективність.

Рекламна політика є однією з основних сил для просування продукту на ринку. В даний час більшість компаній мають цілі маркетингові відділи, діяльність яких зосереджена на розробці стратегії розвитку підприємства. Це може допомогти підвищити попит на продукцію, престиж фірми і зробити більш дорогим бренд компанії. Достовірна інформаційна та сформована математична база може стати прекрасним доповненням в прийнятті вірного рішення при плануванні діяльності підприємства. Сьогодні реклама виконує різні функції та тісно взаємопов'язана із фінансовими результатами, а саме:

- працює на розширення ринку збуту товару;
- інформує споживачів про нові товари та їх якість;
- сприяє підтримці попиту;
- служить засобом контролю якості;
- стимулює підвищення рівня життя споживача;
- забезпечує зростання товарообігу, а відповідно і виручки.

При правильній організації реклама дуже ефективна і сприяє швидкій та безперешкодній реалізації виробленої продукції.

Реклама товарів – не примха. Це природний інструмент економіки і важливий регулятор ринкової системи. У наукових матеріалах реклама визначається як «інформація про споживчі властивості товарів і види послуг з метою створення попиту на них» [1].

На практиці виникають проблеми у відокремленні реклами від ділового оголошення. Відмінність між ними можна провести за такими критеріями [2]:

- за метою (вплинути на людську психіку в плані прийняття відповідного рішення), оскільки оголошення (ділова інформація) - таке завдання не ставить;
- за прийомами, за допомогою яких досягається мета (реклама використовує багато прийомів, у тому числі художні прийоми, які залучають широкі маси, що не властиве для ділового оголошення);
- за змістом інформації (без достовірності

оголошення або інша ділова інформація стають безглуздими, тоді як рекламна інформація повна перебільшень);

- за спрямованістю (якщо реклама спрямована на притягнення уваги дуже багатьох людей, то оголошення, хоча й призначено для широкої аудиторії, але дає можливість вибрати варіант, який найбільш прийнятний для того, хто його помітив) [3].

Підводячи підсумок вищесказаному, можна виділити такі функції реклами: економічна, просвітницька, виховна, політична, соціальна, естетична (табл. 1).

Таблиця 1 – Характеристика функцій реклами

№ з/п	Вид реклами	Виконувані функції
1	Інформативна	Доводить до відома споживачів інформацію про товари, їх види, призначення, показники якості, особливості, рівень цін тощо. Повідомляє про місце знаходження підприємства чи торговельного закладу, номери телефонів
2	Переконувальна	Заохочує споживача віддати перевагу тому чи іншому товару. Змінює сприйняття споживачем властивостей товару. Переконує споживача в необхідності придбання товару
3	Нагадувальна	Нагадує споживачеві про наявність товару, місце та умови його продажу й використання
4		Підтримує споживача в його роздумах щодо вибору конкретного товару чи послуги
5	Лице фірми	Формирует образ товара и имидж предприятия

* Джерело: [3].

Сьогодні без реклами не може обійтися жодна фірма, адже серед потоку інформації пропонований товар може просто загубитися серед безлічі подібних. Для отримання ефекту від реклами розробляється рекламна кампанія.

Відмінним прикладом ефективної рекламної кампанії являється історія однієї компанії, що змогла не тільки досягти фінансових результатів, а й сформувати соціальну думку. У 1938 році Гаррі Оппенгеймер, голова компанії DeBeers, відправився в США, де найняв рекламне агентство N.W.Ayer. Метою кампанії стала зміна сприйняття діаманта як ексклюзивного товару для багатіїв. Цієї ідеї не відкинули повністю – діаманти, як і раніше, були символом приналежності до еліти. Саме N.W. Ayer розпочали пропаганду кілець з діамантом як ідеального подарунка на заручини. У будь-якому випадку, саме рекламне агентство зробило наголос на тому, що чим більше камінь, тим більша і любов. Це було необхідно через те, що практичні американці не дуже-то поспішали купувати кільця з великими діамантами.

Ще один напрямок кампанії - переконання чоловічої частини населення США в тому, що обручка має коштувати хоча б одну місячну зарплату. Уже в 1941 році продажі діамантів в США вирости на 55%. Позиціонування діамантів в якості своєрідного символу непорушності шлюбних уз також повинно було перешкоджати перепродажу кілець і інших прикрас. Сам слоган був названий

кращим слоганом 20 століття і відомий практично кожному. Діамант поступово з символу статусу став каменем романтичним [5].

У журналах почали друкуватися статті, що описують, які діаманти дарують або дарували своїм нареченим королі, світові лідери та інші знаменитості. Крім того, у вищих навчальних закладах проводились лекції про звичаї дарувати обручки. Англійська королівська сім'я під впливом DeBeers долучилася до акції, з'являючись на публіці з прикрасами з алмазами і діамантами. Суспільство щосили переводили на обожнювання діамантів. DeBeers також скористалася популярністю деяких акторів і франшиз (фільм «Джентльмени віддають перевагу блондинкам» з Мерилін Монро і всесвітньо відомою піснею «Кращі друзі дівчат - діаманти»).

До речі, сам Гаррі Оппенгеймер, незважаючи на пророблену роботу з просування діамантів, вважав їх марними. Саме тому він докладав усіх зусиль, щоб перетворити їх на своєрідний магічний камінь, який символізує непорушність шлюбних уз. Суть всіх виконаних дій зводилася до того, щоб спровокувати покупку діамантів, але при цьому не допустити їх перепродажу, перетворивши в сентиментальний символ. Процес був тривалим, але успіху DeBeers все ж домоглася.

На даному прикладі видно, що реклама є неймовірною рушійною силою, котра при правильному підході спроможна формувати соціальну думку.

В загальній системі комплексу маркетингових заходів реклама не є домінуючим елементом. Зокрема, по оцінках деяких вчених-маркетологів у загальній сумі факторів, що впливають на прийняття позитивних рішень про купівлі, рекламі належить лише до 1/8 частки.

Практика показує, що найбільш значимими факторами, що визначають збільшення чи зменшення збуту продукції, є, в першу чергу, якість і споживчі властивості самих товарів, їхня ціна, загальне кон'юнктурне становище на ринку, дії конкурентів і т.п.

Реклама вимагає великих грошей, що легко розтратити в пусту, якщо фірма не зуміє точно сформулювати задачу, прийме недостатньо продумані рішення щодо рекламного бюджету, звертання і вибору засобів реклами, не зуміє зробити оцінку результатів рекламної діяльності. Проте завдяки своїй здатності впливати на спосіб життя реклама залучає до себе пильну увагу громадськості, через що підсилюється регулювання покликане гарантувати відповідальний підхід до здійснення рекламної діяльності.

Список літератури

1. Брігхем Є.Ф. Основи маркетингу. Пер. з англ. - Київ: КП "ВАЗАКО", "Молодь", 2011.
2. Вітлінській В.В. Ризики у маркетингу. - К: ТОВ "Борисфен-М", 2011. - 336 с.
3. Бланк М.А. Основи маркетингу. - К: «Ніка-Центр», 2010.
4. Басовский Л.Є. Маркетинг. Підручник. - М.: ИНФРА, 2011. - 240 с.
5. Електронний ресурс // <http://lingvoprofessional.ru/36355>.

ФОЩАНИНА В.В., студентка 3 курсу
Науковий керівник – **ІЩУК В.В.**, викладач
Технологічно-економічний коледж БНАУ
osvita622@ukr.net

ОСОБЛИВОСТІ МАРКЕТИНГОВОЇ ТОВАРНОЇ ПОЛІТИКИ В СУЧАСНИХ ЕКОНОМІЧНИХ УМОВАХ

Формування ефективної маркетингової товарної політики в сучасних економічних умовах пов'язане з безпосереднім впливом всіх дій, спрямованих на виробництво та реалізацію товару, на кінцевий результат діяльності підприємства .

Ключові слова: економічні умови, товар, маркетингова політика, ефективність

Аналіз проблем маркетингової товарної політики проаналізовано у роботах Длігач А.О., Балабанова Л.В., Войчак А.В., Гаркавенко С.С., Кардаш В.Я., Котлер Ф., Крикавський Є.В., Ламбен Ж-Ж, Ткаченко Н.Б., Холодний Г.О., Старостіна А.О..

Для підприємства товарна політика передбачає низку маркетингових заходів, за допомогою яких формуються асортимент, якість та збут товару.

Автори, які займалися вивченням особливостей маркетингової політики, по-різному трактують її поняття.

Войчак А.В. дає визначення товарній політиці як комплексу заходів, в рамках яких один чи кілька товарів використовуються як основні інструменти виробничо-збутової діяльності фірми [1].

На думку Кардаш В.Я., товарна політика – це сукупність засобів впливу на споживачів за допомогою товару [3].

Ткаченко Н.Б. прирівнює товарну політику до систематизованих дій підприємства для визначення місця товару на ринку, задоволення конкретного потенційного споживача товарами [4].

Гаркавенко С.С. дає визначення товарній політиці як комплексу заходів, що використовуються як основні інструменти досягнення цілей фірми в рамках одного чи декількох товарів [2].

Холодний Г.О. визначає товарну політику як певний алгоритм дій, спрямованих на розробку виробничої програми підприємства з урахуванням інтересів споживачів, рівня впливу конкурентів, забезпеченості ресурсами [5].

Розглянувши бачення багатьох авторів, можна узагальнити, що маркетингова товарна політика – це планування та реалізація конкурентної стратегії товару шляхом формування та удосконалення тих показників, які роблять товар цінним для споживачів та приносять прибуток підприємству.

В сучасних економічних умовах, які характеризуються жорсткою конкуренцією, саме властивості і характеристики товару визначають вектор діяльності підприємства.

Всі дії, які пов'язані з розробкою, виробництвом чи удосконаленням товару, його реалізацією та післяпродажним обслуговуванням, рекламою чи вилучення з виробництва, впливають на прибутковість підприємства.

Необґрунтованість товарної політики може призвести до неактуального асортименту, втрати конкурентоспроможності, погіршення показників ділової активності та фінансової стійкості.

У сучасних економічних умовах підприємство самостійно формує та реалізовує маркетингову товарну політику, причому вона не буде єдиною для всіх продуктів, потрібно враховувати індивідуальні особливості. До таких особливостей відносять: стадію життєвого циклу товару; визначення оптимального асортименту; стратегію пакування і дизайну товарів; сервісне обслуговування; створення та підтримання стійкого позитивного іміджу продукції.

Отже, маркетингова товарна політика є важливою складовою загальної стратегії діяльності підприємства. Всі дії та заходи, спрямовані на ефективні позиціонування себе на ринку, починаючи зі стадії розробок до стадії отримання прибутків, мають свої індивідуальні особливості, ефективність яких визначається конкурентоспроможністю товарів та прибутками від їх реалізації.

Список літератури

1. Войчак А.В. Маркетинговий менеджмент : [підручник] / Войчак А.В. – К. : КНЕУ, 1998. – 268 с.
2. Гаркавенко С.С. Маркетинг : [підручник] / Гаркавенко С.С. – К.: Лібра, 2002. – 712 с.
3. Кардаш В.Я. Маркетингова товарна політика: [навч.-метод. посіб. для самост. вивч. дисципліни] / Кардаш В.Я. – К.: КНЕУ, 2000. – 124 с.
4. Ткаченко Н.Б. Маркетингова товарна політика: [навч. посіб.] / Ткаченко Н.Б. – К.: КДТЕУ, 2000. – 149 с
5. Холодний Г.О. Маркетингова товарна політика: [навч. посіб.] / Холодний Г.О. – Харків : Вид. ХНЕУ, 2006. – 324 с

УДК 631.16:336

ФУРСЕНКО А.С., студентка 3 курсу

Науковий керівник – **ГУТКО Л.М.**, канд. екон. наук

Білоцерківський національний аграрний університет

ПЛАТОСПРОМОЖНІСТЬ ПІДПРИЄМСТВА ЯК ЗОВНІШНІЙ ПРОЯВ ЙОГО ФІНАНСОВОЇ СТІЙКОСТІ

Розглядається важливий показник фінансового стану підприємства – платоспроможність. Обґрунтовується її функціональна сутність та визначаються вимоги до управління нею для забезпечення фінансової стійкості підприємства.

Ключові слова: платоспроможність, кредитоспроможність, ліквідність, фінансовий стан, ліквідні активи, кредиторська заборгованість.

У ринковій економіці одними із найважливіших показників, що характеризують фінансовий стан підприємства є його платоспроможність. Поняття “платоспроможність” тлумачиться по-різному. В одному випадку платоспроможність зводиться до співставлення наявності та надходження коштів із платежами за короткостроковий період [1], у другому – платоспроможність характеризується показниками забезпеченості власними коштами та коефіцієнтом поточної ліквідності [2], в іншому – аналіз платоспроможності зводиться лише до вимірювання співвідношення обігових активів чи їх окремих елементів з короткостроковою заборгованістю, тобто аналізуються лише показники поточної, критичної та абсолютної ліквідності [3].

Оцінка ліквідності підприємства полягає у встановленні відповідності між погашенням його боргових зобов'язань та надходженням грошових коштів за реалізовану продукцію, виконані роботи та надані послуги. Ліквідність залежить від того, як швидко і без значних витрат можна реалізувати активи підприємства, та чи достатньо надходить коштів для розрахунків з постачальниками і кредиторами.

Низька ліквідність підприємства є наслідком його збиткової діяльності або низького рівня рентабельності, нераціонального розміщення фінансових ресурсів, що призводить до втрати платоспроможності та банкрутства.

Потенційними засобами для погашення кредиторської заборгованості є грошові кошти у національній та іноземній валюті, високоліквідні короткострокові фінансові вкладення, дебіторська заборгованість, запаси товарно-матеріальних цінностей.

Підприємство не може повністю направити обігові кошти для погашення боргів, так як не буде коштів для ведення господарської діяльності. Тому платоспроможним вважають те підприємство, у якого обігові кошти значно перевищують розмір заборгованості.

Основною причиною погіршення платоспроможності, а отже і фінансової стійкості, є нестача грошових коштів при малих обсягах реалізованої продукції [2]. Для підприємства в ринковій економіці обсяг виручки від реалізації продукції повинен покрити всі витрати виробництва, зберігання і збуту продукції. В протилежному випадку виникає поступове скорочення обігових коштів і неспроможність продовження виробничої діяльності підприємства. Недостатній обсяг виручки від реалізації може бути зумовлений різними причинами. По-перше, у випадку продажу продукції за цінами, нижчими від собівартості.

По-друге, у зв'язку з відсутністю попиту неможливо реалізувати продукцію підприємства за цінами, вище собівартості. Усунути цей негативний вплив можливо через вирішення комплексу питань виробництва, постачання і збуту. По-третє, навіть при правильному визначенні ціни обсяг реалізації може бути недостатнім для покриття витрат. У зв'язку з цим необхідно скорочувати нерентабельне виробництво, а також розширювати ринки збуту продукції. По-четверте, негативно впливає на забезпечення достатнього обсягу реалізованої продукції несвоєчасне надходження виручки від покупців за відвантаженою продукцією. В даному випадку необхідно вжити усі можливі заходи по

надходженню коштів від покупців, адже відстрочка платежу негативно впливає на фінансову стійкість підприємства в зв'язку із знеціненням коштів через інфляційні процеси [3].

На зменшення надходження виручки від реалізації впливають перебої у виробничому процесі, погіршення якості продукції, труднощі в забезпеченні транспортування продукції. Дефіцит готівки приводить до втрати фінансової стійкості, оскільки підприємство перетворюється в “технічно неплатоспроможне”.

Таким чином, платоспроможність розглядається як здатність суб'єкта господарювання виконувати свої боргові зобов'язання перед іншими суб'єктами ринку; використовується як синонім ліквідності. Тим часом, поняття “платоспроможність” і “ліквідність” мають власний зміст. Ліквідність означає можливість швидкого перетворення будь-яких цінностей у грошові кошти з метою погашення своїх боргових зобов'язань. Платоспроможність же означає здатність підприємства оплатити вимоги партнерів, обумовлені прийнятими раніше зобов'язаннями.

Список літератури

1. Непочатенко О.О. Фінанси підприємств: [підручник]. К.: Центр учбової літ., 2013. 504 с.
2. Тютюнник Ю.М. Фінансовий аналіз: [навчальний посібник]. 2-ге вид., перероб. і доп. Полтава: РВВ ПДАА, 2014. 358 с.
3. Харченко О.С. Управління платоспроможністю в системі фінансової безпеки підприємств: дис. ... канд. екон. наук. ПВНЗ «Європейський університет». К., 2015. 253 с.

УДК 336.76'06(477)

ХУТОРНА С.В., студентка 3 курсу

Науковий керівник – **АРТІМОНОВА І.В.**, канд. екон. наук
Білоцерківський національний аграрний університет

СУЧАСНИЙ СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ФІНАНСОВОГО РИНКУ УКРАЇНИ

Проаналізовано сучасний стан та висвітлено проблемні аспекти розвитку фінансового ринку в Україні. Охарактеризовано діяльність основних учасників фінансового ринку. Визначено стратегічні напрями та пріоритети розвитку фінансового ринку України.

Ключові слова: фінансова система, інвестиція, інституційна інфраструктура, фінансові ресурси, фінансові установи.

Провідну роль у забезпеченні економічного зростання та ефективного розвитку різних сфер економіки відіграє фінансовий ринок. Підвищення рівня капіталізації банківської системи та формування доданої вартості в економіці досягається на фінансовому ринку завдяки акумуляції і ефективному перерозподілу вільних фінансових ресурсів на основі взаємодії інтересів учасників економічного процесу. Тому для вітчизняної економіки важливим

є подальший розвиток фінансового ринку так як це дозволить залучати потужні інвестиції через механізм трансформації фінансових ресурсів, які сприятимуть сталому розвитку економіки.

Питання становлення та розвитку фінансового ринку України досліджували відомі вітчизняні вчені, зокрема такі як О.А. Білоус, О.Д. Василик, В.М. Опарін, О.В. Онікієнко, Г.Г. Козоріз, І.О. Школьник, С.П. Ярошенкота інші. Однак, проблеми розвитку фінансового ринку в Україні, досі залишаються не вирішені, тому потребують подальшого розгляду та аналізу цього питання.

Фінансовий ринок є одним із базових ринкових сегментів взаємодії суб'єктів економіки і розглядається як складна відкрита економічна система, яка представляє собою сукупність економічних відносин та інститутів, пов'язаних з перерозподілом капіталу [1].

Фінансово-економічні відносини певною мірою визначають стан розвитку національної економіки, а однією з ключових складових їх побудови є наявність розвинутого фінансового ринку. Нині в Україні одним з головних завдань є побудова високоліквідного фінансового ринку, який буде інтегрований у всесвітню фінансову систему, що значно дозволить розширити інвестиційні можливості країни в світовому просторі [2].

Характерною ознакою розвинутої фінансової системи країни є обмеження операцій з міграції та перетворення вільного капіталу. В країнах з розвинутою економікою ці процеси відбуваються на розвинутому та прозорому фінансовому ринку. Разом з тим успішному функціонуванню фінансової системи, в тому числі і фінансового ринку, сприяє наявність розвинутої інституційної інфраструктури.

На сучасному етапі найбільш продуктивними та активними учасниками фінансового ринку України є комерційні банки та страхові компанії, яким належить найбільша частка сформованих фінансових ресурсів.

Відмітимо, що кількість діючих банків у 2019 року становило 84 установ, а у 2018 спостерігається скорочення до 78 банківських установ. За показниками НБУ, у 2018 році банківська система України вперше за останні п'ять років показала чистий прибуток який склав 16,4 млрд грн, у попередньому 2017 році були збитки на 28,1 млрд. грн. Протягом 2015-2019 років рівень зростання депозитів в банківській системі вдвічі перевищував рівень зростання кредитних портфелів та, як результат, співвідношення кредитів до депозитів в банківській системі України знизилось порівняно з кінцем 2014 року (149%) на 39% та досягло рівня - 110 % [3].

Загальновідомо, що нині страховий ринок України перебуває на початковій стадії свого розвитку. За даними економістів, в Україні покриття страхового поля становить від 3-5%, тоді як у країнах Західної Європи більш ніж 90%. Це демонструє те, що в Україні не використовують страхові резерви належним чином [3].

На сьогоднішній день фінансовий ринок є низько капіталізований. Поштовхом до цього стали нестабільні умови ведення бізнесу, незахищеність права власності та низький рівень корпоративного управління. Тому першочерговою метою теперішнього етапу розвитку економіки країни повинно

стати прийняття та втілення обґрунтованих і системних реформ у фінансовій сфері. Для цього потрібно розробити та впровадити комплексну стратегію розвитку фінансового сектора України у довгострокову перспективу, яка враховуватиме реальне економічне становище та стратегічні пріоритети країни в умовах глобалізації світових фінансових ринків.

Зараз в Україні розвиток фінансового сектору визначається Угодою про співробітництво між Україною та ЄС, Меморандумом про економічну та фінансову політику та новоствореною Стратегією розвитку фінансового сектору України до 2025 року. Ця стратегія спрямована на поліпшення таких напрямів як зміцнення фінансової стабільності; сприяння макроекономічному розвитку та зростанню економіки; розвиток фінансових ринків; розширення фінансової інклюзії; впровадження інновацій у фінансовому секторі [4]. Це все підтверджує важливість фінансового ринку для економічної системи країни та визначає значний його вплив на її стан. Вважаємо, що для подальшого розвитку фінансового ринку України потрібно:

- створити ефективну систему регулювання та нагляду за діяльністю небанківських фінансових установ;
- відновити довіру населення до фінансово-кредитних установ;
- в галузі страхування запровадити накопичувальну систему пенсійного забезпечення;
- сформуванню ефективну систему перерозподілу ресурсів з пріоритетним їх спрямуванням на реалізацію проектів економічного розвитку;
- стабілізувати валютний ринок.

Проведені дослідження вказують, що стабільне функціонування фінансового ринку є важливою складовою подальшого зростання та розвитку національної ринкової економіки. Хоча нинішній етап розвитку фінансового ринку є проблематичним і важко прогнозованим, але саме такий стан дає змогу впроваджувати інноваційні та радикальні заходи щодо реформування фінансового ринку України. Вважаємо, що комплексне впровадження принципів Стратегії розвитку фінансового сектору України до 2025 року є одним з дієвих механізмів стабілізації нинішньої ситуації у фінансовій системі країни.

Список літератури

1. Савінова Ю. М. Особливості розвитку фінансового ринку України як основи функціонування системи фінансового посередництва. Ефективна економіка. № 5. 2013. [Електронний ресурс]. Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/efek_2013_5_44. (дата звернення: 28.03.2020).
2. Шишпанова Н.О., Іванов А.О. Фінансовий ринок: сучасний стан, проблеми на перспективи розвитку. Електронне наукове видання з економічних наук «Modern Economics». № 1. 2017. С. 66-72.
3. Офіційний сайт Національного банку України [Електронний ресурс]. Режим доступу : <http://www.bank.gov.ua>. (дата звернення: 30.03.2020).
4. Урядовий портал виконавчої влади України [Електронний ресурс]. Режим доступу : <https://www.kmu.gov.ua/news/regulyatori-finansovogo-rinku-zatverdili-strategiyu-rozvitku-finansovogo-sektoru-ukrayini-do-2025-roku> (дата звернення: 26.03.2020).

ШАРАВАРА В.В., студент 3курсу
Науковий керівник – **ГНЄДІЧ В.І.**, викладач
Технологічно-економічний коледж БНАУ
economiche.tekbnau@gmail.com

ЦУКРОВА ГАЛУЗЬ УКРАЇНИ - СТРАТЕГІЧНА СКЛАДОВА АГРОПРОМИСЛОВОГО КОМПЛЕКСУ УКРАЇНИ, ЇЇ РОЛЬ У ВИРІШЕННІ ПРОДОВОЛЬЧОЇ ПРОБЛЕМИ

У статті розглядається особливе значення бурякоцукрового виробництва, як важливої складової агропромислового комплексу. Проаналізовано загальний огляд стану цукрової промисловості України. Досліджено основні проблеми цукрової галузі на сучасному етапі кризи аграрної сфери на прикладі цукропереробного підприємства, а також перспективи подальшого розвитку бурякоцукрового виробництва України.

Ключові слова: агропромисловий комплекс, галузь, підприємство, цукровий буряк, цукор, ціна, якість, модернізація.

Цукрова галузь є однією з основних складових усього агропромислового комплексу, за допомогою якої вирішується стратегічна продовольча проблема нашої країни. Сьогодні в Україні головне джерело цукру – це цукрові буряки, які є цукровмісними рослинами.

У коренеплодах міститься 17-18% цукру, а іноді 20% і більше. Цукор – є вуглеводом, який цілком складається із сахарози. Цукор має важливе значення в харчуванні людей усього світу, це джерело енергії і пояснюється це високим вмістом цукрози (99,5 – 99,9%). Він легко і швидко засвоюється клітинами організму і потрібний для забезпечення функціонування печінки, мозку, живлення м'язів, особливо серцевого, зміцнення нервової системи.

Приблизно 50% цукру використовується у харчовій промисловості, 30% - у хімічній та фармацевтичній, 20% - в інших галузях.

Досить тривалий період Україна була найбільшим у світі виробником цукрових буряків і другим за величиною та одним із потужних експортерів цукру в Європі. Внаслідок критичного звуження сировинної бази цукрових заводів на тлі критичного фінансового й матеріально-технічного стану більшості сільськогосподарських виробників значно скоротилися обсяги виробництва цієї важливої культури.

Головною умовою існування ринку цукру є забезпеченість цукрових заводів країни сировиною – цукровим буряком, який характеризується площею посіву, кількістю валового збору, урожайністю, обсягами його виробництва.

Аналізуючи основні показники стану цукропереробної галузі, це - дикаміка посівних площ, урожайності, валового збору цукрових буряків та виробництва цукру в Україні у 2013-2019 рр. необхідно відмітити, що порівняно з іншими роками посівні площі скоротилися приблизно в два рази. Наприклад, якщо в 2013

році посівна площа становила 544 тис.га при урожайності 36,3 тонн/гектара, то в 2019 році посівна площа скоротилася до 310 тис. га при врожайності 46,1 тонн/га[2].

Особливістю бурякоцукрової галузі є: значні капіталовкладення, висока питома вага витрат ручної праці, велика кількість виконуваних операцій при дотриманні технології вирощування цукрових буряків порівняно з іншими сільськогосподарськими культурами, які вимагають менших витрат. Відомо, що цукрова галузь України виробляє цукор-пісок з цукрових буряків та тростини, а також жовтий цукор, виробництво якого не значне за своїми обсягами й мало впливає на показники ринку. Інші види цукру є похідними цих видів, тому обсяги їх виробництва не впливають на ємність цукрового ринку.

Цукровий ринок є найбільш не стабільним серед усіх продуктових ринків. Це пояснюється тим, що постійно змінюється цінова кон'юнктура, відбуваються значні спади й підйоми цін. Існуюча ціна цукру має безпосередній вплив на баланс ринку, який формується під впливом попиту та пропозиції, впливом ринкових чинників та політичної ситуації.

З метою забезпечення ефективної діяльності цукропереробної галузі України, необхідно звернути особливу увагу на бурякосіючі господарства – забезпечити їх високоякісним насінням, мінеральними добривами та засобами хімічного захисту рослин.

Важливого значення набуває подальша реконструкція та модернізація цукрових заводів, розширення їхніх виробничих потужностей до економічно-оптимальних меж. Вітчизняні цукрові заводи мають неналежний рівень енергетичного й технологічного устаткування. Частка сучасного устаткування становить там не більше 30%, решта – застаріле. Тому виробництво цукру в Україні значною мірою не відповідає європейським стандартам. Причиною цього є: невисокий вихід цукру, втрати при споживанні теплової й електричної енергії, води, що негативно позначається на загальній економічній ефективності виробництва[1].

Але останнім часом все більше цукропереробних підприємств здійснюють реконструкцію та модернізацію тих ділянок технологічного процесу переробки цукрових буряків і наступних супутніх продуктів, де можна чекати принципово позитивного впливу на споживання теплової й електричної енергії. Одночасно досягається істотне підвищення якості як проміжних продуктів, так і кінцевого, а також підвищення економічних параметрів їх виробництва. Важливо також перебудувати ті ланки виробництва кінцевого продукту, які забезпечуватимуть його реалізацію на ринку, а це стосується насамперед розширення асортименту готової продукції цукрових заводів і підвищення їхньої ринкової вартості. Адже реальними споживачами можуть бути не тільки промислові підприємства, які використовують цукор як виробничу сировину, а й мережа оптової та роздрібною торгівлі.

Одним із таких підприємств є Товариство з додатковою відповідальністю «Шамраївський цукровий завод», яке знаходиться в селі Руда Сквирського району Київської області.

Сьогодні завод входить до числа модернізованих в Україні за вимогами новітньої політики ринкових стосунків. Місією підприємства є виготовлення високоякісного цукру і забезпечення ним ринку України. Основний вид спеціалізації підприємства – вироблення цукру-піску з вітчизняної сировини. Також підприємство займається виробництвом побічної продукції -свіжого та сухого жому, меляси, вапна будівельного.

Також ТДВ «Шамраївський цукровий завод» виробляє жовтий (природний) цукор. Природний цукор – це цукор-пісок коричневого кольору, адже він є неочищеним (нерафінованим) продуктом, тобто з нього не видалені різноманітні (між іншим, корисні для здоров'я) речовини. В середньому підприємство переробляє біля 200 тис. тонн цукрової сировини в рік.

На заводі є лінія по переробці цукру-сирцю, та жомосушильне відділення потужністю 100 тонн сухого жому на добу.

2015-2016 і 2016-2017 роки стали для підприємства роками потужної і затратної модернізації – провели реконструкцію вакуум-апаратів, замінили центрифуги, дифузії. Ці заходи додали можливість знизити собівартість продукції на 20%.

У 2016 році власниками підприємства було розпочато широку інвестиційну програму бурякоцукрового комплексу, яка включала оптимізацію сировинної зони бурякосіяння з підвищенням технологічної якості коренеплодів цукрових буряків та технічне переоснащення і модернізацію виробництва, направлену на збільшення виробничої потужності, покращення якості цукру та зниження витрат палива. У 2016 році в рахунок інвестиційних програм було здійснено реконструкцію продуктового відділення заводу.

Через вузьку спеціалізацію цукрозаводів виникає потреба у диверсифікації продукції цукробурякового виробництва, яка визначається необхідністю мати резервні потужності для переробки надлишку виробленої продукції, а також необхідно налагодження інтеграційних зв'язків.

Збільшення продуктивності цукрових буряків повністю забезпечить потребу в цукрі споживачів, а також забезпечить диверсифікацію виробництва цукрового заводу. Значення цукрових буряків не обмежується лише виробництвом із них цукру. Враховуючи світовий досвід щодо використання цукросировини для виробництва альтернативного пального, доцільно було б його впровадити на досліджуваному об'єкті.

Біогаз спалюватиметься і генеруватиметься електрична і теплова енергія для обігріву силосів, щоб нормалізувати процеси бродіння, решту планують використовувати або для опалення овочевих теплиць, які планують звести поруч, або для виробництва холоду, який може бути використаний для зберігання яєць майбутньої птахофабрики».

Список літератури

1. Бондар В. С. Цукробуряковий підкомплекс України: напрями стабілізації та індикатори розвитку до 2020 року / В. С. Бондар, А. В. Фурса // Економіка АПК. – 2014. – №1. – С. 20-29.

2. Офіційний сайт Державного комітету статистики [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua>
3. Офіційний сайт Головного управління статистики в Київській області [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://kyivobl.ukrstat.gov.ua/content/>
4. Офіційний сайт національної асоціації цукровиків України «Укрцукор» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://ukrsugar.com/uk>.

УДК: 338.43:330.131.5

ШКУРЕНКО Н.О., студент 3 курсу
Науковий керівник – **БІЛИК О.В.**, канд. екон. наук
Білоцерківський національний аграрний університет
bilyk.olha@btsau.edu.ua

ФОРМУВАННЯ СОЦІАЛЬНОГО КАПІТАЛУ ЯК ЧИННИК КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ В СІЛЬСЬКОМУ ГОСПОДАРСТВІ

З'ясовано особливості та умови формування соціального капіталу як чинника конкурентоспроможності сільського господарства. Визначено сучасні тенденції підвищення конкурентоспроможності сільського соціуму в країнах Європи. Окреслено комплекс завдань щодо оновлення і нагромадження сучасного соціального капіталу на селі.

Ключові слова: соціальний капітал, конкурентоспроможність, регіональний розвиток, сільські території.

В умовах переходу до нової економіки вирішальними факторами економічного успіху тієї чи іншої країни стають характеристики національного людського потенціалу. Дослідження соціального капіталу і взаємозв'язку його змін із соціальним розвитком та конкурентоспроможністю сільського соціуму є важливими та актуальними, хоча особливий феномен сучасної соціально-економічної дійсності, покладений в основу таких досліджень, став об'єктом для вивчення порівняно недавно. У світовій науці існує значний пласт літератури, зосередженої саме на регіональному вимірі соціального капіталу. Так, зокрема, в роботах, які присвячені питанням регіональної конкурентоспроможності, соціальний капітал розглядається як ключовий елемент регіонального розвитку[3]. Згідно з роботами М. Портера, ключові фактори формування успіху регіонального соціуму – це ступінь соціальної згуртованості, функціонування соціальних мереж, соціального капіталу та інституціональних структур. Порівняльні дослідження, які було проведено в Африці та Азії, показали, що соціальний капітал сільського соціуму більш важливий для зростання добробуту, ніж мережі мікрорівня, і зафіксували позитивний зв'язок між громадянською культурою та рівнем економічного зростання.

У дослідженнях Всесвітнього банку соціальний капітал також розглядається як ресурс, що необхідний для економічного розвитку не лише окремих соціальних груп і організацій, але також і цілих територій та країн.

Розширення соціального і культурного капіталів сільського соціуму може, за певних умов, трансформуватися в економічний капітал, що приведе до інтегрованого соціального розвитку всієї сільської території. Коли всі три форми капіталу розвинуті, то вони можуть взаємно конвертуватися і зростають швидкими темпами, збільшуючи можливості всього сільського соціуму. І цього погляду, розвиток сільських територій та підвищення конкурентоспроможності сільського соціуму – це не що інше як збільшення різних форм капіталу в сільському соціумі, і перш за все, економічного, але також і соціального та культурного.

Встановлено, що формування соціального капіталу відбувається на 4-х рівнях: 1) мікрорівень (сім'я); 2) мезорівень (освітні заклади, підприємства, установи, громадські об'єднання, територіальні одиниці тощо); 3) макрорівень (державна, система органів державного управління); 4) наднаціональний рівень (міждержавні об'єднання, транснаціональні корпорації, міжнародні громадські організації тощо).

Мікрорівень соціального капіталу формується в сім'ях та неформальних об'єднаннях громадян, однак важливим джерелом формування соціального капіталу є участь у різного роду об'єднаннях та громадських організаціях, що формують мезорівень соціального капіталу. До цього ж рівня відносимо територіальні одиниці, органи місцевого самоврядування.

Взаємодія населення на рівні місцевих громад становить горизонтальну співпрацю, яка є важливою для побудови співпраці та взаємодії громадян і громадянського суспільства з системою управління. І найперше – із системою органів місцевого самоврядування. Соціальний капітал фактично є соціальним підґрунтям для побудови ефективної системи органів місцевого самоврядування. Через призму законодавства України, ми можемо визначити місцеве самоврядування як гарантоване державою право та реальна здатність територіальної громади — жителів села чи добровільного об'єднання у сільську громаду жителів кількох сіл, селища, міста — самостійно або під відповідальність органів та посадових осіб місцевого самоврядування вирішувати питання місцевого значення в межах Конституції і законів України [1].

Міжнародний досвід підвищення конкурентоспроможності сільської місцевості відіграє сьогодні важливу роль в становленні політики децентралізації та реформування розвитку сільської місцевості в Україні. Слід відмітити, що до сучасних тенденцій підвищення конкурентоспроможності сільського соціуму в країнах Європи можна віднести [4]:

1) посилення процесів децентралізації ставить як на регіональному, так і локальному рівнях більш широкі завдання в контексті комплексного розвитку;

2) диверсифікація сільськогосподарського виробництва дозволяє розширити спектр виробленої продукції та знизити ризики і ступінь вразливості сільськогосподарських підприємств;

3) реструктуризація сільського господарства спрямована на структурну перебудову аграрної економіки Європейських країн щодо удосконалення земельних відносин, покращення сільськогосподарської інфраструктури,

орієнтацію та субсидування первинних сільськогосподарських виробників на вироблення високоякісної продукції;

4) стабілізація та розвиток соціальної сфери на селі, де пріоритетними групами населення виступають пенсіонери, діти та інваліди;

5) інституційні перетворення, які впливають на розвиток сільської економічної системи.

Про важливість створення належних інституціональних умов для розвитку сучасних форм соціального капіталу сільського соціуму свідчить і досвід Європейського Союзу. Серед критеріїв лідерства в глобальній конкурентоспроможності, передбачених Лісабонською стратегією, виділено показник соціальної „інклюзивності” суспільства. Мається на увазі активне залучення до продуктивної діяльності широких верств населення, особливо молоді, соціальних меншин, людей з особливими потребами, пенсіонерів та інших категорій населення. З цією метою аграрну політику інституційно відокремлено від соціальної і регіональної, а головне задіяно додаткові ресурси Структурних фондів, приватного капіталу та органів місцевого самоврядування для підвищення конкурентоспроможності суспільних інститутів, людського і соціального капіталу сільської місцевості. В кінцевому підсумку, зазначене відкрило нову перспективу сталому розвитку тих регіонів, які раніше вважалися депресивними і приреченими на „вимирання” в умовах постіндустріального типу відтворення аграрного виробництва економіки [2].

Розв’язання всього комплексу завдань щодо оновлення і нагромадження сучасного соціального капіталу на селі залежить від інтегральної взаємодії різноаспектних чинників і можливе за одночасних змін як аграрних відносин, так і політичних, соціальних, моральних, побутових, ментальних та інших складових життєдіяльності сільського соціуму. Зарубіжний та вітчизняний досвід свідчить, що економічна самоорганізація сільського населення у формі кооперативів – це ключовий показник соціального капіталу громади. Економічна самоорганізація сільського населення є механізмом, що забезпечує захист її інтересів в процесі модернізації аграрного сектору економіки. Завдяки умінням самоорганізації, кооперативи, що складаються з малих і середніх сільгоспвиробників, стають головним ініціатором сталого розвитку.

Підвищення конкурентоспроможності як сільських громад, так і всього сільського соціуму, можливе шляхом розроблення та втілення в життя комплексних програм підтримки розвитку українського села та інноваційних програм для депресивних сільських територій, тоді як підґрунтям для кожної з таких програм виступає першочергове забезпечення належних умов для всебічного розвитку соціального капіталу сільського соціуму.

Список літератури

1. Колодій А. М., Олійник А. Ю. Державне будівництво і місцеве самоврядування. К.: Юрінком Інтер, 2001. 304 с. Бібліограф.: 297–300.

2. Могильний О.М. Регулювання сталого розвитку сільських територій. Аграрний сектор України на шляху до європейської інтеграції: монографія / Авт. кол.: Бетлій М. та ін.; за ред. О.М. Бородіної. – Ужгород: ІВА, 2006. С. 91, 107-108.

3. Porter M. E. Regions and the New Economics of Competition. Global City Regions. Oxford Univ. Press, 2001. P. 139-152.
4. Priorities. URL: http://ec.europa.eu/europe2020/europe-2020-in-anutshell/priorities/index_en.htm.

UDK: 35:332:122:338.43

FANTA JASSEY, 2 Course Economics Faculty
O. BONDAR, PhD in Economics
BilaTserkva National Agrarian University
 Fantajassey@gmail.com

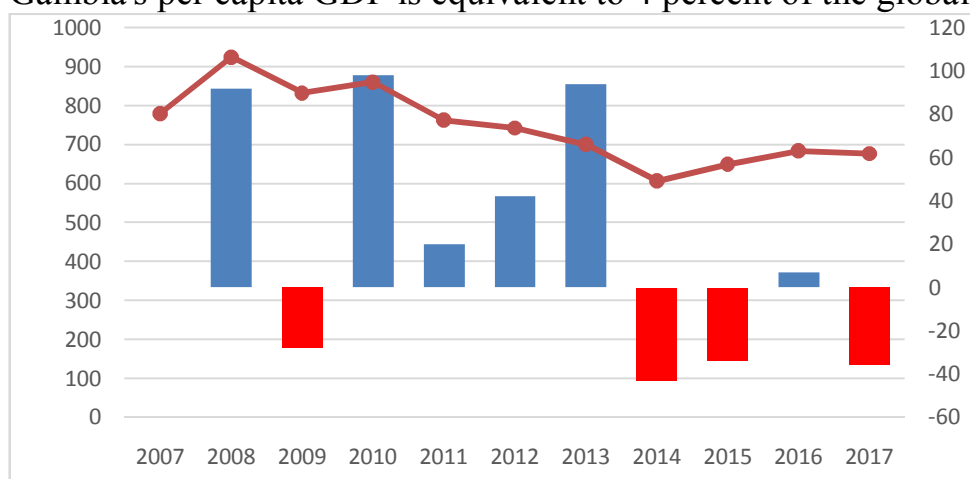
INFLUENCE OF DYNAMICS OF AGRICULTURAL PRODUCTS EXPORT ON THE ECONOMY OF THE GAMBIA

The study examined the overall impact of trade on economic growth in The Gambia from 2007 to 2018. We paid special attention to the export of agricultural products. Respectively; We have analyzed the dependence of agricultural exports on GDP growth in the Gambia in order to obtain appropriate answers to our research problems.

Key words: agriculture, economic, gross domestic product, export, import.

Agriculture is the main driver of the economic well-being of the Gambia. Agriculture plays a significant role in the Gambian economy. Agricultural production provides employment in a large sector of the labor force economy, generating 40% of export volume and about two thirds of household incomes.

The Gross Domestic Product per capita in The Gambia in 2018 was \$ 518.80. Gambia's per capita GDP is equivalent to 4 percent of the global average.

Fig.1. Gross domestic product (GDP) per capita in current prices in the Gambia from 2007 to 2018

Gambia GDP per capita for 2018 was \$712, a 5.9% increase from 2017. Gambia GDP per capita for 2017 was \$673, a 0.25% increase from 2016. Gambia GDP per capita for 2016 was \$671, a 0.41% increase from 2015. Gambia GDP per capita for 2015 was \$668, a 7.45% increase from 2014.

The Gambian agriculture is dominated by subsistence-oriented field crops and livestock systems. The main food crops are cereals, including rice, millet, sorghum and corn, peanuts and cashews. About 80 percent of farm households grow peanuts, which account for 60-80 percent of their income. In 2017, the total harvested area of peanuts was estimated at 405,200 ha, and the gross production cost is \$ 110.80 million.

The Gambia is a free market and import-oriented economy and is currently one of the least efficient economies in Africa. The economy of the Gambia depends on export and import of products. In 2018, the Gambia exported \$ 356.8 million and imported \$ 677.8 million, which led to a negative trade balance of \$ 321.0 million.

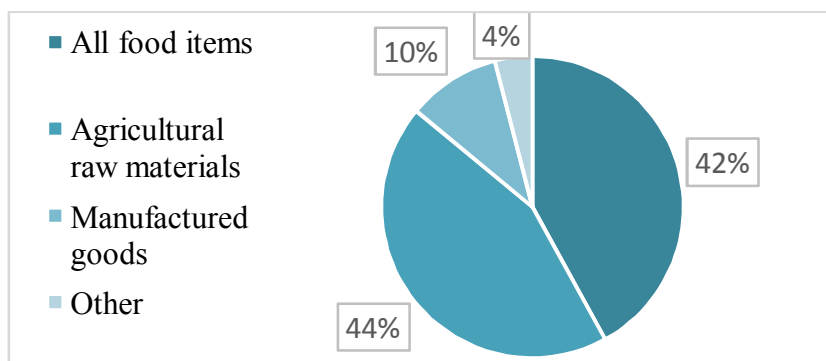

Fig. 2. Export structure by product group in the Gambia in 2018

The Gambia economy is open to foreign trade, which accounted for 63% of its GDP in 2018 (World Bank). Gambia's exports are mainly made up of fabrics, fish and fish products, as well as coconuts and chocolate. The country is heavily dependent on imports of petroleum oils and rice, despite a recent increase in national rice production. The Gambia also imports sugar and cars.

The Gambia economy is open to foreign trade, which accounted for 63% of its GDP in 2018 (World Bank). Gambia's exports are mainly made up of fabrics, fish and fish products, as well as coconuts and chocolate. The country is heavily dependent on imports of petroleum oils and rice, despite a recent increase in national rice production. The Gambia also imports sugar and cars.

The Gambia exports its goods mainly to Mali, South Korea, India, Vietnam, and the Netherlands. The country mainly imports goods from Côte d'Ivoire, Brazil, China, India and Spain.

Its trade deficit reached \$ 369 million in 2018 (World Bank). According to the World Bank, in 2018, the Gambia imported goods worth 551 million US dollars, and exported goods to 102 million US dollars.

Gambian agriculture can be a powerful driver of a country's economic growth and poverty reduction.

The Gambia has a huge agricultural resource base that can be further developed: 43% of the arable land covering four agro-ecological zones provides significant opportunities for agricultural development.

Exporting this resource will be critical not only for economic growth and poverty reduction, but also to enable the Gambia to withstand the effects of climate change.

References

1. The Gambia Agriculture Engagement Note Fostering agriculture-led inclusive growth. <http://documents.worldbank.org/curated/en/814691560411931505/pdf/The-Gambia-Agriculture-Engagement-Note-Fostering-Agriculture-Led-Inclusive-Growth.pdf>
2. African Economic Outlook 2020. <https://www.afdb.org/en/documents/african-economic-outlook-2020>

UDC: 336.01

BEZUGLA O.V., 1st year student, Master's Degree
Scientific adviser – **DRAGAN O.O.**, PhD in economics
Bila Tserkva National Agrarian University
okdragan@btsau.edu.ua

THEORETICAL BASIS OF BASIC MANAGEMENT MEANS AT ENTERPRISE.

The abstract covers the theoretical principles of fixed assets management. The basic functions of fixed assets are considered. The basic principles on which the formation of fixed assets at the enterprise are based are considered.

Keywords: management, fixed assets, management, financial management, quality.

In today's economic conditions, the domestic economy requires new approaches to the management of working capital, since, due to the recent negative economic phenomena in the country, in particular, the lack of available sources of replenishment of working capital by providing working capital with working capital is problematic for many Ukrainian enterprises.

The scientific works of many foreign and domestic scientists are devoted to the study of the economic content of circulating assets and the mechanism of their management. In particular, significant contributions to the study of problems of management of current assets have been made by domestic scientists, such as V.G. Baranova, S.M. Gotsulyak, S. Yu. Kulakova, D.M. Lozovsky, A.S. Bondarenko, Yu. O. Shvets, A.V. Skvortsova, N.E. Gerelitsa and others. However, the working capital management system of enterprises, especially industrial ones, requires further research.

The purpose of the work is to study the theoretical foundations of working capital management, which will allow to manage the working capital better.

There is no consensus among economists in the interpretation of the category of working capital. This indicates that there are some differences in views on their content and structure. A number of economists define the essence of working capital as "the cash advance for the formation and use of working capital and circulation funds in the minimum necessary amounts, ensuring the continuity of the production process and timeliness of calculations" [1, p.46]. They consider that "working capital is a cash advance for the systematic formation and use of circulating production and circulation

funds in the minimum necessary amounts, ensuring the implementation of the production program and timely settlement" [2].

The English economist William Collins defines the essence of current assets as "... short-term current assets of the firm, which rapidly rotate during the production period." Similar definition of working capital is also given by Blank IA, which defines them as assets, which characterize "... the totality of property values of the enterprise, servicing the current production-commercial (operating) activity and fully consumed during one production-commercial cycle" [3].

Analyzing the various definitions of current assets, we can give a generalized interpretation of this concept: working capital is the advance value of a part of current assets of the enterprise to ensure a smooth circulation, which consistently change their functional form in the form of means of production and circulation.

The proposed definition of this concept more fully reveals the economic nature of working capital and allows it to be separated from other concepts.

Since the essence of working capital is revealed through their functions, let us consider the main ones.

Being constantly in the turnover of the enterprise, the working capital is a source of financing the enterprise's expenses for production and sale of products from the moment of formation of production stocks till the time of receipt of the proceeds from the sale of finished products. In this way, circulating assets perform their most important function - production, that is, ensuring a continuous process of production due to the constant (uninterrupted) process of formation at the enterprises of stocks and reserves of tangible assets. In addition, working capital is designed to ensure timely and accurate execution of payment and settlement operations, thus they perform their second function - payment settlement. First of all, it affects the condition of the part of the funds involved in the sphere of circulation, directly affecting the state of payments and in general the monetary circulation.

Effective use of enterprise funds implies maximum results with minimal resource availability. The financial results of the production and economic activity of any enterprise largely depend on the efficiency of investing financial resources in its current assets and on the efficiency of their use. Self-growth of capital occurs in the process of circulation of working capital, which goes through different stages (cash, production, commodity) and takes different forms. The less time working capital is in one form or another (monetary, industrial, commodity), the higher the efficiency of its use [4].

Formation of working capital of the enterprise is based on the following basic principles [5]:

- self-management of own working capital;
- determining the optimal need for working capital due to their rationing;
- use of rational sources of financing of working capital;
- control and analysis of the efficiency of the use of circulating means to accelerate their rotation.

The share of the value of the individual components of the working capital of the enterprise in their total value characterizes their structure. The structure of working

capital has its peculiarities in the enterprises of different branches of the state's economy. In order to ensure the efficiency of each enterprise, it is important to determine and establish the optimal composition and structure of its working capital.

The current assets of the enterprise include [6-8]:

- stocks of raw materials, semi-finished products;
- residues of work in progress;
- finished goods stocks;
- current receivables;
- current financial investments;
- cash and cash equivalents;
- expenses for future periods;
- other types of current assets.

Working capital is a source of financing the enterprise's costs for the production and sale of products from the moment of formation of production stocks to the time of receipt of proceeds from the sale of finished products. In this way, circulating assets perform their most important function - production, that is, ensuring a continuous process of production due to the constant (uninterrupted) process of formation at the enterprises of stocks and reserves of tangible assets.

References

1. Molyakov D.S., Shokhin EI Theory of enterprise finance: Textbook, Moscow: Finances and statistics, 2004. 112 p.
2. Kovaleva A.M. Finance and credit. M.: Finances and statistics, 2005. 512 p.
3. Blank I.A. Asset management. K.: Nika-Center: Elga, 2002. 720 p.
4. Shkolnik I.O., Boyarko IM, Deineka OV and others. Financial Analysis: A Tutorial. K.: Center for Educational Literature, 2014. 368 p.
5. Boronos V.G. Formation of the mechanism of optimization of capital structure and its influence on the financial potential of the enterprise. The mechanism of regulation of the economy. 2010. T 1 (47). №3. Pp. 154-165.
6. V. Yankov, G.V. Koshelyok. Factor analysis of current assets of meat processing enterprise. ZhSTU Bulletin: Series: Economic Sciences, 2014. №3 (53). Pp. 122-127.
7. Epifanova I.Y., Dzhezhula V.V. Financial Analysis and Reporting: Workshop. Vinnitsa: VNTU, 2017. - 143 p.
8. Koval N.O., Epifanova I.Y. Banking management: workshop. Vinnitsa: VNTU, 2017. - 85 p.

KOKAREVA D.S., 4 year course student
Scientific adviser – **TKACHENKO K.V.**, PhD. in economics
Bila Tserkva National Agrarian University
ktkachenko@btsau.edu.ua

THEORETICAL ASPECTS OF MANAGING INVESTMENT EFFICIENCY FROM THE STAKEHOLDER THEORY POSITION

Theoretical aspects of investment efficiency management from the standpoint of stakeholder theory are covered. The concept of management, management of investment efficiency of industrial enterprises is examined from the standpoint of a systematic approach.

Keywords: management, investment, enterprise, stakeholder, efficiency.

Improving investment performance management, which determines the direction of enterprise development, is a pressing problem today. The most effective investments (from Latin "invest", which means "to invest") contribute to the competitiveness of production, its modernization, economic growth, improving the performance of industrial enterprises, which produce products with high added value. Some scientists consider investments as a resource of the enterprise, while distinguishing groups of resources depending on the types of activity of the enterprise (resources that serve operational, financial, investment activity [1, p. 15].

The category of management, its elements formed over time in the evolution of philosophical and economic thought, underwent many changes in approaches and understanding in the interpretation, each time management as a category was given more functions and clarity. The need for management, that is, the need to make a decision, arises, according to, for example, V.O. Vasilenko, only when there is a problem [2]. The problem is generally determined by two states - the desired and the actual. The inconsistency between these states determines the need to make a management decision or management influence in order to bring the actual state of the system to the desired state. Management considers purposeful influence on an object for the purpose of changing its status or behavior due to changes in circumstances [3, p. 10]. In our case, management will be considered to be such a special activity that contributes to the achievement of agreed (strategic) stakeholder goals for investment, maintaining the integrity of their interactions as a system, their rational functioning and the development of these interactions and relationships. We will also consider managing a specific mechanism for achieving strategic (agreed) and tactical (locus) goals (in this case, achieving a certain level of investment efficiency).

It is desirable that the coherence process proceeds according to the law of "golden ratio" or "golden ratio". It is a well-known fact that a system developed under the aforementioned law will have stable functioning and development. Management in such a context should promote the formation of the correct proportions and the optimum ratio of the components of the system under consideration. Knowledge and application of this and other laws of development of system components and systems as a whole will ensure the efficient functioning of the enterprise as a production system.

Complementing and specifying the effect of the law of "golden section" and other laws of functioning of an industrial enterprise as a production system have correlative laws, among which are: conformity of the organization of production to its goals; conformity of forms and methods of organization of production level of development of its material and technical base of the enterprise; conformity of production organization with specific production and technical conditions; correspondence between the level of production organization and the management system; the evolution of forms and methods of production organization is adequate to the main tendencies of economic development [4].

Management of investment performance of industrial enterprises should be considered from the standpoint of both a systematic approach (when examining the functioning of any system as a whole without focusing on its individual parts), and from the standpoint of the individual relevant components (components, elements, parts) of such a system. This raises the need to develop and improve methods of measuring and evaluating the effectiveness of investments, without which the operation of the enterprise (which is a system at the micro level, consisting of certain components, including the primordial, primary) and its development to some extent impossible. Such a methodology, in our opinion, can be based on models of the components of efficiency and effectiveness of Burennikova (Polishchuk) - Yarmolenko.

For more than 80 years (since the 1930s), a stakeholder theory has existed as a separate scientific area of strategic management research, and the applied aspects of relationships in the functioning of stakeholders are poorly understood. Current scholars and practitioners continue to hold the view that both the relationships between individual stakeholder groups and the effectiveness of mutual relations between them are not quantifiable, continuing to use only expert methods and / or fuzzy logic in practice. Although both (theorists and practitioners) emphasize both theoretical and applied importance of stakeholder theory in enterprise economics and strategic management in making management decisions. In particular, author L. Gatsenko notes that "... the concept of stakeholder is fundamental in stakeholder theory." For the first time, the term stakeholder was used in the writings of scientists at Stanford Research Institute in 1963, but became widely used only in the 1990s. It was then in 1984 that the work of R. Freeman appeared. Strategic Management: A Stakeholder Approach "as a full-scale and comprehensive stakeholder theory. The scientist proposed the definition of stakeholders, which is relevant today in the economic world, according to which it is "any group or individual that may influence or may be influenced by the achievement of the organization of its purpose..." [5, p. 157].

Ambiguity in the interpretation of the essence of the concept can lead to inaccurate or false conclusions in both theoretical and practical studies. In this context, concurring with L. Gatsenko's opinion (which refers to the respective classifications of R. E. Freeman, J. Newbold and J. Luffman), we conclude that stakeholders are considered to be shareholders of the enterprise; buyers of products of this enterprise; suppliers of resources; employees and employees directly working in the enterprise (in particular, the part that is interested in achieving its goals); the local community; various broad social groups; the state. There is no single list of stakeholders, they differ

depending on the industry, location and scope of activity of the company, etc. Among the various stakeholder groups, the main (those who are directly involved in the production of products) internal (those who carry out and appropriately associate their activities with the enterprise: employees, shareholders) are the stakeholders. The activities of this and other stakeholder groups require appropriate investments in resources (material, labor, etc.), in production and management processes in order to obtain newly created value, and so on. Investments need to be effective, leading to an agreed (strategic) appropriation between specific target stakeholder groups. It is known that over time the conditions (internal and external circumstances) of the stakeholder's functioning change. The influence of the environment is shaped by politics, ecology and more. Internal conditions (factors, reserves) are organizational, material, etc. The ability of industrial enterprises to function and develop, that is, to change over time, is subject to the so-called law of elasticity (operational and strategic; the first of them is provided by internal conditions, reserves of the enterprise as a production system, and the second by the replacement of equipment, retraining, etc.).

With regard to the investment performance of the major internal stakeholder groups, we note the following. According to A. Skull [6, p. 601], some guidance on how to use metrics to measure an entity's performance can generally be found in the US Statement on Management Accounting (Measuring entity performance; SMA 4D), which is based on the calculation of financial performance (net income), cash flow, return on investment, etc.). Widespread, as noted by A. Skull, has been developed by the Harvard School of Economics professors R. Kaplan and D. Norton method of assessing enterprise performance based on a balanced scorecard (BSC), which provides four areas of performance evaluation: market and customers, finance, business - processes, training and development. The author considers it appropriate to include in the assessment of the effectiveness of the requirement of all interested parties, although he emphasizes that the relationship between them cannot be described quantitatively [6, p. 602]. Some authors, including G. Partin [7], are interested in quantifying stakeholder interests in the enterprise and their contributions to the activity (although it is quite artificial and unreasonable to use the three most important, stakeholder and stakeholder interests to assess the interests and contributions of the enterprise and stakeholders). authors are considered to be the most important ones without explaining which ones) These authors again used fuzzy logic and expert methods as tools in research.

References

1. Vlasova N.O., Androsov V. Yu. Features and classification of resources of retailers. 228 Economy economy enterprise business inform 1 # 2020 www.business-inform.net Trade, commerce, entrepreneurship. 2013. Vyp. 15. P. 12–16.
2. Vasilenko V.A. Anti-crisis management of the enterprise: textbook. tool. Kyiv: TsUL, 2003. 504 p.
3. Shatun V.T. Fundamentals of Management: Teach. tool. Nikolaev: The edition of MSU of them. Petra Mogili, 2006. 376 p.
4. Petrovich J.M., Zakharchin G.M. Organization of production: textbook. 2nd species, stereotype. Lviv: Magnolia, 2006. 400 p.
5. Gatsenko L.V. Stakeholder theory (stakeholders): development history and problematic issues for further research. Water transport. 2016. Vyp. 1. P. 156–160.

6. Skull A.V., Severina S.V. Consideration of interests of stakeholders in managing the efficiency of the enterprise. International economic policy. 2012. Special. vol. : at 2 am Part 1, pp. 596–602. URL: [https://ir.kneu.edu.ua/bitstream/handle/2010/2474/Cherep.pdf? Sequence = 1 & isAllowed = y](https://ir.kneu.edu.ua/bitstream/handle/2010/2474/Cherep.pdf?Sequence=1&isAllowed=y)

7. Partin G.O., Zagorodnii A.G. Controlling the relations between the company and the main stakeholders. Current problems of the economy. 2016. № 12. P. 167–179.

УДК 330.3

ЛУК'ЯНЕНКО А.В., студентка 4 курсу

Науковий керівник – **САТИР Л.М.**, д-р екон. наук

Білоцерківський національний аграрний університет

a.lukyanyenko.beautiful@gmail.com

СТРАТЕГІЯ УСПІХУ УКРАЇНИ У ЦИФРОВІЙ ЕКОНОМІЦІ

Розкрито поняття цифрової економіки. Розглянуто позиції України за низкою світових показників. Розглянуто цифрову стратегію та план заходів щодо розвитку цифрової економіки та суспільства України.

Ключові слова: Стратегія, цифрова економіка, цифрові технології, цифровізація, цифрова адженда, цифрові тренди

В умовах формування процесів глобалізації та інформаційного суспільства, ключову роль у розвитку країн відіграє цифрова економіка. Розвиток цифрової економіки є основою розбудови в Україні цифрового ринку та його подальшої інтеграції до єдиного цифрового ринку ЄС. У таких умовах важливим напрямом для наукових досліджень стає цифровізація економічних відносин суб'єктів цифрової економіки.

Розвиток інформаційного суспільства відбувається за рахунок формування економічної системи інформаційного типу – цифрової економіки. Цифрова економіка – це економіка, яка заснована на домінуючому застосуванню цифрових технологій, це тип економіки, де ключовими факторами та засобами виробництва є цифрові дані (бінарні, інформаційні тощо) та мережеві транзакції, а також їх використання як ресурсу, що дає змогу істотно збільшити ефективність та продуктивність діяльності та цінність для отриманих продуктів і послуг [1].

Важливими індикаторами для визначення розвитку інформаційного суспільства, нині вважаються індекси цифрової еволюції (відображає прогрес у розвитку цифрової економіки і рівень інтеграції глобальної мережі у житті людей) і індекс мережевої готовності (характеризує рівень розвитку ІКТ у 139 країнах світу). Україна має досить втішний рівень мережевої готовності, адже у 2013 р. вона займає – 73 місце із 144 країн; у 2014р. – 81 місце і за останніми даними 2016 року – 64 місце серед 139 країн.

Нині, більше ніж 70% усієї території України покривається мережею Інтернет і майже два роки населення користується мобільним 4G-інтернетом.

Згідно з даними Державної служби статистики України у 2017 році в Україні нараховувалось 23,6 млн. абонентів[2], а вже станом на 1 січня 2019 року користувачів Інтернетом збільшилося і становило 26 млн. людей (до розрахунку входять абоненти мобільних і дротових підключень). За прогнозними даними, вже у 2021 році майже 95 % усіх магазинів, салонів, сервісів може проводити розрахунки не використовуючи готівку, при умові збільшення кількості користувачів Інтернет [3].

Слід зазначити, що у 2019 р. України дещо втратила позиції в Індексі глобальної конкурентоспроможності (Global Competitiveness Index, GCI) Всесвітнього економічного форуму (ВЕФ) й опустилася на 85-те місце з 141 країни світу. Згідно зі щорічним звітом ВЕФ, основний регрес нашої країни зафіксовано у сфері фінансових систем, в якій рейтинг України опустився на 19 позицій – до 136-го місця, й у сфері охорони здоров'я – на 9 позицій, до 101-го місця, порівняно з попереднім роком.

За рейтинговими показниками (на основі глобальних індексів розвитку): у 2020 році Україна займає 40 місце у рейтингу Networked Readiness Index (WEF) (64-те місце у 2016); 40 місце у рейтингу Global Innovation Index (INSEAD, WIPO) (56-те місце у 2016); 50 місце у рейтингу Global Competitiveness Index (WEF) (85-те місце у 2016, індекс кумулятивний).

Водночас другий рік поспіль значно покращуються позиції країни за критеріями «ринку товарів» – з 73-го на 57-ме місце, «ринку праці» – з 66-го на 69-те місце та «інституціональний розвиток» – зі 110-го на 104-те місце[4].

Ключовими цифровими трендами станом на 2019 рік відмічені як: інформація і дані я головне джерело конкурентоспроможності, розвиток сфери Інтернету речей (Internet of things, IoT, IIoT) та цифровізація або цифрові трансформації бізнесу та галузей економіки.

Головна візія переходу України на цифрову економіку показує, що основа добробуту України – «цифрові» технології: світ, де створюються нові можливості; сфера, що визначає суть трансформації у країні – для кращого життя, роботи, творчості, навчання, відпочинку – українців та всіх людей світу. Існують **два сценарії** розвитку цифрової економіки України залежно від оцінки критичності та необхідності здійснення швидких та глибоких змін у традиційному економічному укладі: **інерційний (еволюційний)** та **цільовий (форсований)**, який передбачає перехід української економіки до цифрової за 3-5 років і протягом 5–10 років до розвитку та появи в її структурі значної частки цифрової економіки (до 65% ВВП), досягнення у 2030Е номінального ВВП України 1 трлн дол. США[1]. Окрім цього за даними оцінки експертів ініціативи «Цифрова адженда України», ГС «Хай-Тек Офіс Україна», ГС Digital Transformation Institute, значні зміни показників цифровізації очікують Україну до 2030 року (таб.1).

Таблиця 1 – КРІ цифровізації української економіки

Показники	2021E	2022E	2023E	2024E	2025E	2026E	2027E	2028E	2029E	2030E
Внутрішній ринок (споживання ІКТ), млрд. дол	2.0	2.5	3.0	4.5	6.0	8.0	10.0	12.0	14.0	16.0
Вплив на ВВП, % зростання	+0.5	+1.0	+2.0	+3.5	+4.5	+6.0	+7.5	+9.0	+11.0	+14.0
Частка цифрової економіки у загальному ВВП, %	3	5	8	11	15	20	28	40	52	65

Джерело: цифрова адженда України

Також є окремі проекти, рішення і технології, над якими працює Уряд, державні агентства, представники окремих організацій та компаній, навіть окремі люди. Але за основу беруться цифрові тренди, що показують напрямки розвитку цифрових технологій.

Один із проектів Уряду – ухвалення Концепції розвитку цифрової економіки та суспільства України на 2018-2020 роки, у якому затверджено план заходів щодо її реалізації. Основною метою документу є реалізація ініціатив «Цифрового порядку денного України 2020» (цифрова стратегія) для усунення бар'єрів на шляху цифрової трансформації України у найбільш перспективних сферах. Реалізацію якої буде здійснено шляхом стимулювання економіки та залучення інвестицій, подолання цифрової нерівності, поглиблення співпраці з ЄС у цифровій сфері та розбудови інноваційної інфраструктури країни та цифрових перетворень [5].

Розвиток цифрової економіки в Україні надасть можливість здійснити технологічний стрибок, що істотно підвищить конкурентоздатність української економіки на світовому ринку, створить нові бізнес-моделі, нові сегменти та сектори, можливості швидко, зручно, дешево розвивати, масштабувати та капіталізувати будь-який бізнес, що в свою чергу створить нові робочі місця, попит на нові професії.

Для реалізації «цифрових» трансформацій українським підприємствам, малому та середньому бізнесу, промисловості потрібно надавати підтримку, яка може включати широкий спектр заходів – від маркетингових до фіскально-мотиваційних. Ми маємо реально зробити «цифрові» технології в Україні доступними, вигідними для впровадження, створювати умови, котрі заохочують до модернізації. Ключовою стратегією України щодо цифровізації має стати фокус на внутрішньому ринку, а ключовими ініціативами – з формування у споживачів (бізнес, держава, громадяни) мотивацій, попиту та потреб у цифрових технологіях.

Список літератури

1. Фіщук В., Матюшко В., Юрчак О., Лаврик Я., Амелін А. Україна 2030 Е-країна з розвинутою цифровою економікою. *Цифрова адженда України-2020*, 2016. URL: <https://strategy.uifuture.org/kraina-z-rozvinutoyu-cifrovoyu-ekonomikoju.html>
2. Жекало Г. І. Цифрова економіка України: проблеми та перспективи розвитку, *Наук.вісн. Ужгородського нац.ун-т, №6, ч.1, 2019* URL: http://www.visnykeconom.uzhnu.uz.ua/archive/26_1_2019ua/12
3. Цифрова економіка. Навіщо це Україні. *Мінфін*. 2017. URL: <https://minfin.com.ua/ua/2017/11/29/31212131/>
4. Україна опустилася на 85-те місце в щорічному рейтингу конкурентоспроможності WEF, *Інтерфакс-Україна, 09.10.2019*. URL: <https://ua.interfax.com.ua/news/economic/617843.html>
5. Законодавство України, Про схвалення Концепції розвитку цифрової економіки та суспільства України на 2018-2020 роки та затвердження плану заходів щодо її реалізації, ред. від 24.12.2019, підстава-1065-2019-п URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/67-2018-%D1%80>

UDC: 336.717

POPOVYCH T.P., 1st year student, Master's Degree
Scientific adviser – **DRAGAN O.O.**, PhD in economics
Bila Tserkva National Agrarian University
okdragan@btsau.edu.ua

THEORETICAL ASPECTS OF CASH FLOW MANAGEMENT IN BANKING ACTIVITIES

The abstract covers the theoretical aspects of cash flow management in banking. The analysis of foreign approaches to the definition of cash flow management in banks is carried out. The role of financial management in the bank has been determined.

Keywords: cash flows, management, management, efficiency, risk, bank.

Any activity of the bank is related to cash flow. Well-organized bank cash flows are the basis for achieving high financial results, which is why cash flows in all forms and manifestations are one of the most important assets in managing a bank's finances. Much attention should be paid to effective cash flow management through ongoing monitoring, which requires cash flow analysis, performance evaluation and planning.

An analysis of foreign literature has shown that most [1] economists believe that managing cash flows at banks is managing cash at the right place and time to fulfill obligations in the most cost-effective way. The main goals of cash flow management are:

- Ensure that sufficient funds are available to pay the obligations within the pre-determined period;
- competently manage the loan capital, raise funds when there is an urgent need, and at the same time minimize the costs of organizing the bank's activities;
- maximize the return on available funds, ie avoid accumulation of unpaid assets and the occurrence of risky receivables.

Effective management of bank cash flows requires the development of a special policy for both the general financial system and the cash flow in particular. The policy implementation is carried out in several stages: 1) analysis of the bank's cash flows for the current and past periods; 2) study of the impact of factors on the bank's cash flows; 3) establishing the type of cash flow management policy; 4) the choice of directions and methods of optimization of cash flows that correspond to the selected cash flow management policy; 5) planning of cash flows by individual types; 6) ensuring effective control over the implementation of the selected cash flow management policy [2].

The structure of bank cash flows has its own peculiarities, which are determined by the specificity of the formation of cash flows. The bank's cash flow is distinguished not only by its continuity but also by its entry and exit features. For example, a bank's investment cash flow is formed through the purchase and sale of securities, the purchase and sale of premises, the proceeds and expenses associated with subsidiaries.

The bank's financial manager should not only investigate the factors that affect the constancy of cash flow, but also the sufficiency of the inflow of funds to cover liabilities and transform resources to assets. In addition, the main task of cash flow management is to ensure liquidity, which is formed by the continuous conversion of obligations to liabilities.

Cash balances are a source of fulfillment of a bank's obligations, which is why the indicator of cash balances is important in investigating not only cash flows but also the bank's liquidity as a whole [3]. Domestic economists such as IB Ivasov [4], T.T. Kovalchuk [5], M.V. Maruschak [6], OV Molochanov [7], believe that the money should be sufficient not only for calculations of a financial institution for its obligations, but also for expansion of credit activity. It is important that the obligations are repaid on time and in full. Thus, cash balances at the beginning and end of the year are an indicator that requires constant monitoring in cash flow management, and the annual net cash flow reflects the total accumulation or use of cash from operating activities for the year.

Along with the study of the dynamics of the main indicators of cash flow should also be an analysis of financial ratios that reflect the effectiveness of cash flow. These include indicators of sufficiency, profitability of the balance, coverage of cash flow from various activities.

Planning and forecasting play a major role in managing the bank's cash flow. Analyzing bank trends is predictive in that it allows you to understand and predict future cash flow behavior on a regular basis. You can use the regression equation, where the input and output cash flows are used as a variable over a period of time.

The main positives of using regression as a forecasting tool are the ease of building projections, the ability to make a forecast any time in advance.

Based on current plans, the banking institution performs quarterly cash flow planning. The frequency of planning by banking institutions is in accordance with internal regulations. Planned indicators should be compared with those for the previous period, adjusting them for cash flow trends during the year by months.

In general, it should be noted that the process of planning the bank's activities should not be too cumbersome, so as not to turn the work of financial managers of the

bank burdensome. At the same time, planning should be a useful tool that allows you to create an overall picture of the use of funds and to understand which cash flows were forecasted during the year, which ones were not required, and what they could do without.

References

1. Storkey I. Government Cash and Treasury Management Reform, Asian Development Bank, Governance Brief, Issue 7-2003. URL: <http://www.asiandevbank.org/Documents/Periodicals/GB/GovernanceBrief07.pdf>. (accessed 26/12/2019).
2. Grischenko Yu.I. Organization and management of cash flows from the financial activities of the company. Economist's Directory. 2008. № 12. URL: https://www.profiz.en/se/12_2008/upravlenie_denezhnymi_pot/ (accessed: 12/26/2019).
3. Baranova V.V. Assessment of commercial bank cash flow management efficiency. Bulletin of the Samara Municipal Management Institute. 2018. № 3. C. 111–118.
4. Ivasov I.B. Bank's liquidity in terms of marketing-oriented management. Finance of Ukraine. 2003. No. 1. P. 109–116.
5. Kovalchuk T.T., Koval M.M. Liquidity of commercial banks. Kiev: Knowledge, 1996. 120 p.
6. Marushchak M.V. Liquidity management in Ukrainian banks: strategic and operational level. Finance of Ukraine. 2009. № 1. P. 126–131.
7. Molchanov O.V. Theoretical approaches to liquidity management of modern banks. Form

UDC: 368.1

YAKYMENKO I.P., 1st year student, Master's Degree
Scientific adviser – **TKACHENKO K.V.**, PhD in economics
Bila Tserkva National Agrarian University
ktkachenko@btsau.edu.ua

THEORETICAL ASPECTS OF MARKETING RISKS OF INSURANCE COMPANY

The theoretical aspects of marketing risks of an insurance company are covered. The concept of risk of insurance activity is investigated. The reasons of occurrence of risk of insurance activity and its influence on activity are highlighted.

Keywords: management, marketing risks, insurance company, insurance, insurance activity.

The basis of insurance activity is the use of uncertainty of life events for profit. F.-H. In other words, the correlation between profit and uncontrolled events laid the theoretical foundations of financial risk and opened up the possibility of applying optimization models to the magnitude of risk [1, p. 12]. Solving the problem of raising the level of projected income and reducing the magnitude of the risk (the degree of uncertainty of the outcome of the event) allowed G. Markowitz and V. Sharp to put forward the idea of an effective investment portfolio, optimal for the value of the level of risk.

The concept of risk in the insurance business has its own specificity. It is to take into account, identify, evaluate both the types of risk that are specific to the economic activity of any business entity and directly to insurance risks.

In risk management, it is customary to separate risks into external and internal to the enterprise. In turn, external risks are represented by political, legal, economic, demographic, social and other.

The main characteristic internal risks faced by an insurance company are the following.

1. Strategic risk: characterized by the likelihood of losses occurring in the insurance company due to the disadvantages that the insurance company made in making strategic decisions, as well as due to incorrect justification of prospective directions of its operating, investment and financial activities.

2. Operational risk consisting of:

- technical and technological risk - for insurance business may be delayed by the use of advanced technologies (first of all, online sales of insurance products, creation of call and sales centers, use of video or web chat to create a channel of communication with the consumer);

- organizational and managerial - associated with the disadvantages of the applied organizational and management structure, distortion of management information, inhibition of the transfer of management decisions. Significant risk is the inconsistency of the organizational structure of the insurance company with a comprehensive approach to meeting the needs and requests of the client. Traditionally, the organizational and management structure of an insurance company is built on a divisional organizational structure with product specialization, that is, a separate product unit works with the client only for one insurance product, and therefore such an organization of the enterprise does not help attract a client to study the spectrum of his insurance needs;

- labor risk originates from the shortcomings of the system of staff motivation, lack of qualified specialists, lack of professional development of the staff and versatility in working with the client;

- commercial risk of an insurance company consists of marketing risk at the stage of marketing research, marketing risk, risk of interaction with counterparties and partners, risk of marketing strategy [1, p. 111]. Quality marketing analysis is the key to creating an effective marketing strategy. The risk of marketing research is usually limited due to the fact that most insurance companies do not conduct research on their own, but use industry research materials, processed and transformed primary data into information, analytical reports of specialized media resources;

- financial risk is most widespread and has both an external and an internal origin for insurance companies. External factors cause currency, inflation, financial and investment risks; the internal structure of the formation of operating assets and capital entails the risk of reducing financial stability and liquidity. The system of settlement with customers can be a source of credit risk for the company. Considering that insurance is a significant source of income for investment, therefore, the value of financial and investment risk for insurance companies is increasing.

The most common causes of marketing risks are identified by the main marketing tools, the so-called "4P" complex: price risks - risks associated with pricing; commodity risks - risks associated with commodity policies; distribution risks (marketing) - risks associated with the distribution policy; promotion risks (communication) - risks associated with promotion policies [2, p. 126].

T. Mern, F. al Thani [3, p. 212] as a risk of loss of profit as a result of lower sales volume or price of the goods; wrong choice of markets and definition of strategic decisions in the market, inaccurate calculation of market capacity, incorrect determination of production capacity; recklessness, incoherence or lack of distribution network in the intended markets; unwanted product-related event uncertainty of factors of internal and external environment of the enterprise in making marketing decision.

Reducing the risk involves reducing either the amount of potential loss or the likelihood of adverse events; preventive measures play an important role. The likelihood of endogenous (intrinsic, intrinsic) risks, ie those within the sphere of influence of the insurance company itself, may be reduced and even completely eliminated in some cases. Strategic, technical, technological, labor, commercial, financial-investment and organizational-managerial risks are identified in the work of internal risks. The main marketing risks of an insurance company are the marketing risk and the risk of loss of profit.

References

1. Lukyanova V.V., Golovach T.V. Economic risk: a textbook. Kyiv: Academic Publishers, 2007. 464 p.
2. Auckland T.O. Industrial enterprise marketing risk management concept. Marketing: Theory and Practice. Lugansk: SNU them. V. Dahl.2013. No. 19, pp. 125-137.
3. Merna T., Al-ThaniF. Corporate Risk Management. Hoboken, NJ: John Wiley & Sons. 2008.
4. Official site of the State Statistics Service of Ukraine. Statistical information. URL: https://ukrstat.org/en/operative/oper_new.html(accessed: 02/11/2020).

УДК 332.72

КОВАЛЬ Д.М., студент 2

Науковий керівник – **КОКОША В.М.**, викладач

Технологіко-економічний коледж БНАУ

7305595@gmail.com

РИНОК ЗЕМЛІ – ПЕРСПЕКТИВИ ТА СЬОГОДЕННЯ

Ринок землі - запит, який останнім часом найчастіше шукають українські користувачі Google, а саме: фермери, агрономи, власники паїв та всі інші, хто має відношення до земельних питань. Оскільки від того, наскільки розумно й послідовно буде проведено відміну мораторію та формування земельного ринку, залежать статки й перспективи переважної частини населення України. Адже на сьогодні близько 25млн українців є землевласниками та землекористувачами. з них близько 7млн — власники земельних паїв.

Ключові слова: ринок землі, зарубіжний досвід формування ринку землі, земельна реформа.

Саме основне багатство України - це плодючі чорноземи, що і вирізняє нашу країну серед інших країн та є основною конкурентною перевагою.

Якщо згадати трохи історії, то з 2000 року Верховна Рада постійно відстрочувала мораторій щодо продажу землі, а це – аж сім разів.

Відповідно до нього - власники могли тільки здавати землю орендарям та переоформлювати на спадкоємців, отже 6,9 млн пайовиків не могли вільно розпоряджатися своєю землею. 23% власників, з них - 1,6 млн, старші за 70 років. За час дії мораторію 1 млн пайовиків померли, так і не отримавши змогу скористатися своїм майном.

Мораторій постійно хотіли обійти різними способами: змінювали цільове призначення землі, щоб потім її продати, продавали корпоративні права підприємств, які укладали договори оренди, оформляли договір оренди на 50 років і більше, створювали фіктивний борг у людини, щоб у судовому порядку конфіскувати пай.

Запідрахунками ЄБРР, закритий ринок землі знижує ВВП держави на 56 млрд. грн. Як видно, що відсутність земельного ринку підтримує корумповане становище в секторі.

31 березня 2020 року Верховна Рада остаточно ухвалила закон про обіг земель сільськогосподарського призначення. Згідно з остаточною версією документу, 1 липня 2021 року скасовується дія мораторію щодо продажу аграрної землі.

Як відомо, відкриття ринку землі – це була одна із вимог продовження співпраці з Міжнародним валютним фондом. [1]

Ось основні положення нового закону:

- протягом двох з половиною років діятиме обмеження щодо купівлі землі – не більше 100 га в одні руки. З 2024 року дане обмеження буде таке - до 10 тис га в одні руки;

- з 1 липня 2021 року до 2024 року купувати землю можуть тільки фізичні особи. Юридичні особи не мають права купівлі землі сільськогосподарського призначення;

- продавати державні та комунальні земельні ділянки забороняється;

- питання щодо продажу землі іноземцям вирішуватиметься на всеукраїнському референдумі;

- іноземцям забороняється купувати нашу землю, що розміщена ближче 50 км від Українського кордону, ця догма буде діяти, не зважаючи на результати референдуму;

- передбачається переважне право орендаря на купівлю. Орендар має можливість передати переважне право на придбання земельної ділянки іншій особі, але про це повинно бути письмове повідомлення власника;

- мінімальна ціна – не менше за нормативну грошову оцінку до 2030 року. [2]

В наш час не припиняються суперечки з приводу продажу землі. Існує багато прихильників і противників щодо вільного продажу землі сільськогосподарського призначення, особливо в кулуарах влади.

Думка президента така – «Земля належить українцям». Зеленський говорить: «Ми обов'язково проведемо земельну реформу, що вже в наступному році дозволить створити ринок землі на 40 млн га, яка є найкращою в світі». На сьогодні, більшість політичних партій, підтримують ринкові земельні відносини та зобов'язуються допомогти у всіх не вирішених питаннях. А який же зарубіжний досвід продажу землі, як вирішувались ці питання в перехідний період за кордоном?

Ось перелік країн де ще і зараз заборонено продаж хліборобських угідь – Венесуела, Конго, Куба, Таджикистан, Білорусь, Китай.

Країни східної та центральної Європи:

- Болгарія - земельна реформа 90-х років ХХ ст. розподілила землю так: 2% сільськогосподарських угідь власністю держави - 98% є у приватних власників;
- Румунія - державна власність це 6% земель сільськогосподарського призначення;
- Хорватія — 35% земель - державна власність;
- Сербія — 8% земель перебуває у власності держави;

Щодо країн Західної Європи то там ситуація така:

- Австрія – 50 % сільськогосподарських земель є у приватній власності інша половина – в державній;
- Ірландія, Голландія – цим державам належать 10% аграрних земель;
- Швейцарія - 100% земель знаходяться в приватній власності.

Отже, на поточний момент з вдалого європейського досвіду можна виділити такі підходи до даного питання:

- абсолютна лібералізація земельного ринку; (наприклад, Болгарія, Велика Британія, Іспанія, Ірландія, Німеччина, Голландія),

- лібералізація з кількісними обмеженнями за обмеженими критеріями (наприклад, щодо площі землі в «одні руки», то у Польщі це до 500 га, в Румунії — до 100 га, за призначенням; в Естонії обіг землі вільний при умові, що не зміниться її призначення (сільськогосподарське); за місцем проживання — у Румунії, де право на купівлю таких угідь мають громадяни, які не менше 5 років проживають в даній країні, тощо);

- лібералізація з частковим обмеженнями для іноземців (у Сербії та Хорватії, повністю забороняється продаж землі іноземним громадянам, у Швейцарії землю може купити чи громадянин Швейцарії, чи будь-якої країни Європейського союзу).

Ситуація в Україні, за результатами спільного опитування КМІС, Центру ім. Разумкова і Соціологічної групи «Рейтинг», показує, що понад дві третини українців активно виступають проти продажу земель сільськогосподарського призначення та тільки 13% населення - підтримують становлення ринку землі.

Згідно з опитуванням, якби сьогодні проводився референдум з продажу/купівлі земель сільськогосподарського призначення, то українці проголосували б так: 72% - проти, 13% - за, 5% - не голосували б, ще 10% - не змогли відповісти.

Думки людей щодо того, потрібно проводити земельну реформу чи ні, різняться в залежності від певного віку респондентів, їх місця проживання та рівня життя.[3].

Отже, як відомо, більше всього людей турбує: недосконале законодавство, продаж землі іноземцям та страх бути ошуканими.

Список літератури

1. Економічна правда [Електронний ресурс]- Режим доступу: <https://www.epravda.com.ua/news/2020/03/31/658713/>

2. Офіційний веб-портал Верховної Ради України. ПОСТАНОВА Верховної Ради України Про скасування рішення Верховної Ради України від 31 березня 2020 року про прийняття в цілому як закону проекту Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо обігу земель сільськогосподарського призначення (реєстраційний № 2178-10 від 10.10.2019)»[Електронний ресурс]- Режим доступу: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=68505

3. Електронний журнал «Delo.ua» [Електронний ресурс]- Режим доступу: <https://delo.ua/economyandpoliticsinukraine/economy/>.

УДК 658.155.

СИВОКОНЬ В., студент магістратури

Науковий керівник – **ГЕРАСИМЕНКО І.О.**, канд. екон. наук

Білоцерківський національний аграрний університет

СТРУКТУРА ФІНАНСОВИХ РЕСУРСІВ ПІДПРИЄМСТВА ТА ОСОБЛИВОСТІ ЇХ ВИКОРИСТАННЯ

Розкрито теоретичну сутність та класифікацію фінансових ресурсів підприємства. Наведено та проаналізовано структуру фінансових ресурсів підприємств. Досліджено особливості використання фінансових ресурсів підприємств залежно від їх форм.

Ключові слова: фінансові ресурси, статутний капітал, фонди фінансових ресурсів.

Фінансові ресурси підприємств – засоби, які акумулюються підприємством із внутрішніх та зовнішніх джерел до грошових фондів для забезпечення процесу розширеного відтворення шляхом трансформації їх в інші види ресурсів, а також задля досягнення високих фінансових результатів [1].

Залежно від власності фінансові ресурси можуть бути власними та позиковими. Структуру фінансових ресурсів підприємства можна спостерігати на рис.1.

Власні фінансові ресурси – ресурси, які належать підприємству і формуються під час його фінансово-господарської діяльності. До них входять: статутний фонд, амортизаційний фонд, валовий дохід і прибуток.

Позикові фінансові ресурси – ресурси, що тимчасово належать підприємству та використовуються задля досягнення статутних цілей. Вони включають: отримані кредити та кошти, мобілізовані на фінансовому ринку [2].

Грошові фонди – це частина грошових коштів, які мають цільове спрямування.

Створення та використання різних грошових фондів є одним із важливих аспектів фінансової діяльності підприємств, з їх допомогою здійснюється фінансування науково-технічних розробок, процес розширеного відтворення, освоєння та впровадження нових технологій і техніки, економічне стимулювання тощо.

До грошових фондів належать: статутний капітал (фонд), резервний фонд, фонд розвитку виробництва, фонд оплати праці, амортизаційний фонд, фонд для виплати дивідендів, валютний фонд та інші фонди, передбачені статутом підприємства. Грошові фонди підприємства формуються починаючи з моменту його заснування. Згідно чинного законодавства підприємство формує статутний капітал.

Статутний капітал – являє собою основне джерело власних коштів підприємства; сукупність коштів засновників, необхідна для функціонування підприємства, а також майнові права, вкладені в активи, що мають грошову оцінку.

Порядок формування статутних фондів та їх джерела залежать від форми власності і типу підприємства. Розміри статутного фонду відображає розмір коштів, інвестованих у фінансово-господарську діяльність.

На основі статутного капіталу на підприємстві формуються основний і оборотний капітали, вони перебувають у безперервному русі і приймають різну форму, в залежності від стадії кругообігу. Поділ капіталу на основний і оборотний відбувається через його кругообіг і форму участі у створенні готової продукції [3].

Резервний фонд формується із відрахувань від прибутку та призначений для покриття збитків, подолання фінансових труднощів, що виникають в наслідок форс-мажорних обставин (не менше 25 % статутного фонду і не менше 5 % від розміру прибутку).

Амортизаційний фонд підприємства необхідний для відтворення вартості основних засобів і нематеріальних активів і формується в процесі їх використання.

Фонд розвитку використовує кошти для розвитку виробництва підприємства.

Валютний фонд необхідний на підприємствах, що мають виручку у валюті від зовнішньо - економічної діяльності.

Для розрахунку по виплатах з працівникам на підприємстві формується фонд оплати праці.

Фонд виплати дивідендів використовується в акціонерних підприємствах, його формують раз на рік для виплати дивідендів з акцій.

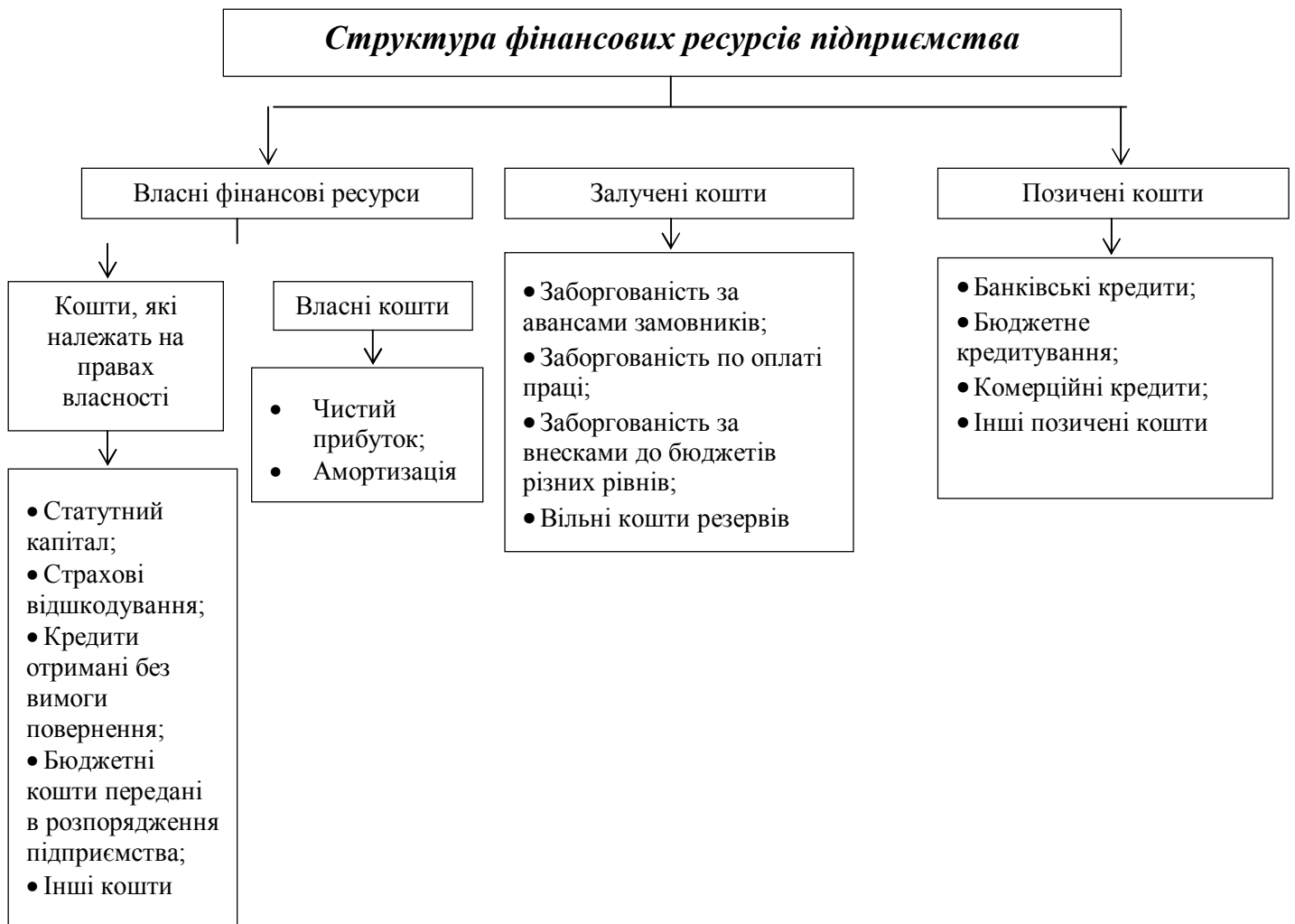

Рис.1. Структура фінансових ресурсів підприємства

Отже, структура фінансових ресурсів підприємства являється важливим джерелом інформації про його фінансовий стан, платоспроможність, ліквідність та фінансову стійкість. Формування раціональної структури капіталу необхідно для ефективного використання фінансових ресурсів та забезпечення стабільного фінансового результату в процесі здійснення господарської діяльності.

Список літератури

1. Економіка і фінанси підприємства: навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів / Л. М. Степасюк, Н. М. Суліма, О. В. Величко ; За ред.: В. К. Збарського, В. І. Мацибори ; Національний університет біоресурсів і природокористування України. – К. : ЦП «Компринт».
2. Непочатенко О. О. Фінанси підприємств: підручник / О. О. Непочатенко, Н. Ю. Мельничук – К. : «Центр учбової літератури», 2013. – 504 с.
3. Теоретично-практичний посібник/ Шило В.П., Ільїна С.Б., Доровська С.С., Барабанова В.В. – Київ: ВД «Професіонал», 2006. – 288с.

УДК 631.15:338.

ОСИПЕНКО Б., аспірант

Науковий керівник – **СОКОЛЬСЬКА Т.В.**, д-р. екон. наук

Білоцерківський національний аграрний університет

СИСТЕМА УПРАВЛІННЯ АГРАРНИМ СЕКТОРОМ: СУТНІСТЬ, ФУНКЦІЇ ТА ОСОБЛИВОСТІ В УМОВАХ ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ ВЛАДИ

Досліджено процес реформування системи управління аграрним сектором в умовах децентралізації влади. Визначено особливості функціонування агрокомплексу.

Обґрунтовано важливість функцій управління при побудові системи управління та при досягненні високого рівня управління виробництвом.

Проаналізовано найважливіші законодавчі аспекти стосовно децентралізації.

Визначено виклики, які децентралізація ставить перед локальним керівництвом, та небезпеки неефективно проведеної децентралізації.

Ключові слова: децентралізація, аграрний сектор, функції управління.

Сучасний аграрний комплекс неможливо уявити відокремленим, ізольованим, що функціонує поза економічною системою. Об'єктивною основою його розвитку і одночасно характерною ознакою економічної системи є поділ праці і міжгалузєва виробнича кооперація та інтеграція, що зв'язують аграрне виробництво і пов'язані з ним галузі економіки.

Зміст поняття «система управління» взагалі, в т.ч. і системи управління аграрним комплексом, визначається загальними і специфічними ознаками, що дозволяють отримати досить повне уявлення про предмет дослідження. У зв'язку з цим, необхідно перерахувати загальні ознаки, які притаманні не тільки системі управління агрокомплексом, але і всім іншим системам управління. Це:

1. наявність структури.
2. організація і організованість системи управління.
3. динамізм.

При побудові системи управління необхідно враховувати структурні і функціональні особливості агрокомплексу, реальну економічну і соціальну ситуацію в його сферах і галузях, перш за все, в сільському господарстві, яке має низку специфічних особливостей, що роблять істотний вплив на формування регіональної системи управління, в їх числі:

1. Земля в сільському господарстві виступає не тільки як об'єкт праці, як в інших галузях матеріального виробництва, але і як його предмет і одночасно є головним засобом виробництва.

2. Для сільського господарства характерна територіальне розосередження.

3. Регіональна різноманітність ґрунтово-кліматичних умов, сезонний характер.

4. Необхідно враховувати, що сільська територія є не тільки сферою виробництва продукції, але і сферою життєдіяльності людей.

Успішне функціонування аграрного виробництва, що утворює в сукупності всіх своїх галузей аграрний комплекс, безпосередньо залежить від стану системи управління, від її раціонального і обгрунтованої побудови. Звичайно, в такій галузі, як сільське господарство, ефективність виробництва залежить і від багатьох інших факторів, зокрема від географічного положення конкретного регіону, кліматичних і ґрунтових умов.

Теоретичні і аналітичні дослідження питань децентралізації влади в Україні ґрунтовно викладені в наукових працях Б. Данилишина, В. Лугового, Г.Єльнікова, Н.Протасова, Л.Гриневич, Р. Шиян. Питання управління в аграрному секторі потребує більш детального вивчення.

Сутність і зміст процесу управління сільськогосподарським виробництвом визначаються продуктивною діяльністю, зумовленою суспільним характером праці та складністю виробництва, необхідністю диференціації цілеспрямованих впливів, поділом і спеціалізацією праці в сфері управління, здійснюваного в кожній з взаємопов'язаних галузей агрокомплексу.

Функції, що визначають процес управління в аграрному виробництві - це відносно відособлені напрямки управлінської діяльності, які дозволяють здійснити вплив на елементи, що входять до структури тієї чи іншої системи, з метою досягнення поставлених завдань і, перш за все, завдань підвищення ефективності виробництва. Функції визначають специфіку управлінської праці і тісно пов'язані зі структурою управління, кадрами, інформацією і управлінськими рішеннями. Вивчення змісту функцій управління необхідно для розробки найбільш ефективних основ формування апарату управління, встановлення обсягу робіт з кожної функції і, в кінцевому підсумку, для раціональної, науково-обгрунтованої побудови самої структури управління, встановлення оптимального рівня централізації і децентралізації, регуляції та дерегуляції, обов'язків, прав і відповідальності структурних утворень і окремих працівників.

Високий рівень управління виробництвом досягається тоді коли відповідні функції чітко розподілені між конкретними виконавцями та виконуються при тісній взаємодії керівників, фахівців, технічних виконавців з трудовими колективами. Залучення трудового колективу в процес управління - найважливіша умова підвищення ефективності функціонування виробництва.

На початку березня 2015 р. вступив у силу Закон України «Про добровільне об'єднання територіальних громад» від 5 лютого 2015 р. № 157— VIII (далі Закон № 157) [1]. Для забезпечення реалізації цього закону урядом затверджено Методику формування спроможних територіальних громад (постанова КМУ від 08.04.2015 № 214 — далі Методика). Саме ці акти визначають механізм та умови об'єднання громад для того щоб вони стали спроможними. Згідно методики під спроможними територіальними громадами розуміють «територіальні громади сіл (селищ, міст), які в результаті добровільного об'єднання здатні самостійно або через відповідні органи місцевого самоврядування забезпечити належний рівень надання послуг, зокрема у сфері освіти, культури, охорони здоров'я, соціального

захисту, житлово-комунального господарства, з урахуванням кадрових ресурсів, фінансового забезпечення та розвитку інфраструктури відповідної адміністративно-територіальної одиниці» [2].

Децентралізація, передбачає розширення управлінських повноважень в низових ланках структури управління. У ринковій економіці проблема децентралізації набуває особливого значення. Багатоукладність економіки, господарювання засноване на різних формах власності обумовлюють набуття підприємствами, об'єднаннями, галузями АПК самостійності у виборі стратегії управління, розвиток у виробничій діяльності самоврядування і самоорганізації.

Децентралізація управління тягне за собою значне підвищення вимог до кваліфікації керівників. Вони перестають бути тільки виконавцями спущених згори розпоряджень, а стають справжніми керівниками відповідних ланок управління. Отримуючи більше самостійності і незалежності, агропромислові формування змушені проявляти ініціативу, спираючись на власні можливості, шукати найбільш раціональні шляхи підвищення ефективності, виробництва, активніше робити ставку на людський фактор, стимулювати різними засобами мотивацію працівників до продуктивної праці, підвищення кваліфікації, вживати заходів до поліпшення якості продукції, забезпечуючи її конкурентоспроможність на продовольчому ринку. У той же час необхідно мати на увазі, що невміла децентралізація структури управління може привести до своєрідного виробничої роздробленості, що, безумовно, принесе шкоду нормальному функціонуванню АПК.

Махсма М.Б. вважає, що найбільшими перевагами реформи самоврядування можна вважати наділення місцевих органів влади більшими повноваженнями та зміцнення їх фінансових можливостей. Водночас на них покладаються численні повноваження по забезпеченню соціально-економічного розвитку населених пунктів. Зокрема, планування розвитку громад; економічний розвиток, залучення інвестиції, розвиток підприємництва; управління земельними ресурсами; розвиток місцевої інфраструктури; надання населенню житлово-комунальних послуг, утримання доріг і багато іншого. Все це при розумному управлінні дійсно може послужити на користь соціально-економічного розвитку громад, і в тому числі розв'язання проблем сільської зайнятості.[3]

Ця реформа була зумовлена зокрема, надмірною концентрацією повноважень в центральних органах виконавчої влади, передусім в Уряді, що призвело до того, що вони не займаються питаннями стратегії розвитку держави, не формують державну політику в окремих сферах чи галузях, оскільки основні зусилля та час йдуть на вирішення поточних проблем. Як наслідок, сільські території України продовжують занепадати[4].

Таким чином, одним з основних чинників погіршення економічного становища агропромислового комплексу є недосконалість системи управління, нерациональне побудова організаційно-функціональної структури агрокомплексу, незлагодженість механізму міжгалузевих взаємодій в АПК. У зв'язку з цим, особливої актуальності набуває вдосконалення системи управління сільським господарством і АПК в цілому, спрямоване на адаптацію сільгоспвиробництва до

ринкових умов господарювання, підвищення його стійкості. В даному спрямуванні дуже корисним буде завершення реформи децентралізації.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Закон України «Про добровільне об'єднання територіальних громад в Україні». URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/157-19>.
2. Методика формування спроможних територіальних громад. затверджена постановою КМУ від 8 квітня 2015 р. № 214., URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/214-2015-%D0%BF>.
3. Махсма М.Б. Децентралізація в Україні: загрози для сільської зайнятості. Соціально-трудові відносини: теорія та практика. 2016. № 2. С. 140-146. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/stvttp_2016_2_25
4. Сокольська Т.В. Ефективне нове публічне управління та децентралізація як умови стійкого розвитку сільських територій / Т.В. Сокольська, С.П. Поліщук // Публічне управління XXI століття: синтез науки та практики: зб. тез XIX Міжнар. наук. конгресу, 19 квітня 2019 р. Харків: Вид-во ХарPI НАДУ "Магістр", 2019. С. 154-157.

УДК: 657:004

ДЕМЧЕНКО Н.С., магістрантка

Науковий керівник – **НОВІКОВА В.В.**, канд. екон. наук

Білоцерківський національний аграрний університет

demchenkonatalie@gmail.com

РОЛЬ ІНФОРМАЦІЙНИХ СИСТЕМ УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВОМ

Дослідження розглядає роль, завдання та класи інформаційних систем в управлінні підприємством. З'ясовано, що їх використання сприяє підвищенню ефективності діяльності та конкурентоспроможності підприємства.

Ключові слова: інформаційна система, управлінські рішення, інформація; бізнес-процес, управління підприємством.

Сьогодні інформаційні системи відіграють значну роль у діяльності підприємств. Вони використовуються для підвищення ефективності управління підприємством за рахунок надання повної та систематизованої інформації про його стан. Наразі на більшості підприємств вся інформація зберігається в різних підрозділах, не структурована і представлена в електронних таблицях, невеликих базах даних і паперових архівах. Кожен відділ представляє інформацію по-своєму, так як має свій регламент обробки даних. Цю інформацію складно аналізувати для отримання достовірних висновків про реальний стан підприємства. Менеджмент підприємства отримує звіт від кожного підрозділу, але для прийняття управлінських рішень необхідно володіти більш оперативною інформацією. Саме це і визначає актуальність нашої роботи. Метою полягає у дослідження ефективності використання інформаційних систем в управлінні підприємством.

Управління підприємствами в сучасних умовах вимагає все більшої оперативності, тому використання інформаційних систем управління

підприємством є одним з найважливіших важелів розвитку бізнесу. Інформаційна система управління підприємством - це операційне середовище, яке надає менеджерам актуальну і достовірну інформацію про всі бізнес-процеси підприємства, необхідну для планування операцій, їх виконання, реєстрації та аналізу..

Місія інформаційної системи – надання потрібної для підприємства інформації, яка необхідна для ефективного управління всіма її ресурсами, створення інформаційного та технічного середовища для управління її діяльністю [1].

Застосування інформаційних систем у процесі управління підприємством робить його більш конкурентоспроможним, зокрема за рахунок об'єднання усіх структурних підрозділів в єдиний інформаційний простір [3].

Основною причиною впровадження інформаційних систем є прагнення збільшити ефективність управління діяльністю підприємств, приймаючи раціональні та оптимальні рішення; та бажання підвищити продуктивність повсякденних робіт чи уникнути їх повторного проведення. Завдання інформаційної системи управління полягає у підпорядкуванні всіх внутрішніх процесів головним цілям організації. Для цього необхідно скоординувати процеси, пов'язані з діяльністю організації, так, щоб вони максимально забезпечували виконання поставлених завдань в єдиному інформаційному полі. Тільки тоді інформаційна озброєність організації починає безпосередньо впливати на ефективність її діяльності [1].

Сучасна інформаційна система управління підприємством забезпечує вирішення наступних завдань:

- забезпечення інформацією для прийняття управлінських рішень;
- сприяння процесам постановки стратегічних цілей, методів їх реалізації;
- створення єдиного інформаційного простору всередині організації, що сприяє процесам інтеграції;
- структурування процесу функціонування підприємства;
- відображення чіткої роботи підрозділів;
- відображення критеріїв ефективності роботи напрямків та підрозділів;
- зменшення кількості помилок, усунення зайвих операцій;
- зниження собівартості продукції і послуг, за рахунок оптимізації процесів;
- підтримка процесів прогнозування і оцінки стану зовнішнього середовища;
- підвищення організаційної культури підприємства [4].

Серед найпоширеніших інформаційних систем доцільно виокремити ті системи, що призначені для автоматизації різних видів управління підприємством. Вони поділяються на три класи: локальні системи, середні інтегровані системи, великі інтегровані системи.

1. Локальні системи успішно справляються з вирішенням окремих задач обліку на підприємстві, але, як правило, не надають цілісної інформації для автоматизації управління. Перевагою цих систем є порівняно невисока ціна і відносна простота впровадження.

2. До середніх інтегрованих систем входять системи «AVACOSOFT», «ABACUS Financial». В Україні широкого розповсюдження набули системи «ПАРУС», «1С:Підприємство», «Регістри», «Галактика».

3. Великі інтегровані системи – це великі інтегровані пакети закордонних розробників класу MRP II / ERP, орієнтовані на управління на основі бізнес-процесів. Вони є найдорожчими, найскладнішими та функціонально найрозвинутішими системами. Останнім часом ці інформаційні системи стали одними з найпопулярніших програмних рішень. Також, ці системи стали основою для вирішення необхідних управлінських завдань. MRP / ERP істотно впливають на якість бізнесу, сприяють об'єднанню, скороченню помилок, зменшення числа непотрібних операцій, покращує прогнозування і планування, таким чином забезпечуючи скорочення витрат [2].

Таким чином, інформаційні системи управління організацією стали необхідною умовою для реалізації стабільної роботи. Впровадження інформаційних систем є інструментом, що дозволяє підвищити ефективність управління підприємством на базі створення єдиного інформаційного простору, яке містить інформацію про швидкі зміни потреб ринку, конкурентоспроможність продукції підприємства, його виробничі можливості, заходи контролю за виконанням планів, економією ресурсів. Крім того, інформаційна система надає менеджерам різної ланки важливу інформацію для прийняття оптимальних і вірних рішень відповідно до виробничого циклу.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Гарасим М.П. Необхідність інформаційних систем і технологій в управлінні підприємством. Вісник Національного університету «Львівська політехніка». 2012. № 722. С. 327–332.
2. Орлова Н.С., Мохова Ю.Л. Впровадження інформаційних технологій в систему корпоративного управління. Відкрите освітнє е-середовище сучасного університету. 2017. №3. С. 355–365. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/oeemu_2017_3_27
3. Пурій Г.М. Інформаційні системи і технології в управлінні діяльністю підприємства. Ефективна економіка. 2019. №6. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=7127>
4. Салихзянова Н.А., Галлямова Д.Х. Роль информационных систем в эффективном управлении современным предприятием. Вестник Казанского технологического университета. 2012. №4. Відкрите освітнє е-середовище сучасного університету. 2017. №3. С. 170-172. URL: <https://cyberleninka.ru/article/n/rol-informatsionnyh-sistem-v-effektivnom-upravlenii-sovremennym-predpriyatim>

ЗМІСТ

1. Роль соціального підприємництва у забезпечення сталого територіального розвитку.
Баліцька Н.І., стор. 3
2. Експериментальна оцінка чисельності наявного населення України.
Баліцька Н.І., 5
3. Ефективна соціальна політика як запорука розвитку ринкової економіки.
Баліцька Н.І., 8
4. Форсайт – прогнозування розвитку сільських територій в умовах формування цифрової економіки.
Баліцька Н.І., 11
5. Проблеми та перспективи розвитку зовнішньоекономічної діяльності.
Бедрій Є.О., 14
6. Реформа децентралізації: результати та перспективи.
Бедрій Є.О., 16
7. Роль лідера в розвитку сільської місцевості.
Білаш О.О., 18
8. Роль інформаційних технологій в суспільстві за умов зовнішніх загроз.
Блоцький О.М., 20
9. Вплив концентрації капіталу на організацію торгівлі.
Висоцький В.М., 22
10. Роль активної молоді в розвитку об'єднаних територіальних громад.
Волошин М.О., 24
11. Інформаційні технології у створенні ландшафтного дизайну.
Гільченко О. В., 27
12. Роль публічного управління в організації та забезпеченні якості суспільного життя.
Гладкий І.С., 29
13. Конкурентоспроможність потенціалу підприємства.
Глива Н.С., 32
14. Використання територіальних індексів в статистичному аналізі.
Гринчук К.В., 34
15. Взаємозв'язок публічного та комерційного управління.
Гринчук К.В., 37
16. Проблеми продовольчої безпеки в Україні.
Демчак С.А., 40
17. Structure of the external business environment of the enterprise.
Demchenko N.S., 43
18. Роль інформаційних систем і технологій в управлінні підприємством.
Демченко Н.С., 46
19. Improvement business process by means of big data case study based on call centers practice.
Haddy Gitteh (Джгіте Хадді), 49
20. Система «leanproduction» як елемент стратегії підвищення конкурентоспроможності вітчизняних підприємств.
Дурдука Д.О., 52
21. Аналіз ринку снєків в Україні.
Закаєва Х.А., 55
22. Оцінка ймовірності банкрутства ват «білоцерківський завод гумових технічних виробів».
Звіздецький В.М., 57
23. Тенденції розвитку світового господарства.
Каленик С.В., 60
24. Гендерна політика і менеджмент.
Карпенко О.І., 62
25. Місце, роль та особливості справляння ПДВ на прикладі ТОВ «Шамраївський цукор».
Карпенюк В., 65
26. Стрімінг та як на ньому заробляють.
Кобзаренко Я.П., 67
27. Інформаційні технології в аграрній освіті.
Коваленко Я.П., стор. 69

28. Актуальність та народногосподарське значення генної інженерії у вирішенні проблеми продовольчої безпеки України.
Коваль І.В., 70
29. Роль інноваційних технологій у розвитку суспільства.
Корбут А.М., 73
30. Розвиток ринку страхування життя в Україні.
Кругляк К.В., 75
31. Податки і дії виробників при стягуванні податків.
Левчук В.В., 79
32. Електронний кругообіг грошей – покращення економіки.
Левчук В.В., 80
33. Особливості мотивації працівників у сучасних компаніях.
Лобунець А.Р., 83
34. The state of the Bangladesh economy infy 2019-2020.
Miah Tuhin, 85
35. Планування прибутку і рентабельності та шляхи їх підвищення на молочну продукцію філії «Білоцерківський молочний комбінат» ТОВ «Фуддевелопмент».
Мельник М.В., 88
36. Особливості управління інноваційними проектами.
Михайлова О. А., 90
37. Методика вивчення динаміки витрат бюджету України.
Москаленко А. В., 92
38. Організація бухгалтерського обліку необоротних активів у аграрних підприємствах.
Мунька О.Ю., 94
39. Розвиток освітньої системи України в умовах децентралізації.
Осипенко Ж.Ж., 96
40. Моделі публічного управління як основа трансформаційних перетворень системи державного управління.
Петролюк В.О., 100
41. Проблеми, перспективи та освоєння сільськогосподарських ринків України.
Пінькас В.В., 102
42. Облік і контроль розрахунків підприємства з постачальниками та підрядниками.
Подолянюк М.О., 105
43. Конкурентоспроможність національної економіки королівства Іспанії в умовах глобалізації.
Поліщук Т.В., 107
44. Людський капітал як фактор підвищення конкурентоспроможності підприємства.
Полтавець А.В., 109
45. Антикризове регулювання як складова державної антикризової політики.
Поляков А.В., 112
46. Ecuador import export markets.
Nohelia Rashell Mendieta Mendoza, 114
47. Актуальні проблеми зайнятості сільської молоді на ринку праці.
Ростовцев С.В., 117
48. Інноваційна діяльність як фактор економічного розвитку.
Сабадин Є.Г., 120
49. Специфіка бізнес-управління в умовах турбулентної глобальної економіки.
Сакара Р.М., 123
50. Оцінка обсягу торгів на фондовому ринку України.
Скорик Л.О., 126
51. Бідність як причина трудової міграції в Україні.
Смичок С.П., 129
52. Інститути спільного інвестування у світі та Україні.
Смичок С.П., 132
53. Державна підтримка сільськогосподарської кооперації: зарубіжний досвід та вітчизняні реалії.
Соколовський В.О., 135
54. Креативне підприємництво – драйвер впровадження інновацій.
Степанець А.О., стор. 137

55. Наукові основи інноваційного розвитку суб'єктів господарювання аграрної сфери України.
Терещенко О.А., 140
56. Основні тенденції рекламної діяльності сучасних підприємств.
Терещенко О.А., 143
57. Особливості маркетингової товарної політики в сучасних економічних умовах.
Фощанина В.В., 146
58. Платоспроможність підприємства як зовнішній прояв його фінансової стійкості.
Фурсенко А.С., 147
59. Сучасний стан та перспективи розвитку фінансового ринку України.
Хуторна С.В., 149
60. Цукрова галузь України – стратегічна складова агропромислового комплексу України, її роль у вирішенні продовольчої проблеми.
Шаравара В.В., 152
61. Формування соціального капіталу як чинник конкурентоспроможності в сільському господарстві.
Шкуренко Н.О., 155
62. Influence of dynamics of agricultural products export on the economy of the Gambia.
Fanta Jassej, 158
63. Theoretical basis of basic management means at enterprise.
Bezugla O.V., 160
64. Theoretical aspects of managing investment efficiency from the stakeholder theory position.
Kokareva D.S., 163
65. Стратегія успіху України у цифровій економіці.
Лук'яненко А.В., 166
66. Theoretical aspects of cash flow management in banking activities.
Ророvych Т.Р., 169
67. Theoretical aspects of marketing risks of insurance company.
Yakymenko I.P., 171
68. Ринок землі – перспективи та сьогодення
Коваль Д.М., 173
69. Структура фінансових ресурсів підприємства та особливості їх використання
Сивоконь В., 176
70. Система управління аграрним сектором: сутність, функції та особливості в умовах децентралізації влади
Осипенко Б., 179
71. Роль інформаційних систем управління підприємством
Демченко Н.С., 182